ZBIGNIEW

BRZEZINSKI

AMERİKA VE DÜNYA

AMERİKAN DIŞ POLİTİKASININ GELECEĞİNE *Dair* KONUŞMALAR

MODERATÖR DAVID IGNATIUS

BRENT

SCOWCROFT

2. BASKI

Zbigniew Brzezinski

Dünyanın en önemli stratejistlerinden biri olarak kabul edilen Brzezinski, eski ABD Başkanı Jimmy Carter'ın ulusal güvenlik danışmanı olarak görev yaptı. Uluslararası Stratejik Araştırmalar Merkezi'nde danışman, John Hopkins Üniversitesi'nde profesör olarak çalışmaktadır. *Büyük Satranç Tahtası* ve *İran'ın Zamanı Geldi* gibi çarpıcı kitapların yazarıdır.

Brent Scowcroft

Eski ABD Başkanları George H.W Bush ve Gerald Ford'un ulusal güvenlik danışmanı, Richard Nixon'ın askeri danışmanı olarak görev yaptı. Halen uluslararası danışmanlık firması olan The Scowcroft Group'un yönetim kurulu başkanlığını yürüyor. George H.W. Bush'la birlikte yazdığı *A World Transformed* isimli bir de kitabı bulunmaktadır.

David Ignatius (Moderatör)

Türk kamuoyu David Ignatius adını 2009 Davos toplantısında Gazze oturumunun moderatörü ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'la girdiği polemikle tanıdı. Dünyanın en saygın gazetelerinden Washington Post'ın dış politika yazarıdır. Daha önce International Herald Tribune'un baş editörlüğünü yaptı. *Washington Post*'a geçmeden önce *Wall Street Journal*'de on yıl boyunca muhabir olarak çalıştı. *Body of Lies* (Yalanlar Üstüne) isimli çok satan bir kitabı vardır.

Zbigniew Brzezinski

AMERİKA VE DÜNYA

Brent Scowcroft

Amerikan Dış Politikasının Geleceğine Dair Konuşmalar

Çeviri: Manolya Aşık

PROFİL

© Basic Books
© Zbigniew Brezezinski ve Brent Scowroft
Giriş © 2008 David Ignatius
© PROFİL YAYINCILIK

Kitabın Adı / Amerika ve Dünya
Orijinal Adı / America and the World

Genel Koordinatör / Münir Üstün
Genel Yayın Yönetmeni / Cem Küçük
Çeviri / Manolya Aşık
Redaksiyon / Pınar Akkaş
Kapak Tasarım / Yunus Karaaslan
İç Tasarım / Adem Şenel
Baskı-Cilt / Kitap Matbaacılık San.Ve Tic.Ltd.Şti.
Davutpaşa Cad. No:123 Kat:1 Topkapı/İstanbul
Tel : 0212 482 99 10 Sertifika No:16053

1. Baskı / Şubat 2009
2. Baskı / Mayıs 2012

978-975-996-189-3

Kültür Bakanlığı Yayıncılık Sertifika No: 12391

PROFİL: 136
STRATEJİ-ANALİZ: 19

PROFİL YAYINCILIK
Çatalçeşme Sk. No: 52 Meriçli Apt. K.3
Cağaloğlu - İSTANBUL
www.profilkitap.com / bilgi@profilkitap.com
Tel. 0212. 514 45 11 Faks. 0212. 514 45 12

Profil Yayıncılık Maviağaç Kültür Sanat Yayıncılık Tic.Ltd.Şti markasıdır.

Bu kitabın Türkçe yayın hakları Nurcihan Kesim © Literary Agency ajansı aracılığıyla Profil Yayıncılık'a aittir. Yayıncının izni olmadan herhangi bir formda yayınlanamaz, kopyalanamaz ve çoğaltılamaz. Ancak kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ 7

BU NOKTAYA NASIL GELDİK? 11

KENDİ YARATTIĞIMIZ KRİZLER 51

ÇÖZÜM BEKLEYEN İKİ SORUN 101

AÇIKLIK ERDEMİ: ÇİN VE UZAKDOĞU 141

YAPAY SINIRLARLI DEVLET 193

VAZGEÇİLEMEZ ORTAKLIK 239

KÜLTÜREL İTİBARIN SİYASETİ 267

İLK YÜZ GÜN 295

TEŞEKKÜRLER 319

İNDEKS 321

GİRİŞ

Bu kitap, sizi Amerikan dış siyasetinin en bilge gözlemcilerinden Zbigniew Brzezinski ve Brent Scowcroft arasında yapılan bir sohbete katılmaya davet etmektedir. İki yazar 2008 baharı boyunca sabah ve öğleden sonra saatlerinde sohbetler yaparak ülkemizin güncel sorunları hakkında kafa yordular ve çözüm yolları aradılar. Sonuçta, gelecek başkanın karşısına çıkacak seçenekler dünyasına ülkenin en iyi rehberleri eşliğinde düzenlenmiş entelektüel bir seyahat ortaya çıktı.

Okurlar bu kitabın sayfalarını çevirdikçe, Pennsylvania Bulvarı'na tepeden bir manzarayla bakan ofiste, kendilerini geniş bir toplantı masasının başında oturuyor olarak hayal etmelidirler. Ulusal güvenlik danışmanı olarak görev yaptıkları yıllarda bu iki adamın devlet yönetiminde yer aldıkları Beyaz Saray sadece bir kaç blok yukarıda. Her sohbetimize, adeta başkanı bilgilendirmek için Oval Ofis'e gidiyormuş gibi tertemiz ve oldukça şık giyinip geldiler. Her konuşmaya büyük bir fincan kahve ya da diyet soda içerek ve bazen de kurabiyelerden oluşan bir parça tatlı ya da evden getirilmiş kek dilimlerini yiyerek başladık ve sonrasında kayda girdik.

Sizleri Amerika'nın en ileri görüşlü iki dış politika pratisyeninin gelecek hakkında sesli olarak fikir yürüttükleri konuşmayı dinlemeye davet ediyorum.

Bu konuşmaya başlamalarındaki sebep dünyanın çok derinden etki eden bir değişimin içinde olması ve Amerika'nın rolünü anlamakta kullandığımız geleneksel modellerimizin artık yeterince işlevleri yerine getirememeleri düşüncesiydi. İki düşünür de Birleşik Devletler'in yurtdışında bazı zorluklarla karşılaştığı ve bunun sebebinin de ülkenin bu gerçeklere henüz uyum sağlamaması olduğu konusunda hemfikirler. İkisi de geleneksel bilgelik ve kabul görmüş fikirlerin sınırlarını zorlayıp dünyaya yeni bir pencereden bakıyorlar. Kitapta göreceğiniz gibi, ikisi de Amerika'nın geleceği için umutlu, ancak ülke dünyayla başa çıkma mücadelesini şu anda olduğu gibi devam ettirecek olursa ümitlerimizin boşa çıkabileceğini belirtiyorlar.

Bu kitap önde gelen bir Demokrat ile önde gelen bir Cumhuriyetçinin, partilerin aleyhine değil de sadece kendilerini öne çıkarıp konuşarak dış politikada ortak bir yolda buluşup buluşamadıklarını gösteren bir deney niteliğindedir. Brzezinski ve Scowcroft Irak'taki savaş konusunda ileri görüşlü olduklarını gösterdikleri için bu konuda özel bir yere sahipler. Onlar Birleşik Devletler'in Saddam Hüseyin'i devirdiği takdirde karşılaşacağı tehlike ve zorlukları pek çok dış politika analistinden daha önce anlayıp konuyla ilgili kaygılarını cesaretle halka duyurdular. Sadece bu sebepten ötürü, şu anda söylediklerini dikkatle dinlemeliyiz. Belli noktalarda, özellikle Amerika'nın Irak'tan güvenle çekilmesini sağlayacak süreçte, ayrılsalar da oturumların sonunda ortak bir bakış açısında buluştuklarını gördüm.

Otuz yılı aşkın bir süredir dış siyaset üzerine yazan bir gazeteci olarak bu konuşmaları yönlendirme görevini memnuniyetle üstlendim. Ortak bir payda bulma çabası inandığım şeylerden biridir. Washington Post'taki köşe yazılarımda, yazarken merkez bir noktadan hareket etmeye çalışıyorum: İnsanların söylemek zorunda olduklarını dinliyor, gerektiğinde onları kışkırtıyor, okuyucularımın hazır oldukları takdirde sorabilecekleri soru-

ları gündeme taşımaya gayret gösteriyorum ve burada yapmaya çalıştığım da budur.

Brzezinski ve Scowcroft özde Soğuk Savaşçılardır ve bu kitapta, sonunda Berlin Duvarı'nın yıkılmasına sebep olan gizli tarihi ve Sovyet Komünizminin devrilişini betimliyorlar. Oysa ki, o dünyadan bu güne pek bir şey kalmamıştır ve bu kitapta zafer gösterileri ile nostaljiye rastlamanız pek mümkün değildir. Aksine ikisinin de endişelerinin, Birleşik Devletler siyasetini elinde tutanların Soğuk Savaş zihniyetine esir olmaları ve bu zihniyetin dünyadaki yeni güçler dengesini görmemize engel olması üzerinde odaklandığını göreceksiniz. Kitabın sayfaları boyunca tekrar eden tema, bu savaşın bitişinden itibaren dünyanın ne kadar değiştiğidir.

Her okuyucu bu konuşmayı farklı şekilllerde anlayabilir; ancak konuşmanın yöneticisi olarak tespit ettiğim bazı ortak maddeler şunlardır: Brzezinski ve Scowcroft ulusal çıkarlardan yola çıkıyorlar; bu anlamda onlar birer dış politika realisti. Ancak Birleşik Devletler'in değişen bir dünyaya gösterdiği tepkinin, savunma yerine uyum sağlamak olması gerektiği fikrindeler. Onların hedefi, Amerika'nın bu değişen güçlerden ayrı durması değil, mümkün olan her yerde bu değişen güçlerin yanında bulunmasıdır. Tekrar tekrar değindikleri nokta ise, esnekliğe, şeffaflığa ve dost-düşman ayrımı yapmadan uzlaşmaya duyulan ihtiyaçtır.

Brzezinski ve Scowcroft'un herşeyden önce istedikleri kendine güvenen ve ileri görüşlü Amerika'yı tekrar görmek. Ülkenin bu terörizm çağında gereğinden fazla korkmuş olduğunu, fiziksel ve entelektüel duvarların arkasında fazlasıyla saklandığını düşünüyorlar. Her sohbetimizden önce güvenlikten geçebilmek için lobideki görevlilere bilgi verirken koruma zihniyetimize gülmeden edemediler.

21. yüzyılda bir süper güç olarak Amerika dünyaya nutuk atmak için değil, dünyayı dinlemek, işbirliği yapmak ve gerek-

tiğinde yaptırımlarda bulunmak için seslenmekte olan bir millettir. Her iki düşünür de, dünyayı ele geçiren siyasi bir devrimi tarif ediyor; Brzezinski "küresel bir uyanıştan bahsederken, Scowcroft insan itibarına duyulan özlemden söz ediyor. Her ikisi de Amerika'nın bu değişim sürecinin yanında yer almasını temenni ediyorlar.

Amerika'nın baskın süper güç olarak yükseldiği yıllarda, iki taraflı bir dış politika geleneği hakimdi. Yirminci yüzyılın dış siyaset hususunda verilmiş her önemli kararının siyasi savaşlarla birlikte alınmış olduğu söylentisi biraz abartılıdır. Aksine, milletin en keskin zekalarının bir masada oturtulduğu ve bu kişilerden Amerika ve dünya ile ilgili yol gösterici bazı temel işaretlerin alındığı bir süreç olan ortak stratejik diyalog geleneği ön plandaydı.

Bu süreç Harvard'da eğitim görmüş, doğuştan yetenekli mükemmel bir konuşmacı ve aslen Polonyalı olan, son derece zeki bir profesörle yine aynı derecede üstün yeteneklere sahip, çok karmaşık düşünceleri net bir şekilde ifade edebilen Utah'lı bir Hava Kuvvetleri komutanından mümkün olduğunca faydalanmıştır. Brzezinski ve Scowcroft, Beyaz Saray'da bulundukları dönemde oldukça büyük işler başarmış ve ayrıldıktan sonra da seyahat etmeye, tartışmaya ve en çok da düşünüp gözlemlemeye devam etmişlerdir.

Bu kitap, iki konuşmacıyı 2008 yılının başkanlık seçimlerinin arifesinde geniş çaplı bir tartışma ortamında bir araya getiriyor. Belki de Zbig ve Brent'in canlı örnekleri oldukları, stratejik düşünme geleneği tekrar hayat bulabilir ve Amerika'nın sorunları ve olası çözümleri hakkında iki tarafın görüşlerinin aktarıldığı sürekli bir diyalog teşvik edilebilir.

David Ignatius

BİR

BU NOKTAYA NASIL GELDİK?

DAVID IGNATIUS: General George Marshall'ın söylediği bir sözü alıntı yaparak başlamak istiyorum: "Sorunlarla dövüşmeyin." Bu sözden her zaman için anladığım önce sorunun anlamamız, sonra kendimize sorunu net bir şekilde tanımlamamız ve ardından çözmemiz gerektiğidir. Ama sorunla dövüşmeyin. Şimdi her ikinizden de sorunu tanımlamanızı rica ediyorum, yani, yeni bir başkan resmi bir göreve başlamak üzereyken Birleşik Devletlerin içinde bulunduğu durum, değişen dünyada yaşadığımız zorluklar ve bu değişimlerin yapısı. Zbig, bugünkü dünyanın teşkil ettiği sorun hakkında ne düşündüğünü ve bu dünyanın nasıl bir görünüme sahip olduğunu söyleyebilir misin? Daha sonra ne yapılması gerektiği konusunda konuşacağız.

ZBIGNIEW BRZEZINSKI:

Başkanın geçen gün yaptığı Ulusa Sesleniş Konuşması'nda Terörle Mücadele'nin yüzyılın ideolojik kimliğini belirlediğini söylediğinde kulaklarıma inanamadım ve bu ifadeyi çok had-

dini aşan/küstah buldum. Biz 2008 yılındayız ve burada bize yüzyılın ideoljik kimliğini belirleyen etkenin ne olduğu söyleniyor. Düşünün ki, 1908 yılında bizden 20. yüzyılın ideolojik kimliğinin ne olduğunu söylememizi istediler. İnsanlar sağcılık, solculuk, kızıl ya da kahverengi totalitarizmden mi bahsedeceklerdi? Ya da 1808'de, 19. yüzyılın ideolojik kimliği olarak kaç kişi tutucu bir galibiyet olan Viyana Kongresi öncesinde, 19. yüzyılın Almanya, Fransa, İtalya, Polonya ve Avrupa'nın pek çok kesiminde hakim olan milliyetçilik tutkusuyla anılacağını söylebilirdi?

Yüzyılımızın ideolojik kimliğini belirleyen Terörle Mücadele olmayacaktır. Belirleyici olan anlaşılması çok daha zor bir yapıdadır ve bana göre bu üç büyük değişim içerir.

İlkini ben "küresel siyasi uyanış" olarak adlandırıyorum. İlk defa tüm insanlık siyasal olarak aktif hale gelmiştir. Bu çok ama çok çarpıcı bir değişimdir. İkincisi, küresel gücün merkezinde Atlantik dünyasından Uzak Doğu'ya doğru bir kayma söz konusudur. Bu Atlantik dünyasının yıkılması değil, ancak 500 yıldır elinde tuttuğu egemenliğin elinden alınması demektir. Üçüncüsü ise hepimiz ağır biçimde zarar görebileceğimiz için değinmek zorunda olduğumuz ortak küresel sorunların yüzeye çıkışıdır. Bu sorunlar iklim ve çevre konuları, ayrıca fakirlik ve adaletsizlik. Amerika'nın karşılaşacağı zorlukları bu etkenler belirliyor ve Amerika'nın varlığını devam ettirmesi, dünyadaki konumu bu etkenlere ne kadar etkili çözüm getireceğine bağlı gibi gözüküyor.

IGNATIUS:

Zbig, bu düşünceyi tamamlamak için şunu soruyorum: Bugün bu değişimlerle mücadele etmek için elimizde bulunan neyi kaybettik sence?

BRZEZINSKI:

Eğer bunu bir nedene indirgeyebilseydim, bunun sebebi Amerikanın kendine olan güvenini kaybetmesidir derdim. Bir yetişkin olarak edindiğim tecrübenin çoğu büyük bir küresel mücadele olan Soğuk Savaş'tan geliyor ve biz bu savaşı inançla kazandık. Benim bugünlerde üzücü olarak gördüğüm şey her yerde karşımıza çıkan "korku kültürü".

Açıkçası bu 11 Eylül ile başladı ve bütün ülkenin bu olayı televizyondan izlemiş olması Amerikalıların kendilerine olan güvenlerini sarstı. Bence bu korku, ne yazık ki, yardımcı olacağı düşünülerek türetildi ama istenilen olmadı. Eğer ülke korku ile bir yerlere sürükleniyorsa, söylemek zorunda olduklarımızı yeterince iyi ifade etmemiz çok zor.

IGNATIUS:

Brent, sen bu sorunun yapısını değerlendirmeye nasıl başlarsın? Çözüm getirme gücümüzü kıran şey sence nedir?

BRENT SCOWCROFT:

Ben de dünyaya hemen hemen Zbig'in penceresinden bakıyorum ama konuya daha tarihi bir noktadan başlayayım. Bence Soğuk Savaş'ın bitişi yeryüzüne tarihi bir ara döneme taşıdı.

Soğuk Savaş tek bir sorunun üzerinde aşırı bir yoğunlaşmadan oluşuyordu. Dostlarımızı ve düşmanlarımızı tek bir bloğa karşı harekete geçirdi ve düşünce süreçlerimizin yanında kurumlarımızı, yani yaptığımız her şeyi etkiledi. Herhalde, üzerinde daha fazla yoğunlaştığımız böyle bir dönem daha önce yaşanmamıştır.

Ve aniden, tarihin bir göz kırpmasıyla, bu dünya son buldu ve yerine soğuk savaş tehdidinin var olmadığı bir dünya geldi. Eğer bir hata yapsaydık, şu anda pek farkı olmasa da, gezegeni havaya uçurabilirdik. Aslında ortada hiç de önemli olmayan, 100

tane sinek ısırığı etkisinde sorun vardı. Teleskobun bir ucundan Moskova'ya bakmak yerine, diğer ucundan bu sayısız küçük sorunlara bakıyorduk. Bu sorunlarla uğraşırken teleskobun diğer ucu için tasarlanmış kurum ve düşünme şekliyle boğuşuyorduk.

IGNATIUS:

Nükleer yok oluşa karşı büyük bir korkunun olduğu bir dünyada Beyaz Saray'da oturmak nasıl bir duyguydu? Her ikiniz de Ulusal Güvenlik Danışmanı olarak eşsiz bir mevkiide orada bulundunuz. Dünya bir uçurumun kenarındayken, kötü zamanlarda o sandalyede otururken neler hissettiniz? Brent?

SCOWCROFT:

İki taraftan birinin bir hata yapması durumunun insanlık için bir yıkıma sebebiyet verebileceği düşüncesi her an akılları kurcalamaktaydı. Peki, her uyandığımızda bunu mu düşünüyorduk? Hayır, ama buna benzer bir şeydi ve her an Sovyetlerin neyin peşinde olduklarını, ne yapabileceklerini, mesela, teknolojik bir gelişmenin aniden bizi zayıf konuma düşürmesi ve bu uzaklığı bir asimetriye dönüştürmesi ihtimallerini hesaplıyorduk.

Bence bu her şeyi etkisi altına aldı. Kore ya da Vietnam olsun, her türlü küçük işlerde mesele "Sovyetlere iki tarafında asla geri dönemeyeceği sonuçlar doğurabilecek aptalca riskleri almadan hiç bir şey elde edemeyeceklerini nasıl gösterebiliriz?" idi.

IGNATIUS:

Sanki herhangi bir yerdeki herhangi bir zayıflığın her yere yayılan genel bir zayıflık haline dönüşmesinden duyulan bir korku vardı. Bu bizim devam ettirdiğimiz soğuk savaş zihniyetiydi ve belki bunu yeni olaylara da uygulamaya devam ettik. Zbig, senin için kokpitte olmak ne ifade ediyordu?

BRZEZINSKI:

Benim görevlerimden biri, nükleer bir saldırı durumunda Başkan'ın buna yanıtını koordine etmekti. Sanıyorum Brent'in göreviyde buydu, değil mi? Hiç bir sırrı açıklamadan durumu anlatayım:

Sovyetler tarafından başlatılan geniş çaplı bir hareketin ilk dakikasında bunun ilk uyarısını almış olacaktık. Yaklaşık olarak ikinci dakika içinde harekatın büyüklüğü ve olası hedefler hakkında detaylı bilgi sahibi olacaktık. Üçüncü dakikada ise, saldırının zamanı ve diğerleri hakkında tahminde bulunmak için verilerimiz elimizin altında olacaktı. Yine bu dakikada Başkan'a bu bilgiye sahip olduğumuzu bildiren alarm verilecekti ve Başkan'da nasıl karşılık verileceğine karar verecekti.

Ve işler anında karışmaya başlıyor. Eğer söz konusu topyekün bir savaş olsa, verilecek karşılık büyük ihtimalle daha kolay olur. Tamamıyle karşılık verirsiniz ama bunun daha seçici bir saldırı olduğunu düşünürsek seçeneklerin ortaya konulması gerekir. Başkan bu seçenekleri değerlendirmekle görevlidir. Nasıl bir karar verecek? İşte burada belirsizlik unsuru işin içine giriyor. Her halükarda bu sürecin tamamlanması yaklaşık yedinci dakikaya denk geliyor. Sizinle de belirlenen zaman sanırım aynıydı beyler, değil mi?

SCOWCROFT:

Hemen hemen.

BRZEZINSKI:

Yedinci dakikada, uygulamanın düzeni hakkındaki bilgi iletilmiş olmalı ve kararımız ne olursa olsun uygulamasına geçilmeliydi. Bu tamamen teorik bir süreç değildir; çünkü bir keresinde küçük bir sorunla karşılaştığımızda gece uyandırılmış ve stratejik emrin verildiği hakkında bilgilendirilmiştim. Sonuçta bunun

erken yakalanan gerçek bir şey zannedildiği, aslında bir alıştırma olduğu anlaşıldı.. Önemsiz şeyler.

Yaklaşık olarak 28. dakikada, vuruş yapılacaktır. Yani, siz ve aileniz artık ölüsünüzdür ve Washington düşmüştür. Pek çok askeri birlikler yok edilmiş olur, ancak büyük olasılıkla aynı zamanda Başkan nasıl karşılık verileceğine dair kararını vermiş olur. Biz de karşılık veririz ve 6 saat sonra 150 milyon Amerikan ve Rus hayatını kaybetmiştir.

Bu bizim içinde yaşadığımız gerçekti. Ve biz bu gerçeği mümkün olabildiğince durağan, akılcı olarak kontrol edilebilen bir hale getirmek için elimizden gelen her şeyi yaptık. Kışkırtıcı olmamak ve aynı zamanda da karşı tarafın kazanıp bu işten karlı çıkacağını düşünmesine fırsat vermemek için çok dikkatli olmamız ve hazır vaziyette beklememiz gerekiyordu.

Şimdi ise durum oldukça farklı. Bence Brent bunu çok iyi betimledi, 100 sinek ısırığı. Bu yeni gerçek çok dağınık bir kargaşa ve bu, bana göre, daha değişik bir zihniyeti ve küresel değişimin karmaşıklığını süzebilecek çok yönlü bir bakış açısını gerektirir.Sorumluluklarının bilincinde olan, demogaji yaparak haklı çıkarsa da, bizi dünyadan izole edebilecek ve oldukça zayıf bir konuma düşürebilecek ihtiyatsız olan kararlarla kasıp kavurmayan zeki bir toplum üzerine kurulu bir yönetime ihtiyacımız vardır.

▷ ▷ ▷

IGNATIUS:

Brent, bu olayları yaşayanlarımızın kendilerini aniden içinde buldukları Soğuk Savaş bittiğinde, herşey bitmişti. Bir süre için dış siyasetin isteğe bağlı bir girişim olması mantığı anlaşılabilirdi; çünkü artık önemini yitirmişti ve bu pek çok eğilimi beraberinde getirdi—

SCOWCROFT:

Ve uyanış için alarm 11 Eylül'de çalındı.

IGNATIUS:

Büyüdüğünüz dünyanın ve siz ve kuşağımızın yönettiği dünyanın değiştiği günü hatırlamanızı istesem? Bana kalırsa o gün Berlin Duvarı'nın yıkıldığı ve Sovyet Rusya'nın tamir edilemeyecek kadar çatırdağını farkettiğimiz gündü. Brent, sen o zaman Beyaz Saray'daydın. Bu uzun ve ölümcül mücadelenin sona ermeye başladığı günü anlatabilir misin?

SCOWCROFT:

Ben o zaman için, o günün duvarın yıkıldığı gün olduğunu söylemezdim. Bana göre o gün, Jim Baker ve Edward Shevardnadze'nin yanyana durup Kuveyt'in Irak'ı işgal etmesini kınadığı vakitti. Bence o gün Soğuk Savaş gerçekten sona ermişti. Sovyetler duvarın yıkılmasıyla oldukça derin bir darbe almış mıydı? İmparatorluk parçalanıyor muydu? Evet.

O zaman için ileriye bakıp sonuçların ne olacağını tahmin etmek o kadar kolay değildi. Gorbaçov eski Sovyetler Birliği'nin yerini alacak bir konfederasyon toplamaya çalışıyordu. Amacı eski yapıyı ortadan kaldırmak değil, tekrar gözden geçirmekti. Yani, ortada bir belirsizlik vardı. Biz bundan memnun muyduk? Kesinlikle. Yine de duvarın yıkılmasıyla, Başkan'ın ve benim düşündüğümüz çok sevinilecek bir durumun olmadığıydı. Eğer bu soğuk savaşın sonuysa, Birinci Dünya Savaşı'nı tekrar yaşamayalım: galipler ve bozguna uğrayanlar. Aksine kazanan her kişidir. Biz kazanıyoruz, Sovyetler de. Berlin'deki duvar ilk kez yıkıldığında, Başkan basını ofisine davet etti. Leslie Stahl şöyle demişti: "Sayın Başkan pek de sevinçli görünmüyorsunuz. Ben ağzınızın kulaklarınıza varacağını düşünmüştüm." Başkan da öyle biri olmadığını söyledi. Aslında demek istediği bundan haz

duymadığıydı; çünkü Moskova'nın tepkisi bizim yapmaya çalıştığımız şeyi alt üst edebilirdi.

IGNATIUS:

Bu gayet mantıklı ama gerçekten de sevinçten havalara uçmadınız mı? Zbig, Soğuk Savaş'ın sonuyla ilgili hatıraların nelerdir? Neredeyse hayatının tamamını Soğuk Savaşla mücadele ederek geçirdin.

BRZEZINSKI:

İlk olarak söylemeliyim ki, bence Başkan Bush ve Brent bu durumun üstesinden çok zekice ve ustaca gelmişler. Gerçekten çok ustaca bir iş çıkarmışlar. Bana göre, en tatmin edici an duvarın yıkılması değildi. Yetişkinlik dönemimin çoğu Sovyet bloğunu nasıl çökertmekle ilgili strateji yürütmekle geçti ve bunu nasıl yapmakla ilgili 1960'lara uzanan başlıbaşına bir teorim vardı. Benim savım Avrupa'nın bölünmesini Sovyet bloğunu delip geçen barışçıl bir katılımla baltalayabilirdik ve böylece Sovyetler parçalanırdı. Duvarın yıkılması bu beklentinin yerine getirilmesi anlamına geliyordu.

Benim için kişisel olarak tatmin olmamı sağlayan en can alıcı an Kremlin ve Sovyetler Birliği'nin üzerinde dalgalanan kırmızı bayrağın düştüğü 25 Aralık 1991 tarihiydi. O anda Sovyet blokunun dağılmasından çok daha önemli bir şeyin olduğunu anlamıştım, yani geniş topraklara sahip imparatorlukların sonuncusu onurlu bir şekilde silahlarını geri çekmişti ve muhtemelen bir daha asla birleşmemek üzere parçalanıyordu.

Gorbaçov'un sadece üç hafta kadar bağımsız kalan Ukrayna Devlet Başkanı Kravçuk tarafından desteklenen Yeltsin'in zorlamasıyla istifa ettiği dönemdi. Eski Sovyetler'in çok zayıf ve çok küçük bir toprak parçası üzerine kurulmuş olan Belarus'un başkanı Shushkevich de Sovyetler Birliği'nin dağılmasını kabul etti.

SCOWCROFT:

Bu çok acıklı bir andı; çünkü 1991'deki Noel gününde Gorbaçov Başkan Bush'u arayıp bunun son telefon konuşması olduğunu belirtti. Kremlin'de, Sovyet bayrağı gönderden çekiliyor ve o, "Ben ofisimden ayrılıyorum" dedi. Sovyetler Birliği artık tarih oldu ve ben ilk olarak Yeltsin'in kazandığını düşündüm.

BRZEZINSKI:

Evet, doğru. Bunu ben de hatırlıyorum. Yeltsin, Bush'u aradıktan sonra Gorbaçov'u aradı ve kendisine Bush ile konuştuğunu söyledi. Bunun üzerine çok sinirlenen Gorbaçov "Benden önce Bush'la mı konuştunuz?" demişti.

SCOWCROFT:

Zbig, Sovyetler Birliği'nin sona ermesi ile ilgili başka bir noktaya değindi. Soğuk savaşın sona ermesi ayrıca Birinci Dünya Savaşı'nın da gerçekten sona ermesi oldu. Birinci Dünya Savaşı komünizm ve faşizm gibi pek çok sonuç doğurdu ve bu sosyal hareketler dünyayı mahveden düzeni tekrar düzenlemeyi amaçlıyordu. Ayrıca dünyanın en büyük imparatorluklarından biri de tarihe karışmış oldu. Bunlardan ikisi, Osmanlı ve Avusturya-Macaristan İmparatorlukları Birinci Dünya Savaşı sonunda yıkılmıştı ve sonuncusu Sovyetlere katılmıştı. Balkanlardan yukarı çıkıp merkez Asya'ya doğru uzanan kargaşa ekseni dünya imparatorluklarının sonuncusunun toprakları içinde yer alıyordu.

IGNATIUS:

O andan itibaren nasıl bir yol izlediğimize gelelim. Kırmızı bayrağın artık dalgalanmadığından ve Şeytani İmparatorluğun sonu geldiğinden bahsetmiştiniz. Oradan bugün bulunduğumuz noktada, yani doruk noktasında yaşanan bir zaferin ardından bugün Amerika'nın kendisini çok zayıf hissettiği noktaya nasıl

geldik. Sanki Amerika'nın gücü geçici bir karanlığa büründü ve etrafı zorluklarla çepe çevre sarıldı. Soğuk Savaş'ın sona ermesini izleyen dönemde kaçırılan fırsatlar nelerdi?

BRZEZINSKI:

Kaçırılan fırsatların yanında yanlış anlaşılan eylemler de vardı. İsrail-Filistin barış anlaşması için baskı yapmak için Saddam Hüseyin'i Kuveyt'ten çıkarmak için olağanüstü başarılı bir B.D. operasyonundan faydalanmamız kaçırılmış fırsatlardan biridir.

O zamanlar, Başkan Bush daha önce tarihte rastlanmayan bir yolla dünyayı ayırmıştı. Brent bu konuyla ilgili benden daha fazla bilgi sahibidir. Ben Başkan Bush'un tekrar seçilmeyi beklediğini ve büyük olasılıkla bu yüzden bu konuyu çözümlemeyi sonraya bırakmış olabileceğini düşünüyorum. Shamir'le karşı karşıya gelmiş ve bununla da Birleşik Devletler'in hedeflerinin tanımlamasında son derece net olacağını ima etmişti. Tabii siyaset işin içine girince bu bir fırsat haline gelemedi.

Kaçırılan diğer fırsat ise, Clinton'un iktidarda olduğu yıllarda ve Sovyet sonrası dönemdeydi. Yeni Rusya Federasyonu'nu Batıyla daha yapıcı ilişkiler kurmak konusunda ne kadar olumlu yönde etkileyebilirdik bundan tam emin değilim. Ancak yarım kalmış işlerimizi tamamlamak gibi bir sorumluluğumuz olduğu için bizim de yapabileceklerimizin bir sınırı vardı. Ve bunlar Merkez Avrupa'yı istikrara kavuşturmak ve Merkez Avrupa'yı AB ve NATO ile yeni Rusya arasına tampon olarak bırakmak gibi hedeflerle bir bakıma zıt düşüyordu.

Yine de, küresel olarak bugün hayati önem taşıyan büyük Avrupa serüveninde Rusların da kendilerini bir parçası olarak görmelerini sağlayabilecek ortak kurumların yaratılması konusunda daha fazlasını yapabilirdik. Ancak tüm bunlar 11 Eylül'de vahim derecede yanlış bir değerlendirmede bulunarak verdiğimiz tepkiye nazaran az kalıyor.

IGNATIUS:

11 Eylül'e birazdan geleceğiz. Aceleyle o konuya dalmak istemiyorum. Zbig, Sovyetler Birliği hakkındaki sabit fikirliliğin nedeniyle sana şunu sormak istiyorum; sonunda bize zarar verecek biçimde Rusların 1990'lardaki zayıf durumundan istifade edebildik mi?

BRZEZINSKI:

Ben bundan başka alternatif olarak ne yapabileceğimizi söylemiyorum. Baltık devletlerinin tekrar bağımsızlık kazanma çabalarını durduramazdık. Çeklerin, Polonyalıların ve Macarların Batı dünyasının bir parçasını oluşturma arzularına engel olamazdık. Eğer onları dışlasaydık, bugün bu ülkeler sahipsiz topraklar olacaktı ve büyük olasılıkla da Ruslarla olan ciddi ihtilafların hedefi haline gelecekti.

Gürcülerin, Ukraynalıların ve hatta Estonyalıların son zamanlarda Rusya ile yaşadıkları sorunlara bakın. Bence, Batının ilk stratejik hedefi Avrupa'nın bu bölümünde istikrarı ve netliği sağlamaktı. Rusları Batıya daha fazla katılmak konusunda ikna etmede kurumlar üstü bir yapıdan da faydalanılabilir miydi sorusuna ise verecek bir cevabım yok.

IGNATIUS:

Kesinlikle Ruslar bu dönemi ulusal bir aşağılanma olarak hatırlarlar. Yeltsin'den ülkenin o zamanki içler acısı, sarhoş ve güçsüz durumunun utanç verici bir sembolü olarak bahsetmeleri beni her zaman hayrete düşürmüştür. Brent, Zbig'in Başkan George H. W. Bush'un ikinci dönem başkan seçilmiş olsaydı ne yapabileceğini sorması beni merak içinde bıraktı. Bu konuda daha önce hiç kafa yormamıştım. Bunun hakkında ne düşünüyoruz?

SCOWCROFT:

Evet, öncelikle Sovyetler Birliği'nin son günlerinde Baltık devletleri hakkında birkaç şey söylemek istiyorum. Büyük ihtimalle, Doğu Avrupa olarak ayrılmaya başlayan Sovyetler Birliği ile aramızdaki en hassas konu buydu. Sovyetler Birliği'nin bir bölümüydüler ama asla Sovyetler Birliği ile beraber işbirliği içinde olduklarını göremediler ve bu her iki taraf için de duygusaldı.

Birleşik Devletler'de Baltık devletlerini tanımamız için oluşturulan çok etkili Baltık lobileri vardı. Pek çok başkaldırı ve kargaşa da oradaydı. Çok, çok hassas bir konuydu. Bizim başarılı olduğumuz asıl nokta, Sovyetleri Baltık ülkelerinden çıkmaya zorlamak yerine Baltık ülkelerini Baltık ülkelerinin bağımsızlıklarını tanıyacak bir konuma getirmekti. Tarihin dönemeçlerinde bu çok da kayda değer değil ama bu sorun üzerinde epey zaman harcamıştık.

Ancak genel olarak, Birinci Körfez Savaşı'nı Filistin barış sürecine bir geçişle izleyebilirdik. Arap dünyasına göstermek istediklerimizden birisi zor zamanlarda İsraillilere olduğu kadar Araplara da yardım elimizi uzatmaya hazır olduğumuzdu ve bu sebepsiz öfkeye biz karşılık verebilirdik.

Saddam sürekli bir genel barış süreci talep ederken biz, hayır, şimdi sırası değil dedik. Saddam önce Kuveyt'ten çıkmalıydı ve Araplara bundan sonra verdiğimiz sözü tutacağımızı söyledik. Birinci adım olan Madrid Konferansı ile işi sonuca bağladık. Başkan tekrar seçilmiş olsaydı, dış politikadaki birinci amacı bu olacaktı.

IGNATIUS:

Peki, tekrar Irak'taki Saddam sorununa dönecek miydiniz?

SCOWCROFT:

Yani?

IGNATIUS:

Yani, Saddam'ın iktidarda kalmasına izin verdiniz. Başkanın ikinci kez seçildiği takdirde, geri dönüp bitireceğiniz iş bu muydu?

SCOWCROFT:

Hayır, hayır. Bu yarım kalan bir iş değildi. Onu iktidardan düşürmenin bizim görevimiz olmadığına daha başından karar vermiştik. Siz de bilirsiniz, dış politikanın büyük bölümünde tam bir başarıya ulaşmanız imkansızdır. Yine de bizim yaptığımız, Irak'ı hala orada olan, hala aynı hırslarla yaşayan ancak bunları başarma gücüne sahip olmayan bir Saddam ile başbaşa bırakmaktı. Ordusu felce uğramıştı ve ambargo orduyu tekrar kurmasına engel oluyordu. İkinci Körfez Savaşı sırasında bir tehdit oluşturmuyordu. Hoşa gitmeyen bir durum oluşturmasına rağmen, kesinlikle stratejik anlamda bir bela değildi. Bence bizim izlediğimiz politika başarılıydı, böyle bir durumda yapılması greken buydu.

IGNATIUS:

Şimdiki Başkan Bush'u eleştirmeni istemeden, Brent, senin ya da Başkan Bush'un neden 1991'de Bağdat'a girmemizin ya da Saddam'ı devirmenin Birleşik Devletler için bir anlam ifade etmediğine karar verdiğinizi açıklayabilir misin? Neden bunu yapmadınız?

SCOWCROFT:

Bunun üç sebebi vardı. İlki, önemli bir bölümü Arap olan koalisyonumuz bölünecekti. Araplar Irak topraklarına girmeyi pek düşünmüyorlardı.

İkincisi, Kuveyt'i özgür bırakmak için bir BM mandamız vardı. Bu dönemde bütün eylemlerimizde yapmaya çalıştığımız

şey bu tür gerginliklerle başa çıkmak için Soğuk Savaş sonrasındaki dünya için davranış biçimleri ortaya çıkarmaktı. BM şu anda, Güvenlik Konseyi'ni kurucularının tasarladıkları şekilde yürütebilse, biz de, "Güvenlik Konseyi tamam, ama biz kendi başımıza biraz daha ileri gideceğiz" dememiş olmayı isterdik. Bu bizim kurmaya çalıştığımız dünyayı yok edebilirdi.

Ancak en önemlisi, sonunda planladıklarımızı nasıl hayata geçirebileceğimizi belirlemiştik. Saddam'ı Kuveyt'ten nasıl çıkarabileceğimizi tam olarak biliyorduk. Ne kadar gücü nasıl kullanmamız gerektiğinin farkındaydık. Bağdat'a muhalefetsiz girebilirdik. Bunu yapsaydık tüm çatışma bizi düşman ülkedeki işgalciler konumuna sokan bir hal alırdı. Kuvvetlerimiz gerilla güçlerine maruz kalırdı ve bununla başa çıkabilecek bir stratejimiz olmazdı. Bu, bana göre, içine girilmesi halinde yıkıma sebep olabilecek bir durumdu.

IGNATIUS:

O zaman Başkan'a yaptığın kişisel önerin neydi?

SCOWCROFT:

Durmak. Saddam'ı Kuveyt'ten çıkardıktan sonra durmak.

IGNATIUS:

Evet, şimdi geri durup, 2008'de nerede olduğumuza bir bakalım. Kırmızı bayrağı indirdik. Birinci Körfez Savaşı'nı kazandık ve bu başarıyla tek bir süper gücün hakim olduğu dünyaya Amerikan askeri gücünün ve otoritesinin yenilmezliğini gösterdik.

Washington dünyasında ve siyaseti elinde tutanların kafalarında bu neyin başlangıcı oldu? Bizi şimdi karşılaştığımız zorluklara iten bakış açılarının ortaya çıkmasına nasıl bir katkıda

bulundu? Brent, sence bu, her koşulda yolumuzu bulabileceğimizi düşünmek gibi bir kibir ortaya çıkardı mı?

SCOWCROFT:

Evet, bana kalırsa çıkardı. Dış politikanın artık çok da önem taşımadığını savunan ve devasal bir rahatlık olan düşünce bunların ilkiydi. İkincisi, etrafımıza baktık, tüm dünyayla kendimizi kıyasladık ve sonuç olarak tek süper güç bizdik. En azından Roma İmparatorluğu'ndan bu yana kimse bu kadar fark yarayan bir güce sahip olmamıştı. Bu çok çarpıcı bir şeydi.

Elbette, bizim unuttuğumuz nokta dünyayı yönetmeye pek de alışkın olmamamızdı. Tarihimizde çoğunlukla, iki okyanusumuzun arkasında güven içinde oturup, katılıp isteyip istemediğimizi, katılırsak bunun nasıl gerçekleşeceğine dair kararlar yer aldı. Biz sadece seçim yaptık. Avrupalılar strateji için taslağı hazırladılar ve biz katılmaya karar verdik. Şimdi, bir anda hepsi ortadan kayboldu ve sahnede biz varız. Evet, bu güce sahibiz ama bunu dünya topluluklarının lehine nasıl kullanabileceğimiz konusunda tecrübe sahibi değiliz.

Ve en önemlisi, biz hala Soğuk Savaş zihniyetine saplanıp kalmış durumdaydık ve kurumlarımızın hepsi Soğuk Savaş için tasarlanmışlardı.

IGNATIUS:

Nasıl saplanıp kalmıştık? Zihniyet neydi?

SCOWCROFT:

Soğuk Savaş'ın, Birinci Dünya Savaşı'nın ve imparatorlukların sonunda faaliyete geçen yeni güçler ortaya çıkmıştı. Zbig bunlara daha önce değindi. Bizim paralellik göstermeyen gücümüz ve savaşın doğasındaki değişiklikler ama en önemlisi küreselleşme.

Zbig'in dediği küreselleşmenin anlamlarından biri dünya insanlarının siyasallaştırılmasıydı.

İnsanlık tarihi boyunca, ortalama bir insan kendi köyü içinde ne olup bittiği ile ilgilenirdi ve bu ilgi alanı en çok diğer köye kadar uzanırdı. Bundan fazlasıyla zaten insanlar ilgilenmezlerdi. İmparatorluğun savaşlarında kişisel olarak yer alınmazdı. Şimdi ise dünyada olan her şey insanların önüne seriliyor ve insanlar bunlara tepkilerini gösteriyorlar. Bu bizim henüz nasıl başa çıkabileceğimizi anlayamadığımız yeni bir güç ve terörle mücadele sadece bunun belirtilerinden biri.

Bu tür şeyler zaten olup bitiyordu. Soğuk Savaş'ın bitmesiyle ortaya çıkmadılar ama Soğuk Savaş sebebiyle gizlenmişlerdi.

Ve aniden Soğuk Savaş bittiğinde, işte buradalar. Bir süre için kafamızın karışmış ve şaşkına dönmüş olduğumuzu düşündüm. Ne olup bittiğinden haberimiz yoktu ve bunu çok da önemsemiyorduk. Bu yüzden, 90'larda bir strateji geliştirmek için büyük bir istek yoktu; çünkü ilk olarak bütün bu öğeler değişmekte olduğu için bu zor bir iş olacaktı. İkincisi, gerçekten bir stratejiye ihtiyacımız olduğunu düşünmüyorduk.

IGNATIUS:

Çok uzun boylu, anlayışlı ve önde gelen varlıklı bir iş adamının oğlunun, biz tam olarak anlayamadan bize karşı savaş ilan etmesi, 1990'larda çok önem vermediğimiz olaylardan biriydi. Her ikinize de sorayım: doksanlı yıllar boyunca, Usame bin Ladin adı üzerinde ne kadar durdunuz? Zbig, doksanların ortasında hiç bu isim üzerine yoğunlaşıldığını hatırlıyor musun?

BRZEZINSKI:

Hayır. Nedenleri çok açıktı. Korkunç derecede önem taşıyan bir şey başarana dek o kadar da önemli sayılmazdı. Dürüstlük kavramına fanatikçe bağlanmış, giderek Amerika'dan yabancılaşıp

Amerika'yı inançlarının çekirdeğini tehdit eden bir canavar olarak gören pek çok komplocudan sadece biriydi.

Ancak Brent'in söylediğine ve aklıma getirdiklerine dönmek istiyorum. Doksanlı yıllar bir vurdumduymazlık tavrı ve ardından da Birleşik Devletler lehine aşırı bir kibirin yükselişe geçtiği bir dönemi temsil eder. Bu yüzden de, 11 Eylül'den sonra son derece savunma ağırlıklı ve pek çok yönden de moral bozucu olan bir dizi eylemde bulunmak için Birleşik Devletleri'n kollarını sıvamaya itmiştir.

Aslında bu vurdumduymazlık, sanki tarihin durup bizim de bu tarihi sürecin doruğunda olduğumuz düşüncesini besliyordu.

SCOWCROFT:

Tarihin sonu.

BRZEZINSKI:

Evet, tam olarak öyle ve esasen arkamıza yaslanıp 25 Aralık 1991'de bize bahşedilen bu yeni imparatorluğun tadını çıkarabiliriz düşüncesinin de sonu. Ezici gücümüze rağmen hala bir şekilde bağımsız olan uluslararası bir sistemde oynanan bir oyunun kurallarını belirleyebileceğimiz ve bu yeni kuralların bize nasıl savaş açacağımızı, savaşları nasıl herkesten önce ele geçirmemizi ya da savaşlara engel olmamızı sağlayacağını düşünmek kendini beğenmişlikti ve bunun uygulaması 11 Eylül'den sonra mümkün oldu. Bana göre, maalesef, Usame bin Ladin için 11 Eylül'ü en azından stratejik bir zafer yapan bizim tepkilerimizdi.

11 Eylül bir suçtur. Korkunçtu. Aynı zamanda pek çok Amerikalı buna tanık olup bu olaydan birinci derecede zarar görenlerle birlikte izledikleri için çok daha yıpratıcıydı.

SCOWCROFT:
Tekrar tekrar.

BRZEZINSKI:
Tekrar tekrar yıpranmak.

Ancak bence, burada ses getiren bir partizan olmayı göze alıyorum, verdiğimiz tepkiler Brent'in daha önce bahsettiği dünyanın bu bölümünde bizi geniş bir cepheye sokan bu eylemleri gerçekleştirmeye itti. Bunu, biri Sina'dan Hindistan ve Çin'e giden, diğeri Rusya'nın güney cephesinden Hint Okyanusu'na doğru inen kuzeyden güneye kesişen doğrularla çizebilirsiniz. Bu doğruların üzerine çizdiğiniz çemberin kapsadığı alanda ise yaklaşık altı milyon insan yaşamaktadır. Etnik, dini, bölgesel ve sosyal çatışmalarla dolu çok sorunlu bir alan.

Kendimizi ekonomik olarak gergin hissettiğimiz derecede bu konuyla derinden ilgilenir olduk. Bunun maliyeti inanılmaz. Silahlı kuvvetlerimiz gerilmiş durumda. Her geçen gün ordumuzun zayıflığı ile ilgili verilen raporların sayısı artıyor.

Meşruluğumuz ve güvenilirliğimiz çok kötü yara aldı. Bunların tümü aslında Usame'nin yaptıklarının taşıdığı önemi ve ülkenin esasen olumsuz sonuçlar doğuran politikaları onayladığı ulusal histeriye yönelik nasıl tahrik edildiğine ekleniyor. Bu politikalar kabul görmüştür. Ayrıca, 2008'de başkanlığa adaylığını koymuş kişiler de dahil, pek çok Demokrat da bu politikaları onaylamıştır.

Bence bu tarihimizde, hala telafisi mümkün olan, acıklı, ancak kaçınılabilir bir dönüm noktasıydı. Bizim de Brent ile konuştuğumuz konu bu; telafisinin nasıl yapılması gerektiği.

IGNATIUS:
Evet, konumuz bu. Brent, neden oradaki ipin ucunu çekmiyorsun? Eğer 11 Eylül'de nerede olduğunu hatırlarsan, belki de bu başlangıç noktası olabilir.

SCOWCROFT:

11 Eylül'de neredeydim, kesinlikle hatırlıyorum. Savunma Bakanlığı'nın, amacı nükleer silahları ve laboratuvardaki başlangıçtan üretimlerine, mevzilenmelerine, kullanımlarına ve sökülmelerine kadar olan komutalarını inceleyen "Baştan Sona Araştırması"nın başkanıydım. 11 Eylül sabahı Başkan'ın uçuş komuta yerlerinden birinden Offutt Hava Kuvvetleri Üssü'ne uçaçacaktık. İlk uçak İkiz Kulelere çarptığında Andrews'de oturmuş uçağın kalkmasını bekliyorduk ve bunun bir kaza olduğunu düşünmüştük.

İkinci uçak çarptığında ise havalanmıştık. Ve eylem halindeki komuta kontrol faaliyetlerimizi, Florida'da Başkanla ve Beyaz Saray'daki komutanlıktaki Başkan Vekili ile izleme şansını yakalamıştım. Çok hoş bir manzara değildi. Sanki 11 Eylül'de benim için rezervasyon yapılmıştı.

IGNATIUS:

Bu çok rahatsız edici; çünkü siz nükleer silahlara nasıl bir son verebileceğinizi düşünürken maket bıçaklarıyla silahlanmış Müslüman savaşçılar jet yakıtıyla dolu bir uçağın bir binaya çarpmasını, çarpmasıyla da orayı yerle bir etmeyi planladılar. Size sormak istiyorum: 11 Eylül Amerikan topacının dengesini keskin biçimde alt üst etti. Bu büyük bir sarsıntıydı. Bir gözlemci olarak beni en çok şok edense, eğer hızlı dönmeye devam ederse bir topaç merkez noktasına geri dönebilir demeleriydi. Bir topaca iyi bir vuruş yapabilirsiniz ama eğer dönüyorsa tekrar dikey pozisyonuna geri döner. Bana öyle geliyor ki bizim topacımız merkeze geri dönmektense bu noktadan gün geçtikçe uzaklaştı. Bu fikre katılıyor musunuz, katılıyorsanız nedeni nedir?

SCOWCROFT:

Bu ilginç bir örnek. Hiç şüphesiz darbe aldı. Savaş gibi durumlar Birleşik Devletler'de yaşanmaz. Biz onlarla savaşırız ama bu sa-

vaş alanı bizim topraklarımız dışındadır ve bence, bu Amerikan halkı için gerçekten travmatik bir şoktu.

Şimdi, bu şokun kalıcı tek süper güç olarak büyüttüğümüz üstünlük duygusuyla birlikte gelmiş olduğundan şüpheleniyorum. Tüm bu güce sahip olduğumuzu söyledik. Buna sahipken, çok sorunlu bir bölge olan Orta Doğu'dan, başlayıp dünyayı tekrar düzenlemeye ihtiyacımız var. Ve aslen bizi bu yola iten budur. Amacımız soğuk savaşın sonundan beri bazı şeylerin nasıl yozlaştığının farkına varmak, gücümüzden yararlanmaktı. 11 Eylül ise beklenmedik bir sürprizdi. Dünya hızla kötüye gidiyordu. Bir şeyler yapmak zorundaydık. Bunu kimsenin yardımına ihtiyaç duymadan yapacak gücümüz vardı. Dostlarımıza ve yandaşlarımıza danışacak zamanımız yoktu. Bunu yalnız da yapabilirdik.

IGNATIUS:

Zbig, sen ne düşünüyorsun?

BRZEZINSKI:

11 Eylül'den sonra, NATO'nun toplantı düzenleyip ilk defa bizim lehimize beşinci maddeyi oybirliğiyle yürürlüğe soktuğunu hatırlıyorum. Biz ise karşılık olarak "Hayır, teşekkürler." dedik. Kendime sıkça "Eğer farklı davransaydık ne olurdu?" sorusunu sordum. Keşke, 11 Eylül'ü gerektiği gibi kınasaydık ve Başkan da kınasaydı suçlasaydık ve sonrasında dostlarımızın yardımını kabul edip bunu Afganistan'da gerçekleştirmek zorunda olduğumuz eylemler için bir başlangıç noktası olarak kullansaydık.

Gerçekte bize karşı komplo içinde olmayan Taliban rejimini devirdik. Korkunç, aşırı tutucu ve gerici bir rejimdi ama kendine dönüktü. Ancak barındırdıklarının, yani El-Kaide'nin, korunmasını üstlenmek gibi bozuk ahlak kurallarına sahip olduğu için, El-Kaide'nin işlediği suçta nesnel bir şekilde suç ortağı oldu.

Bu sebeple, yönetimi devirmekte ve El-Kaide'yi baltalamakta, ne yazık ki bunu mantıklı sonucuna bağlamamamıza rağmen, haklı olan konuma geçtik. Orada kalıp buna takılıp kaldığımızı ve bu korku, şüphe ve, üzülerek söylüyorum ki, Irak ve Saddam ile ilgili aldatmaca atmosferini yaratmadığımızı bir düşünün.

Bunun yerine, Arap-Filistin çatışmasına Orta Doğu'daki Araplar arasındaki Amerikan karşıtlığının en büyük kaynağını ortadan kaldıracak bir çözüm bulmakta ısrarcı olsaydık, belki de meydanı bize saldırmak için gönderilen Usame Bin Ladin gibi adamlara bu kadar kolay bırakmamış olacaktık. Bu süreçta yandaşlarımızı da yanımıza aldığımızı varsayın. Bence bu çok daha verimli olurdu.

IGNATIUS:

Brent, Zbig Irak'tan gelen tehdidin 11 Eylül'den sonra betimlenmesinden bahsederken *aldatmaca* kelimesini kullandı. Bunun biraz acımasız olduğunu düşünüyor musun?

SCOWCROFT:

Kimden bahsettiğinize bağlı. Bence akıl toplumu, akıl için ölümcül olan bir hata yaptı ama bu hataya düşmenin ne kadar kolay olduğunu unutuyoruz. Yaptıkları hata kendilerine, "Saddam kitle imha silahlarına sahip olmasa, neden o şekilde davranır?" sorusunu hiçbir zaman sormamalarıydı. Geçmişe bakıldığında bunun cevabı oldukça net. Kendi komşularından ve kendi halkından korkuyordu.

BRZEZINSKI:

Blöf yapıyordu.

SCOWCROFT:

Ve bu gayet mantıklıydı ama kimyasal silahlara sahip olduğunu biliyorduk. Kürtlere karşı bu silahları kullanmıştı. Nükleer silah geliştirmeye çalıştığını da biliyorduk. 1991'de öğrendiklerimiz tahmin ettiğimizden biraz fazlaydı, bu yüzden endişelendik.

Ancak kendimize asla o soruyu sormadık ve bir varsayım üzerinden harekete geçtik. Gördüğümüz tüm bu belirsiz işaretleri sonunda sürekli yanlış çıkacak şekilde yorumladık. Bazı kimseler bunun yanlışlığının bilincinde miydiler? Muhtemelen. Bilmiyorum. Ben kişisel olarak Saddam'ın 2002'de nükleer silahlara sahip olduğuna inanmak için hiç bir sebep göremiyordum fakat bilmiyorum.

IGNATIUS:

Her ikiniz de Irak Savaşı'ndan önce bunun bir hata olduğu konusunda uyarıda bulunmak ve fikrinizi dile getirmek öngörüsünde bulunup bu cesareti gösterdiniz. "Bu Birleşik Devletler için akıllıca bir fikir değil" diyerek sabit fikirli ulusal güvenlik uzmanlarının bulunduğu masadaki konumlarınızdan vazgeçmeye gönüllü olduğunuz için dış politika topluluğunda hiç alışılmadık bir yere sahipsiniz. Bir dayanak noktası olarak, insanların, diğerleri çok farklı düşünürken sizin neden bu yargıya vardığınızı anlamaları büyük önem taşıyor. İkize de düşüncelerinizi yüksek sesle dile getirmenizin nedenlerini ve o zamanki kanaatinizin ne olduğunu sormak istiyorum.

BRZEZINSKI:

Son yirmi yıldır dünyanın bu bölümündeki bir anafora kapıldığımızdan ve güç kullanarak yapılandırılamayacak şeyleri kurmak için büyük ölçüde gücüne güvenen yalnız bir oyuncu haline geleceğimizden endişeleniyorum. Bunu ucuza mal etmeye çalışmak

ve bu yolla bitirmek bize giderek ve ölçüsüz bir şekilde pahalıya patlıyor.

Saddam'ı savunmak için özel bir girişimimim yoktu. Hatta işgalden önce işbirliği yapabileceğimiz uluslararası bir topluluk oluşturabilirsek, bununla ilgili bir sorunumun kalmayacağını bile söyledim; çünkü bir bakıma on yıl ya da daha öncesinde Brent ve amirinin yaptığını tekrarlamış olurduk.

Bu eğilim hakkında en çok endişelendiğim şeylerden biri yanıltıcı bilgi ya da yanlış yargılar üzerinden hareket edip sonunun tahmin edilmesi oldukça güç bir maceranın içine sürüklenmemizdi. Beş yıl sonrasında bile hala bize ölçüsüz, nesnel, öznel, finansal, ekonomik ve ahlaki açıdan yük oluyor. Daha bir çok şey ekleyebilirsiniz. Ayrıca genişleme potansiyeline de sahip.

Gelecek ne getirir bilemem ama durum korkunç derecede patlamaya hazır. Bizi İranlılarla karşı karşıya getiren ve böylece cepheyi Irak'tan İran'a ve Afganistan'a genişletecek bir durum ortaya çıkar diye korkuyorum. Belki çok haklı nedenlerden dolayı Pakistan'ın içinde olduğu bir şeye de saplanıp kalabileceğimizden de endişeleniyorum. Belki El-Kaide'yi vurmak zorunda kalıp Pakistan kargaşasına da bulaşabiliriz.

Ve korkarım ki bu macerada tek başımıza kalacağız; çünkü başlangıçtaki cevabımız çoğunlukla bu kibirimizle verilmişti, "Kendimiz yapabiliriz." Ve böylece Avrupalıları başımızdan savıp, hatta onlara "Siz bizimle beraber değilsiniz, bizim karşımızdasınız" bile dedik. Bu Başkan'ın ağzından çıkan çok Leninci ve garip bir deyimdi. Bunun bir sonucu olarak da bence 11 Eylül Usama bin Ladin'in sadece stratejik bir başarısı değil ayrıca Birleşik Devletler'de kasten açılmış stratejik bir yaradır.

IGNATIUS:

Brent, konu Irak işgali sorusuna geldiğinde çok cesur davrandın; çünkü kişisel anlamda Bush ailesine çok yakınsın. *Wall Street*

Journal'da konuk yazarlar bölümünde düşüncelerini dile getirmeyi seçtiğinde bu çok önemli bir olaydı. O noktada aklında geçenler neydi? Bu yolu izlememizin doğuracağı sonuçlara dair korkuların neydi?

SCOWCROFT:

Beni en çok endişelendiren kararlara giderek artan bir telaş içinde varılmasıydı. Nükleer silahlardan zaten bahsetmiştim. Saddam'ın bir planı olsa bile, kimyasal silaha sahip olması imkansızdı. Bunun için oldukça zamanımız vardı. Diğeriyse El-Kaide ve Usame bin Ladin ile ilişkisiydi. Onları desteklediği için yapılan suçlama bana aslında sezgiye karşıymış gibi görünüyordu. Usame bin ladin fanatik bir dinciydi. Saddam ise bir laiklik taraftarıydı. Tahminimce, Baas Partisi Bin Ladin'in nefret ettiği bir kurumdu İlk olarak bunun ayrımını yapmamız gerektiği düşüncesindeydim ve dolayısıyla 1991'deki fikrimi değiştirmemiştim: Irak'a girmek kolay bir işti, ama oraya girdikten sonra... Burası demokrasiye hazır olmayan çok sorunlu bir ülkeydi ve girdiğimizde büyük bir sorunla karşılaşacaktık.

Saddam, aslında belli sınırların içinde hareket ediyordu ve 11 Eylül'ü izleyen daha geniş çaptaki bu terör tehdidi karşısında büyük bir sorunla karşı karşıya kaldık. Irak'a girmenin bizi esasen terörle mücadele çabalarımızdan uzaklaştıracağını düşündüm. Bu yüzden, öncelikli olarak, "Bu konu hakkında konuşalım" talebinde bulundum.

IGNATIUS:

Sakin olun.

SCOWCROFT:

Sakin olun, çünkü bilirsiniz, savaşların sorunları çözdüğü çok nadirdir. Savaşın kendi içinde bir hareket gücü vardır. Salt sa-

vaşma gerçeği istenilen ya da istenilmeyen yeni bir ortam yaratır ama bu genelde yapılan tahminlerden çok farklı olur. Bu yüzden, sonuçların dikkatli bir analizi yapılmadan savaşa gidilmemelidir.

IGNATIUS:

Şu anda içinde bulunduğumuz kötü durumun bir bölümü, ikinizin de betimlemiş olduğu dünyadan, çok dikkatli davranmak zorunda olduğunuz ve bizim de kendimizi düşüncesiyle yaşamaya alıştırdığımız ve statükoyu sağlamaya çalıştığımız dünyadan mı dallanıp budaklandı? Ve 11 Eylül'den sonra, 11 Eylül 2001 ve Mart 2003 arasındaki dönemde bu statükonun bizi öldürdüğüne karar verdik. Statüko bu uçakların İkiz Kuleleri vurmalarına sebep olmuştu. Bu sebeple, biz olayın derinine inecek ve kötünün en kötüsü Saddam Hüseyin'den başlayıp işi kökünden halledecektik. Statüko gücünden dönüştürücü bir güç yönünde bir değişime girmiş olduğumuzu söylemek sizce ne derece doğrudur?

SCOWCROFT:

Bence bu fazla genişletilmiş. Bana göre ancak Irak'a girdikten sonra dönüştürücü bir güç haline geldik. Ve bu tüm demokrasi tartışmalarının başladığı zamandı. Öncesinde çok da gündemde değildi.

Benim fikrimce, yönetimin değişik kollarının değişik amaçları vardır. Yeni Muhafazakar vizyonu muhtemelen sizin tarif ettiğinize en yakın olan. Yeni Muhafazakarlar, Irak'ın bölgede demokrasiyi oluşturmak için ideal bir yer ve Ortadoğu'da demokrasiyi yaymak için başlangıç noktası olduğunu düşünüyorlardı. ABD'nin bir *status quo* (statüko) olmaktan çıkıp dönüştürücü bir güç olmasının altında bu fikir yada stratejik kavram yatmaktadır..

Bu sadece bir unsurdur. Ayrıca 'yaklaşım koalisyonu' denilebilecek bir şey daha vardı. Stratejik bir kavramları olduğu için

merkezde konumlanan Yeni Muhafazakarlar ve benim kanımca, Rumsfeld, Cheney gibi kendi çıkarlarının peşine düşmiş gerçekçiler vardı: Çok teorik olmayan, esasen işgüzar ve sabit fikirli. Ve Yeni Muhafazakarlardan pek çok stratejik görüş satın aldılar, ama neden aldıklarını samimi olarak bilmiyorum.

Ve muhtemelen ne Yeni Muhafazakar, ne de uzlaşmaz tutumlu gerçekçilerden olan Başkan vardı, ancak 11 Eylül ile derinden hatta o ilk gün kişisel olarak sarsılmıştı. Bu durumda sadece güçlü değil, aynı zamanda stratejik, ya da daha doğrusu dönüştürücü olan çözüm tekliflerine karşı oldukça kabul edici olduğuna inanmalıyım.

Ayrıca Sharon'ın ve 11 Eylül sonrasındaki dönemde İsrail-Filistin çatışması konusundaki tavsiyelerinin çok etkisine kapılmıştı. Sharon, Bush'un terör ve terörizm dilini benimsedi. Adeta suçu çağrıştıran bir hale geldi. Sonrasındaysa ABD tarafından arka çıkılan Sharon'ın çok kesin tavrını koyduğu Intifada tarafından ortaya atılmış bir kavga vardı. Sharon, Haremi Şerif'e çıktığında Intifada'yı bir bakıma düşürmüş oluyordu.

BRZEZINSKI:

Kesinlikle, kesinlikle ve daha sonra bu daha açık bir strateji olan Orta Doğu'yu tekrar yapılandırmanın çıkış noktası oldu. Ve ilginçtir ki, bu stratejik güç kullanmanın ve kartlarımızı gösterip öyle ya da böyle yeni bir düzen kuracağız diyen demokratikleştirme sloganlarının bir kombinasyonu haline geldi. Tüm bunlar Birleşik Devletler'i Irak'a yapılan askeri müdahalenin daha geniş ancak kavramsal olarak boş ve tarihsel açıdan temelsiz bir tasarının bir parçası olduğu çok keskin bir sürece soktu. İngilizlerin koloniciliğini hatırlayan ve buna son derece kızgın olan bir bölgeye balıklama atladığımız gerçeğini de göz ardı ediyordu. Dolayısıyla, şu anda koloniciliği yanımızda getiren davetsiz misafirler olarak görülüyoruz.

Uyguladığımız strateji Orta Doğu'da istikrarı sağlamanın tek yolunun orada istikrarı bozmak olduğunu varsayıyordu. Yani, var olan yönetimleri devir, demokrasi için zemin hazırla ve sonra özgürlüğün yeşerdiğini göreceksin. Bunun ne meyve vereceğini biliyoruz.

Filistinliler arasında Hamas'ın zaferiyle sonuçlanan seçim için ısrar ettik. Mısır'ın demokrasiye geçmesi ve dolayısıyla, orada Müslüman Kardeşliğini yaşatma olasılığını artması için geç kalmış da olsa çaba gösterdik. Bu Mısır'da merkezi bir siyasi güç olarak ortaya çıkabilir.

Sonuçta, bölgede istikrarı sağlayamadık ve bence bu imparatorluk misyonunu ne pahasına olursa olsun sonuna kadar götürmeye henüz hazır olmayan ülkemizin imparatorluklara özgü kontrolü ile gerçekleşecek bir iş değil. Görkemli bir güç olsak da bir derece yarı gönüllüyüz. Kolumuzu belimizden bağlayıp bir emperyalist olma amacındayız ve bu olacak iş değil.

IGNATIUS:

Saldırganlaşana kadar bir emperyalist.

SCOWCROFT:

Bence sadece tahminde bulunuyoruz; çünkü bu soruların cevaplarını bilmiyoruz. Bana göre 11 Eylül'den sonra Başkan'ın görüşleri de temelden değişti. Bir çeşit dini coşku, ama biz bunun altındaki nedenlerle ilgili fikir yürütüyoruz.

IGNATIUS:

Bu tartışmaya bağlayıcı son bir dipnot eklemek istiyorum. İsrail Filistinlilerin terör faaliyetleri ile ilgili bu korkunç, sıkıntı yaratan sorundan usanıp, her naneyi yemeye karar verdiğinde, 1982 yılında Orta Doğu'da muhabirdim.

SCOWCROFT:

Beyrut.

IGNATIUS:

Ta Beyrut'a kadar gitmek. Bu sorunun can damarını bulmak için, biz nasıl Irak'ı işgal ettiysek onlar da Lübnan'ı işgal ettiler. Sonunda çözmek için Lübnan'a girdiler. Çok net bir planlarının olduğunu düşünüyorlardı. Ama oradan çıkmak için bizimkinden daha belirgin bir planlarının olmadığı ortaya çıktı.

İsrail'in kaybettiği bu barbuttan güvenlik açısından ve stratejik olarak aldığı yaraları henüz iyileştirip iyileştirmediğini tartışabilirsiniz. Ancak Sharon'un, oldukça dikkatli biri olan Menachem Begin'i risk alarak İsrail birliklerini Lübnan'a göndermek konusunda ikna etmesi ile Bush'un danışmanlarının kendisini Irak'a girme konusunda ikna etmeleri arasında rahatsız edici bir benzerlik görüyorum.

BRZEZINSKI:

Bu daha önce konuştuğumuz konularla bağlantılı. Başarılı da olsa, emperyal bir politikayı geniş kitlelerin siyasal olarak faal hale geldiği emperyalizm sonrası bir çağda sürdüremezsiniz. Emperyal politikalar işe yaramıştır; çünkü o dönemde geleneksel toplumlarda çalışabilirdiniz. Toplu olarak yapılmayan direnişe karşı kıyasla daha az, ama daha ileri bir güç kullanıp dizginleri elinize alabilirdiniz.

Bugünse, uyandırılmış, radikalleşmiş ve bazen de fanatikçe yönetilen direnen topluluklarla karşı karşıyasınız. İsraillilerin Lübnan'da farkına vardıkları gerçek budur. Irak'ta acı çekerek keşfettiğimiz de buydu. Bu bölgede başka bir yerde de yine bu keşifle karşılaşabileceğimizden korkuyorum.

SCOWCROFT:

İsraillilerin bir mantrası* vardır: kuvvete oransız kuvvetle karşılık verirler. Bu bir süreliğine işe yarasa da, artık bunun pek de yarar sağladığı söylenemez.

IGNATIUS:

Peki, o zaman bu oransız güç ile yerde durmanız lazım, ki biz Irak'ta yapmadığımız şey tam olarak buydu. Şimdi daha geniş diğer temel konulardan bir kaçına değinmek istiyorum. İlk konuya ikinizin de aşina olduğu Soğuk Savaş'ın entelektüel tasarımcılarından ve Rand Kurumu'daki ünlü nükleer strateji uzmanı Herman Kahn'ı anımsatarak başlamak istiyorum. Kahn, 1960'larda Soğuk Savaş sırasındaki Sovyetler Birliği ile yaşadığımız gibi iki kutuplu bir dünyanın oldukça istikrarlı olduğunu ve gücün pek çok merkezden dağıldığı çok kutuplu bir dünyanın da makul biçimde istikrarlı olacağını gözlemlemişti. Ancak bu bir dünyadan diğerine dönüşümün çok zor ve istikrarsız olacağını öne sürmüştü.

Bu gözlem beni oldukça etkiledi. Şu ana kadar tartışmadığımız noktalardan birisi gücün toplandığı yeni kutupların yükselişi. En çarpıcısı Çin ve ayrıca Hindistan ve muhtemelen Rusya.

Gerçekten çok daha karmaşık bir dünyaya bakmaktayız ve gelecek Başkan tüm bu değişik güç kutuplarını dikkate alarak Birleşik Devletler'in gücü hakkında nasıl fikir yürütmesi gerektiğini belirlemelidir. Peki, siz bu yeni dünyanın gerçeklikleri hakkında ne düşünüyorsunuz?

SCOWCROFT:

Evet ama bence burada eksik bir nokta var, o da küreselleşme yüzünden dünyada meydana gelen değişim. Artık Herman Kahn'ın eski denge dünyası ya da Henry Kissinger'ın çoklu

* Fikir aracı.

dengeler dünyası yok. Bu daha farklı bir şey. Küreselleşme her yerdeki ulusal sınırları silip süpürüyor. Özellikle bilişim teknolojisinde ve ayrıca sağlık ve çevrede de kendini hissettiriyor. Artık devletler vatandaşlarına geleneksel olarak sağladıklarını sunamıyorlar.

Bu kuvvetler ulusal sınırların ötesine yayıldıklarında, zayıf devletler daha da zayıflamaktadırlar. Toprakları üzerindeki hakimiyetleri azaldığı için, uyuşturucu kaçakçıları, teröristler, vb. için kapılarını açık bırakmaktadırlar. Vatandaşlarını yeterince denetleyemez ve yeterli imkanları sunamazlar, böylece ülke içinde huzursuzluk başgösterir.

Benim söylemek istediğim dünya değişiyor. Ve biz bu sorunları denetim altına almak için nasıl işbirliği yapabileceğimizi araştırmalıyız; çünkü bunları kendi başımıza çözemeyiz. Küreselleşmenin gerçek gücünün 200 yıl önceki sanayileşmeninkiyle benzediğini söyleyebilirim. Sanayileşme gerçekten düzenleme gereğini duyduğunuz büyük endüstrilerle beraber çağdaş ulusal devleti yarattı. Çağdaş devleti beraberinde getiren bu güçleri kontrol etmeye mecburdunuz.

Şu an da küreselleşme aynı etkiyi gösteriyor ama tam zıt yönde.

Ulusal devletin gücünü azalttığından Çin'in ya da Hindistan'ın yükselişi 100 yıl öncesiyle aynı değildir. Bu çok farklı bir dünya. Sorunlara çözüm olarak sunulan milletlerarası savaş yönteminin neredeyse bir kuşak süresince sonunun geldiğini söyleyebilirim. Bunun yerine, vekilleri aracılığıyla hatta hepsinin birleşmesiyle, büyük güçlerin işin içine girmeleri durumunda, bu tarz yılan hikayesine dönen kargaşalar ortaya çıkacaktır. Dünyayı kutuplara ayırarak betimlemek sadece dünyayı tanımlamak konusunda değil, amaçlarımıza ulaşmak için nasıl davranmamız gerektiği konusunda da giderek yetersiz kalacaktır.

IGNATIUS:

Zbig, sen Trilateral Komisyonu (üçlü cephe komisyonu) fikrinin yaratıcılarından birisin. Bu komisyon değişik kutuplar ve bu kutupları nasıl işbirliği ve dayanışma içine sokmakla ilgileniyor. . Ne düşünüyorsun? İçinde bulunduğumuz dünyada biliyorsun ki, etkin bir güce sahibiz. Çin, ömrümüzün geri kalan kısmında göreceğimiz üzere, dünyayı değiştiren bir güç olacak. En azından çoğumuz böyle düşünüyoruz.

BRZEZINSKI:

Bu kesinlikle doğru. Küresel sistemin mevcut halini tamamen farklı güç gerçekliklerinin var olduğu 1945 ile 1950 yılları arasında aldığı gerçeğini kabul etmek zorundayız. Bu yüzden yapılacak ilk iş, var olan küresel kurumları, Çin, Hindistan, Japonya ve ufukta beliren Endonezya gibi güçlerin yükselişini içine alan yeni hakikatlara göre uyarlamaktır. Arka plandaki bu hakikate ek olarak sisteme uyguladıkları baskı giderek artan ve Brent'in bahsettiği tehditleri oluşturan değişken, rahatsız, politik olarak harekete geçmiş kitleler var ve her yere çok çeşitli çatışmaların yayılmasındaki sebep bazen bir rüzgarla sınırların üzerinden atlayan bir orman yangınına benziyor.

Bu tür bir dünyada, getiriler bu karmaşık gerçeğin siyasal olarak etkili bir şekilde ele alınmasıyla çoğaltılmalıdır. Ve benim tahminimce, Amerika gibi bir çoğunluk demokrasisi için bu gerçeği etkin bir biçimde kovalamakoldukça güç olacaktır; çünkü bir bakıma halkımız, ne yazık ki bu içerik hakkında bilgisiz ve dar görüşlülükle bunları görmezden gelmektedir. Bunun yanında, son yıllardaki diplomasimiz ve yöneticiliğimiz bu yeni çağın gerektirdiği karşılıklı anlaşmaya dayalı sorumluluk varsayımını dikkate alarak hareket etmemiştir. Tereddütlere, iklim üzerindeki kontrol ve küresel çevrede çizilen zikzaka ya da fakirlik ve

eşitsizlik konularına bakın. Bence, karmaşıklığın karşımıza en büyük zorluk olarak çıkacağı bir döneme girmekteyiz.

IGNATIUS:
Brent, katılıyor musun?

SCOWCROFT:
Hak veriyorum. Bence, bu sahip olmadıklarımız, yani bu sorunlarla başa çıkabilecek mekanizmaları arayan bir dünya. Uluslararası örgütler diyorsunuz, tamam, güzel. BM, ama BM çok zayıf bir araç. Çok farklı bir dünya düzeni için kurulmuştu. Bana göre, eğer BM'yi kurmamış olsaydık, bugünün dünyasında böyle bir kuruluşu yaratamazdık.

IGNATIUS:
Neden? İnsanlar çok geçimsiz olacakları için mi?

SCOWCROFT:
Evet.

IGNATIUS:
Zbig, katılıyor musun?

BRZEZINSKI:
Evet.

SCOWCROFT:
Ve ortada yeni bir şey var. Şu an, BM'de "gelişmekte olan dünya" düşüncesi hakim mesela. BM bu düşünceyle ve gelişmiş dünyanın çıkarları adına işliyor. Tabiki gelişen dünya bütçeyi ve çalışan

sayısını kontrol ettiği için, iki yıl öncesinde Kofi Annan BM'nin daha etkin çalışmasını sağlamak için yaptığı reform girişimindeki gibi, bu kurumu değişimden uzak tutacaklardır. (Elbette, Birleşik Devletler günler öncesinden Annan'ın önerisine, sanırım, yedi yüzden fazla değişiklik önererek baş zanlılardan biri olmuştu.) Her neyse, sahip olduğumuz kuruluşların pek çoğu geçerliliklerini yitirmiştir ve yenilerini yaratmak oldukça zordur. Bu yüzden de bocalıyoruz.

IGNATIUS:

Tahran'da yapılan bir basın toplantısında Başbakan Ahmedinecad'ın İranlı bir dinleyiciye Bileşmiş Milletler'in etkisini kaybeden güçler tarafından kurulmış olduğunu söylediğini duymuştum. 1945'in Birleşik Devletler'i ve müttefik güçleri. Birleşmiş Milletler bugün mantıksız bir kuruluştur. ABD, Çin gibi yükselen yeni güçleri temsil edecek yeni organizasyonlara ihtiyacımız var. Bu fikir kesinlikle dünyada varlığını sürdürüyor.

SCOWCROFT:

Daha ileri gidebilirsin. Kurumlarımızın her biri incelendiğinde, ne kadar demode oldukları bariz ortadadır. Savunma Bakanlığı ile başlayın. II. Dünya Savaşı'nda yer almak için hiç olmadığımız kadar hazır ve donanımlıyız. CIA, tek bir hedef için kurulup örgütlenmişti: Sovyetler Birliği. Şimdiyse kendisini göstermek için tamamen farklı bir dünyayla nasıl başa çıkabileceği konusunda mücadele veriyor.

NATO şu anda Afganistan'da; ancak NATO Afganistan gibi bir sorun için kurulmamıştı. Ve bir de BM var. Hala Soğuk Savaş'tan kalma bir sarhoşluğun etkisindeyiz, yeni bir dünyayla uğraşıyor ancak yeni dünya düzeni için tasarlanmamış kurumları bu amaca dönük kullanmaya çalışıyoruz.

IGNATIUS:

Soğuk Savaş sonrası sorunları halletmek için Soğuk Savaş kurumlarını kullanıyoruz.

SCOWCROFT:

Evet.

IGNATIUS:

Biraz da Soğuk Savaş sonrasındaki kurumların nasıl olabilecekleri üzerinde konuşalım. Brent'in söylemiş olduğu bir şeyle başlayalım. Sanayi devrimi, bir bakıma bir çeşit hiyerarşik ve bürokratikleştirilmiş çağdaş bir organizasyon sistemi yarattı. Düzenli bürokrasisiyle beraber ulusal devletin sahip olduğu yetkinliğin sanayi devriminin bir parçası olduğunu söyleyebilirdiniz.

Ve böylelikle ulusal devlet büyüdü ve 19. yüzyıl boyunca savaşıp buna ek olarak, sözünü ettiğimiz uluslararası kurumların ortaya çıkmasına neden olan 20. yüzyılın yıkıcı savaşlarında da yer aldı. Ancak bir noktada bu kurumlar çok daha hiyerarşik bir yapıya sahiptiler. Bu kurumlar pek çok katmanlara ayrılmış bir milletler piramidinden farksızdı. Bu II. Dünya Savaşı'nın başarısını taçlandıran bir düğün pastası gibiydi. Ve dediğiniz gibi, BM ve diğer kuruluşlar açık bir şekilde gerçek dünyanın sorunlarını takip etmiyorlar.

Meslektaşım Tom Friedman'ın düz dünya olarak adlandırdığı kavramda, bu piramitleştirilmiş hiyerarşi herkes biribiriyle iletişim kurabilsin diye düzleştirilmiştir. Her geçen gün, aynı iletişim ağı teknolojisinde ve anlayışında olan uluslarası mekanizmalara ihtiyacımız olduğunu söyleyen düşünceli insanların seslerinin daha fazla duyuyorum. Bu mekanizmalar aynı zamanda sorunun üzerinde yoğunlaşacak ülkeler, şirketler, bireyler, ya da sivil toplum örgütleri iletişim ağları ya da kendiliğinden oluşan

kurumlar olabilir. Gidin, bunların üzerinde çalışın ve sonra da çözmeye başlayın.

Peki, her ikiniz de sahip olduğumuz bu aşırı hiyerarşik ve bürokratik uluslararası kuruluşların daha farklı bir şeye dönüşümü hakkında ne düşünüyorsunuz? Bu farklı şey nasıl bir görünümde olabilirdi?

BRZEZINSKI:

Şimdi bahsetmiş olduğunuz seçeneklerimizden birini temsil eden kavramın çok basit olduğunu düşünüyorum. Varolan birçok kurum değiştirilebilir ve durumlara uyarlanabilir. Kendi içlerindeki yetki dağılımının kesinlikle değişime ihtiyacı var. Dünya Bankası için de, IMF için de bu yapılamayacak bir iş değil.

BM'yi, özellikle de Güvenlik Konseyi'ni değiştirmek çok daha zor olacaktır. Şu anda ülkelerin özel bir yere sahip olan kazanılmış hakları bu değişimi felce uğratacaktır. Ancak Birleşmiş Milletler'de bile, bence, değişiklikler yapılacaktır ya da alternatif gölge kurumlar ortaya çıkacaktır.

Mesela G8 artık işlevini sürdüren bir kurum değildir. Saygınlığını bir derece yitirdi; çünkü ilk başta dünyadaki önde gelen demokrasilerin bir organı niteliğindeydi. Kesinlikle, Japonya, Çin, Hindistan gibi Asya ülkelerinin yanında Brezilya, Meksika, Güney Afrika gibi pek çok ülkeyi de içine alan, en önemli küresel ülkelerden oluşan bir G14 ya da G16 kurabilirdik. Güvenlik Konseyi'nin statüsüne sahip olmasa da, örneğin, Darfur'un bazı problemlerine ve diğer bölgesel zorluklara karşı duyarlı olup çözüm arasa zaman içinde yine de önem kazanabilirdi.

Bunun ötesinde, aynı zamanda bilhassa bazı sorunlara karşı kurulan organizasyonlar da ortaya çıkabilir ama bunun hakim eğilim olabileceğinden endişelenmiyor değilim; çünkü, benim fikrimce, bunun sonuçları küresel istikrarsızlığı arttıra-

bilir. Dünyada istikrarın sağlanması, olayların belli bir noktaya kadar tahmin edilebilir olması ve ortak bağlılıkların yaratılmasına ihtiyaç vardır. Örneğin, hala yeniden tanımlanmış bir Atlantik İttifakı'nın, açık uçlu ve katılmaya hazır olanları kabul edecek olması koşuluyla, dünyadaki istikrarın sağlanmasında bir etken olması açısından mantıklı olabileceği düşüncesindeyim.

Karmaşıklığa, kolaylıkla bir kaosa dönüşebilecek doğaçlama bir yaratıcılıkla karşılık vermek istediğimizi sanmıyorum. Küresel siyasi uyanışın, Soğuk Savaş dünyasının merkez olma özelliğini yitirmesinin özünde giderek yoğunlaşan küresel bir kaosa doğru genel bir eğilim söz konusu.

IGNATIUS:
Brent?

SCOWCROFT:
Bana göre, hiyerarşik bir dünyadan yaygın iletişim ağlarının olduğu bir dünyaya ulaşmak çok zor. İnternet ve benzerinde görülen yaygın iletişim ağları çok iyi olsa da, kimse gücün peşinde değil ve kimse güç uygulamıyor. Gerçek dünyada bu durum ne yazık ki böyle değil. Sivil toplum örgütleri, kendi yöntemlerine bırakıldığında, çok hızlı tepki verebilirler, ancak ortak bir tepki vermekte büyük güçlük çekiyorlar. Birkaç yıl önce Asya'da meydana gelem tsunami felaketinde gösterilen tepkilere bakacak olursak, en iyi tepki nereden gelmiştir? Daha sivil toplum örgütleri sorunun ne olduğunu belirlemeye çalışıp ortada dolanırlarken oraya ulaşan, organize olmuş ve hazır durumda bekleyen ABD Donanması'ndan.

Bir çeşit karışıma ihtiyacımız vardır. İzlenecek yolu gösterecek ve diğerlerini harekete geçirecek sert ya da ılımlı, nasıl olursa olsun güce sahip birine ihtiyacımız var. Aynı zamanda bu güç,

Birleşik Devletler ya da herhangi bir ülke olsun farketmez, artık emirler veremez. Bence, ikisinin ortası bir yol arayışı içindeyiz. BM kötü bir örnek teşkil edebilir; ancak şu anda herkese seslenen BM'den başka bir kurum yoktur. Ben olsam, işe sıfırdan başlamaktansa bu kurumu düzeltmeyi seçerdim.

BRZEZINSKI:

Bir insan sadece bir felaketten sonra işe sıfırdan başlamak zorunda kalır.

SCOWCROFT:

Korkarım ki öyle.

▶ ▶ ▶

IGNATIUS:

Bu konuşmayı isterseniz özetleyelim. Soğuk Savaş yılları boyunca, her gün yüzleşmek zorunda olduğunuz korkunç bir tehditi ve kariyerlerinizi de içine alan bir değerlendirme yaptık. Dış politikadaki sağduyu alışkanlıkları bu tehlikelerden doğmuştu.

Daha sonra Soğuk Savaş'ın bitiminden sonra gevşemenin etkisiyle yapılan zafer gösterileriyle dolu bir dönem hakkında konuştuk. Bir bakıma dış politika hakkında düşünüp endişelenmeye son vermiştik. Sert kararlar vermedik. Tedbirsiz davrandık. Bunun sonucunda da bugün karşılaştığımız birçok problemi yarattık ya da bunların ortaya çıkmasına engel olamadık.

Bu çok karmaşık dünya düzeninde Amerikan liderliğinin doğasınından biraz daha bahsedip konuyu kapatalım diyorum, ne dersiniz? İlk olarak sormak istediğim şey Amerikan liderliğinin gerekli olup olmadığı. İkincisi, şimdiye kadar sahip olduğu özelliklerden farklı olması gerekli mi?

BRZEZINSKI:

Eğer liderlikten kastımız, ilk olarak emirler yerine ilham vermekse, eğer liderlik derken tarihin taşıdığı anlama ve günümüze, aydınlık bir pencereden bakmaktan ve 21. yüzyılda neyin gerçekten yeni olduğunun farkına varmaktan bahsediyorsak, Amerikan önderliğinin gerekli olduğunu düşünüyorum. Bu yüzyılın sahip olduğu potansiyel ve taşıdığı yeni küresel riskler nedir? Ve böyle bir Amerikan öncülüğü, bir çeşit katalizör görevi yapabilir, ancak bu Birleşik Devletler tarafından yönetilen eylemler için değil, dünya halkının kollektif olarak kabul edebilecekleri eylemler için olabilir. Belki de bu kimseleri küresel sistemdeki pay sahipleri olarak adlandırabiliriz. İhtiyaç duyulan böyle bir liderliktir; fakat Amerika'da böyle bir liderlik kavramının ortaya çıkması için bize lider olarak çok özel vasıflara sahip kişilerin yanında, ki bu insanlara çok nadir rastlanır, bugünkünden çok daha aydın bir toplumun bireyleri gerekir.

Bana sorarsanız, Amerikalılar ilginç ve aynı zamanda da çelişkili bir biçimde, hem iyi eğitim almış, hem de insanı hayrete düşürecek kadar bilgisiz insanlar. Biz kendi içinde yaşayan bir toplumuz ve diğer ülkelerin tarihi bizi hiç ilgilendirmiyor.

Bugün İran ile bir sorunumuz var. Kaç tane Amerikalı İran tarihi hakkında bilgi sahibidir? İran'ın ikiye ayrılan bir tarihe sahip olduğunu biliyorlar mı? Tarihte iki İran vardı ve İslamiyet öncesi ile İslamiyet sonrası olmak üzere yaşanan iki farklı dönem bugünkü İran'ın gerçeklerini ve gerilimlerini diyalektik olarak tanımlar. Eğer İran'la ilgileneceksiniz, bunu kavramanız gerekir. Amerikalılar İran hakkında bildiklerini ezberden okuyorlar ve aslında hiçbir şey bildikleri yok.

National Geographic'in Amerikalıların coğrafyayı bilmediklerini gösteren çalışmaları vardır. Üniversiteye giren birçok Amerikalı Büyük Britanya'yı ve savaşın üzerinden beş yıl geçmesine rağmen Irak'ı haritada gösterememiştir. Araştırmaya katılanlardan yüzde otuzu Pasifik Okyanusunu bulamamıştır.

Çünkü biz küresel tarih ve küresel coğrafya öğretmiyoruz. Bence Amerikalıların çoğu, eğer Amerika 21. yüzyılın bizden talep edeceği şeyi yapmaya kararlı ise, diğer ülkelere esin kaynağı olan ve böylece önderlik eden bir Amerika'nın gerektireceği entelektüelliğe sahip değil.

▶ ▶ ▶

SCOWCROFT:

Bunu sözlerinizi hiç düşünmeden onaylayabilirdim. Ancak yine söylüyorum, bu bizim bir parçamız ve nereden geldiğimizin de bir parçası. Tarihimizin büyük bölümünde, iki okyanusun arkasında, her iki yanımızdaki zayıf komşularımızla güven içinde yaşamayı sürdürdük. Amerikalıların yabancı dil öğrenmeleri gerekmez. Pek çoğu istedikleri yeri seyahat edebilir ve Birleşik Devletler'i asla terketmek istemezler. Bu yüzden, çoğu Amerikalı'nın içgüdüsel olarak istediği sadece yalnız kalmaktır. Dünyanın sorunlarına bulaşmak istediklerini sanmıyorum.

BRZEZINSKI:

İyi yaşamın tadını çıkarmak istiyorlar.

SCOWCROFT:

Evet, bu doğru ve yerel siyaset de önem taşıyor. Çoğu zaman, Washington'da ne olup bittiği umurlarında bile olmuyor. Bu Amerikan karakterinin bir parçası.

Ve bizim siyasi yapımız Amerikalıların daha geniş çaplı çıkarlar yerine, dar kapsamlı çıkarlarına giderek daha fazla cevap veriyor gibi. Tehlike zamanları dışında, liderlerimizin uluslararası sahneye yoğunlaştıklarını görmek neredeyse imkansız. Örneğin; Soğuk Savaş'ın başlangıcı ya da Roosevelt'in II. Dünya Savaşı'nın başlangıcında bizi doğru yola yönlendirme denemesi

ya da Eisenhower'ın NATO'yu kurmak için Avrupa'ya uzandığı dönem gibi. Böyle bir liderliğe gereksinim vardır.

Amerikalılar teşvik edildikleri zaman, bence iyi niyetliler. Dar görüşlü ve para canlısı değiliz ama politik yapımız bu rolü üstlenmiş gibi gözükmüyor. Daha önce de söylediğim gibi, dünya şu haldeyken, rehberlik edebilecek bir önderliği sadece Birleşik Devletler yürütebilir. İnsanlara ne yapmaları konusunda emir vermek değil; fakat, "Toplanın. Dünya toplumunun gitmesi gereken yol," gibisinden bir şeyler söylemek gerekir.

BRZEZINSKI:
Umuyoruz ki böyle olur.

SCOWCROFT:
Bizden başka yolu aydınlatabilecek rehber yok.

19 Mart 2008

İKİ

KENDİ YARATTIĞIMIZ KRİZLER

DAVID IGNATIUS: Bugün burada Irak Savaşı'nın başlangıcının 5. yıl dönümünde Orta Doğu hakkında konuşmak için toplandık. Son birkaç gündür, hepimiz beş yılın ardından Irak'taki yaşam hakkındaki açıklamalar ve yaşananlar gözler önüne serildikçe Irak ve Amerikan halkı için duyulan sürekli acı hakkında yazılıp çizilenleri okuyoruz.

Ocak'ta yönetime gelecek yeni başkanın Irak'la ilgili olarak özellikle ne ile uğraşması gerektiği sorusu üzerinde yoğunlaşmanızı istiyorum. Ancak konuya giriş olarak, sizi ve okuyucularımızı yeni ufuklar açan savaştan önce kaleme aldığınız bazı yazılarınızı hatırlatmak istiyorum.

Seninle başlayalım Brent. Mart 2003'te patlak veren savaşın başlamasından bir hayli önce, 15 Ağustos 2002'de *The Wall Street Journal*'da yayımlanan bir makale yazdın. Yazının başlığı "Saddam'a Saldırmayın (Don't Attack Saddam)" idi ve bu en açık sözlü başlıklardan biriydi—

BRENT SCOWCROFT:
Başlığı yazan ben değildim.

IGNATIUS:

Başlıktan hoşlanmayan biri olduğunda, biz gazeteciler her zaman bunu söyleriz. Fakat bu sefer başlıkla övünebilirsin diye düşünüyorum. Size makalenin önemli paragraflarından birini okuyacağım. Şöyle demişşin: "Önemli olan şudur ki, stratejisi, maliyeti ve taşıdığı risk ne olursa olsun, Irak' a karşı yürütülen herhangi bir seferberlik kesinlikle bizi terörizmle olan mücadelemizden belirsiz bir süre boyunca alıkoyacaktır. Daha kötüsü, bu kez, dünyada Irak'a karşı saldırı yapılmaması için güçlü bir ortak görüş söz konusudur."

"Bu aşırı duyarlılık devam ettikçe, ABD'nin gerçek bir 'tek başına hallet' stratejisi kullanması zorunlu bir hale gelir ki, bu da askeri operasyonları paralel olarak daha zor ve maliyetli kılar. Ne var ki, bu işin en büyük maliyetini terörle mücadele ödeyecektir. Bu açık fikrin görmezlikten gelinmesi, terörle mücadeledeki uluslararası işbirliğindeki ciddi bir çöküşle sonuçlanacaktır.

"Bu savaşı özellikle düşünce düzeyinde, uluslararası ve istekli bir işbirliği olmadan kazanamayız, bu konuda bana güvenin,"

Ve şimdi, savaşla geçen beş yılın ardından, 2009'un Ocak ayında yeni bir başkan yönetime gelecek. Brent, yeni başkan en zor olan sorunlardan biri olan bu sorunu gündemine getirse ona ne önerilerde bulunurdun?

SCOWCROFT:

O yazıyı yazdıktan sonra pek çok olay oldu. O zamanlar bana göre terörle mücadele, Afganistan'da , Bin Ladin'in hala orada zararlarını karşıladığı, kendisini yenilediği ve harekete geçtiği Afganistan'daki operasyondu.

Bu makale hakkındaki fikirlerimi yine de değiştirmiş değilim. *Değişen* şu ki biz şimdi Irak'tayız ve savaş, yeni koşullar yaratmış bulunuyor. Savaş, Orta Doğu'nun tamamında, doğuya

Pakistan'a kadar olan bölgede kızgınlıkların, nefretlerin ve farklılıkların çoğunu alevlendirdi ve tüm bunları kaynama noktasına kadar getirdi.

Şii-Sünni çatışması olsun, Arap-Fars çatışması olsun, tüm bu nefret yüzeye çıkıp uzun zamandır görmediğimiz bir dereceye yükseldi. Çok farklı bir bölgedeyiz ve ayrıca, bu bölge dünyanın petrol rezervlerinin üçte ikisine sahip.

Bu sebeple, çok büyük bir sorunla karşı karşıyayız. Bölge son derece istikrarsız. Lübnan, Kudüs, Mısır, nereye bakarsanız bakın, istikrarsızlık potansiyeli var. Sünni, Şii, Fars ve Arap çatışmalarının şu anda şiddetlendiği bir bölge olduğu için Irak sürekli bir istikrarsızlığın kaynağı olmaya devam ediyor. Ben Irak'tan çıkamayacağımız fikrindeyim ve başkan kim olursa olsun bu gerçeği görmeli.

IGNATIUS:

"Irak'tan çıkamayız," derken, eminim sonsuza dek orada kalacağımızı kastetmiyorsun.

SCOWCROFT:

Hayır, hayır, sonsuza dek demek istemedim; ancak 60 gün içinde birliklerimizi geri çekmeye başlamamız yanlış bir düşünce yapısıdır. Irak'ta galip gelmek ne anlam taşıyor? Orada ne yapmamız gerekir? Bizim yapmamız gereken kargaşa oluşturan bir Irak yerine istikrarlı bir Irak yaratmaktır.

Bunun ne kadar zaman alacağını bilmiyorum. Uzun da sürebilir. Belki de çok vaktimizi almaz. Orada siyasi yapıya kendi istediğimizi yaptıramayız. Bize minnet borçları yok ve bizim orada olmamızı isteyen onlar değildi. Bu yüzden, kendi iç mücadelelerini vermeye devam edeceklerdir. Bunun ne sonuçlar doğuracağı sorusuna yanıt verebilecek birinin olduğunu sanmıyorum. Yine

de, bizim yapmamız gereken bölgedeki istikrarlı nüfusu olan bir Irak için çalışmak.

IGNATIUS:

Zbig, senin fikrini de alalım. Bize savaştan önceki dönemi, Ağustos 2002'de de yayımlanan *Washington Post*'ta yazdığın köşe yazını anımsatmanı istiyorum.

Bu yazının başlığı, "Eğer Savaşmalıysak"tı, ki bu başlığı sen yazmadın. Yazıda şöyle diyorsun: "Savaş çok ciddi bir iştir. Ve özellikle kolaylıkla alev alabilir bir bölgede, kişisel öfke, abartılı sözlerle ifade edilen korkular ya da açık olmayan iddialara dayanılarak savaş yapılacak olursa dinamik sonuçlarının ne doğuracağını önceden bilmek mümkün değildir" demişsin.

Daha sonra, Brent'in uluslarası destek konusunda yazarken değindiği konuya yoğunlaşıp yönetimin ne yapması gerektiğinden bahsetmişsin. Şöyle diyorsun: "ABD bir an önce müttefikleriyle olduğu kadar, aralarında Arap dostlarımızın da olduğu, konuyla ilgili diğer güçlerle de masaya oturup savaş sonrası Irak'ta yapılacak olası düzenlemeler hakkında tartışmalıdır. Bu tartışmaya uzatılmış kolektif güvenliğin durumu ve ülkenin sosyal olarak iyileştirilmesi için yapılacak uluslararası finansman planları da dahil edilmelidir."

"Bunu yaparak, bu konuda şiddet içermeyen bir çözüme gidilmesinin olanaksız olduğu bir durumda ABD'nin güç kullanmadaki kararlılığına inanılmasını pekiştiririz." Ağustos 2002'de bu konuyu, "Savaş sonrası Irak nasıl olabilir? Eğer savaşırsak, bunu nasıl birlikte telafi ederiz?" başlığıyla tekrar gündeme getirdin ve çok az ilgi gördü.

Evet, bu başlangıçla birlikte Brent'e sorduğum sorunun aynısını senden de cevaplamanı isteyeceğim. Ocak 2009'un sonunda yeni bir başkan yönetime geliyor ve oval ofiste danışmanlık yapman için seni davet ediyor. Nasıl başlardın?

ZBIGNIEW BRZEZINSKI:

Galip gelen bir Cumhuriyetçi adayla mı yoksa bir Demokrat adayla konuşuyor olduğum kesinlikle büyük bir fark yaratır. Fikirlerimi değiştirmezdim ama adayın bulunduğu vaatlere göre tartışmayı değişik biçimlerde ele alırdım.

Bunu söyledikten sonra, yine de, bize çok pahalıya mal olan ve Irak için de oldukça yıkıcı olan, Irak'taki varlığımızın ortaya çıkardığı soruna bir çözüm getirmek için, orada bulunmamızın sorunun bir parçası olduğu gerçeğini kabullenmemiz gerektiğini savunurdum. Eninde sonunda, bir şekilde kendi kendini yönetebilen, tutarlı ve istikrarlı bir Irak'ı yaratacağımızı umarak orada kalmaya devam edersek, parçalanmış olan Irak bir araya gelemez.

Bizim orada bulunmamız ve savaş benzeri durumun gerekleri bizi Irak'ın giderek daha fazla parçalanmasına neden olan politikalar izlemeye itiyor. Bu bağlamda, kendi kendini sürekli yenileyebilen bir istikrarsızlık yaratılıyor. Bu gerçeğe işaret ederek ve savaştan dolayı üzerimize binen ağır yük ile Amerika'nın dünyadaki duruşuna verilen zarara bakarak, başkan Irak'taki ABD varlığına bir son vermeyi bir hedef olarak belirlemelidir.

Daha sonra, kimin başkan olduğuna bakarak, bunun değişik hızlarda gerçekleştirilebileceğini öne sürerdim. Kişisel olarak, geri çekilmeye 60 gün içinde başlamamız gerektiğini düşünmüyorum. Diğer bir yandan—

IGNATIUS:

Bunun bir hata olmasını düşünmendeki sebepleri açıklar mısın?

BRZEZINSKI:

Çünkü son derece ani olması size bu süreç için gerekli siyasi bir ortamı yaratmakta zaman tanımıyor, ancak 16 ay yeterli bir zaman zarfı olabilir.

Ve sonrasında, Demokrat bir başkana, "Irak'tan geri çekileceğinizi söyleyebilirsiniz" derken bir Cumhuriyetçiye, "Iraklılara Amerika'nın geri çekilme olasılığını tartışmak istediğinizi söyleyebilirsiniz" derdim. Yine de her ikisinin de, Irak'la olan uzun vadeli ilişkimiz ve çözülecek kısa vadeli sorunlar hakkında Irak liderleri ile ciddi tartışmalara oturmaları gerekir. Iraklıların dikkatini Irak'taki operasyonun sonsuza dek sürmeyeceği, bir noktadan sonra kendi ayakları üzerinde durmaları gerektiği gerçeğinde toplamalıdır. Başkan eğer Demokrat olursa bunu daha kısa bir zaman için de, Cumhuriyetçi olursa belki daha sonra gerçekleştirmelidir.

Buna ek olarak, Irak'taki bu yıkıcı varlığımızı ortadan kaldırmakta ciddi olduğumuzu resmen açıklığa kavuşturursak, Baker-Hamilton komisyonunun bahsettiği ancak tam anlamıyla hiçbir zaman geliştirilemeyen, bölgesel bir taslak hazırlamak için bir çeşit eş zamanlı girişimde bulunmak gibi bir icraatte bulunmamız gerekir. Bu tasarı belki Irak'ın komşularının da katıldığı, Amerika'nın savaşa son vermesinin öncesinde bölgenin durumu üzerine yapılacak bir konferansla icraate dönüştürülebilir. Irak'ın komşularının her birinin, Irak'taki müteakip bir karışıklığın çevreye yayılmamasında çıkarları vardır. Savaştaki rolümüzü sonlandırmakta ciddi olduğumuzu bir kez anladıklarında, hepsi geleceklerdir. Hatta, bunun sonrasında, konferansın kapsamını istikrarsızlık, iyileştirme ve bunun gibi konuların ele alınmasına kadar genişletebiliriz.

Bence bu uygulanabilir bir yaklaşım olur. Ve üzerinde tartışılan geri çekilmemizden doğabilecek sonuçlar ile ilgili en kötü durum senaryolarının gerçekleşeceği konusunda ikna olmuş değilim. Irak'ın bazı bölgelerinin çoktan fiili olarak kendi yönetimlerini ele aldığına dair kanıtlar var.

IGNATIUS:

Yalnız önerdiğin şeyle bizden ülkelerini tekrar bir bütün haline getirmek için yardım bekleyen Iraklıların hayatlarının riske girdiğini kabul ediyorsun.

BRZEZINSKI:

Irak parlamentosu ezici bir çoğunlukla Amerika'nın geri çekilmesi için oy kullandı. Aşağı yukarı yüzde otuzluk bir kesim işgal kuvvetlerinin bir an önce çekilmemesinden yana olsa da, kamuoyu araştırmaları Iraklıların çoğunun işgali onaylamadığını gösteriyor. Daha büyük bir kesim ise bu işgalin mümkün olduğunca çabuk bitmesini istiyor.

Şu gerçeği kabul etmemiz gerekir, biz kendimizi nasıl algılarsak algılayalım, insanlar, özellikle Iraklılar, bu bölgede bize çok farklı bir gözle bakıyorlar. Sömürgecilik sonrası bir çağda yaşamamıza rağmen İngiliz sömürgeciliğinin bir veliahtı gibi kabul ediliyoruz. Ağırlıklı olarak askeri güce dayalı olan varlığımız, Irak'ta gerçek ve sözünü geçiren bir dengenin oluşmasını imkansız kılmaktan başka bir şey yapmıyor.

IGNATIUS:

Brent, acaba Zbig'in değindiği gibi Irak'ta kalmamızın sorunun bir parçası olduğu fikri üzerinde birleşebilir miyiz? Oradan çıkamayacağımızı söyledin. Peki uzun vadeli olarak orada bulunmamızın aynı zamanda buradaki sorunun bir parçası olduğu fikrinde Zbig'e katılıyor musun?

SCOWCROFT:

Şu anda bunun problemin bir parçası olduğunu düşünmüyorum. Bana göre çözümün bir parçasını oluşturuyor. Irak'taki şidde-

tin azaldığı kısmen doğrudur, çünkü oradan acilen çıkacağımız tartışmaları son zamanlarda azaldı. Hatırlayın, Iraklılar ve karmakarışık olsa da Irak'ın siyasi yapısı için sonucu sıfır olan bir oyundur. Ve bizim oradan ayrıldığımızı düşündükleri sürece, bırakmış olduğumuz makamlarını elde etmeye çalışıyorlar. Eğer bizim bir müddet için genel istikrarı sağlayacağımızı düşünürlerse, kendi başlarına olduklarında, şu an alamadıkları bazı riskleri almak için daha istekli olabilirler.

İşgal anlamında, evet, biz sorunun bir parçasıyız. Iraklılar gururlu bir halktır. Buna öfkeleniyorlar. Davranışlarımızla onları işgalci olmadığımıza, yardım etmeye çalıştığımıza ve sadece istedikleri müddetçe yardım edeceğimize ikna etmeye çalışmamız çok önemli.

Bu konudaki diğer etken de Irak'ın komşularıdır. Irak'taki değişmez tehlikelerden biri de kendini oluşturan bölümler her an parçalanabilir. Bana göre, bölgedeki şiddeti kışkırtan nedenlerden biri budur.

BRZEZINSKI:

Evet, bu tehlikeyi düşünmek zorundayız. Amerika'nın geri çekilmesi, daha sonra gerçekleşmeyip erken başlarsa, Irak'ın bölünme tehlikesini azaltmış olur. Bizim orada bulunmamız Irak'ın bölünmesine katkıda bulunuyor.

Irak'ın en istikrarlı ve en az şiddetin gözlemlendiği yerlerinin kendi kendilerini yöneten bölgeleri olması oldukça ilginçtir. Bu bölgeler güneydeki Şii bölgesi, güvendiğimiz kabileler bulunan Sünni merkezi ve Kürdistan'dır. Irak'ta ne kadar uzun kalırsak, oradan ayrılışımız Irak'ın tekrar birleşmesine o kadar az fırsat verecektir.

Bu yüzden, Iraklıları oradan ayrılış tarihimizle ilgili ciddi bir tartışmaya dahil etmenin, dikkatlerini yapılması gereken işlere çekeceği fikrine katılıyorum. Hatta bu Sünniler ve Şiiler

arasında daha ciddi tartışmaların yapılmasına ivme kazandırabilir. Brent'in, Iraklıların hemen ya da gecikmeli olarak Irak'tan ayrılmayı planlıyor olabileceğimizi düşünmedikleri fikrine tamamen katılmıyorum. Bu sonbahar boyunca, ABD'de Irak'ın geleceği hakkında çok geniş kapsamlı bir tartışma olacak ve Demokrat aday Irak'tan çıkma fikrine sıkı sıkıya bağlı olacak. Hatta Demokrat aday kazanabilir. Bu yüzden, Iraklılar nasıl olur da orada uzun bir süre daha kalmak istediğimiz sonucuna varabilirler, anlamıyorum.

SCOWCROFT:

Hayır, bu sonuca vardıklarını sanmıyorum; ancak bir yıl öncesine kadar Demokrat adaylar tamamen Irak'tan çekilmek için en yakın tarihi koymakta birbirleriyle yarışıyorlardı. Bu sesler azaldı ve bence–

BRZEZINSKI:

Ama şu anda her ikisi de bu fikri savunuyor.

SCOWCROFT:

Bu noktayı tartışabilirsiniz, ancak Irak'ta kalabileceğimize dair ortaya çıkan zayıf belirtiler dahi bu sürecin son zamanlardaki gelişmesine katkıda bulundu.

BRZEZINSKI:

Bir şey eklemek istiyorum. Sadece Irak üzerinde yoğunlaşmamız gerektiği de tartışılmalı. Irak'taki savaş, karşımıza çıkan çok daha büyük bir bilmecenin parçası ve bu parçaların tümü birbirini besleyip üzerinde çok ciddi olarak düşünüp taşınmamız gereken gerilimler, karmaşalar ve tehlikeler yaratıyor.

Bunlara sürekli cerahat toplayan İsrail-Filistin konusu da dahil; çünkü bu konuyla birlikte pek çok insanda radikal anti-Amerikan duygular uyanıyor ve İran'la ilişkimizi de kapsayan belirsizlikler de bu konudan kaynaklanıyor. Bence, Irak konusuna hangi bakış açısıyla yaklaşılırsa yaklaşılsın, Irak'ın diğer konularla olan bağlantısı da göz önüne alınmalıdır.

SCOWCROFT:

Katılıyorum. Bu sadece Irak'tan geri çekilmenin üzerine yoğunlaşmaya karşı kullanılabilecek bir neden. Bu bölgedeki hiç bir kişi Irak'a girmemizin iyi bir fikir olduğunu düşünmemiştir. Bana sanki, "İşgal ettiniz. Ortalığı karıştırdınız ve şimdi tüm bu karışıklığı çözmeyi bize bırakıyorsunuz." diyeceklermiş gibi geliyor.

Örneğin, Birinci Körfez Savaşı'nda en güçlü yandaşlarımızdan biri olan, şimdiyse bundan eser kalmayan Mısır'a bakın. Neden? Bence, bunun sebeplerinden biri bize olan inançlarını kaybetmiş olmaları. Bizim ne yönde hareket ettiğimize ve destekleme gücümüze olan güvenlerini yitirdiler. Şimdi Irak'tan çıkmak ve bölgeyi Irak'ı çevreleyen gruplara bırakmak bölgedeki kargaşayı arttıracak başka bir sebep olacaktır.

BRZEZINSKI:

Ama ben "bölgeyi terketmeyi" ve burasını diğerlerinin merhametine bırakmayı savunmuyorum. Irak'taki güçlerle ciddi bir tartışmaya girilmesini ve bölgedeki savaştaki rolümüze son verilmesi hakkındaki bu tartışmaya sadece yeşil bölgedekilerin değil, bu bölgenin dışında kalanların da dahil edilmesi gerektiğini savunuyorum.

Iraklıların savaş için daha dolaysız bir sorumluluğu alabilecekleri giderek daha gerçekçi bir hal alıyor ve muhtemelen, biz geri çekilmeye başladığımız andan itibaren direniş azalacaktır;

çünkü bize karşı çıkan ayaklanmalar milliyetçi bir niteliktedir. Bu ayaklanmaları destekleyen El-Kaide ise kendi terör amaçları doğrultusunda Irak'ta faaliyet göstiyor.

Bizim operasyona son vereceğimiz açıklığa kavuştuğu vakit ayaklanmalar büyük ihtimalle yavaş yavaş azalıp bitecektir. Irak'ta istikrar yaratmak için diğerleriyle işbirliği içinde bölgesel bir çalışma yaptığımız takdirde, bundan sonra askeri gücü eskisi kadar kullanmak yerine, iyileştirme, yeniden düzenleme, sağlamlaştırma, istikrar sağlama ve güvence vermeye dayalı bir yaklaşımı seçmiş oluruz. Aksi takdirde, uzun yıllar boyunca orada kalmaya mahkumuz.

IGNATIUS:

Brent, buna ne dersin? Bugün maalesef, işgalin 5. yıl dönümünü kutluyoruz. Senin sözlerini okuyan biri, "Amerika'nın birlikleriyle Irak'ta bulunuşunun 10. yıl dönümünü de görecek miyim?" sorusunu sorabilir. Arkasından, "Orada bir beş yıl daha bulunsak işler daha fazla yoluna girmiş olmaz mı, neden?" diye de sorabilir.

SCOWCROFT:

"Bakın, biz oradayız. Bizim yapmaya çalıştığımız kendi kendini yönetebilen ve istikrarını koruyan bir Irak yaratmak" diye yanıtlardım. Irak'ın komşularının da görüşlerini almamız gerektiğini kabul ediyorum; ancak bu tartışma bizim geri çekilmemiz üzerinde değil, bu amacı gerçekleştirmek için yapılması gerekenin ne olduğu üzerinde yoğunlaşmalıdır. Ve Zbig'in söylediklerinin aksine, aslında bu dalgalanmanın şiddeti azaltmıştır. Şiddet önemli ölçüde azalmıştır.

BRZEZINSKI:

Bu söylediğin benim söylediğimle zıt değil. Bunu zaten kabul ettim.

IGNATIUS:
Zbig, söz senin–

BRZEZINSKI:
Ve bunu yapmamızdaki sebeplerden biri de bu.

IGNATIUS:
Demokratlar çoğu zaman açık sözlü olmasalar da, sen birliklerimizin orada kalmasının sonuçlarının samimi bir değerlendirmesini yapar mısın?

BRZEZINSKI:
Bunun iyi bir fikir olduğuna şüphe yok, ama oradan ayrılmaya yönelik hazırlıklara başlamamızdaki bir diğer nedeni de bu. Eğer Iraklıların istikrarlı ve laik olmaya ya da her neyse, hazır duruma gelmelerini bekleyeceksek orada sonsuza kadar kalacağız demektir. Sorunun sürekli devam etmesine bizim sebep olduğumuzu ve orada bulunmamıza artık gerek kalmadığını bir noktada kabul etmemiz gerekir.

Kürdistan Kürtlerin, denetimi altında. Merkezi yerler giderek kabilelerin eline geçiyor ve kabileler El-Kaide'ye sahip çıkmayıp onlara karşı savaştığı için örgüt giderek kendi kabuğuna çekiliyor. Güneyse Şii militanların kalesi haline geldi. Biz--

SCOWCROFT:
Evet, ama biz birbirimizle savaşıyoruz.

BRZEZINSKI:
İyi, güzel ama bu onların problemi.

IGNATIUS:

Brent, işler sona erdiğinde, bu kesinlikle doğru. Bu onların sorunu.

SCOWCROFT:

Benim demek istediğim geri çekilip çekilmeme hakkında tartışmamız gerektiği değil, ne kadar çabuk bu işi ilerletirsek, o kadar çabuk Irak'tan çıkabileceğimizdir. Son zamanlarda, ölçütlerimizi belirledik ve hizaya gelmemeleri halinde, onları geri çekilmekle tehdit ettik.

Evet, bizden Irak'a girmemizi isteyen onlar değildi. O zaman, neden çıkmamızı istemesinler ki? Ama, "Bizim çıkmamız sizin birlikte hareket etmenizle doğru orantılı olacaktır" deyip, tehdit etmekten çok onlara yardımcı olmak maksadıyla yaklaşırsak, bence, daha fazla şansımız olur.

IGNATIUS:

Bunu, yeni başkan için ortak bir Scowcroft/Brzezinski ön raporu haline getirebilir miyiz, bir bakalım. Duyduklarımdan anladığım, görüşleriniz yeni başkanın Iraklılar, yani Irak halkı ve hükümeti ile Irak'ın bağımsız egemen bir devlet olarak -ki tanım gereği bu Amerikan birliklerinden arınmış bir devlet oluyor- geleceği hakkında görüşmelere başlamasının önemi üzerinde birleşiyor.

Iraklılara ders vermeye çalışmamalı ve onları Amerika'nın Irak'tan çekilmesiyle tehdit etmemeliyiz. Zbig'in de dediği gibi, Amerika'nın Irak'tan çekilmesine yönelik hızlıca bir başlangıç yapılması amacıyla hazırlanan bir program bu diyalog için peşin yargıda bulunmuş olur.

Savaş başlamadan önce her ikinizin de Irak'ın geleceği ve gelecekteki Irak konusuna dikkat çekmek için yapılmasını ifade

ettiğiniz işler yeni ve etkin bir çaba sarfedilmeden başarılamaz. Eğer bu rapor başkanın masasına konulacak olsaydı, bu her ikinizin de onayladığı bir formül olur muydu?

BRZEZINSKI:

Bir noktaya kadar, evet ama şu anda Brent ve ben hem Irak için hem de Amerika için bir sorun haline gelen bu konuya nihai çözüm için değişik bakış açılarına sahibiz. Benim fikrimce, Iraklılar ancak bizim artık orada olmayacağımızın farkına vardıklarında yapmak zorunda oldukları işler için harekete geçeceklerdir. Hoşlarına gitmeyen ve aynı zamanda da kendilerini felç eden bu Amerikan şemsiyesi tepelerinde ne kadar uzun süre kalırsa, Irak'ın parçalanmasını sürdüren ve hatta kötüleştiren inatçı konumlarından o kadar zor vazgeçeceklerdir.

IGNATIUS:

Demokrat adayın Amerikan birliklerinin geri çekilmesi çağrısında bulunduğu bu kampanya, çok yakında oradan çıkacağımızın işaretlerini her duyarlı Iraklıya daha belirgin olarak verecektir. Bu onları Irak'ın geleceği için yapılacak şiddetli bir çatışma olasılığı için hazırlıklı olmaya neden davet etmesin ki? Amerika'nın geri çekilmesinin onları birlikte hareket etmeye, birbirleriyle uzlaşmaya teşvik etmesinden ziyade, en çok korktuğumuz durum olan iç savaşa götürmesi tehlikesi yok mudur?

BRZEZINSKI:

Eninde sonunda orada küçük bir iç savaş çıkabilir. Güçler dengesinin nerede kurulacağını az ya da çok tahmin edebiliyoruz. Sünnilere karşı Şiiler ve Kürtler birleşecektir ve Sünniler çok kötü bir yenilgi yaşayacaktır. Onlar da tam olarak bunun farkında olduğu için bana göre bazı çarpışmalardan sonra içte bir uzlaşma sağlanacaktır; çünkü Irak milliyetçiliği hala varlığını sür-

dürmektedir. Yakın zamanda çoğu Sünnilerden ve daha az bir kesimi de Şiilerden olmak üzere, kendilerini kesin bir ifadeyle Iraklılar olarak adlandırıp birleşmiş bir Irak isteyen seçmenleri görme şansım oldu.

IGNATIUS:
Yönetimde pek çoğu temsil edilen yüzde seksenlik bir dilimin öncelikli olarak, "Kürtler bizimle. Şiiler bizimle. Kahrolası Sünniler" demesini duymak çok korkunç. Pek çoğumuz bu belaya bulaşmamıza büyük çoğunlukla bunun neden olduğunu söyleyecektir. Şimdi neden bu iyi bir fikir olsun?

BRZEZINSKI:
Çünkü bir noktada Iraklılar artık kendi ayakları üzerinde durmak zorundalar. Bizim yardımımızla öyle ya da böyle, Irak'ta bir birlik sağlayacağımız fikri, bence, bir hayal.

IGNATIUS:
Brent, sen ne düşünüyorsun?

SCOWCROFT:
Sizin formülünüze katılabilirim ama bir şey daha eklemek istiyorum. Amerika'nın bu işteki çıkarı, kendisini oluşturan parçalara bölünmeyen bir Irak'tır.

BRZEZINSKI:
Katılıyorum.

SCOWCROFT:
Bu bölgedeki felaket için oluşturulan bir formül ve bana göre, en olası sonuç da bu. Kürtler Şiilerle bir araya gelmeyeceklerdir. Kürtler, "Sonuna kadar savaşan sizdiniz. Biz mutluyuz" diyecek-

lerdir. Kürtlerin zaten oldukça kapsamlı bir özerklikleri var ve sonrasında da kendi yollarına gideceklerdir. Şii bölgesinin Sünni bölgesinden daha güçlü olduğu kesin ama Sünnilerin elinde büyük Sünni Arap para kaynağı var. Uzun süren bir iç savaş çıkacaktır.

BRZEZINSKI:

Olabilir ama bu en kötü ihtimal senaryosu. Biz Irak'tan ayrılıyorsak, uzlaşma sağlamaları için baskıların olması ihtimali de var.

SCOWCROFT:

Olabilir.

BRZEZINSKI:

Belki ama eğer bu işin maliyetini düşünürseniz- ki bu maliyetin ne olduğunu benim kadar iyi biliyorsunuz, çünkü pek çok insandan önce uyarısında bulundunuz-, bu işi bir sonuca bağlamak bizim çıkarımızadır diye düşünüyorum.

SCOWCROFT:

Doğru ama ben diyorum ki, ikimiz de en olası sonucun ne olabileceğini bilmiyoruz. Tüm bunların üstünden geçme, içinde Irak'ın maliyetinin çok önemsiz kalacağı genel bir Orta Doğu çatışması olasılığını ortaya çıkarabilir.

Bizim endişelenmemiz gereken asıl konu budur. Ve Zbig'e şu noktada katılıyorum; Bu tek konu değil. Bölgede bu tür bir sorunu yoğunlaştıracak bir sürü mesele var. Irak da bunlardan biri, ancak bizim kendi ellerimizle oluşturduğumuz bir sorun, bu sebepten dolayı bence bu işin tüm sorumluluğu bizim üzerimizde. "Siz, Iraklılar, sorumluluklarınızın farkına varmak zorundasınız" deyip bırakamayız...

BRZEZINSKI:

Bence, çok doğru bir söz. Sadece bir yönüne katılmıyorum. Bu sorunu çözebileceğimizi düşünmüyorum; çünkü sorunun bir parçası da biziz. Bu yüzden de, Iraklıları bizim orada bulunmamızın bir sonu olduğuna inandırmak sorunun çözümüne yardımcı olacaktır. Sonuçta bu çözümü Amerikalılar değil, Iraklılar getireceklerdir.

SCOWCROFT:

İşte bakış açısındaki asıl fark bu. Geri çekilmek çözüm için girdiğimiz yolsa sadece ayak bağı olacaktır, bana göre. Zbig ise bunun yararlı olacağını düşünüyor.

BRZEZINSKI:

Evet, doğru.

SCOWCROFT:

Bu ayrıldığımız temel nokta ve siyasi yapımında farklılaşması da bu noktadan başlıyor.

IGNATIUS:

Hepimizin bir kabus olarak nitelendirdiği senaryoya dönmek istiyorum. Gelecek başkan, Irak'taki ABD varlığına hızlı ya da aşama aşama son vermek isterse hepimiz Irak'ın şiddetli bir yangına sürükleneceğinden ve çok kan dökülebileceğinden korkuyoruz.

Bir yıl kadar önce, Suriye Dış İşleri Bakanı Valid el Muallim'e bazı Demokratların önerdiği, Irak'tan hızlı bir şekilde geri çekilme önerisi hakkında ne düşündüğünü sordum. Bana baktı ve şöyle dedi, "Fakat, David, bu ahlaka aykırı olur". Bu beni çok

etkiledi; çünkü özünde çok doğru bir ifade. Eğer ülkeden çıkmamız kan dökülmesini getirecekse, bu ahlaka aykırı olur. Durum Odası'ndaki güç merkezinde bulundunuz, her ikinize de sormak istiyorum. Biz geri çekilme sürecine girdikten sonra, geniş çaplı ölümlere şahit olsak, binlerce Iraklı'nın etnik çatışma yüzünden hayatını kaybettiğini görsek, birliklerimizi tekrar Irak'a göndermek ne kadar uygun olurdu? Zbig, sen böyle bir krizde danışılacak kişi olsaydın, ne söylerdin?

BRZEZINSKI:

Evet, ilk olarak, bu, benim pek de aklıma getirmediğim, en kötü durum senaryosunu doğru varsayıyor.

IGNATIUS:

Ama, bu savaştan önce en kötü durum planlaması yapmakta doğabilecek başarısızlık—

BRZEZINSKI:

Bu doğru.

IGNATIUS:

—sorunun bir parçası.

BRZEZINSKI:

Ama bunun en olası senaryo olması gerekmiyor. Eğer gerekirse bu süreci tersine çevirmek için yeterli zamanımız olacağı fikrindeyim. Burasını bir solukta terk edecek değiliz. Daha hızlı bir geri çekilme planında bile, ki bu yaklaşık 16 ay sürüyor, durum değerlendirmesi yapmak için yeterince zaman kalıyor.

IGNATIUS:

Eğer bir günde onbin insanın öldüğünü görürseniz, eminim düşündüğünüz kadar zamanınız olurdu.

BRZEZINSKI:

Ama demek istediğim, gecikerek de olsa, karşılık vermek için fırsatımız olacaktır.

Bu süreç, başından itibaren, sadece yeşil bölgedeki Iraklı liderlerle değil, ayrıca el-Hakim, el-Sistani ve el-Sadri gibi oldukça fazla bağımsız askeri güçleri olan diğer liderlerle de yapılan geniş fikir alışverişlerini kapsamalıdır. Bu tartışmalar sürerken biz de, Iraklı liderlerin bilgisi dahilinde düzenlenen bir plana dayalı geri çekilmemizi izleyen olayların neler olabileceği hakkında tahminlerde bulunabiliriz.

Bu yüzden de, yeni bir değerlendirme için zaman kalıyor. Aksi halde, kendi yarattığımız bir durumun, korktuğumuz olası dehşet verici olayların mahkumu oluruz. Ve hiç bir zaman işler yoluna girdiği, Irakluların artık mutlu olduğunu görüp oradan ayrılabilmeyi göze alabileceğimiz berrak bir noktaya ulaşamayıp tıkanır kalırız.

Bu konu, danışmanlık yaptığımız kişinin Demokrat ya da Cumhuriyetçi olmasına göre şekillenir. Cumhuriyetçi bir başkan Brent'i çok daha dikkatli dinlerken, beni kısa bir müddet saygıyla dinleyecek, daha sonra sinirlenip bana tamamen yanıldığımı söyleyecektir. Demokrat bir başkan beni bir süre daha fazla dinleyebilir, ama, bana göre, Brent'in fikrine daha fazla hürmet edecektir; çünkü bu konuda daha fazla deneyim sahibi.

SCOWCROFT:

Ben tam tersini düşünüyorum. Bence senin senaryon çok olası değil; ama yine de göz ardı edilemez.

BRZEZINSKI:

Başkan'la ilgili olana ne diyorsun?

SCOWCROFT:

Bana göre, eğer Irak'tan bir kez çıkarsak, siyasi durumumuz iç savaşı bastırmak için oraya tekrar dönmemize asla izin vermez.

BRZEZINSKI:

Evet, biz çıktıktan sonra patlak verirse, kesinlikle. Ülke buna müsaade etmez.

SCOWCROFT:

Bu ülke buna müsaade etmeyecektir.

IGNATIUS:

Yeni başkanın kesinlikle başını ağrıtacak sorulardan biri de şu: ABD Irakla, Irak'ın ABD'nin askeri operasyonunun burada ve Irak'ta görülen olumsuz etkileri olmadan, iç istikrar, bölgesel güvenlik gibi sorunlarının çözümlenmesine ve ülkenin parçalanmasının önlenmesine yardımcı olabilecek devam eden bir iletişime girebilir mi, girmeli midir?

Bunun ne derece mümkün olduğunu sormak istiyorum. Demokrat adaylar, Irak'ın buna devam etmemizi istediği takdirde, Irak ordusunu eğitmek üzere, askeri gücümüzün bir bölümünün orada kalmasının uygun olduğunu söyledi. Ve sorun olmaya devam ettikleri sürece terörist birimleri izlemek devamlı bir sorumluluk gerektiriyor. Bir kez orada fazladan birlik bıraktınız mı, diğer mevzular da baş gösterecektir. Üslere, kaynaklara, yani askeri orada tutmak için bir sürü şeye ihtiyacınız olacaktır. Zbig, yeni Irak'la kuracağımız sürekli ilişki hakkında sen ne düşünüyorsun? Senin kafanda canlanan nedir?

BRZEZINSKI:

Bu tartışılabilir bir şey. Amerika'nın askeri olarak geri çekilme kararının açıkça belirtildiği bir ortamda daha yapıcı bir şekilde tartışılabilir. Bu bağlamda, bazı düzenlemeler yapmak mümkün olabilir. İlk olarak, Irak'ta daha silik bir Amerikan varlığı için Iraklılarla görüşülebilir. Kürdistan'daki Amerikan birliklerinin orada kalmaya devam etmesinin istikrarı korumak açısından yararı olabilir, aksi takdirde Kürtler, Türkler ve İranlılar'ın durumu patlamaya hazır bir bomba haline gelebilir.

Ama bu şu anda hükümetin tartıştığından daha farklıdır. Bu hükümet Irak'ta bulunmamızı Güney Kore'dekine benzetmiştir. Güney Koreliler on yıllarca bizi onları savunan taraf olarak görmediler ve Kuzey'in tehdidini hissettiler. Pek çok Iraklı bizim davetleri üzerine geldiğimizi düşünmüyor, ve Irak'ın göbeğinde kurduğumuz, ülkenin çeşitli yerlerindeki üslerle kuvvetlendirdiğimiz bu dev kalenin temsil ettiği askeri birliğimizin orada sonsuza kadar kalmasını istemiyor. Yani ben bunu hissediyorum.

Evet, Iraklılarla yapılacak görüşmelerde bir bölüm asker geriye kalabilir, çok fazla sayıda olmamak şartıyla, belki ihtiyaç durumunda hızlı erişim için Kuveytle yapılacak bir anlaşmayla desteklenebilir de. Ürdünlüler buna isteksiz gibi görünse de, belki Ürdün ile de masaya oturulabilir. Arap Emirliklerinden bazılarıyla yapılan anlaşmalarla kuvvetlenen körfezdeki varlığımız, her durumda devam edecektir.

IGNATIUS:

Brent, orada süregelen rolümüz sence nasıl şekilleniyor?

SCOWCROFT:

Bana göre, belli bölgelere çekilmek sanki oradaki varlığımızı kalıcı hale getirmek ile aynı şey, ki bunu hiçbir şekilde ima etme-

memiz gerektiği fikrindeyim. Saddam'ın dönemindeki gibi Şii ve Sünnilerin aynı siperde yer aldıkları, bütünlüğün bir simgesi olan Irak ordusuyla güçlenebilecek ve güçlenmesi gereken bir Irak milliyetçiliği söz konusudur.

Gelecek dönemde Birleşik Devletlerin askeri açıdan üzerinde düşen iki görev vardır. Birincisi, Irak ordusunun şu anda tek başına kontrol altına alamadığı şiddet olaylarını denetlemek. Onları bu konuda eğitiyoruz. Durumları daha iyiye gidiyor. Diğeri, Irak ordusu şu anda lojistik yardım ve harekat desteği için tamamen bize bağlı. Savaş birlikleri var ama bu savaş birliğinin her şeyini biz temin ediyoruz: ulaşım, erzak, araç gereç, isithbarat, her şey. Bu kollarda iş görebilecek bir Irak ordusunu ortaya çıkarmamız gerek. Bu ne kadar zaman alır onu bilemem ama bunu yapmalıyız. Peki, azalan bir tempoyla mı? Kesinlikle.

Ortadoğu ve Irak'taki güvenliğin sağlanması için bağımsız bir üs olarak bile, kalıcı olarak orada bulunmamıza her açıdan karşıyım. Bence, Zbig'in öne sürdüğü nedenler açısından kötü ama bana göre, sadece Irak'ın kendi ayakları üzerinde durabileceğinden emin olduğumuzda Irak'tan çıkabiliriz.

▶ ▶ ▶

IGNATIUS:

Sana başka bir soru sorayım. Bu soru gelecek başkanla değil, giden başkanla ilgili. Başkan Bush'un Oval ofisteki son gününde, Brent seni çağırıp şöyle diyor: "Buradan ayrılmadan önce sadece seninle sohbet etmek istedim. Savaştan önce bu işe girişmeme karşıydın, Saddam'a saldırmanın hata olduğunu düşünüyordun. Şimdi gitmeden önce ne düşündüğünü öğrenmek istiyorum. İşe yaradı mı? Yoksa hata mıydı?" Başkan Bush'un bu sorusuna ne cevap verirdin–

SCOWCROFT:

Sanırım şöyle derdim: 'Sayın Başkan bu tarihçilerin cevaplandırması gereken bir soru. Şu anki durumumuzla ilgisi yok. Şu anda Irak'ta ağır şekilde çarpışma halindeyiz. Dikkatimizi oradaki varlığımızın Irak'ı bölgede nasıl istikrarsızhk sağlayan değil, istikrar sağlayan bir güç haline getirebileceği üzerinde olmalıdır.

IGNATIUS:

Zbig, bu savaşın tutarlı bir karşıtı olmana rağmen Başkan Bush seni çağırıp dalgalanmanın şartları Birleşik Devletlerin stratejik çıkarları için daha uygun bir sonuç haline getirip getirmediğini sorsa nasıl cevap verirdin?

BRZEZINSKI:

Ben dalgalanmanın bir şekilde daha istenilir şartlar oluşturduğuna katıldığımı belirterek cevap verirdim. Bu sürekli mi, değil mi, bilmiyoruz. Ancak Irak'taki varlığımızı sona erdirme mücadelemizde bundan faydalanmalıyız. Çünkü Irak'ta bulunmamız sorunun bir parçası, artık çözümün kaynağı değil.Ancak buna ek olarak o ziyaretin tarihine dayanarak -

SCOWCROFT:

Bu son gün.

BRZEZINSKI:

Son gün mü?

SCOWCROFT:

Bu nedenle gelecekten bahsedemezsin.

BRZEZINSKI:

Peki, o zaman, "Sayın Başkan görevi devretmeden önce Israil-Filistin barışı için verdiğiniz söz ne olacak?" demezdim. Ve eğer gerçekten son günü ise, o zaman şunu demek isterdim 'Sayın Başkan Iran'da bir savaş daha çıkarmadığınız için çok teşekkür ederim'.

▶ ▶ ▶

IGNATIUS:

Yeni başkan başa geldiğinde ve Irak'ta ne yapılması gerektiği konusunu düşündüğünde, bölgenin yükselen gücü ve tartışmalı bir şekilde Irak'ın işgalinden ve Saddam'ın devrilmesinden en çok çıkar sağlayan, İran hakkındaki kararın sonuçları ağır basan görüş olacaktır. 2006 yılında muhabir olarak İran'da bulunduğum haftalar boyunca hem bu katı yönetimin yanlısı olan İranlılardan, hem de Başbakan Ahmetinecat ve yönetiminden nefret eden halktan sürekli olarak duyduğum şey şuydu: Biz büyük ve güçlenen bir ülkeyiz ve gün bizim günümüz. Biz yükselirken, siz Amerikalılar güç kaybediyorsunuz. Bizim istediğimiz büyük bir millet olarak tanınmamız.

Öyleyse sana şunu soruyorum: "Gün bizim günümüz, bizimle başa çıkmalısınız" diyen ve güçlenen bu ülkeye yaklaşımınız nasıl olurdu? Brent, bu çok hassas bir konu, Birleşik Devletler'in İran ile nasıl ilgilenmesi gerektiği sorusunun taslağı sence nasıl olur?

SCOWCROFT:

İranlıların yaklaşımı bu sorunun önemli bir yönü. Terörle mücadele sürecinde, daha sonra Irak ve Afganistan konusunda, İran'ın her iki taraftaki düşmanlarını da ortadan kaldırdığımızı unutmamalıyız. Böylece, İran'da oluşan "vaktimiz geldi" düşüncesi belki de fazla yapay değil. İran önemli bir devlet. İran'la

çok keskin farklılıklar geçiren bir ilişkimiz oldu. Şah döneminde bölge istikrarlı olduğu için güvendiğimiz bir kaleydi. Bölgedeki dış güç olarak İngilizlerin yerini aldığımızda, istikrarı koruması için Şah'a güvendik. Şah'tan sonra, büyükelçiliğimizin işgal edilmesiyle İranlılar ve aramızda bir antipati oluştu. Çok sıradışı bir ilişkimiz oldu.

Bana öyle geliyor ki, İran'a biraz duygusal olarak yaklaştık. Eğer duygularımızdan kurtulursak ancak o zaman İranlılarla en etkili şekilde başa çıkabiliriz ve işe onlarla konuşarak başlamalıyız. Hiç kimsenin onlarla görüşmesini istemiyorduk; fakat şimdi onlarla kendimiz görüşüyoruz. Ancak görüşmelerimiz sadece Irak hakkında, bölgedeki genel durum hakkında değil.

İran'ın tehlikeli bir bölgede bulunduğu bir gerçektir. Genel olarak Sünni olan bir dünyada kurulmuş bir Şii devleti. Arapların ağırlıklı olduğu bir bölgede bir Acem devleti. İran'ı, nükleer silahlara ihtiyaç duymadan bölgede kendisini güvende hissetmesini sağlayan stratejik tartışmaların yapıldığı bir çatının altına almamız gerekiyor.

IGNATIUS:

Zbig, Amerika'da pek az insan İran devriminin karmaşasını senin gibi hissetmiştir. Bu devrim sırasında Başkan Carter'ın ulusal güvenlik danışmanı olarak görevdeydin. ABD elçiliği baskını ve rehine krizinin yaşandığı korkunç aylar boyunca büyük çaba sarfettin. Başlangıç noktan neydi? Bu stratejik konulara nasıl bakıyorsun?

BRZEZINSKI:

Benim çıkış noktam, bir yerde Brent'in vardığı sonuç oluyor. İran'ı soyutlamayı amaçlayan bir politika izlemenin ya da bizimle masaya oturmasının bedeli olarak bazı temel ayrıcalıklar

tanınmasını talep etmemizin bir mantığı yoktur. Bu sadece mevcut zor durumu muhafaza eden kendi kendini bozguna uğratan bir politikadır.

IGNATIUS:

Yani, Bush Yönetimi'nin görüşmelere katılmanın bir şartı olarak İran'dan nükleer güçlenmeye bir son vermesini istemesi yanlıştı.

BRZEZINSKI:

Bu sorunu çözmenin iki yolu var. Eğer onlardan görüşmelere katılma şartı olarak nükleer güçlenmeyi durdurmalarını istiyorsak, onlara bunun karşılığında bir şey vermemiz gerekir; çünkü, en azından uluslararası kanunlara ve Nükleer Silahların Yayılımını Önleme Antlaşması (NPT'ye) göre nükleer silah üretmeye hakları var. Eğer bu haklarını kullanmaya devam edeceklerse, onlara uyguladığımız ağır ambargolardan bazılarını geçici olarak yürürlükten kaldırmayı teklif etmeye hazırlıklı olmalıyız. Ancak bundan sonra karşılıklı bir uzlaşma olacaktır.

Bu sorunla başa çıkmanın diğer bir yolu da, hiçbir şart koşmadan sizinle masaya oturacağız demektir. Bunun anlamı, ya siz silah üretimine devam edin ama hiç bir ilerleme olmadığı ya da çok yavaş olduğu için görüşmelere son verene kadar görüşmeler yapacağız ya da belki gelişme olacaktır. Ancak bu yapıcı olmayan çıkmazın oluşmasına ön şartların konulması konusunda ısrarımız neden olmuştur. Ya her iki taraf için ön şartlardan vazgeçilmeli ya da silahlanmanın durdurulması için ambargonun kaldırılmasına dayalı karşılıklı anlaşmaya gidilmelidir.

David, bunun ötesinde, bahsetmiş olduğun, İranlıların bölgedeki rollerini nasıl algıladıkları konusuna değinmek istiyorum. Bu algının büyük bölümü kendi kuruntularıdır. İran sandıkları kadar güçlü değildir. Sayılamayacak kadar iç sorunu

olan, ekonomik gelişmesi gecikmiş, genç nüfusunun çoğu fanatik dini yönetimden rahatsız olan ve genç nüfusunun, özellikle kadınlarının, Kuran'ın tutucu bir şekilde uygulanması yerine gelecek için Türkiye ve Avrupa'yı örnek aldığı bir ülkedir.

Bu sebeple, İranlılar dış dünyanın, özellikle ABD'nin kendilerini kuşatmadığını kanısına vardıklarında çok ciddi iç sorunlarla karşılaşabilecek bir ülkedir. Rahat nefes almak bizim çıkarımızadır diye düşünüyorum; çünkü bu sadece resmi diyalogların yaşanmasını sağlamakla kalmayacak, ayrıca İran içindeki değişimin daha fazla ifade edilmesini teşvik edecektir.

Son olarak, İran Orta Doğu ülkeleriyle karşılaştırıldığında oldukça güçlü bir devlet gibi görünse de, kendi içinde çok ciddi etik sorunları var. Mesela şuna bakalım. Nüfusun kabaca üçte biri ya da dörtte biri Azeri. Azeriler İran sisteminde diğerlerine kıyasla çok daha yi bir şekilde özümsenmişler ama artık bu değişiyor; çünkü artık yanıbaşlarında ABD ile bağlantılı, Avrupa'ya bağlanan, büyük miktarlarda petrol kaynaklarını ulusal rehabilitasyon ve modernleşmede kullanmak için çok zekice yurtiçi bir program olan Bekü-Ceyhan boru hattı sayesinde giderek zenginleşen ve Batı'nın bir parçası haline gelen bağımsız bir Azeri komşuları var.

İran'daki ve diğer yerlerdeki Azeriler giderek başlarını kuzeye doğru çeviriyorlar. Bir zaman sonra, "Azerbaycan'ın bir parçası olmamız gerekmiyor mu?" diye sormaya başlayacaklar. Azerilerle ilgili bu duruma, hala çalkantıların devam ettiği doğudaki Baluciler ve Irak sınırının yanındaki kıyıda kalan Araplar da ekleyecek olursak, İran'ın üstesinden gelmesi gereken pek çok zayıf noktası vardır.

Bu yüzden, iddialı ve baskın olan İran'ın Ortadoğu'da kendini bir imparatorluk konumuna sokması biraz abartılı. Bu bizim riskleri görmezden gelmemizi gerektirmiyor. Bence bu gerçeğin çok daha karmaşık bir yapıda olduğunu düşünmeli ve İran'ın 11

Eylül'den hemen sonra üstlendiği rolün faydalarını ve Taliban'ın devrilmesinde yaptıkları önemli katkıları da unutmamalıyız.

IGNATIUS:
Bir adada oturup Shakespeare'in *Fırtına*'sındaki Prospero gibi büyüler yapmaya çalışan dış politikadaki en cezbedici noktaya değindin. İran'daki bu etnik gerilimleri Amerika'nın kendi politikaları doğrultusunda kullanma şansı...

BRZEZINSKI:
Ben bunu demiyorum.

IGNATIUS:
Gizli bir operasyonla

BRZEZINSKI:
Aslında böyle bir olasılık gerçekten var. ABD'de, ayrıca İsrail'de, İran'ı mercek altına alıp İran'ı istikrarsızlık bir bölgeye çevirmek için nelerin sömürülebileceğini planlayan bir fikir birliği var. Benim fikrimce, Orta Doğu'yu İslami muhafazakarlığa karşı yüzyıl süren ve belki de bir zaman sonra tarihi IV. Dünya Savaşı olarak adlandırılabilecek bir savaşın içine sokup istikrarsızlaştırmak bize çıkar sağlamaz. İstikrarsızlaştırma ancak olağanüstü durumlarda kullanılabilecek bir politikadır ve dünyanın büyük bölümünün enerji kaynağı olan ve istikrarsızlığın tahmin edilemez ve sıradışı yıkıcı sonuçlar doğurabileceği bu bölge için son derece tehlikelidir.

IGNATIUS:
Brent, İran karşısında elimizde olan bu etnik karta ne diyorsun? Onu akılcı bir şekilde oynamaya ne dersin?

SCOWCROFT:

Bence bu bir hata olur. Biz İran'daki eğilimlerin liberalleşmesini teşvik etmeliyiz. Eğer İran halkına sorarsanız, daha açık bir yönetim istediklerini söyleyeceklerdir. Bu rejimden hoşlanmıyorlar. Ahmetinecad'ın usta olduğu İran milliyetçiliğine sarılırsak, onun eline kart vermiş oluruz. Ülkeyi bir araya getiririz. İran'daki daha liberal eğilimlerin filizlenmesi için görüşmelere başlamalı ve uç görüştekilerin bu evrimi gerçekleştirmesini beklemeliyiz.

IGNATIUS:

İran'ın geleceği ve bunun Amerika'yla olan bağlantısı hakkındaki en umutsuz görüşe gelelim. İran devrimci bir ülke ve hala gerçekleştirdiği devrimin sıcak safhalarında. Biz İran'ın kendisini yakıp kül etmesini beklemeye devam ediyoruz ama bu hala gerçekleşmedi. Devrimci Fransa ve peşinden gelen Napolyon'un Fransa'sı gibi, durdurulana kadar yayılmaya devam edecek. Napolyon en son Rusya'ya kadar gelip işgal ettiğinde durdurulmuştu. Napolyon'un 1812'deki yenilgisi, en son 1815'te Viyana Kongresi'nde sonuçlanan bir dizi antlaşma ve barış konferansının yapılmasına olanak sağladı ve katılmayabilirsiniz ama böylece Avrupa'da, neredeyse 100 yıl süren bir istikrar sağlandı.

Ne var ki İran durdurulmadı, hatta tam tersi oluştu. Nereye ilerlese, görünen o ki başarı elde ediyor. Lübnan'da Hizbullah, Filistin'de Hamas aracılığıyla güç gösteriyor. Bu devrimci İran yayılmaya, tehditler savurmaya devam ediyor. Eğer karamsarsanız, kendinize İranlıların devam etmekte ısrarcı davrandıkları bu sürecin sadece ABD ile yapılacak bölgedekilerin kaçınılmaz olarak gördükleri bir savaş ile durdurabileceğini söyleyebilirsiniz.

Sizden bu tarihi sorunla ilgili düşünmenizi ve İran'ın devrimci bir devlet olmaya devam edip etmeyeceği ile bir noktada

askeri güç kullanmaya ihtiyacımızın olup olmayacağı hakkındaki fikirlerinizi belirtmenizi istiyorum. Zbig? Sen bir tarih uzmanısın.

BRZEZINSKI:

David, seni dinlerken, düşünüyordum da, acaba Fransa'yı mı tanıyorum yoksa İran'ı mı? Çünkü, aynı anda her ikisi için de doğru kanıda olmazsınız. Bence, Fransa için yaptığın çözümleme tarihsel açıdan doğru ama ben bunda İran'la arasında bir benzerlik göremedim. İran'ın hangi faaliyetleri, Napolyon'un İspanya ve Portekiz'e yayılmasına, İtalya'yı fethetmesine, Prusya ve Avusturya'yı parçalara ayırmasına, hatta Moskova'ya yürümesine benziyor? Hiçbiri. Bu kadar saldırgan ve etkili olan İran nerede? Gazze'de mi, Hizbullah'la mı? Daha derinden bakalım. İran Gazze'ya nasıl girebildi? Bir bakıma Gazze'deki koşullar yüzünden. Hamas–

Hamas İranlılar tarafından desteklenip güçlendiriliyor, ama bu Gazze'deki koşullarla nedeniyle ortaya çıktı, Napolyon benzeri bir yayılma sebebiyle değil.

Hizbullah'a gelince, Suriye işgali olmasaydı sizce Hizbullah türeyebilir miydi? Kendilerini Hizbullah içinde örgütleyip daha etkin bir direnişe başlayan Şiilerin haricindeki Lübnanlılar'ın elinden işgale karşı hiçbir şey gelmiyordu. Ve bu savaştan kârlı çıkan kim oldu? Hizbullah'ın İsrailllileri acımasızca bombalamasıyla başladı, ve sonrasında İsrailliler de dev bombalar atıp pek çok sivili öldürdüler. Böylece Hizbullah'ı güçlendirmiş oldular.

Bu İran'ın fetihi değildir. Bu yüzden Napolyon Fransası benzetmesinin tutar bir yanı yoktur. İran, büyük ölçüde Irak'taki savaş yüzünden biraz daha etki kazanmıştır. Aşırıya kaçan Amerikan tehditleri ve bazen de tamamen saçma açıklamalarla ülkeyi bir araya getirmeye yardımcı olmamız dışında İran çok

savunmasız ve giderek hoşnutsuzluğu artan toplumuyla içte çok zayıftır. Geçen hafta, Başkan açık bir şekilde, "İran insanları öldürmek için nükleer bomba istediğini belirtti" dedi. İranlılar tarafından bu cümlenin sarfedildiğine dair hiçbir kanıt yoktur. İşte bu tip cümleler İran'da bağlılık oluşturuyor ve gittikçe artan Amerikan karşıtı düşmanlarına da cazip hale getiriyor.

İran'ın molla tabakası her geçen gün toplumdan uzaklaşıyor. Ülkenin büyüyen ekonomik krizi ya da giderek Batı'ya bağlanan gençlerin yabancılaşmasıyla baş edemez. Bu yüzden de bir benzerlik göremiyorum.

IGNATIUS:

Brent, eğer bu devrimci devletin bizim kötülüğümüzü istediğini söylersem çok mu saçmalamış olurum?

SCOWCROFT:

Fransız İhtilali'ne geri dönmeyi tercih etmiyorum. İdeolojik olarak bazı benzerlikler var.

BRZEZINSKI:

Fransız İhtilali ile benzerliği yok.

SCOWCROFT:

Evet, Avrupa'nın geri kalanına yayılmaya başlayan demokrasi vardı.

BRZEZINSKI:

Ama bu hoşgörü yoksunu bir bağnazlık değildi.

SCOWCROFT:

Ama bana göre, ilk olarak, Filistin barış sürecinin bu derece önemli olmasının sebeplerinden biri de bu. Eğer bu süreçte başarı elde edilirse, nihayetinde Hizbullah bir nebze zayıflatılabilir. Ve Hamas da.

Araplar'ın İran'ın desteklediği Şii bölgesinden bu kadar korkmasının sebeplerinden biri bizim politikamızın onları yüzüstü bırakmak olduğunu düşünmeleridir. Sünniler her zaman Şii ayaklanmasından korkmuşlardır. Ama pek çok ülkede hatırı sayılır azınlık durumundalar. Zbig'in de dediği gibi, bence İran'ın böyle bir ayaklanmayı yönetmek için ne böyle bir niyeti ne de kapasitesi var. Ancak bölgede bir karışıklık yaşanırsa, ki büyük bir olasılıkla yaşanabilir, İran bundan kesinlikle çıkar sağlayabilir. İsrail-Filistin arasında yapılacak bir uzlaşma bölgedeki ruh halini değiştirecek ve İran'ı tekrar savunma durumuna geçirecektir.

BRZEZINSKI:

Yine İran ve Fransa arasındaki farkı abartan bir ekleme yapayım. Napolyon Fransası'nın çok büyük bir askeri gücü vardı. Yaklaşık 15 yıl boyunca tüm büyük emperyal güçlere kök söktürmüştü. Büyük ihtimalle tek bir asker bile kaybetmeden, İran'ın ordusunu toz haline getirebiliriz, sözde nükleer silahlarını, sanayilerini yok edip, binlerce İranlıyı öldürebiliriz. Irak'ta askeri açıdan bize yapabilecekleri çok şey yok, ama bölgede karışıklık çıkarabilirler ve bu başımıza tam bir bela olur.

IGNATIUS:

Büyük zarar verebilirler—

BRZEZINSKI:

Dolaylı olarak.

IGNATIUS:

Suudi Arabistan'da, Kuveyt'te ve Birleşik Arap Emirlikleri'nde.

BRZEZINSKI:

Evet doğru, bölgenin tamamında.

SCOWCROFT:

Hükümeti devirerek.

BRZEZINSKI:

Evet, aynen öyle. Böylece, zayıflıkları bir noktada onlara avantaj sağlıyor.

IGNATIUS:

Yani benim devrimci Fransa ile ilgili yaptığım benzetmeyi beğenmediniz. Bunu duyduğuma üzüldüm.

BRZEZINSKI:

Başka bir benzetme yapın siz de.

IGNATIUS:

Maoizmin son dönemlerindeki devrimci Çin benzetmesine ne dersiniz? Maoizmi Çin kuşağının zihinlerine işleyenlerin, ve Deng Xiaoping ve ardından gelen aşırı pragmatik yönetimin güçlenmesini sağlayanların yalnızca Madam Mao ve Kızıl Muhafızlardan oluşan Dörtlü Çete'nin (Gang of Four) fanatizmi olduğunu ileri sürebilirsiniz. İşin tuhafı, bazı insanlar bugün İran'a bakıp, Ahmetinecad'ın bu çılgınlığının işi bizim istediğimiz kıvama getirebileceğini söylüyorlar.

BRZEZINSKI:

Evet, önemli bir farkla bir ekleme var. Kültür Devrimi ve Büyük İleri Atılım (t Great Leap Forward) kitlelerin o kadar çok ezilmesine sebep oldu ki, Deng Xiaoping'in yapmak istediklerine karşı bir kabul oluşmuştu. İran'da bu daha farklı bir olgu. Bence, İran'ın nüfusu böyle bir değişim için kendini yavaş yavaş hazırlıyor. Bunda internetin etkisi oldukça fazla, ayrıca bu nüfus oldukça iyi eğitimli ve dış dünyayla, özellikle Türkiye ile bağları var. Bu anlamda, İran'da Mollaların fanatiklik ve milliyetçiliği birleştirmelerine yarayan, sürekli tekrarladığımız tehditlerimizle bu sistemi baltalamayı kestiğimiz sürece, Mollalardan sonra çıkacak rejim lehine olan sosyal bir eğilim mevcuttur.

SCOWCROFT:

Ben bu inanışa ters düşeceğim. Bence İran rejimi devrimci değil ve Iran'daki devrim de halkın daha fazla açıklık arzusunu yansıtıyor. Muhafazakarlar, yani mollalar her şeyi muhafaza etmek istiyorlar. Ahmetinejat üçüncü düzey bir yönetici. Devrim açıklığa doğru ve muhafazakarlar da aslında bizim izlediğimiz politikalardan çıkar sağladılar.

BRZEZINSKI:

Rejim o kadar da despotik değil. Söz konusu demokrasi olduğunda, Rusya'da yaşamaktansa, İran'da yaşamayı tercih ederim.

IGNATIUS:

Öldürülmek korkum olmayacaksa, ben de İran'da gazeteci olmak isterdim.

Bir zamanlar her ikinizin de oturmuş olduğunuz koltukta oturan bir sonraki ulusal güvenlik danışmanı, ona birkaç hafta süre verelim, Şubat 2009'da size gelse ve, "Brent, Zbig, Tahran'a

gizli bir görev için gitmeme çok az kaldı. Bu akşam işaretsiz bir Gulfstream jetiyle uçuyorum. Görüşmelere başlama olasığımızın ne durumda olduğunu öğrenme umuduyla İran'la gizli bir diyalog kurmak için yarın Tahran'da olacağım ve sizin görüşlerinize ihtiyacım var" dese.

Ne söylerdiniz? "Bu çılgınlık, buna kalkışma sakın!" mı derdiniz? Ya da bunun makul bir fikir olduğunu düşünseniz, gündemde neyin olması gerekirdi? Zbig?

BRZEZINSKI :

Ona ilk olarak söyleyeceğim, "Evet, git ama gittiğini gizleme. Bu çok aptalca bir fikir" derdim. Sadece ortak çıkarlardan emin olursanız oraya gizlice gidersiniz. Brent, Çin'e gizli olarak gitmişti ama Çin'in bu diyalogla ilgilendiğini önceden biliyordu. Eğer aniden İran'a gizlice gidersek, ne olabileceğini kestiremeyiz. Sizi ağırlamayı kabul ederler ama bir noktada, özellikle de konuşmalar sonuç getirmiyorsa, bu gerçeği kendi çıkarları doğrultusunda kullanabilirler. Bu nedenle gizlenmeden git. Konuşmakta yanlış bir şey yok.

IGNATIUS:

Ama sizi gizlenmeksizin kabul etmeyebilirler.

BRZEZINSKI:

Öyleyse gitmeyin. Eğer konuşmak istemiyorlarsa, gitmenin de bir anlamı yok

IGNATIUS:

Konuşmak istiyorlardır belki, ama bunu ifşa etmek istemiyorlardır.

BRZEZINSKI:

O zaman bu görüşme, Tahran'a uçmadan, aracılarla yapılabilir. Bu diyalog hakkında gerçekten ciddi olup olmadıklarını belirlemek için Tahran yerine başka bir yerde buluşulabilir. İranlılar hakkında öğrendiğim şeylerden biri de çok yetenekli olmalarının yanında çok da üç kağıtçı müzakereciler olduklarıdır. Bu yüzden, her zaman için bulunduğunuz noktanın neresi olduğundan yüzde yüz emin olmak zorundasınız.

Bu hayali halefe şunu derdim: "Eğer üst düzeyde bir görüşme yapacaksanız, başkanı temsil eden İranlı liderlerle görüşeceksiniz, onların bu diyaloga girmek istediklerinden yüzde yüz emin olmak zorundasınız. Bu görüşmeyi kimseden saklamadan gerçekleştirin. Basit bir konuşmadan kimsenin bir mucize beklediği yoktur ama bence, bu ileriye dönük yarar sağlayacak bir başlangıç olur."

Sonra'da Brent ve benim bahsetmiş olduğum konulara girebiliriz. Nükleer silahlanma hakkında nasıl ciddi bir görüşme yapabiliriz? Bölgesel güvenlik, özellikle de Irak konularından nasıl bahsedebiliriz? Afganistan'da bir zamanlar yardımcı oldukları gibi şu anda ne yapabilirler?

IGNATIUS:

Brent, Tahran'a gitmeyi kafasına koymuş bu hayali halefe senin önerilerin ne olurdu?

SCOWCROFT:

Gizli görüşmelerden pek hoşlandığım söylenemez. Yer olarak Tahran'ı seçmezdim. Daha tarafsız bir yer seçerdim. Amerikalı yöneticilerle görüşmenin ihanet olarak sayıldığı İran'da iç işlerine karşı da duyarlı davranırdım. Soracağım ilk şey kiminle masaya oturacağı olurdu, çünkü İran siyasi açıdan oldukça karışık

bir durumda. Kiminle muhatap olduğunuzu ve bu kişinin neyi temsil ettiğini bilmek gerçekten zor.

BRZEZINSKI:

Özellikle, Ahmetinecad ile konuşması anlamsız olur. Dalia yüksek konuma sahip biri olmalı.

IGNATIUS:

En üst lidere yakın biri.

SCOWCROFT:

Evet.

BRZEZINSKI:

Evet.

IGNATIUS:

Bu konuşma için seçtiğin gündem Zbig'inkine mi benzerdi?

SCOWCROFT:

Evet. Birinci Bush yönetimindeyken, görüşmelere başlamak için İran ile gerekli tüm teması sağlamıştık. Bir yerde dedim ki; "Tamam, yapacağız ve bu işi sessizce halledeceğiz." Yanlış hatırlamıyorsam İsviçre'de, bir görüşme de ayarlamıştık ama onlar sözlerinden döndüler. Bence sözlerinden cayma sebepleri Amerikalılarla görüşerek yaşayacakları içteki gerginliğe dayanamayacaklarını düşünmeleriydi.

IGNATIUS:

Kiminle görüşme yapacağınızı tam olarak biliyor muydunuz?

SCOWCROFT:
Hayır. Ahmetinecad'dan hatta Hatemi'den bile önce zamandı.

BRZEZINSKI:
Bu tarz konuların önceden bilinmesi gerekir. Reagan'ın bu ünlü görevinin neden bu kadar ters teptiğinin açıklaması budur: görüşmecilerin kimler olduğu belli değildi.

SCOWCROFT:
Eski İran büyük elçisiyle buluşmuştum. Kahvaltı ettik, sohbet ettik ve bana çok ilginç şeyler söyledi. Ona, "Kimin için çalışıyorsun? Kime rapor vereceğini biliyorum. Kimin için çalışıyorsun?" dedim. Ulusal güvenlik konseyleri hakkındaki dolambaçlı konuşmasına devam etti ve herkesin eşit konuşma hakkına sahip olduğundan bahsetti. Ancak İran ile yaptığımız pek çok tartışmada bu önemli bir sorun teşkil ediyor.

BRZEZINSKI:
Nasıl bir ülkeyle muhatap olduğunuzu anlamak zorundasınız, hele bu ülke İran'sa. İftihar kaynakları olan tarihlerinden ve diğer konulardan bahsetmiştik ama bir şeye daha değinmemiz gerekiyor. Eğer ülkelerin istatistiki bilgilerini veren el kitabına bakıp İran ile Türkiye'yi karşılaştırırsanız, eğitim seviyesinde ve kadınların eğitilmişlik düzeyinde göze çarpan bir benzerlik göreceksiniz. İran'da tamamen baskı altına alınmış kadın imajı karşımıza çıkıyor. Bu doğru değil.

SCOWCROFT:
Evet, doğru değil.

BRZEZINSKI:
İran'ın şu an başkan vekili bir kadın. Eminim ki Amerikalıların en fazla yüzde biri bunu biliyordur. İranlı kadınlar avukatlık,

doktorluk ve milletvekilliği yapıyorlar. Tam anlamıyla demokratik olmasa da, İran'ın siyasi sistemi mesela Rusya'nınkinden daha demokratik. Seçimler halen tartışmalı.

İranlıların beklentileri giderek Türkiye ve Avrupa gözlemlerine daha fazla dayandırılıyor. Ve önemli sayıda İranlı turist olarak Türkiye'ye ve bazen de Türkiye'nin ötesine seyahat ediyor. Bu yüzden, akıllı davranırsak, giderek Türkiye'ye benzeyebilecek bir ülke ile uğraşıyoruz. Bu bölgedeki istikrarın sağlamlaşmasına bir katkı olacaktır. Müslüman ülkelerin başarılı ve çağdaş olmaları, kültürel olarak Müslüman kalmaları, ancak İslami faaliyetlerini İran'daki mollalardan ya da başka yerde nutuk atan molla benzeri kimselerden çok daha farklı yollarla tanımlamaları bizim çıkarımızadır.

IGNATIUS:

Bu kalabalık, iyi eğitimli, çağdaşlaşan İran'ın, bazı yönlerden bizimle olan ilişkisini değiştirirse, en doğal ittifak yapabileceğimiz ülke olduğuna yönelik bir tartışma var.

BRZEZINSKI:

Tabii İsrail'in de. İsrail ve İran'ın, on yıllar boyunca devam edip daha sonra biten çok kapsamlı bir ilişkisinin olduğunu unutmayın.

SCOWCROFT:

İşin gerçeği, İran-Irak Savaşı sırasında İsrail ile gerçekten büyük bir gerginlik yaşamıştık; çünkü İran'a askeri malzeme yolluyorlardı.

BRZEZINSKI:

Bizim iznimiz olmadan.

SCOWCROFT:

Evet, doğru, bizden izinsiz uçak yedek parçaları gönderiyorlardı.

BRZEZINSKI:

Daha da ilerisine bakarsak, bazı açılardan İsrail ve İran'ın müttefik olmalarının çok normal olduğunu anlıyoruz. Komşumun düşmanım olması olasılığının yüksek olduğu bir bölgede, komşumun komşusu benim dostumdur. Bu Şah'ın devrilmesine kadar hakim olan durumdu. Hatta bugün bile, Tahran'da oldukça normal koşullarda faaliyet gösteren önemli sayıda bir Yahudi topluluğu var. Hali vakti yerinde İranlı Yahudiler önemli yerlerdeler. Son zamanlarda Ahmetinecad'ın dışında, İran, bazı Arap ülkelerinde olduğu gibi fanatik bir Yahudi karşıtlığına sahne olan bir ülke değil.

IGNATIUS:

Gazeteci olduğumdan İran'lı yetkililerle rahatlıkla konuşabiliyorum. Onlar her ikinizin de bahsetmiş olduğu, iki ülkenin de kendi çıkarları doğrultusunda ortak çıkarların bulunmasına yönelik çaba gösterilmesi gereken diyalogtan çok bahsediyorlar Buna en bariz örnek Irak. Bence İran'da bu tür bir diyalogtan çıkar sağlayacağını düşünenler görünenden çok daha fazla. Her ikinizin de bir sonraki yönetime, "Bu peşinden gidebilecek bir şey" diyeceğinizi düşünüyorum.

SCOWCROFT:

İran'a stratejik olarak doğru yaklaşımın tam olarak bu olduğu kanısındayım. Şu an, nükleer programları ile ilgili bir mevzumuz var. Bu önemli bir konu, çünkü İran nükleer silahları geliştirme girişiminde sınırlandırılmazsa, şüphesiz büyük bir silahlanma döneminin eşiğindeyiz diye düşünüyorum. Bu bir bakıma farklı bir mevzu. Bu konuyu, daha geniş kapsamlı diyalog için bir ön

koşul olarak gündeme getirmektense daha stratejik bir yaklaşımı seçmeyi düşünürdüm.

IGNATIUS:

Stratejik görüşme için ön koşul olarak nükleer konuya seçmezdiniz.

BRZEZINSKI:

Bu daha büyük bir tartışmanın konusu.

IGNATIUS:

Diyelim ki Ocak'ta başa geçecek yeni başkan ikinize dönüp, "İran'a bağlı temsilciler gönderip yeni yönetimin, çift partili politikayı savunma konusunda hemfikir olduğumuzu gösteren mesajı iletmelerini istiyorum ama bildirimde ne söylemem gerektiğinden tam olarak emin değilim" dedi. Brent, sen ve Zbig, Tahran'a götüreceğiniz mesajı yazmak zorundasınız. Ne yazardınız?

SCOWCROFT:

Muhatabınızın kim olduğu, vb bir sürü şey hakkında bilginizin olması gerekiyor ama kabaca iki şeyin söylenmesi gerekir. İlk olarak, tehlikeli bir bölgede yaşadığımızın farkındayız ve sizin ve meşru çıkarlarınızın güvence altına alan bir bölgesel güvenlik taslağı için masaya oturmaya hazırız. İkincisi, nükleer silah isteseniz de istemeseniz de, tüm bölgenin psikolojik açıdan dengesini bozan bir sürece adım atıyorsunuz ve bu tehlikeli. Buna karşı tepki ortaya çıkacaktır. Gelin bu güvenlik taslağı üzerinde çalışalım. Nükleer silaha ihtiyacımız yok.

IGNATIUS:

Zbig, buna eklemek istediğin bir şey var mı?

BRZEZINSKI:

Bence iyi ifade ediyor. Sadece bir şey eklerdim. Nükleer silah istemediğinizi ve nükleer silah arayışı içinde olmadığımızı söylüyorsunuz, o halde size inanmamızı sağlayın.

SCOWCROFT:

Evet.

BRZEZINSKI:

Ve bunu başarmamızın tek yolu beraber masaya oturup bu şekilde sizin istediğiniz barışçı bir nükleer programını başarabildiğiniz ve bizim de ihtiyacımız olan ve ötesine geçmeyen gerçek bir güvenlik anlayışını elde edebileceğimiz mekanizmalar oluşturmak olacaktır.

IGNATIUS:

İranlıların nükleer faaliyetleri konusuna gelelim. Birleşik Devletler ve yandaşları, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin aldığı üç karar da dahil, İran'ın Silahsızlanma Antlaşması'na aykırı olarak devamlı uranyum zenginleştirmesi sebebiyle kınanmasında üstün gayret göstermiştir ama bunların hiçbiri işe yaramamıştır. İranlılar programlarını uygulamaya devam ediyorlar.

Ve bunun yandaşlarımızın geneli tarafından bir tehdit olarak algılandığını düşünüyorum. Evet, size göre Birleşik Devletler bu korkunç sorunla nasıl başa çıkmalıdır? Brent, bu konuda fikir yürütürken hangi yolu izlemek doğrudur?

SCOWCROFT:

Kısmen Big Six (Büyük Altı) -Beş artı Almanya- arasında dayanışma olmadığı için sonuç vermedi. Bence, içlerinden hiçbiri

İran'ın nükleer zenginleşme programını sürdürmesini istemiyor. Ama Birleşik Devletler kötü polis rolünde olduğu için, diğer herkes iyi polis rolünü alabileceğini düşünüyor. Ruslar ve Çinliler "Nükleer silaha sahip olmalarını istemiyoruz ama Amerikanlar bu işi halleder. Bu süre içinde, biz yolumuzda ilerleyip onların gözüne girebilir, onlarla ticaret yapabilir ve onların petrollerine sahip olabiliriz" diye düşünüyor. Bence yükü herkese eşit dağıtma konusunda biraz daha becerikli olmalıyız. Ruslar şu ana dek temkinli adım attılar. Çizgiyi geçmediler. İran'ın nükleer santraline uranyum yakıtı desteği veriyorlar ama bu yakıldıktan sonra geri alacakları kiralık uranyum. Bu yüzden, çok dikkatli oldukları açık.

Bunlara rağmen, İranlılara bir yolunu bulup kesinlikle uluslararası somut bir cephe sunmalıyız. UAEA (Uluslararası Atom Enerji Kurumu) kurallarına uydukları sürece NPT uranyumun zenginleştirilmesine engel olmazken, bu ne İran için ne de başka bir devlet için kabul edilebilir bir şey değildir. Ne var ki genel duruma bakıldığında, ben enerji santrallerinde kullanılacak uranyumun zenginleştirilmesiyle ilgili, bir BM tedbiri için düğmeye basılmasının doğru adım olacağını düşünüyorum. İran, şimdiye karar oluşturulamamış olan gerçek anlamda birleşmiş bir cepheye karşı duramayacaktır.

IGNATIUS:

Mümkün olduğunca dayanışma içine girdik. P5'in desteklediği Üç Güvenlik Konseyi Kararımız var. Zbig, bu değişik bir süreç mi? İzlediğimiz yolda dayanışmayı ve birliği sağladık ancak işe yaramıyor. Farklı bir seçeneğimiz var mıdır?

BRZEZINSKI:

Elbette, buna değinmiştik. Birleşik Devletler diğerlerini doldurușa getiren bir seyirci olamaz ama diğerlerin oyuna katılmala-

rını engelleyebilir. İranlılara ne zamandır, "Oyuna katılmak için bize temel ayrıcalıkları tanırsanız sizinle görüşmelere başlayacağız" diyoruz. Şart koşmadan ya da karşılıklı anlaşmayla ciddi olarak görüşmeye istekli olmalıyız.

Kuzey Korelilerle yaptığımız zorlu görüşmelerde gerçekten iyi iş çıkardık ama Kuzey Korelilerin konumlarını hatırlayın. Her zaman, "Nükleer silah istiyoruz. Nükleer silah arayışı içindeyiz. Nükleer silahlarımız var" diyorlardı. İran'ın durumu ise özünde farklı bir durum: "Nükleer silah arayışı içinde değiliz ve istemiyoruz. Tüm dini inançlarımız bizim nükleer silaha sahip olmamızı yasaklıyor."

Yalan söylüyor olsalar bile, bizim açımızdan Kuzey Korelilerin durumundan daha iyi bir durum. Bu sayede İranlılar'a gidip, "Nükleer silah üretmediğinizi, üretmek istemediğinizi ve dininizin size bunu yasakladığını duyduğumuza gerçekten çok memnunuz ama yalan söylemenizden şüpheleniyoruz. Bu yüzden, masaya oturalım ve bizi nasıl ikna edebileceğinizi tartışalım. Kapsamlı nükleer programınıza, bunu geliştirme hakkınıza saygı duyan, ancak silahlanmayı saptırmayacağınıza dair bize de güvence veren bir düzenleme üzerinde çalışalım; çünkü birkaç yıl öncesinde tokat etkisi yaratan bir gizli bir silahlanma programı raporu almıştık. Dolayısıyla şüphelenmemiz doğaldır. Kusura bakmayın ama temkinli olmak zorundayız" diyebiliriz. Bariz biçimde süreci gülünç hale getiriyorum, ama yaklaşım bu olmalı.

Son olarak, güç tehdidinde bulunmanın görüşmelerdeki konumumuza bir zerre kadar yarar sağladığını düşünmüyorum. Birincisi, güç kullanmak bölgedeki sorunlarımızı kat kat artıracak yıkıcı sonuçların ortaya çıkmasına sebep olacaktır. İkincisi, güç kullanmak sadece rejimin İran milliyetçiliğini harekete geçirip, bize karşı dayanışma içinde olan bir cepheyi oluşturup ayak diremelerini kolaylaştırmasına yarar.

IGNATIUS:

Brent?

SCOWCROFT:

Bu sadece bir İran sorunu değil. Bu nükleer bir sorun. İranlılar bizi barış yanlıları olduklarına ikna ettiler diyelim. Eğer uranyumu zenginleştirmelerine izin verilirse, Mısır, Suudi Arabistan ve Türkiye gibi ülkelerin hepsi aynı şeyi isteyeceklerdir. Ve çok kısa bir sürede, bir yığın zenginleştirme programı ortaya çıkacak. Silah üretmek istemediklerini, ancak her ihtimale karşı, üretimin sadece bir adım gerisinde olmak istediklerini söyleyecekler. Bununla birlikte dünya daha iyi olmayacak. Bu yüzden İran'a devrilme noktası gözüyle bakmamız gerekiyor. İran'ın uranyum zenginleştirmesinin önünü açan her şey, silahsızlanma yanlısı bir dünyaya atılan ölümcül bir darbedir.

IGNATIUS:

Nükleer çalışmalarına devam etmelerini sağlayan her şey, NPT'nin güvencesi altında bile mi?

SCOWCROFT:

Gözlemcilere izin verebilirler. Zenginleştirme programında halen tamamen uzmanlaşmış değiller. Bir kez ustalaştılar mı, istedikleri zaman gözlemcileri kapı dışarı edebilirler.

BRZEZINSKI:

Bu gözlemci bulundurmayı aşan bir konu. Bence zenginleştirme tesislerinin ulusal nükleer programın tamamıyla ilgili belli parametrelerle işlevini sürdürdüğü uluslararası bir program sürdürülebilir.

Ancak, "Hiçbir durumda zenginleştirme yapamazsınız" diyerek yola çıkarsak, İranlıların, "Görüşülecek bir şey yok sanırım, siz bizim yoksun kalmamızı istiyorsunuz" diyebilecekleri bir tepki yaratmış oluruz.

SCOWCROFT:

Bu yüzden, bunun sadece İran sorunu olmadığını söylüyorum.

BRZEZINSKI:

Hayır, bu uluslararası bir sorun.

SCOWCROFT:

Söylememiz gerekenlerden biri de, "Biz, nükleer güçler olarak, nükleer gücü teşvik ediyoruz ve nükleer gücü desteklemek istiyoruz. Ve bunu yapabilmek için, ulusal olarak üretebileceğinizden daha düşük maliyette zenginleştirilmiş uranyum sağlamaya hazırız. Yandıktan sonra da geri alacağız. UAEA'yı sürecin denetlenmesi ile görevlendireceğiz. Böylece ABD, sizin davranışlarınızı beğenmezse, kaynağı kesemez."

BRZEZINSKI:

Ve bu, bütün ülkeler için geçerli olmalıdır.

SCOWCROFT:

Diğer tüm ülkeler. Bu yüzden İran programının izlememiz gerektiğini söylüyorum ve bu zenginleştirme tehdidi olmadan nükleer gücü teşvik edecek uluslararası bir yönetimde hayata geçirilmelidir.

IGNATIUS:

Ruslar--

BRZEZINSKI:

Ve—ve Iranlılara bu konunun, onlarla birlikte çözmek istediğimiz ortak bir sorun olduğunu ve kesinlikle dayatmakta kararlı olduğumuz bir çözüm olmadığını göstermemiz gerekir; çünkü dayatmak bir işe yaramayacaktır.

SCOWCROFT:

Evet, bu doğru.

IGNATIUS:

Tüm bu iyi niyetli fikirlerin havada kaldığını ve İranlıların en korktuğumuz şeyi yaptıklarını varsayın. Diyelim ki, zenginleştirme seviyesini yükseltip, CIA'in 2003'te rafa kaldırdığı silahlanma çabası raporundaki faaliyetlerine yeniden başladılar. Ve Kuzey Kore'nin yaptığı gibi, bir nükleer silah denemesi yapmaya niyetliler.

İşin sonunda hepimizin cevaplamakta zorlandığı soru şu: Birleşik Devletler nükleer olarak silahlanmış bir İran'la yaşayabilir mi? Bu hoşgörülebilir bir durum mu? Özellikle Pakistan ve Kuzey Kore gibi diğer ülkeler bizi hayal kırıklığına uğratıp nükleer silahlar ürettiler ve bu gerçekle yaşamaya devam ediyoruz. Peki, İran neden farklı olsun? İran'ı, nükleer silahlara sahip olmasına tolerans gösteremeyeceğimiz bir ülke olarak, farklı bir kategoriye mi koymalıyız?

BRZEZINSKI:

Birincisi, nükleer silah üretme kapasitesine sahip olduğunu ve aslında programının bir parçası olarak yarı-nükleer bir silahı

test ettiğini ileri süren Kuzey Kore ile ilişkilerimizi sürdürdük. Yani, Kuzey Kore'yi bombalamadık. Ayrıca sorunu çözebilecek görüşmeleri de sürdürebildik.

Buradan bir ders çıkarmak gerekir. İran nükleer bir silah yaparsa, İran'daki rejimin yapısının, kendi iç tutarlığının, istikrarının, göreceli akla uygunluğunun daha geniş bir değerlendirilmesi yapıldıktan sonra bir yargıya varılmalıdır. İran'ın 6.000 yıllık tarihine sahip böyle bir rejimin, bu ulusal sorumluluğu herhangi bir terörist grubuna bir silah vererek üzerinden atması mümkün müdür? Ve bunu, eğer yapacak olursa, nükleer silah programının, tamamen karşı saldırıya açık olacağı, erken bir döneminde mi gerçekleştirecektir?

Neden akılcı olmayan bir hesaplamaya dayanarak bir yargıya varmak zorundayım? Güç kullanımının tamamen göz ardı edilmesi imkansızdır. Gerçekten tahmin edilebilir ve varsayımsal olmayan tehditler karşısında, güç kullanmak başvurulacak en son yol olmalıdır. Bu arada görüşme sürecini, güç kullanma heveslisi olanlara ve bizim güç kullanmamız için siyasi baskılarını had safhaya çıkaranlara cesaret veren ard arda gelen tehditlerle bozmaktan da kaçınırdım.

IGNATIUS:

Sadede gelirsek—Brent, bir İran bombasıyla yolumuza devam edebilir miyiz? Ya da bunun önüne geçmek için savaşmalı mıyız?

SCOWCROFT:

Bana göre, bir İran bombasının doğuracağı sonuçlar, nükleer silahlanma için oluşacak talebin sonuçları kadar ağır olamaz. Uluslararası siyasette ve özellikle bölgede bu kaçınılmazdır. Türkler, Suudiler, Mısırlılar, ve hatta belki Birleşik Arap Emirlikleri İran'ın bombasına hemen razı olmayacaklardır.

Bunu Kuzey Kore ile kıyaslamak bir hatadır; çünkü Kuzey Kore benzersiz bir örnektir. Kendisini çevreleyen ülkeler sebebiyle Kore benzersizdir ve İran çok farklı bir durumdur. Güç kullanarak buna engel olmak için, olası sonuçlara bakmanız gerekiyor. Zaten bölgede Birleşik Devletler'in aslında Müslüman karşıtı olduğuna dair büyük bir bir şüphe var. Sadece İran'daki nükleer tesislere yapılan bir saldırı bile, bölgede çok büyük jeopolitik sonuçlar doğuracaktır ve bölgedeki sorunlarımızı arap saçına dönüştürecektir.

BRZEZINSKI:

İran'a yapılacak bir saldırı, Birleşik Devletler'in savaşa katılmasıyla kesinlikle, Irak, İran, Afganistan ve giderek Pakistan'ı kapsayan bir Basra Körfezi Savaşı'na dönüşecektir. Dünyadaki yerimiz, güç kullanma kapasitemiz, dünya ekonomisi, halkın duyguları, İslam dünyası ve muhtemelen dünyanın bize genel bakışı bu durumdan o kadar kötü yara alacaktır ki, bu saldırı ancak olağanüstü hallerde, en son çizgi geçildiğinde düzenlenebilir.

SCOWCROFT:

Bana göre, bu durum, bu karmaşık sorunun her bir noktasını inceleyen, çok kapsamlı, zekice, dikkatli bir diplomasi gerektiriyor. Bunu gerçekleştirmek için şansımızın olduğunu düşünüyorum. Ancak geri çekilip sözü diğerlerine bırakma zamanının geldiğini düşünemeyiz. Aşırı derecede istediğimiz çözümün arayışı içinde, çıkarlarımızı ortaya koymaya hazır olmalıyız.

BRZEZINSKI:

Ve bunun için hala zamanımız var.

–19Mart 2008–

Üç

ÇÖZÜM BEKLEYEN İKİ SORUN

Üç

ÇÖZÜM BEKLEYEN İKİ SORUN

DAVID IGNATIUS: Ortadoğu'da dönemimizin çözümü en güç ve uzun süren sorunu olan Arap-İsrail mücadelesine dönelim, ki bu sorun şu anda Filistin konusunda yoğunlaşmıştır. Başka bir barış sürecinin, Annapolis sürecinin, son safhası olabilecek bir dönemdeyiz. Bu aşamada, bu süreç tehlikede.

Her ikiniz de bu konuda oldukça deneyimlisiniz. Zbig, Başkan Carter'a ilk büyük atılım olan ve İsrail-Mısır barışını getiren Camp David anlaşmasında yardım ettin. Brent, sen de İsrail ve Ürdün arasında bir barış anlaşmasıyla sonuçlanan Madrid barış görüşmelerindeki baş rol oyuncularımdan biriydin. Her ikiniz de, birer katılımcı olmanın ötesinde başarıyı tattınız. Sizden istediğim, Beyaz Saray'dan ayrıldığınızdan bu yana, geri dönüp bu hikayeyi baştan incelemeniz.Annapolis barış süreciyle uğraşan Bakan Rice'ın çabasını nasıl değerlendiriyorsun, Zbig?

ZBIGNIEW BRZEZINSKI:

Sezgilerim İsrailliler ve Filistinliler arasındaki sorunun, kendi başlarına çözmeleri için fazla derin, fazla büyük, fazla duygusal ve fazla köklü olduğunu söylüyor.

Bağımsız ve kendi kendine destekli olarak yürütülen İsrail-Filistin barış görüşmelerinden barış çıkması konusunda pek de umutlu değilim. Camp David'den edindiğim tecrübenin yanında gözlemlerime de dayanarak, Brent, sizin yaptığınız şey, beni sadece Birleşik Devletler'in etkin bir aracı olabileceği sonucuna götürüyor. Benim için bu iki anlama geliyor. Birincisi, Birleşik Devletler bir tarafın diğeriyle olan çatışmasında bir taraf olmuyor. İkincisi, Birleşik Devletler pasif bir konumda kalmayıp ne yapılması gerektiği hakkındaki görüşlerini ileri sürüyor ve bunu açıkça yapıyor. Ayrıca mümkün olduğunca tarafsız ve her iki tarafında hayati çıkarlarına saygılı davranırken kendi pozisyonunu netleştirmekte çekinik kalmıyor. Ayırca kendisine saygı gösterilmesi konusunda ısrar ediyor.

IGNATIUS:

Zbig, İsrailliler Amerikanların bu görüşte olduklarını duyduklarında, bunun kendilerini barış yapmaya zorlayacağımız anlamına gelmesinden korkuyorlar. Bu sorun için "kendi başlarına çözmeleri için fazla derin, fazla büyük, fazla duygusal ve fazla köklü" dediğinizde dışarıdan bir anlaşmanın dayatılmasından bahsediyorsun. Belki de bu, bulunduğumuz noktayı anlatıyor.

BRZEZINSKI:

Bilirsiniz, her zaman için istediğiniz sözcükleri seçebilirsiniz. *Dayatmak* onları bu işe zorlamak anlamına geliyor. Benim kullandığım sözcük ise *yardımcı olma*"; çünkü her iki tarafta gereken fedekarlıkları göstermeye ve ilk adımı atmaya hazır değil, çünkü diğer tarafın imtiyazlardan karşılıksız olarak faydalanacağından korkuyorlar.

Bu yüzden, ileri bir adım atmaya, çözüm için mümkün olan en iyi durumu yaratmaya ve bu işi gerçekten halletmeye hazır

biri gerekli. Camp David I'de tüm görüşmeler oldukça kapsamlı ve detaylı olarak hazırlanmış alternatif anlaşmaların taslağını belirleyen Amerikan belgeleri üzerine kurulmuş ve savundukları hakkında bilgi sahibi olan ve direten bir başkan tarafından da yönetilmişti.

Eğer bugün ilerlemek istiyorsak, en azından anlaşmanın genel parametrelerini açıkça belirtip, "Detayları görüşürken gerisi size kalmış" demeye hazır olabilmeliyiz.

Bu dört parametreden, birincisi, Filistinliler için çok acı bir gerçek olsa da, Filistinliler'in İsrail'e geri dönme hakkından yoksun kalması. Bunun, onlar için ne kadar büyük bir sıkıntı olduğunu anlamak gerekir, çünkü Filistinli kimliğinin tamamen İsrail'den haksız olarak sürgün edildikleri düşüncesi üzerine kuruludur.

İkincisi, İsrailliler için çok büyük bir sıkıntı olan Kudüs'ün gerçekten paylaşılması. Altın kubbeli cami, eski şehir merkezinin bir kısmı ve Kudüs'ün doğusu Filistin'in başkenti olmadığı takdirde, tutarlı bir barış sağlanamayacaktır. Bu barış meşru görülmeyecek ve Uzlaşma için hareket noktası kalmayacaktır.

Üçüncü etken, karşılıklı düzenlemeler yapılarak 1967 sınırlarına dönülmesi. Bu düzenlemeler bu sınırların ötesinde kalan büyük kent yerleşimlerinin İsrail'e dahil olmasını ve Filistinliler daha fazla toprak kaybına uğramayacak şekilde Israillilerin Galilee ve Negev'de eşdeğer toprak imtiyazı sağlamasını kapsamalı. İsrail ve Filistin'in nüfusu neredeyse aynı. Çok kısa bir süre sonra Filistin'in nüfusu daha fazla artış gösterecektir. İsrail eski Filistin'in zaten yüzde 78'ine sahip. Filistinliler sadece yüzde 22'lik bir orana sahip.

Dördüncüsü, Filistin'in silahsızlaştırılması. Yakın zamanda, herhangi bir tehdit karşısında İsrail'e stratejik bir derinlik hissi vermek için Amerikan birliklerini Ürdün Nehri boyunca konumlandırmayı önerdim.

Gerisi taraflara kalmış, ama Birleşik Devletler'in temsil etmesi gereken bu. Bush'un halen gereken girişimi gerçekleştirmeye isteksiz olduğuna inanıyorum. Eğer Bush yapmazsa, gelecek başkan bunu mutlaka yapmalıdır.

IGNATIUS:
Brent, sık sık Bakan Rice ile bu sorun üzerine yoğunlaşma çabaları hakkında konuşuyorsun. Bize, birinci Bush dönemindeki barış oluşturma çabalarınızdan çıkarılabilecek derslerden bahseder misin?

BRENT SCOWCROFT:
Şu anda bu konuyla ne ilişkisi var bilmiyorum; çünkü bir bakıma daha farklı bir durumdan bahsediyoruz. Barış sürecini Birinci Körfez Savaşı sırasında başlattık. Savaş öncesinde, Saddam'ın Filistin konusunu masaya koymaya çalıştı. Bölge çapında bir görüşme yapılmasını istemişti ve biz, "Hayır. İlk olarak Kuveyt işgalinizle ilgilenmemiz gerekiyor." demiştik.

Ve Arap dünyasına, "Bizim yanımızda olun. Bu işi bizim tarafımızda halledin, sonrasında barış sürecini halledeceğiz" dedik. Bana göre, bir Arap ülkesine yapılan saldırıya karşılık vermeye gönüllü olduğumuz için Arap dünyasına tarafsız olduğumuz konusunda güvence verdik. Süreç oldukça zorluydu ama her iki tarafın da ilk kez masaya oturup, "Bir süreç üzerinde çalışmamız gerekiyor" dediği Madrid sürecinin önünü açmıştı.

IGNATIUS:
Brent, sen ve Başkan Bush, İsrail'e karşı yerleşim ve konutlandırma konusunda duyduğunuz öfkeden dolayı, İsrail hükümeti için ayrılan borç garantisini geri çekecek kadar katı bir tutum içindeydiniz. Size göre bunun taşıdığı önem nedir, yani müttefikimizden finansmanı dahi geri çekebilecek kadar tarafsız olduğumuzu göstermek isteyişimiz?

SCOWCROFT:

Bence önemli; çünkü böyle bir şey sık sık olmaz.

BRZEZINSKI:

Son zamanlarda.

SCOWCROFT:

Son altmış yıldır sık yaşanan bir durum değil. Batı Şeria'daki yerleşim için borçları garanti altına almayı reddetmemiz Arap dünyasında bomba etkisi yaratmıştı. İsrail'de bir sarsıntı yarattı mı bilmiyorum.

BRZEZINSKI:

Bence yarattı, çünkü bu noktadan sonra Şamir iktidardan düştü. Rabin iktidara geldi ve öldürülene kadar, işgal tarihinde yerleşim imarının en cansız olduğu dönemlerden biri yaşandı.

SCOWCROFT:

Bu olayın gelişimi açısından, Rabin çok farklı bir durum teşkil ediyor. Rabin ile tanıştığımda, ABD'de büyükelçilik yapıyordu ve at gözlükleri takmışçasına görüşlerine sıkı sıkıya bağlıydı. Dışişleri Bakanlığı, Savunma Bakanlığı, ordu liderliği görevlerinden son başbakanlık görevine kadar olgunlaştı ve eğer yaşasaydı o zamana kadar edindiği vizyonla iyi bir anlaşma yapabilirdi. Gerçekten büyük bir evrimdi.

İsrail de buna benzer bir evrim geçiriyor. Devleti kurdukları 1948'lerdeki günlerden, 1967 savaşından sonra daha büyük bir İsrail vizyonu edindikleri döneme uzanan ve şimdi iki-devletli bir çözüme geri dönen bir evrim.

BRZEZINSKI:

Sözünü kesiyorum ama başbakanlık görevindeki Menachem Begin ile ilk tanıştığımda, bana açık açık, "Filistin diye bir şey yok. Bu bir hayal ürünü. Filistinli diye de bir şey yok. Bunların hepsi Arap ve onların doğal yurtları Ürdün'ün karşısında" demişti. *Vaat edilmiş topraklar* (Eretz Israel) düşüncesi ortadaydı.

Yirmi yıl sonra, Ariel Sharon, iki devletin de katıldığı çözümü kabul ediyor. Topraklar hakkındaki görüşleri belirsiz olabilir ama en azından Filistin'de Filistinliler'in bir devleti olduğunu kabul ediyor. Buradan şu dersi çıkarmamız gerekir; eğer sabırlı olup onlarla görüşmeye istekli olursanız, en uç taraflar bile değişebiliyor. Hamas'ın da bu bağlamda olduğunu düşünüyorum. Hamas İsrail'i kabul etmeye hazır olmasa da, on yıllık bir ateşkesi kabul etmeye hazır. Eğer Hamas'ı değişmeye yöneltecek kadar akıllı davranabilirsek, onlar da El-Fetih (Filistin Kurtuluş Örgütü) gibi zamanla daha ılımlı hale geleceklerdir.

IGNATIUS:

Gelecek başkanın canını en çok sıkacak sorulardan birini her ikinize de sormak istiyorum. Sizce Birleşik Devletler Hamas ile olan iletişimi ve görüşmeleri teşvik etmeli midir? Bu örgüt İsrail'in varolma hakkını tanımayı reddeden ve İsrail devletinin yıkılmasını amaçlayan bir gruptur ve şüphesiz, Gazze'de kemikleşmiş bir yapısı vardır. Bu örgütü ortadan kaldırmak için İsrail'in bu örgütü yıkmak için yaptığı askeri girişimler başarısız olmuştur ve başarısız olmaya devam edecekleri de açıktır. Bu örgütle iletişim kurmak ve onları bir barış sürecine çekmek için çaba göstermeli miyiz?

SCOWCROFT:

1970'lerde ilk defa bu konunun içine dahil olduğumda, bir terör örgütü olduğu için Fetih ile temasa geçmemize izin verilmiyor-

du. Onlarla ancak Faslılar ya da diğer kişiler aracılığıyla iletişime geçiyorduk. Şu anda içine girmiş olduğumuz süreç de budur. Bence, Hamas ile iletişim kurma çalışmalarına başlamalıyız. Hamas bir ateşkes önerdi. Ne anlam taşıdığını bilmiyorum ama eğer onlarla temas kurmazsak ne anlama geldiğini hiçbir zaman öğrenme şansımız olmaz.

Zbig gibi benim de bu konuya olan bakış açım ne kadar olumsuz olsa da, eğer barış sürecinde ilerleme kaydedersek, Hamas çemberin dışında kalmayı ve en iyi ihtimalle kendi başına ayakta duramayacak olan Gazze'de denetimi ele geçirmeyi göze alamayacağını düşünecektir. Bana göre, ateşkes talepleri sadece bir taktik ve asıl niyetleri bu olmayabilir. Ben Hamas'ı kapatmanın sadece Hamas'ı daha da güçlendireceği ve Fetih'i sarsacağı fikrindeyim.

BRZEZINSKI:

Siyasi açıdan Brent'e sonuna kadar katılıyorum ama ahlaki boyutu göz ardı etmemeliyiz diye düşünüyorum. Ahlaki açıdan, Hamas'ı muhatap kabul etmemek onları boykot etmek anlamına gelir. Bu onları ayrı bir köşeye koymak demektir. Hastalık, açlık, toplumsal parçalanma gibi son derece ciddi insanlık sorunları olan bir buçuk milyon insanı cezalandırmak demektir. Bunu rahatsız edici buluyorum. Öldürücü bir çatışmaya dahil olmadığınız sürece bunun iyi bir görüşme yöntemi olduğunu düşünmüyorum.

Eğer bir ülkeyle gerçek bir savaştaysak, elbette o ülkenin nüfusuna bazı zorlukları dayatmaya hazırlıklı olmamız gerekir. Bunu II. Dünya Savaşı'nda yaptık. Ama Gazze'de yaşayan bir buçuk milyon insan bizim düşmanımız değil. Bunu unutamayız.

Her nasılsa buna karşı kayıtsız kaldık, ancak bunun boyutlarını hem ahlaki hem de siyasi olarak kaygı verici buluyorum: Çünkü bundan dolayı Orta Doğu'daki insanlar bize karşı kin ve

nefret besliyor ve bunu da görmezden gelemeyiz. Orta Doğu'da hayati çıkarlarımız var ama giderek Amerika'ya karşı yayılan bir küskünlük yaratıyoruz. Bir gün gelecek ektiğimizi biçeceğiz.

IGNATIUS:

İsrailliler ve destekçileri bu noktada "Ya biz?" sorusunu soracaklardır. Amerika'nın İsrail ile özel bir bağı, İsrail'in varolması için özel bir vaadi yok mu, bahsettiğiniz bu tarafsız politika İsrail için bir dezavantaj olmaz mı? Eğer İsrail'in elli güçlü yandaşı olsaydı, olabilirdi ama sadece bir adet güçlü yandaşı var.

BRZEZINSKI:

Kusura bakmayın ama ben buna katılmıyorum. Gazze'deki insanları aç bırakarak İsrail'e olan bağlılımızı kanıtlamak fikri bana göre esasen etik değil ve siyasi olarak da hayata geçirilmesi zor.

SCOWCROFT:

İsrail ile olan özel bağdan çok bahsettik. Muhalif topraklarda kurulmuş küçük ve cesur bir demokrasi ile olağan bir ilişkimiz olduğunu düşünüyorum. Bence, orada yerine getirmemiz gereken özel bir sorumluluğumuz yok. Üçüncü kuşaklarını mülteci kamplarında geçiren Filistinlilere karşı da aynı sorumluluğu taşıyoruz. Bu kamplar, pek çok şeyin yanısıra, terörün yeşerdiği yerler. Amerika olduğumuz için, bu sorunu çözmek için ahlaki bir sorumluluk taşıyoruz diye düşünüyorum.

BRZEZINSKI:

Bunun ötesinde, nesnel bir soru da var. Eğer Orta Doğu'dan çıkarılırsak, İsrail ne kadar dayanacaktır? Bu yüzden, daha önce söylemiş olduklarımızı tekrar etmekte tereddüt etmiyorum.

Nihayetinde, söylediklerimin İsrail'in çıkarları için en iyi çözüm olduğunu düşünüyorum. Eğer adil bir barış sağlarsak, ki bu barış için bir şeyler yapmak zorundayız, İsrail Orta Doğu'nun sürekli bir parçası olur ve orada gelişir. Eğer biz Orta Doğu'dan çıkarılırsak, İsrail orada varlığını sürdürür diyebilir miyiz?

IGNATIUS:
Her ikisi de İsrail yanlısı grup tarafından yetersiz destek vermekle eleştirilen Jimmy Carter ve George H. W. Bush için çalıştınız. İsrail'in Filistinliler'e yönelik izlediği siyaset hakkında yakın zamanda yayınladığı kitabında *apartheid* (ırk ayrımı) sözcüğünü kullandığından dolayı, Başkan Carter topa tutulmuştu.

Bu çok hassas bir konu. Bu uluslararası politikanın cereyan eden konularından biri. Brent, yeni yönetime, tarafsız bir politika izlemekle geleneksel bir dostluğu sürdürmek arasındaki ince çizgiyi izlemesi gerektiğini nasıl önerirdin?

SCOWCROFT:
Eğer bu konu yeni yönetime sarkarsa başka bir felaketle karşı karşıyayız demektir. Şu an çok nadir yaşanan bir dönemdeyiz. Zbig ile aynı fikirdeyim: bundan avantaj sağlayacağımızdan umutsuzum ama zayıf bir İsrail hükümetimiz var. Zayıf bir Filistinli mevcudiyetimiz var. Bunun yanında, ilk defa olarak, olası bir çözümü desteklemeye hazır Arap ülkeleri var.

BRZEZINSKI:
Ve halk desteği.

SCOWCROFT:
Her iki tarafı da destekleyen kamuoyu var. Tek eksiğimiz kendi başlarına anlaşmaya varabilen taraflar. Bunu şimdi yapamazlar;

çünkü yeterince güçlü değiller. Anavatanlarında çok fazla muhalefet var. ABD'nin her zaman koyduğu ağırlığından daha fazlasına ihtiyaçları var.

IGNATIUS:

"Ağırlığımızı daha fazla koymak" derken tam olarak ne düşünüyorsun?

SCOWCROFT:

Dikkatli ama kesin bir tavırla, Zbig'in dediği gibi, Taba anlaşmalarına dayanan bir taslak önerip, "Bu adil ve eşit bir çözüm. İsrailliler ve Filistinliler'in 2001'de anlaştıkları adil bir çözüm olarak önünüze koyuyoruz. Eğer bazı noktaları değiştirmek için beraberce anlaşma sağlarsanız, bundan memnun oluruz ama şimdi harekete geçmemiz gerekli" demek zorundayız.

Eğer bu hükümet bir anlaşmaya varmadan yönetimden ayrılırsa, çok büyük hayal kırıklığı yaşanacaktır. Bölge zaten giderek kırılma noktasına geliyor. Lübnan patlamaya hazır. Abbas daha ne kadar dayanabilir? Eğer Abbas ayrılırsa daha iyi birini bulacağımızı düşünürsek, kendimizi aldatmış oluruz. Bence orada ve bölgedeki her yerde çok büyük bir tehlike var. Çok, çok hassas bir durum.

Yeni bir başkanın bunu tekrar değerlendirmesi, bir düşüncede karar kılması zaman alacaktır, bu yüzden şimdi bulunduğumuz yerden 18 ay sonrasına denk gelen bir döneme bakıyoruz demektir. Bu zaman çok kıymetli.

BRZEZINSKI:

Brent'in söylediklerine birkaç şey eklemek istiyorum. Neyse ki çok eleştirdiğim, Başkan Bush bunu yapacak gibi görünüyor. Gizemli bir şekilde, bu sene bir barış anlaşmasının imzalanmasını beklediğini söyleyip duruyor. Elinde bir şeyler olmasa, bunu

söyleyip durmaz. Eğer bu barışı kastediyorsa, bir şeyler yapmak zorunda.

Brent ve benim söylediklerimin haricinde başka ne yapabilir bilmiyorum. Belki de yapacaktır ve biz de bu kitap baskıya girdiğinde, faaliyetleri hakkında bir fikir sahibi oluruz. Öyle olsun. Eğer bir şeyler yapmazsa, Brent'in dediklerinden biraz daha ileri gidip yeni başkanın sorunların üstüne acilen cesurca gitmesi gerektiğini söyleceğim; çünkü bu ülke içinde bölünmeye yol açan bir konu.

Her başkan, kazandığı zafer büyük ya da küçük olsun başkan yeni bir meşruiyetle beraber yönetime gelir. Bu konuyla ilgili bir şeyler yapması için ilk bir yılı ya da 18 ayı var. Eğer bu zaman diliminde yapmazsa, daha sonra da bunu yapma fırsatı olmayacaktır, o nedenle en azından denemesi gerekir. Çok riskli bir iş.

Ama Brent'in de dediği gibi, lehimize olan birkaç etken var. Sonunda Arap devletleri daha gerçekçi olmaya başladı ve uzlaşmaya gitmek için daha hazırlıklılar. İsrail halkı, bu konuda büyük Amerikan-Yahudi örgütlerinin sağ kanattaki liderlerinden çok daha esnekler. Bu örgütler, görüşlerine sıkı sıkıya bağlı olmalarına rağmen bunu, çok daha liberal olan Amerikan Yahudi çoğunluğun görüşlerini yansıtmıyorlar. Ve Filistin ile İsrail'deki kamuoyu da daha esnek. Bu nedenle bana göre, bir sonraki başkan cesur ve kararlıysa, bunun üstesinden gelebilmelidir. Aksi halde, içinden çıkılması zor bir durumla karşı karşıya kalacak.

IGNATIUS:

Eğer İsrail Savunma Bakanlığı'ndan biri bizimle burada oturuyor olsa, "Beyler, Gazze'den tek taraflı olarak çıktığımızı unutuyorsunuz. Bunu yaparken karşılığının olacağı beklentisiyle hareket ettik. Halbuki, her gün kurşunlara hedef oluyoruz. Bu kurşunların menzili genişlemeye devam ederse, gittikçe daha fazla kıyıdaki şehrimiz bu menzile girmiş oluyor. Bu sorunu eni-

ne boyuna ele alabileceğimiz bir muhatabımız yok. İşleyen bir barış sürecini durdurmaya kararlı olan kişiler var" derdi. Buna ne derdiniz?

SCOWCROFT:

Eğer ABD buna izin vermezse, barış sürecinin karşıtları buna engel olamaz. Gazze'den geri çekilmeleri öyle bir şekilde yapıldı ki, hemen sonrasındaki kargaşaya adeta davetiye çıkardı. Şaron Filistinliler ile iletişime geçmedi ve toprak transferi için hiç bir anlaşma yapmadı.

BRZEZINSKI:

Hatta araç gereçler için de-

SCOWCROFT:

Ne araç gereç ne de başka bir şey--

BRZEZINSKI:

Çünkü onları havaya uçurdu.

SCOWCROFT:

İsrailliler için güvenlik gerçekten bir sorun. Bu onlar için sürekli bir korku. Bizzat kendileri askeri olarak müdahale etmedikçe ve Filistinlilerin hazırlıksız yakalamak için her zaman yaptıkları eylemleri gerçekleştirmedikçe, terörist saldırılara kurban gideceklerinden korkuyorlar. Zbig, Ürdün Nehri kıyısı boyunca uzanan bir Amerikan hattından bahsetmişti. Bence bu fikri bir düşünmeliyiz.

Ayrıca NATO gibi bir barış gücünü de düşünmeliyiz. İsrailliler Batı Şeria'daki yerlerden çekilince, bölgeye bir NATO barış gücü yerleştirebiliriz. Böylece hem Filistinlilerin güvenlik

gücünün eğitimine yardımcı olabilir, hem de İsraillilerin geri çekildikten sonra kaybetmekten son derece korktukları istikrarın devamını sağlayabiliriz.

IGNATIUS:

İsraillilerin bazen gece yarısı gerçekten dürüst olup üzerinde konuştukları bir soruyla tartışmamızın bu bölümünü kapatalım. Bundan 50 yıl sonra, Orta Doğu'da "İsrail" diye bir Yahudi devlet var olup olmayacağı? Bence, Amerikanların çok aşırı olarak yorumladığı pek çok eylemin arkasında gerçekten bu kabus yatıyor. Yahudi devleti nasıl daha güvenli ve kalıcı hale getirilebilir?

BRZEZINSKI:

İlk olarak, bu duyguyu anlıyorum. İsrail ve Mısır arasındaki Camp David Barış Anlaşmasına Arapları razı etmek için ilk defa Orta Doğu'ya geldiğimde, Araplardan bazıları bana, "Bilirsin, haçlılar 90 yıldır Kudüs'te kaldılar ama artık yoklar. Bu yüzden acelemiz yok" dedi. Bu sebepten dolayı, İsrailliler kaygılanmakta haklılar ama kendilerine, "Bu korkunç senaryonun olma olasılığı hiç barış olmadığında daha mı az, yoksa daha mı çok?" diye sormaları gerekir. Eğer barış bir meşruluk kazanmışsa, bu iki tarafın da bu şekilde yaşamaya hazır olması demektir ve tekrar vurguluyorum, İsrail kamuoyu ve Filistin kamuoyu evrim geçirmiştir. Böylelikle İsrail'in güvenliği garanti altına alınmış oluyor.

İsrail ve Filistin uzlaştığı anda, ele ele verip Orta Doğu'nun Singapur'u olabilecekler. Ben bir İsrailli olsam Dubai ve Katar'a bakıp kendime, "Ben de böyle bir şey istemez miyim?" diye sorardım. Barış sağlandığında İsraillilerin ve Filistinlilerin zekası bu toplumları, ekonomik ve teknolojik olarak bölgenin dinamosu konumuna getirebilir. İsrail teknolojik olarak başarılı. Fakat kendilerini ne savaş ne de barış olarak nitelendirilen bu duruma

mahkum ederlerse, giderek etkimizi kaybettiğimiz ve artarak radikalleşen bir Orta Doğu'da acaba gelecekleri ne olacaktır?

Terör faaliyetlerine devam edecek olan Filistinliler her zaman sahnede olacaktır. İsrailliler de misilleme yapmayı sürdürecektir. Bu insanların geleceği belirlemesine izin vermek zorunda mıyız? İşte, Amerika'nın sorumluluğu bu noktada bir hayli artıyor ve bu noktada gelecek başkana yılmadan dimdik ayakta duran bir lider olması için için gelecek vaadeden bir fırsat ortaya çıkıyor.

IGNATIUS:

Brent, senin düşüncen nedir?

SCOWCROFT:

Bu risksiz bir iş değil, ama bana göre, İsrail'in bir anlaşmaya varmasının taşıdığı risk, şiddetli derecede düşman bir bölgede kendini soyutlamaya devam ederek güvenlik için ABD'ye dayanmasından çok daha az. Eğer bu çıkmazdan çıkabilirsek, Zbig'in de dediği gibi, İsrail ve çevresindeki bölge arasında, doğal bir sinerji ve bölgenin tamamını tekrar canlandırabilecek ekonomik bir dinamik de kendini gösterecektir.

IGNATIUS:

Bu çok mutlu bir manzara ama konu Orta Doğu'ya gelince, umutsuzluk hakim oluyor diyen, *Wall Street Journal*'dan eski meslektaşım, Karen Elliot House'ın yaptığı yorum aklıma geliyor.

SCOWCROFT:

Bir örnek vereyim. Lübnan dünyadaki en kırılgan yapılı devletlerden biri; fakat uzun zamandır Beyrut bölgenin antreposu ve ayrıca Paris'iydi. Lübnan kırılgan ve dikkatle dengelenmiş çok

kutuplu bir devletti. Lübnan'ın paramparça eden bu sebepler olmadı, çevresinde hakim olan durum Lübnan'ın parçalanmasına neden oldu. Bence fikir ayrılıkları olan insanların bir arada yaşayıp kalkınmaları imkansız değil.

▶ ▶ ▶

IGNATIUS:

Sohbetimizin konusu Amerika'nın bu darmadağın olmuş dünyayı tekrar nasıl düzene sokabileceği. Orta Doğu üzerine fikir yürütürken, ikinizden de geriye dönüp bizim Arap-İsrail barış sürecinden Irak ya da İran gibi tüm bu farklı sorunlara getirebileceğimiz değerler hakkında düşünmenizi istiyorum.

Beyrut'ta muhabir olarak görev yaptığım zamanlardan kalan hatıralarımdan biri de 19. yüzyılda Amerikan misyonerler tarafından kurulan Amerikan Üniversitesi'nin ana kapılarının üzerindeki yazıydı. Şu sözler yazıyordu, "Hayat bulsunlar ve doya doya yaşasınlar." İncil'den bir alıntı. Bu sözler, misyonerleri 150 yıl öncesinde Yakın Doğu'ya götüren ve yıllar boyunca orada tutan Amerika'nın dünyaya yönelik idealist özlemini ifade ediyor.

Bunu bir çıkış noktası olarak alırsak, her ikinize de şunları sormak istiyorum: Bizim Araplar ve İsrailliler ile olan diyalogumuza hangi değerleri katmamızı istersiniz ve ülkemizin bugün dünyanın bazı bölgelerindeki imajını nasıl daha olumlu bir hale getirebiliriz? Brent?

SCOWCROFT:

Barış sürecinden başlamamız gerekir. Eğer bunda başarılı olabilirsek, çevredeki havayı da değiştirebiliriz. Şu anda tarafsız görünmekten çok, bir tarafın destekçisi olarak algılanıyoruz. Bu Irak sebebiyle, Araplar'ın bize olan güvenleri sarsıldı.

Eğer barış süreci başarıyla sonuçlanırsa, sanırım Arapların yaklaşımını değiştirmiş olacağız. 1990'da Kuveyt'in işgal edildiğinde durumu iyileştirmek için bizimle işbirliği yaptıkları zaman olduğu gibi bir tavır takınacaklar. Irak'ta şu anda oynamak için hazır olmadıkları bir rolü üstlenmeye hazır duruma gelecekler.

Böylece İran ile olan denge tekrar sağlanacak. İran şu anda şanslı olduğunu düşünüyor. Araplarla İsrail arasında yapılacak herhangi bir anlaşmayla Sünni Arap dünyası kendi başına yola devam edebileceğini düşünüp güven kazanacaktır. Bu ayrıca terörle mücadelemizde önemli bir adım olurdu. Daha önce de dediğim gibi, insanların içinde büyüdükleri, BM yardımlarıyla beslendikleri ve umutsuz ve işsiz olarak yaşamak için mücadele verdiği, mülteci kampları ile geçen 60 yıllık bir zaman dilimi söz konusu. Bu pek çok insanın aşırı uçlara yönelmesine zemin hazırlıyor. Bence her şeye rağmen izlenecek yol bölgeyi ters yüz etmek ve çoğunluğu oluşturan ılımlıları kendi tarafımıza çekmek olacaktır.

IGNATIUS:

Otoriter rejimlere destek verirken daha az göz önünde olmamız mı gerekiyor? Bush yönetimi Suudi monarşisine ve Mısır'daki Mübarek yönetimine verdiğimiz desteğin, Orta Doğu'daki halklarla iletişime geçme umutlarımızı suya düşürdüğünü iddia ediyor. Buna katılıyor musunuz?

SCOWCROFT:

Ben öyle düşünmüyorum. İlkelerimize göre mi hareket etmeliyiz? Evet ama dünyayı bir anda yeni bir düzene sokamazsınız. Adım adım ilerlemek gerekir.

Arap dünyasına gerçekten arkalarında olduğumuzu göstermek, onlara yardım etmek, oradaki yönetimlerle ilgilenmek iş-

leri doğru yola koyacaktır. Fakat bunu bir seferde yapmaya çalışırsak, o bölgeyi kimsenin yaşamak istemeyeceği bir cehenneme dönüştürürüz ve dolayısıyla, ilerlemekte olduğumuz yol tehlikeye girer.

IGNATIUS:

Zbig, *İkinci Şans* (Second Chance) adlı kitabında, güçlü bir sesle ABD'nin dünyanın bu bölümünde yeni bir sayfa açtığından bahsediyorsun. Amerika nasıl farklı değerlerin savunucusu haline geliyor? Bize bundan biraz bahseder misin?

BRZEZINSKI:

Brent'in söylediklerinden devam edeyim. Çıkış noktamı söylediğiniz özlü söz olarak alalım. Aslında bir zamanlar Orta Doğu'da oynadığımız ve oynamaya devam etmemiz gereken rol hakkında çok şey anlatıyor. Orta Doğu'da yaşayan çoğu insan, özellikle II. Dünya Savaşı'ndan sonra, bizi özgürleştirici bir güç olarak görüyordu. İngiliz ve Fransızların ardından, çekildikleri bu topraklara birliklerimizi göndermeden özgürleşmeyi teşvik eden bir etken olarak algılanıyorduk. Aydın kesimden sayısız insan bizim, kendilerinin sahip olmadığı ve bizim sahip olduğumuz, teknolojik bilgiyi onlarla paylaşıp, kendi adımlarıyla ve kültürel özellikleriyle çağdaş dünyaya girmelerine yardımcı olduğumuzu düşünüyordu. Bu düşünce zamanla değişti. Özellikle Irak'a düzenlediğimiz askeri operasyon, George W. Bush döneminde İsrail'e verdiğimiz tek taraflı destek ve Filistinlilere gösterilen kaygısızlık yüzünden yeni sömürgeciler olarak adlandırılmaya başladık. Bunu da, denenmeye başladığı anda reddettiğimiz, demokratikleşme yoluyla gerçekleşen kültürel emperyalizme olan tuhaf bir bağlılık izledi.

IGNATIUS:

Filistin'de desteklediğimiz seçimleri kastediyorsun, Hamas kazandığında—

BRZEZINSKI:

Kesinlikle. Eğer kendimize ciddi bir şekilde Mısır'daki serbest seçimlerde sandıktan kimin çıkacağını sorarsak, galip gelenin Müslüman Kardeşlerin olacağını çok iyi biliyoruz. Peki, gerçekten istediğimiz bu mu? Mısır toplumunun daha gelişmiş kesimlerinin bile bunu isteyeceğini sanmıyorum. Hiç kimse Suudi Arabistan'daki kitlelerin ne istediklerini denemedi, ancak Usame bin Ladin'in Suudi kraliyet ailesine karşı kampanya yaptığı bir seçimi elbette istemezdim.

Benim görüşüm, büyük bir etki yaratabileceğimiz, ama etki ve yardım kültürel emperyalizm ile aynı anlama gelmiyor. Araplar'a demokrasiyi öğretmek için Karen Hughes'ı göndermeye başlarsak kendimizi komik duruma düşürürüz. Bu yüzden, değiştirilmesi gereken çok şey var diye düşünüyorum.

Eğer İsrail-Filistin çatışmasına adil bir sonuç getirebilirsek, bence Orta Doğu'daki Amerikan karşıtı radikalizmin en büyük kaynaklarından birini ortadan kaldırmış oluruz. Orta Doğu'da tekrar dengeleyici ve yapıcı bir rol üstlenip Brent'in de dediği gibi, toplumun teröre olan eğiliminin önünü alabiliriz.

IGNATIUS:

Orta Doğu'daki sorunlar ya da fırsatlar sınıfındaki en büyük unsurlardan biri de, sürekli görüşmelere olumlu baktığını söyleyen ama bunu hala masaya taşımamış olan Suriye'dir. Zbig, sen oradaydın ve Devlet Başkanı Beşar el-Esad ile görüştün. Bu görüşme nasıl geçti?

BRZEZINSKI:

Büyük bir samimiyetle ilettiği iki temel mesajı vardı. İlki, Baasçı Sosyalizm'e ara verdiğini söyledi. Bunu söylerken, başkan vekilinin aksine, çok etkili ve güzel bir dil kullandı; ancak Suriye'nin şu anda kendisini küreselleşmiş ekonominin bir parçası olarak gördüğü bariz ortada. Özel sektöre daha fazla önem vermeleri gerektiğini, dış ülkelerle daha çok ticaret yapmaya ve daha açık olmaya ihtiyaçlarının olduğunun farkındalar. Ekonomiyi sayıları azalan devlet kurumları yönetiyor. Bu kısa ziyaret sırasında anladığım kadarıyla, bu görüş ulusal bir seviyeye çıkarılmaya çalışılıyor; ancak eski kadrolardan bu görüşe karşıt olanlar da var.

İkincisi ise sorduğum bir soruya vermiş olduğu yanıttı. Kendisine, "İsrail'le olan çatışmamıza bakarak, toprakla ilgili isteklerinizin yerine getirildiği ancak İsrail'le Filistinliler arasında yaşanan başka hiçbir şeye şartlı olmayan bir barış anlaşmasını imzalar mıydınız?" diye sordum. Başka bir deyişle, Sedat-İsrail uzlaşmasına benzeyen bir şey. Verdiği cevap çok netti, "Evet, kesinlikle, Haziran 1967 öncesindeki sınırlara kadar uzanan tam bir toprak iadesi yapılırsa."

İsrail'deyken de bunu tekrar dile getirdim; ancak İsrail'in cevabı biraz daha karmaşıktı. Dediler ki, "Evet, güzel. Bu iyi bir haber ama önce Hizbullah ve Hamas ile olan bağlantılarını kesmek zorunda. Teröre verdiği desteği tamamen kesmeli. Suriye kendisini İranlılar'dan ayırmalıdır." Bu yüzden, aynı fikirde olduklarını düşünmüyorum.

IGNATIUS:

Brent, George W. Bush'un en büyük başarılarından biri de senin, hiç meyve vermese de, Suriye'yi bu barış görüşmelerine dahil etmendi. Suriye ile ilgili fırsatlar hakkında ne düşünüyorsun?

SCOWCROFT:

Bence değerlendirilebilecek fırsatlar yok değil. Suriye'nin monolitik bir devlet olduğunu hatırlamamız gerekiyor. Çeşitli bölünmeler açısından Lübnan ile pek çok ortak yanı var. Kendi düşmaları olan ve çok asabi bir yönetim. Bence çok istedikleri şeylerden biri de uzlaşma. Dış İşleri Bakanı Muallim bana geldi ve Golan Tepeleri'nin büyük olasılıkla tartışma konusu olabileceğini söyleyerek, ABD'nin Suriye'yi Annapolis barış görüşmelerine dahil etmesini istedi. Bana göre, bu katılmak istediklerini gösteriyor.

11 Eylül'den bir süre sonra, Suriyeliler istihbaratın sağlanmasında ve El-Kaide ajanlarının tespit edilmesinde oldukça işbirlikçi bir yaklaşım izlediler; ancak çelişki içindeydiler. Söylediğim gibi, kendi iç sorunları var. Irak'ta bize yardım ederken, aynı zamanda zarar da veriyorlar. Bence aynı sebepten kaynaklanıyor. Kendi iç sorunlarını ört pas edip kendilerini korumaya çalışıyorlar.

Onlarla ciddi bir görüşme yapmadan kendimize bir yardımımız dokunmaz. Golan Tepeleri için bulunacak bir çözüm, İsraillilerin Batı Şeria durumu gibi duygusal bir içerikte olmayacaktır. Duygusal olmaktan çok stratejik bir karar.

IGNATIUS:

Suriyeliler size gizlice gelip hem ordularını Lübnan'a geri göndermek istemediklerini, hem de Suriye'nin çıkarlarıyla çelişen bir Lübnan'a hoşgörü göstermeyeceklerini söyleyecekler. Zbig, sence bu makul bir talep mi? Düşmanca yaklaşımı olan bir Lübnan hükümetini istememeleri?

BRZEZINSKI:

Buna daha geniş bir çerçeveden bakmak gerekir. Eğer Suriye ve İsrail arasında ciddi bir ilerleme kaydedilirse, Irak'taki durum

iyileşirse ve böylece Brent'in bahsettiği gibi, Suriyelerin oynadığı bu rolün belirsizliği ortadan kalkmış olursa. Bu bağlamda, tarihi Suriye-Lübnan ilişkisinin korunması bizim için bir tehdit arzetmez.

Bu yüzden gerçekten duruma bağlı olarak şekillenebilir. İşte bu yüzden İsrail-Filistin barış meselesine ilerleme kaydetmemiz ciddi anlamda girmek için ne derecede hazır olduğumuza fazlasıyla bağlı. En son bahsettiğimiz bu mesele diğer bütün bahsettiklerimiz için bir katalizör konumunda. Böylece Hizbullah'ın silahsızlandırılması ya da ortadan kaldırılması daha kolay olacaktır. Hamas'ın etkisizleşme ya da dönüşüm olasılığı artacaktır. Özellikle Suriye ve İsrailliler arasında barış sağlanırsa Suriye'nin İranlılar ile olan bağı gevşemeye başlayabilir.. Böylece, Lübnan'da iyimser bir hava oluşur. Kısacası, işin kilit noktası Orta Doğu'nun temel sorunlarını gerçekten ne derece ciddi olarak ele aldığımızdır

SCOWCROFT:

Zbig kesinlikle haklı. 1975'te, kurnazlık yapıp Suriyelileri, şiddetli bir iç savaşı durdurmak için Lübnan'a girmeleri için cesaretlendirdik. Lübnan bölge siyasetinin bir nevi kuklası durumunda. Barış sürecinin nedenlerinden biri de bu. Eğer bu süreci bir araya getirebilirseniz, Suriye ile Lübnan'ın geleneksel olarak inatçı tarafsızlığını sürdürdüğü bir pazarlık yapabilirsiniz. Ama bu sadece tüm bölgenin dahil edildiği bir ortamda gerçekleştirilebilir.

BRZEZINSKI:

Bir şey eklemek istiyorum, Suriye'nin Lübnan'daki faaliyetlerinin daima zararlı olduğu görüşü bence tarihsel olarak doğru değil.

SCOWCROFT:

Hayır. Öyle olsaydı 1975'te oraya girmeleri için teşvik etmezdik.

IGNATIUS:

Öyle olabilir; ancak *Andahar*'ın editörü Gibran Tueni'nin anma töreninde bir konuşma yapmıştım. Ayrıca Suriyeliler tarafından öldürüldükleri düşünülen, diğer Lübnanlı arkadaşlarımın da mezarlarına gitmiştim.

SCOWCROFT:

Şüphesiz.

IGNATIUS:

Dolayısıyla, aklı başında biri şöyle diyebilir, "Diğer ülkelerdeki siyasetçileri hoşlanmadıkları için öldüren bir milletle nasıl çalışabiliriz?" Onları adaletli olmaya davet etmemiz gerekmez mi? Peki, Suriyeli suikastçılar tarafından öldürüldüklerini düşündükleri herkes için bu kadar açık ve gür bir sesle yas tutan Lübnanlılar? Onlara ne dememiz gerekiyor?

BRZEZINSKI:

Evet, buna ortamı değiştirerek mi, yoksa intikam alarak mı tepki göstermeliyiz?

IGNATIUS:

Sizce?

BRZEZINSKI:

Bence ortamı değiştirmek olmalı. Her şeye rağmen, biliyorsunuz ki, Arafat'ın Madrid'e gitmesini desteklediğimizde, barış için dev bir adım atılmıştı. Ne var ki Arafat'ın eli kana bulanmıştı.

SCOWCROFT:

Ve Lübnanlıların da elinde Lübnanlı kanı vardı. En insanlık dışı cinayetlerden bazıları Lübnanlıların Lübnanlıları öldürmüş oldukları olaylardı.

BRZEZINSKI:

Marunilerin Filistinlileri öldürmesi, mesela.

SCOWCROFT:

Bizim yapmamız gereken tüm bunlara nasıl son vereceğimizi bulmak.

IGNATIUS:

Askeri rolümüz ne olacak? Orta Doğu'da ve çevresinde çok büyük birliklerimizi tutmaya devam ediyoruz. Katar ve Bahreyn'de ileri üslerde Centcom var. İran haricinde, bölgede isteyen herkese silah satmaya devam ediyoruz. Bu çok göze çarpan askeri varlığımızı bir şekilde geri çekmemizi önerir miydiniz?

BRZEZINSKI:

Bu hangi kuvvetler olduğuna bağlı. Ben, kesinlikle Irak'taki savaşa son vermek için çalışmayı tavsiye ederdim.

IGNATIUS:

Amerika silahlı kuvvetlerinin dengeleyici bir güç olarak konuşlanmasına daha geniş bir çerçeveden bakıyordum. Ve herkesin sorduğu soru,--

BRZEZINSKI:

Basra Körfezi'nde mi? Evet.

IGNATIUS:

--"Dengeleyici mi yoksa tam tersi mi?"

BRZEZINSKI:

Eğer birlikler Basra Körfezi'ndeyse, eğer büyük çoğunluğu denizde ise, eğer çok zengin ancak çok savunmasız olan küçük mevcudiyetleri İran dahil, komşularına karşı koruma görevini üstlenirse, buna diyecek sözüm yok. Sorun çıkaran aslında daha büyük siyasi ambalajlar ve bir de bizzat bu savaştır.

SCOWCROFT:

Bence, askeri birliklerimizin orada oluşu bizim yapmaya çalıştıklarımızdan sonra geliyor. Bölge çalkantılı. Silah satışlarımızdan bazıları Soğuk Savaş'a kadar uzanıyor. Eğer bölgede Zbig ve benim olmasını düşündüğümüz gibi algılanıyorsak, ki bu imaja sahip olmak için adım atabiliriz, oradaki varlığımıza düşmanca bakılmayacaktır. Mesela, Birleşik Arap Emirlikleri, refah seviyesi oldukça yüksek bir ülke; ancak güvenliği yok—

BRZEZINSKI:

Hem de aşırı zengin.

SCOWCROFT:

Bence, insanları güvenlik konusundaki endişelenmeleri gerekmediği hissini verecek dengeleyici bir varlık kazançlı olabilir. Ancak bölgede oyunlar oynayarak değil, özellikle bu niyetle hareket edilmelidir..

IGNATIUS:

2008 yılında sıradan bir Amerikalı Irak'taki savaşave orada ölen Amerikalıların sayısının 4.000'den fazla olmasına ve dahası

yapılan kamuoyu anketlerinde, dünyanın bu kısmında yaşayan sıradan insanlarm Amerika'dan nefret ettiğini görüp— "Bu insanlar bizden hoşlanmıyor, bizse bu yüzden paramızı sokağa atıyoruz" diyebilir. Bu sebeple, geri çekilmemiz mantıklı olacaktır. Orta Doğu'ya zaten yeterince para akıttık ve hala da buna devam ediyoruz. Pek çok halk, bizim oradaki varlığımızı en aza indirgememiz gerektiği fikrinde. Size sorum şu--

BRZEZINSKI:

Bana göre bu tartışılır.

IGNATIUS:

Sadece taşradakiler böyle düşünmüyor. Richard Haass, Dış İlişkiler Kurulu Başkanı, kısmen Irak'ta yapmış olduğumuz yanlışların bir sonucu olarak, Orta Doğu'daki Amerikan döneminin sonuna yaklaşıldığını iddia eiyor. Sıradan insanlar, hatta seçkin tahlilciler bile, Amerika'nın etkisinin azalacağı ve azalması gereken bir dönemin eşiğinde olduğumuzu düşünüyorlar. Her ikinizin de söylediklerine bakarak, buna katılmadığınızı farzediyorum. Peki, dünyanın bu kısmında etkin bir güç olmamız, size göre neden bu kadar önem taşıyor?

BRZEZINSKI:

Çıkış noktamızı tam olarak belirleyeyim; çünkü benim bu konudaki görüşüm farklı. Richard Haass gibi pek çok insan, bir bakıma Brent ve benim görüşümü paylaşıyorlar, yani kendi politikamızın oradaki varlığımıza zarar verdiğinden yanalar. Ancak sokaktaki adamın gidişimizi istediğini sanmıyorum. Sokaktaki adam oradan çıkmamız durumunda, ilk olarak, İsrail'i tehlikeye atacağımızı, ikincisi, petrol kaybedeceğimizi sanıyor. İkisi de doğru değil.

Bu değişken durumun taşıdığı asıl risk şudur: sokaktaki adam aşırı milliyetçi ve kışkırtıcı söylemlere karşı giderek daha duyarlı hale gelecek ve Senatör Lieberman'ın savunduğu gibi, bu durumdan İslam dünyasının sorumlu tutulmasıyla ve buna bağlı olarak cihadçı İslama karşı IV. Dünya Savaşı verilmesinin kaderimizde olduğuna inanmakla sonuçlanacak.

İşte asıl tehlikeli olan budur. Eğer Orta Doğu'da barışı sağlayamazsak, eğer savaş başka bölgelere sızmaya devam ederse ve eğer İran'la olan ilişkimizde olumsuz bir gelişme yaşanırsa bu bahsettiğimiz tehlike gerçek olabilir. Ve bu sadece karşımızdaki zorlukların ölümcül şekilde azamileştirilmesi olacaktır.

IGNATIUS:
Brent?

SCOWCROFT:
ABD'nin orada bulunması için bir neden daha var. Orada söz konusu olan devletler arasında bir anlaşmazlık değil, bir iç karışıklıktır. Aşırı uçta İslami bir grup zaten çoğunluğa göz dağı vermek için zor kullanıyor. Bence, bizim orada bulunmamız, bölgede istikrar bilincinin kazanılmasında etkili olabilir.

BRZEZINSKI:
Kendimizi yeniden tanımlarsak.

SCOWCROFT:
Kendimizi tanımlarsak.

BRZEZINSKI:
Yeniden tanımlamak.

SCOWCROFT:

Bana göre, Irak'ta öğrendiğimiz, bir ülkeyi seçip orada demokrasi yaratıp ve ardından arkanızı dönüp orayı terketmenin mümkün olmadığı oldu. İşler bu şekilde yürümüyor. Bölgedeki doğru kuvvetleri teşvik etmek, insanların radikalcilikten korunmalarını sağlamak ve onları caydırmak için oradaki varlığımızı ve yöntemlerimizi ılımlı hale getirmemiz gerekiyor; çünkü bu durum ılımlıların bin yıldan fazla bir süredir var olan İslam'ın diğer şekli hakkında seslerini yükselterek konuşmalarını engelliyor.

BRZEZINSKI:

Brent'in söylediklerini genişletecek olursak, bu durumu benzer sorunları yaşadığımız, Afganistan ve Pakistan için de genelleyebiliriz. Bölge ile ilgili olarak kültürel bir yanlış anlamamız söz konusu, ki bu da bizi gerçekte tam olarak anlayamadığımız ve anlamak için de oldukça zaman ve sabır gerektiren, tarihte ve kültürel anlaşmazlıklarda kökleşmiş sorunları çözmek için tek boyutlu bir yaklaşımla askeri güce aşırı derecede güvenmeye sürüklüyor. Bizim orada bulunmamız, istenmeyen sonuçlar üreten ve radikalleştirmeye yönelik bir çeşit dış kaynaklı müdahaledir.

Birkaç hafta önce *New York Times* gazetesinde, Afganistan'daki Pakistan sınırına yakın ormanlarda savaşan bir müfrezeden bahseden çok iyi bir makale vardı. Bu birlik, tamamen soyutlanmış, çok genç ve cesur gençlerden oluşuyordu. Kamplarının yakınında bir köy vardı ve bazı zamanlarda köydekilerle ortak yapılan çatışmalarda yer alıyorlarmış.

Aynı zamanda, Taliban karargahını, vs. yıkmaya çalışıyorlardı. Doğal olarak, kendi kamplarına da saldırı düzenlenmişti. En sonunda köyün büyükleriyle toplandılar ve takımdan sorumlu teğmen açıkça şu soruyu sordu: "Savaşıyor muyuz yoksa barış mı istiyoruz?" Büyükler dediler ki, "Sorunuzu düşüneceğiz. Bu

akşam kendi aramızda toplanıp bir karara varacağız." Ve öyle yaptılar.

Ertesi gün gelip şöyle dediler: "Siz buranın yabancılarısınız. Silahlarınız da var. Gidin ve savaşın." Bunun ardından çıkan çatışmada birlik çok ağır kayıp vermişti. Köy yerle bir edilmişti. Bana göre bu, eğer biraz daha duyarlı olmazsak, çatışma çok daha geniş bir alana yayılabileceğini anlatıyor.

Bunun El-Kaide ile bir ilgisi yok. Köylülerin El-Kaide ile bir alıp veremedikleri yoktu. Onlar sadece kendi köylerini düşünüyorlardı.

IGNATIUS :

İslamiyet dünyasında tartıştığımız, tüm bu olayların, bizim başlatmadığımız, yani bize karşı ilan edilen bir savaştan kaynaklandığı düşüncesi hakim değil mi?

BRZEZINSKI:

Hangi savaştan bahsediyorsun?

IGNATIUS:

1996'da Usame bin Ladin, özü itibariyle, "Eğer Amerikanlara büyük zarar verirseniz kaçarlar" anlamına gelen mesajı verip bir savaş ilan etti. 1983 ve 1984'te Beyrut'ta da aynı şey oldu, Somali'de de. İlan edilen bu savaşın temel noktasına bakacak olursanız, "Bu Amerikalıları yenmek mümkündür" düşüncesini görürsünüz.

Dünyanın bu kısmındaki insanlar, sizin Orta Doğu hakkındaki düşüncelerinizi okusalar, "İşte, görüyorsunuz. Amerikalılar yenilmez değil. Geri adım atıyorlar. Amerika dış işleri politikasının en bilge iki uzmanı değişik politikalar izlenmesinin gerektiğini söylüyorlar. Amerika'ya düzenlediğimiz bu ağır saldırı

başarılı oldu." diyecekler. Sizden bu yorumu yanıtlamanızı istiyorum; çünkü cihad yanlısı websitelerde bu yayınlanacaktır. El Cezire'deki şeyhler, "İşte Amerikalıların yenilebileceğine bir kanıt daha" diyeceklerdir.

SCOWCROFT:

Bence biz tam zıt şeyleri söylüyoruz. Biz orada kalmamız gerektiği görüşündeyiz. Zaten, Bin Ladin saldırısının bizzat ABD'ye karşı gerçekleştirilmediğini de açıklığa kavuşturdu. Onun amacı bizi bölgeden çıkarmak, çünkü korumakta olduğumuz bölgedeki hükümetlerin, ahlaksız olduklarını ve ortadan kaldırılmaları gerektiğini düşünüyor.

Siz bir Arap olsaydınız, bizim ayrılıp bölgeyi radikallerin merhametine bırakmamızı ister misiniz? Orada bulunmamız, normal bir yaşam sürmek isteyen, az ya da çok dine hayatında yer veren sıradan insanlara cesaret verecek türden olmalı, insanlara ne yapmaları gerektiğini emreden 13. yüzyıl demir yumruğuyla değil.

BRZEZINSKI:

Sun Tzu'nun çok ünlü bir sözü vardır: "En iyi taktik rakibini kendini mağlup etmesine izin vermektir." Usame bin Ladin'in söylemiş olduklarının çoğu da buna benzer bir anlam taşıyor. Bizi işlerin içine öyle bir şekilde katmak istiyor ki, sonucunda bütün Suudiler bizden nefret edecek.. Dikkati Suudi Arabistan'daki Amerikan birliklerinin varlığına çekerek, belki de bizim aptalca bir davranışta bulunacağımızı ve bölgede bir kargaşa çıkabileceğini düşünüyor. El-Kaide, ABD'nin İran ile savaşa girmesi mükemmel olur diyor, çünkü karışıklık daha geniş bir alana yayılmış olacak.

11 Eylül'de bize saldıranların amacı, bize öylesine hakaret etmekti ki, biz de böylece beceriksizce tepki vereceğiz ve bu şe-

kilde daha fazla Müslüman bize düşman olacaktı. Maalesef, bir açıdan amaçlarına ulaştılar ve bu yüzden, Irak'ta savaşıyoruz.

Ben bölgeden çıkmamamız gerektiğini düşünüyorum; ancak askeri politikamızı öyle bir yola sokmalıyız ki, siyasal olarak da etkili hale gelsinler. Bu, El-Kaide'yi tecrit etmek, ılımlı Müslümanları harekete geçirmek ve aşırılıkla olan mücadelede kendilerini daha rahat hissetmelerini sağlayacak koşulları yaratmak anlamına geliyor.

Eğer sadece sert yöntemler kullanırsak, İsrail-Filistin barışına yakınlaşamazsak, Irak'ta yıllarca takılıp kalırsak, Afganistan'daki askeri hareketları genişletmeyi amaçlarsak, haşhaş tarlaları kesip karşılığında köylülere hiç bir şey vermezsek, Paştunlar'a saldırırsak ve sonuçta savaşı daha geniş bir alana yayarsak, bu amacımıza ulaşamayız. Zafer bu değildir. Bu aslında Usame bin Ladin'in kendi kendimizi mağlup etmek için yapmamızı istediği şeydir.

IGNATIUS:

Bu konuşmayı özetlersek, anladığım kadarıyla, her ikiniz de, Amerika'nın bu bölgede izlediği rotadan çıkmamasını; ancak makul bir şekilde şu anki rotamızdan farklı olarak, daha sürdürülebilir bir hale getirilmesi gerektiğini savunuyorsunuz. Her ikiniz de, İsrail-Filistin barış sorununu çözmekte daha ciddi adımlar atmazsak, durumun bir daha düzelmeyecek şekilde daha da kötü bir hal almasının kaçınılmaz olduğunun altını çizdiniz. Bir sonraki başkan için hazırladığınız listede bunu en başa mı koyardınız?

SCOWCROFT:

Bana sorarsanız, kesinlikle evet.

▶ ▶ ▶

IGNATIUS:

Çözüme kavuşmayan başka bir soruna gelelim. Dünyada çok kolayhkla havaya uçurup dehşet saçabileceğiniz bir bölge varsa, burası Pakistan ve Pakistan-Afganistan sınır bölgesidir. Her zaman dediğimiz gibi, Pakistan nükleer güce sahip bir devlettir. Geniş çaplı ve giderek büyüyen İslami direnişle, kendi Taliban'ı ile karşı karşıya. Müşerref'ten sonrasındaki bu dönemde, zayıf ve giderek bölünen siyasi liderlik söz konusu. Peki siz, Pakistan'ı bugünkü çok tehlikeli durumundan nasıl daha güvenli ve istikrarlı bir hale getirmeyi önerirdiniz?

SCOWCROFT:

Benim açımdan çok belirgin bir yol görünmüyor. Bizim için çok tehlikeli bir durum. Bir bakıma, Pakistan, 1947'de Hindistan'ın bölünmesiyle çok zorlu bir yola girmiş oldu. En geçimsiz bölgelerde yaşayan kabileler Pakistan'da kaldı. Hindistan'a bir nevi bütünlük bilinci veren Kongre Partisi gibi bir grup da Pakistan'da mevcut değil. Ayrıca demokrasi bilincini tam olarak idrak edebilmiş değiller. Sürekli ayaklanmalar çıkıyor, sivil hükümetler ya yolsuzluk yapıyor ya yetersiz kalıyor, ya da her ikisi oluyor, daha sonra askeriye hükümeti devirip bir süre yönetimde kalıyor ve sonra yönetim tekrar sivillere devrediliyor. Bu döngüde değişen sadece isimler oluyor.

Pakistan'ın yeni kurulduğu dönemde, en yakın yandaşlarından biri de bizdik ve güvenlik açısından bize itimat ediyorlardı; fakat İkinci Hint-Pakistan Savaşı'ndan sonra, her iki tarafa da ambargo koyup askeri donanım satışını kestik. Hintliler için fazla bir şey değişmedi, çünkü kendi silah sanayileri vardı. Pakistan'ınsa yoktu. Uyguladığımız yaptırımlar güvenlik açısından onları endişelendirdi ve nükleer silahlar için harekete geçtiler.

Onlar nükleer silahları geliştirmeye başladıkça , biz de ambargo üstüne ambargo koyarak güvensizlik duygularını arttırdık

ve sonunda karşımıza şu anki Pakistan, yani yönetimi sivillere teslim etmekte isteksiz olan bir ordunun ya da başkanın yönetimindeki Pakistan çıktı. Siyasi partiler birbirlerine karşı çok derin düşmanlık besleyen gruplar ve bizim bildiğimiz siyasi partilere de pek benzemiyorlar. Bunlar kabilelere dayanan hanedanlık benzeri partiler.

Benazir Butto'nun partideki liderliğini oğluna ve kocasına devredebilmesi bu duruma bir örnektir. İşte bize bu kaldı.Pakistan'daki birlik ve beraberliğin temel unsurlarından biri de ordudur. Artık Müşerref'e gerek yoktur, asıl var olan ordudur. Bence bu zor durumun en iyi sonucu başkanın partisi olan Butto Partisi'nin Şerif Partisi'nden uzaklaşmasıdır.

Şu anda, Butto ve Şerif beraber olsalar bile, bu çok uzun sürecekmiş gibi durmuyor; çünkü partiler birbirlerine karşı çok derin bir düşmalık besliyorlar. Müşerref buna dayanabilir mi? Bilmiyorum. Bana göre, karşımızdaki en büyük tehlike, ordunun bölünmeye başladığı Müşerref krizi. Orduda, yüksek rütbeli komutanlar İngilizler tarafından eğitilen tarafsız kişilerden oluyor. Ancak onların altındaki albay sınıfı Afganistan'da Sovyetler'e karşı savaşması için Taliban'ı eğiten askerlerden oluşuyor.

Bence, olası bir kargaşayı önlemek büyük bir beceri gerektirecek. Eğer ordu bölünürse, nükleer silahların güvenliği tehlikeye girer. Böylece Keşmir sorununu çözmek için, Hindistan karışıklık içinde olan Pakistan'ın etkisinde kalabilir. Bu durumun Afganistan'da da yankıları olacaktır.

IGNATIUS:

Bu çok karamsar bir tahmin. Zbig, sen buna katılıyor musun?

BRZEZINSKI:

Evet, ve ben Brent'in söylemiş olduklarından bazı dersler de çıkarıyorum. Pakistan'ın kendi içinde izlediği politikaya burnumu-

zu çok fazla sokmamak konusunda son derece dikkatli olmamız gerekiyor. Pakistan, iç politikasıyla iyi başa çıkabileceğimizden çok geniş, çok kalabalık ve çok karışık bir ülke.

Sayın Butto'nun geri dönmesini destekleyen ABD teşebbüsünden çok da memnun değildim. Geçen sene, kendisiyle yapılan birkaç görüşmeye katılmıştım ve genel olarak çok şüpheli ve huzursuzdum. Yağ ile suyu karıştırmak için uğraştığımızı düşünüyordum ve bunun sonucunda ya Müşerref'in ya da Butto'nun öldürüleceğine inanıyordum. Bu mevzuyu uzatarak, Pakistan'daki siyaseti ne kadar yüzeysel takip ettiğimizi göstermiş olduk. Bir kısmı etnik olarak dar kafalı, bazılarıysa, Brent'in dediği gibi, rakip ve kabileci ama hepsi ordunun etkisi altında.

Pakistan'ın varlığını büyük oranda askere borçlu olduğunu söylerler. Bu sebepten ötürü, ordudaki tutarlılık, bir zaman gelecek ki, Pakistan siyasetindeki temel unsur olarak kalacak. Ordunun bölünmesine yol açabilecek gelişmelerin içinde yer almama konusunda son derece hassas olmalıyız.

Bunca uzun yıllardır Uluslararası Askeri Eğitim ve Çalışma (IMET) programını uygulamayı kesmemiz bence çok kötü oldu. Daha genç olan bu askerleri eğitme şansını elimizden kaçırdık. El-Kaide'nin barınağı olan Peştun ve sınır bölgesinde belli bir sorunumuz var. Bunu çözmek zorundayız, ama çözerken de Pakistan siyasetini zaten faal olan Amerikan karşıtlığına yöneltmemek için çok tedbirli davranmalıyız.

Ne yaparsak yapalım, sağduyulu davranıp bunun reklamını yapmaktan kaçınmalıyız. Tahminimce biz bunu yaparsak, iktidardaki Pakistanlılar da bunu halka duyurmamanın kendi çıkarlarına olduğunu düşüneceklerdir. Ancak son zamanlardaki gibi böbürlenmeye başlarsak, herhangi bir Pakistan hükümetinin eylemlerimizi onaylamasını giderek zorlaştırırız.

Halkın duyguları su yüzüne çıkacaktır. Ordu bu duruma içerleyebilir. Bundan sonra ne olup biteceği de önceden kestirile-

mez bir hale gelir. Sovyetlere karşı Afganlara verdiğimiz yardımdan kalan bize karşı hala bir sempati olduğu için, Afganistan'daki sorunu bir müddet idare edebiliriz. Ama Afganistan'daki kargaşa Pakistan'a yayılırsa, işte bu sefer kendimizi, gerçekten tamamen başa çıkılamaz bir durumun içinde buluruz. Eğer burnumuzu daha fazla sokup çıkmaza girersek, aniden bitirip sonra da orayı terkedersek bu sorun kesinlikle çözülemez.

Bu yüzden ben tekrar tekrar sağduyulu olmanın ve tedbirle ilerlemenin altını çiziyorum. Bırakalım Pakistanlılar kendi sorunlarını kendileri halletsinler. Onlara demokrasi hakkında nutuk atmayı bırakıp tarihi jeopolitik çıkarlarına karşı duyarlı olmalıyız. Ayrıca onlara Afganistan'da, kendilerine Hindistan'a karşı stratejik bilgi sağlayan bir çeşit dostlarının olduğunu vurgulamalıyız. Aynı zamanda da, Afganların, Pakistan'ın uydusu haline gelecekleri düşüncesine kapılmalarına engel olmalıyız; çünkü bu çok tehlikeli bir oyun. Bunların ötesinde, Pakistan'ın kendisini ilgilendiren hiç bir politik faaliyeti desteklemiyorum.

IGNATIUS:
Peki, Pakistan ordusu ile olan ilişkimiz hakkında ne düşünüyorsun? Pakistan'ın yeni Genel Kurmay Başkanı, General Kayani, bizim Genelkurmay Başkanımız, Amiral Mullen'e, Merkezi İstihbarat Teşkilatı başkanımız ve diğerlerine, kabilelerin olduğu bölgelerdeki sözde öncü birlikleri eğitmek ve daha girişken bir kontrgerilla kuvveti olarak bu uzak köylerdeki insanlarla çalışmak için bizimle işbirliğine hazır olduğunu bildirdi—

BRZEZINSKI:
Evet.

IGNATIUS:
—ve ayrıca ekonomik gelişme için. Ve saklanmakta olan El-Kaide üyelerini dışarı çıkarıp vurmak için oldukça saldırgan taktikle-

rin kullanılması da söz konusu. Bunun bizim çıkarımıza olduğu apaçık ortada; fakat bu ikinizin de söylediği gibi, ordunun bölünmesi riskini de beraberinde getiriyor Bu kadar saldırgan olmak tartışmalara yol açacaktır. Bu konudaki öneriniz ne olurdu?

BRZEZINSKI:

Ben Pakistan ordu yönetiminin bunu gerçekten istediğini ve denetleyici rolünü üstlenmeye hazır olduğunu söylerdim. Eğer fazla gürültü koparmadan, ortada fazla görünmeden bunu yapmayı az çok başarabilirsek, bu yine de hiçbir şey yapmamaktan daha iyidir.

IGNATIUS:

Orduda, "Komutanlarımızın ABD ile ne işi var?" diyen İslamcı unsurların bulunma tehlikesi olsa bile mi?

BRZEZINSKI:

Bu kararı verecek olan Pakistanlı komutanlardır, bizler değil.

SCOWCROFT:

Doğru. Ama Pakistan ordusunu A'yı, B'yi, C'yi yapmaya zorlamak yerine Pakistanlılar'a yardım ettiğimiz şeklinde değerlendirilirse, bir düşün—

BRZEZINSKI:

Ya da bu işi onlarsız yaptığımız.

SCOWCROFT:

Ya da bu işi onlarsız yaptığımız. Unutmayın, burası dünyanın en karışık bölgelerinden biri. İngilizler bölgenin her iki tarafını da

yüzyıl boyunca ellerinde tuttular ama yine de burayı yatıştıramadılar. Pakistan'ın kolları sıvayıp bu konuyu ele almak ve geri dönen Taliban'ın yayılmasını önlemek için önderliği ele almak zorunda.

Eğer Pakistan ordusu yardımızı istiyorsa, yardım etmeliyiz ve Pakistan ordusunu teşvik etmeliyiz. IMET programını yeniden başlatmalıyız.

IGNATIUS:
Ve burada daha çok askere eğitim vermeliyiz.

BRZEZINSKI:
Daha genç askerlere.

SCOWCROFT:
Çünkü uzun bir süre boyunca ordu ülkeyi birarada tutan bir yapıştıcı görevinde olacak.

IGNATIUS:
Tora Bora dağlarının ve kabile bölgelerinin üzerinde uçan silahlı Predatörleri konuşmalarımızda bile devre dışı mı bırakmalıyız? Pakistan gibi bağımsız ülkelerin sınırları içinde ABD tarafından konuşlandırılan bu görünmez silahlar, provokasyon mudur? Bunların uçması gerekli mi?

BRZEZINSKI:
Durumuçmalarının getirdiği sonuçlara göre değişir. Eğer şüpheli El-Kaide noktalarının yanında pek çok sivilin de ölümüne yol açan hava saldırılarında yer alıyorlarsa, bu çok da kazançlı olmaz. Yok ettiğiniz El-Kaide militanlarından daha fazla sayıda kişinin El-Kaide'ye yönelmesine neden olabilirsiniz. Tabii ki bu konuda genelleme yapmak zor.

Eğer El-Kaide'nin elebaşlarının belli yerlerde olduğuna dair güçlü kanıtlarımız ve onları ele geçirme şansımız varsa, bence bunu yapmalıyız. Yine de bu işi halletmek uğruna elli sivilin ölümüne sebep olan bir komutana bunun da bir bedeli olduğunu hatırlatırım.

IGNATIUS:

"Eğer nişan aldığın kralsa, sakın ıskalama" diye eski bir deyim vardır, bu durum ona benziyor.

BRZEZINSKI:

Evet, doğru ve çok fazla akrabasını da öldürme.

SCOWCROFT:

Bence, Zbig haklı. İlk olarak, bundan dolayı böbürlenmemeliyiz. Saf ayağına yatmak daha iyidir. "Hangi predatörler?" Ama eğer onları dikkatle hedef almamız, bence, çok işe yarar. Bu ABD gücünün büyüklüğünü de usul usul gösterir. Pakistan ordusunda saygınlığımızı da artırabilir: "Adamlar gerçekten işi biliyor." diyebilirler.

IGNATIUS:

Evet, ikinizi de dinledim, burada verilen tavsiye sanki bir Hipokrat yemini gibi. İlk olarak, kimseye zarar vermeyin. Bu kadar hassas bir durumda, tam olarak nasıl bir yer olduğunu bilmediğimiz böyle bir ülkede, dikkatli olun. Brent, doğru muyum?

SCOWCROFT:

Evet, maalesef, geçmişte sık sık yaptığımız gibi beceriksiz olmayın.

IGNATIUS:

Zbig, insanlar genellikle, Müşerref ile ve Müşerref sonrası Pakistan'ın arzettiği tehlikeleri, senin ulusal güvenlik danışmanıyken İran Şah'ı ile yaşadığınız duruma benzetiyorlar. Pakistan'a baktığımda rahatsız olduğum şeylerden biri de sürekli olarak bana Iran devrimini hatırlatması. Bu krizden geriye kalan ve hala içinde yaşadığımız kabusu görüyorum. Müşerref sonrasındaki Pakistan'da oluşan bir kabus gözümde canlanıyor; fakat şu anda bile, o zaman izlenmesi gereken yol neydi ya da karşılaştırma yaparak ileride ne olması gerekir, bilemiyorum. Siz ne düşünüyorsunuz? Bu konu hakkında saatlerce düşünmüş olmalısınız.

BRZEZINSKI:

Evet, gerçekten bunu düşündüğünüzde çok karmaşık bir hale geliyor; çünkü günümüz İran'ının tarihini tekrar gözden geçirmeniz, hatta Musaddık günlerine geri gitmeniz gerekiyor. Şöyle bir durum var, İran'ı Şah yönetiyordu, İran ordusu değil. Pakistan'da ise ülkeyi yöneten Müşerref değil, tam tersine ordu. Müşerref, orduya hakim bile olamıyor.

Herhalde Ziya-ul-Hak ordunun üzerinde Müşerref'ten daha fazla hakimiyet sağlamıştır: Ama önemli olan Pakistan'ı yönetenin ordunun olması ve ordunun da daha tutarlı bir kurum olmasıdır. Şah ve iktidarı gücünü kaybettiği anda, ordu bölündü. Kendi ayakları üzerinde duramadı. Askeri darbe girişiminde de bulunmadı.

Şu anda Pakistan ordusunu ciddiye alıyorum. Dikkatsiz davranmamız yüzünden, orduyu, özellikle de bizimle şimdiye dek hiçbir bağlantısı olmayan ve oldukça milliyetçi olan daha genç askerleri, kendimize düşman edebileceğimizden endişeleniyorum. Böyle bir durum son derece zararımıza olur.

IGNATIUS:
Yakın zamanda, Pakistan Genelkurmayı General Kayani'yi karargahı Ravalpindi'de ziyaret edip, birkaç askerle yaptığım görüşmelerden sonra, generalin, orduda profesyonelliği tekrar yapılandırma anlamında yapılması gereken her şeyi yaptığını söylesem yanlış olmaz. Zbig, Brent, Komutan Müşerref'in Generalkurmay Başkanlığı görevinden ayrılmasıyla başlayan ordunun dönüşüm sürecinde aynı bakış açısını paylaşıyor musunuz?

SCOWCROFT:
Onun hakkında iyi şeyler düşünüyorum. Bence doğru olanı yapıyor. Profesyonelliğin bir süredir görmezden gelindiği orduda, profesyonelliği tekrar hayata geçirmeye çalışıyor. Ayrıca bir sorunla daha başetmesi gerekiyor, o da ordunun tutumunu değiştirmek. Pakistan ordusu sürekli Hindistan ile karşı karşıya geliyor ve aslında, sorunun kaynaklandığı noktada burası. ABD istediği için değil, yeni bir tehdit oluşturduğu için, orduyu kuzey batı sınırına yöneltmek zorunda.

IGNATIUS:
Sonuç olarak, General Kayani'nin, Pakistan'daki en önemli, en cesur iki gazetecisinden birinin kardeşini ordu sözcüsü olarak görevlendirmesini iyi bir işaret olarak yorumluyorum. Yaptığı şeyler iyi olacak bir beyefendi.

BRZEZINSKI:
Ya da uzağı gören biri.

SCOWCROFT:
Ama Kayani, uzun yıllardır, Pakistan'daki olabilecek en umut veren şeylerden biri. En azından, şimdilik böyle görünüyor.

–27 Mart 2008–

DÖRT

AÇIKLIK ERDEMİ: ÇİN VE UZAKDOĞU

DAVID IGNATIUS: Dış politika hakkında kafa yoranlarımız için, 21. yüzyılın getirdiği en büyük zorluk, yükselen Çin'i, sistemi sarsmasını önleyip küresel milletler topluluğuna dengeleyici ve yapıcı bir biçimde sisteme dahil etmektir. Hiç şüphesiz, Çin askeri ve ekonomik olarak büyümesini sürdürecek ve sistemde, genel olarak, daha dinamik bir oyuncu olarak yer alacaktır. Pek çok kişi bu durumun ABD için bir tehdit oluşturacağı fikrinde. Zbig, Çin'in büyümesini nasıl kendi çıkarımıza dönüştürebiliriz?

ZBIGNIEW BRZEZINSKI:

Evet, kabul edelim, biraz daha iyimser olabiliriz. İlk olarak ABD, Çin ile olan rekabetindeki, ticaret, iş ya da ordu gibi, bazı konularda endişelenmekte haklıdır. Ayrıca Çin'i uluslararası sisteme katmak için çift taraflı bir talep de var.

Elbette, bu Amerika'nın kendisini gerçek duruma uyarlama isteğinin bir göstergesidir. Çin'in uluslarası sisteme özümlen-

mesini sağlamak küçük bir ülkeyi sisteme çekmek ile aynı şey değildir. Uluslararası sistemin kademeli olarak değiştirilmesini ve Amerikan üstünlüğünün tekrar tanımlanmasını gerektirir. Almanya'nın, ciddi çaba gösterecek anlamda büyük emperyal ve sömürge emellerine dayalı bir süper güç olmaya çalıştığını hatırlarsak, bu bakımdan, ben Amerika'nın tavrının, 1914 yılındaki büyük emperyal güçlerin sahip olduğu bakış açısından çok daha ileri görüşlü olduğunu düşünüyorum. Biz, çok daha akıllıca hareket ediyoruz.

İkincisi, Çin yönetiminin, Stalin'in Rusyası ya da Hitler'in Almanyasındaki gibi, geleceğin, dünya üzerine belli bir değerler sisteminin dayatılmasına bağlı olduğu bir türlü Manihist bir ideoloji ile hareket ettiğini düşünmüyorum. Bu da iyimser olmak için başka bir neden. Bu dünyanın bir parçası olma düşüncesi daha baskın ve, mantık çerçevesi içinde, bunu başarmak için bir yol arıyorlar. Benim fikrimce, her iki taraf da yeterince duyarlı olursa ve bir aksilik çıkmazsa bu süreç devam edecektir.

IGNATIUS:

Brent, oldukça karmaşık ve önem taşıyan yükselen Çin'i istikrarlı bir şekilde küresel sisteme nasıl dahil edebiliriz, sorusunda, çıkış noktan ne olurdu?

BRENT SCOWCROFT:

Ben de bu konuda iyimserim. ABD tarafından bakıldığında, bu süreç, 1970'lerin başında, Soğuk Savaş'ın merkezine Çin'e uzanıp, Çin ile birlikte Sovyet hegemonyasına karşı durmamız gerektiği kararını aldığımızda başladı. Bu olay, Amerikan halkının gözünde, Çin'e ve bu sürece değişik bir renk kattı.

Ayrıca büyük bir kısmı II. Dünya Savaşı'ndan sonra oluşmuş açık sistemler tarafından yönetilen yeni bir dünya düzeni

kurduk. Dünya düzenine tekrar dahil olabilmeleri için Almanya ve Japonya'dan demokratikleşmelerini talep emiş olsak da, bunu, bir bakıma, savaş dönemleri arasında dünyada yapılan hataların bir yansıması olarak gerçekleştirdik. Böylece bir tür açık sistem oluşturduk. Örneğin, sistemin yapısına aykırı olsa da, komünist Çin'e BM'de bir sandalye addettik. Bizim bakış açımıza göre, burası herkese kucak açmış bir ortamdı.

Çin tarafı, 1949'dan sonra adeta inzivaya çekildi. Sovyetler Birliği dışında, kimse ile ilişki kurma arayışına girmedi, hatta hırçınlaşmaya başladı. Sonunda yavaş yavaş, kabuğundan çıktı. Ekonomik anlamda geliştikçe şu anda dünyaya gereksinimlerinin olduğunu anlıyorlar. Birincisi, giderek ham madde ithalatına bağımlı hale geliyorlar. İkincisi, üretimleri için yabancı pazarlara son derece bağlı kalıyorlar. Bu, güvenilir ham maddelere ve ürün piyasasına ulaşmak için istikrarlı bir uluslararası yapıya ihtiyaçları olduğunu göstermektedir.

I. Dünya Savaşı öncesinde Almanya'nın yaptığı gibi sistemi altüst etmek niyetinde değiller. Sisteme dahil olmak istiyorlar ve sistem de oldukça açık ve makul görünüyor. Bu nedenle etrafta bu kadar gerginlik varken ve her iki taraftan da olumsuz bildiriler geliyorken, bence Çin'i sisteme katmak için dünyada uzun yıllardır olmayan bir fırsat var.

IGNATIUS:

Ancak yükselişte olan Çin'in ekonomik büyümesini devam ettirmek için hammaddelere ulaşmak istediği ve istikrarlı bir çevrenin garantisini beklediği bir dünyada, neden Çin ABD'nin doğal bir rakibi değil? Ham madde kaynakları sınırlı olduğundan, rekabet kaçınılmazdır. Çinlilerin, Amerikan dış politika çıkarlarına ters olarak, İran ve diğer ülkelerle olan ticari ilişkilerinde kendi çıkarlarının peşinden acımasızca koştuğunu görüyoruz. Sizce neden fikir ayrılığı yaşamıyoruz?

SCOWCROFT:

Çok önemli bir noktaya değindin. Bizim hedeflediğimiz yapı herkese açık olan bir ticaret sistemi. Eğer Çin ayrıcalıklı ilişki arayışındaysa, bu bir sorundur. Buna rağmen, son dönemlerde açık bir sisteme girme hazırlıkları içindeler.

Şu anda, rahatsızlık veren bazı eğilimler var. Eğer ABD, resmi anlamda bir üstün pozisyon için ısrar edip bugünlerde duyduğumuz gibi, bizim bir numara, geri kalan herkesinse önemsiz olduğunu ileri sürüyorsa, gerçek bir tehlike kapıda demektir. Ama uzun zamandır böyle bir tavır sergilemiyoruz. Örneğin, enerji konusunda, dünyada *a* miktarında kaynak ve *b* miktarında talep olduğu varsayıyoruz ve bu kaynakların bölüştürülmesi için herkese açık olan bir sistemin geliştirilmesini desteklemeye hazırız.

BRZEZINSKI:

Brent'in sözlerine iki şey daha ekleyeyim. David, sen Çin'i bir rakip olarak nitelendirdin ve sanırım *acımasızca* sözcüğünü kullandın.

IGNATIUS:

Potansiyel bir rakip.

BRZEZINSKI:

Evet, acımasızca kendi çıkarlarının peşine düşmüş potansiyel bir rakip. Çinlilerin kendi çıkarlarını bu derece düşündüklerini söylerken, aynı zamanda ABD'yi de betimlemiş olmuyor musun? Örtülü bir şekilde ifade edersek, bizim uluslararası ticaretimiz oldukça hareketli. Çıkarlarımızı arttırmak istemediğimiz de söylenemez.

Ancak ticaret rakibi olmanın doğasında soğukkanlı olmak da vardır. Çatışma ile sonlanan emperyal askeri bir yarış ile aynı olduğu söylenemez. Bence, hem bize hem de Çin'e rehberlik eden bu düşünce ve bunun gerçekleştirilmesidir. Her ikimiz de 20. yüzyılın büyük yıkımlarını andıracak bir çarpışmanın kimseye bir yararı olmayacağının farkındayız.

İkinci bir nokta daha var. Yönetimimizin nasıl işlediği hakkında az ya da çok bilgi sahibiyiz. Onların yönetimi hakkında ise daha az bilgi sahibiyiz. Yönetimle ilgili kendi deneyimim bana, bu işin oldukça karmaşık olduğunu, gerçekleri kavrama çabasında bir hayli temkinli ve öğrenmeye istekli olmayı gerektirdiğini öğretti. Deng Xiaoping ile ilk görüşmemde izlenimim buydu. O dönem, Sovyetler Birliği'ne karşı, istihbarat paylaşımı ve Afganistan'daki direnişe ortak destek verilmesi konularında, Çin ile yarı-gizli bir ittifak kurabilmiştik.

Genel olarak, Çin yönetiminin kendilerini eğitmelerine yönelik planlı çalışma yapıları beni ne kadar çok etkilemiş olsa da, bir süredir kafamı karıştıran özel bir örneğe yer vermek istiyorum. Bundan beş yıl kadar öncesinde, Çin yönetimi üst düzey yöneticiler için mükemmel bir seminer düzenledi. Bizim ulusal güvenlik konseyimiz gibi, sadece üst düzey yöneticeler içindi.

Bazı uzmanlar tarafından düzenlenen tam gün bir oturum. Tüm üst düzey yöneticiler katılmak zorunda ve ele aldıkları konu başlıklarından bazıları şöyle: Bir oturum, "Anayasanın ve Hukuk Kaideleri Anlamanın Önemi" adını taşıyor. Bunun kendi komünist diktatörlükleriyle çelişen bir başlık olduğuna dikkat çekmek gerekir. Başka bir oturum, "Dünya Ekonomisi ve Özellikle Küreselleşme Trendlerinin Daha İyi Kavranması", bir diğeri ise, "Emperyal Güçlerin Yükseliş ve Çöküşleri Çerçevesinde Dünya Tarihi'ne Genel Bakış". Bizim başkanımızın da bu tür oturumlara biraz zaman ayırmasını isterdim.

Diğer başlıklardan bazıları şöyle, "Uluslararası Ticaret, Yatırım ve Küreselleşen Çin'in Önemi", "Kentleşme ve Maddi Eşitsizlik", "Fikri ve Sınai Haklar", "Bilim Yoluyla Yönetim", "Demokrasi ve Hukuk Kaideleri", "Tek Partili Sistem'i Demokratikleştirmek".

Böyle bir yönetim, Çin'in, hem potansiyel güçlerinin hem de kendi sınırlarını aşmanın getireceği tehlikelerin bilincinde olduğu anlamına gelir. Bu yüzden, Çin'de bir iç karışıklık çıkmadığı takdirde, Çin ile aramızdaki rekabetin arttığını duymak bizi rahatsız etse bile, uyum sürecinde sanıldığı kadar zorlanacaklarını düşünmüyorum. Eğer iç karışıklık *çıkarsa*, o zaman başka.

IGNATIUS:

Bu konuyu biraz daha detaylı ele alalım. Çin'de bilge kişilerin toplandığı, tarif ettiğin şekilde kendilerini belli konularda bilgilendirme arayışına girdikleri, çağdaş mandarin elitlerinin yönetimi benzeri Konfüçyüsçü bir unsur var. Ne var ki kırsal kesimde huzursuzluk giderek artıyor.

Tibetli azınlıkların yaşadığı bazı Çin şehirlerine de yayılan, birkaç hafta süren Tibet'teki çalkantıyı daha yeni atlattık. Çin üzerinde dikkatle çalışan arkadaşlarım, geçimlerini sağlamakta güçlük çektikleri, iş bulamadıkları eyaletlerden şehirlere göçen insan sorununun giderek büyüdüğünü söylüyor. Bu şehirlerde ya fakirlik içinde yaşıyorlar ya da hayalkırıklığı ve öfkeyle evlerine geri dönüyorlar.

Brent, bu duruma bakarak, "Çin birlik ve beraberliği sağlayamayacaktır. Despot, Konfüçyüsçü elit, ülkenin tamamına kendi iradesini dayatamayacak ve Çin parçalanacaktır" diyen insanlar var. İşte tehlike burada. Eğer bir arada kalırsa bu iyi olur, ama olmayacak.

SCOWCROFT:

Eğer Çin tarihine bakarsanız, ülkenin zaman zaman oldukça merkezileşmiş ve kenetlenmiş bir yapıdan kaosa kaydığı dönemlerin tekrar ettiğini görürsünüz. Bana göre, Çin yönetimi istikrarı kaybetmekten çok korkuyor. Korkunun onlar için itici güçlerden biri olduğunu tahmin ediyorum. Mesela, sistemi siyasi anlamda açmak ikinci planda kalıyor. İstikrarsızlığı neden bu kadar ürkütücü bulduklarını anlayabiliyorum..

Taşra ve kentler arasında bir gerilim ve ülkenin bütününde hızlı şekilde artan refah ve alt kesimde görülen aşırı bir fakirlik arasında gerilim var. Ülkenin ekonomik büyümesine eşlik eden çevre kirliliği ile nasıl başa çıkılabilir sorusu da önem kazanıyor. Bunlar çok büyük sorunlar. Yönetimin başını her zamankinden daha fazla ağrıtacağına şüphe yok. Ne olacağını tahmin etmek istemiyorum, ama gerçekten çok büyük sorunları var.

Fakat, istikrarsızlığın belirme ihtimalinin en düşük olduğu alan dışa yönelik saldırganlık. Çin tarihi, Çin Hanlığı'nın genel olarak saldırgan olmadığını gösteriyor. Genellikle dıştan fethedilmelerinin ve "yabancılar" tarafından yönetilmelerinin ardından saldırganlaşıyorlar.

BRZEZINSKI:

Ya da küçük düşüyorlar.

SCOWCROFT:

Evet, belki de küçük düşüyorlar. Batı'ya karşı gerçekten düşmanlık besleme sebeplerinden biri de 19. yüzyılda aşağılanmaları. Bunu kendi tarih bilinçlerine büyük harflerle kazımışlar.

IGNATIUS:

Zbig, sence kartları nasıl oynamamız gerekiyor? Çin yönetimine karşı anlayışlı olup çalkantılara ya da uzun vadede değişime sebep olabilecek demokrasi gibi şeyleri teşvik ederek sorunlarını derinleştirmemeli miyiz? Ya da Çin'e baskı yaparak, "Katı Komünist Parti temelli otokrasiniz çağdaş dünyada işe yaramayacaktır" mı demeliyiz? Hangi yolu izlememiz bizim için daha doğru olur?

BRZEZINSKI:

Brent'in söyledikleri ile ilgili bir ekleme yaptıktan sonra soruna cevap vereceğim. Birkaç ay öncesinde, en son Çin'e gittiğimde, eski devlet başkanı, Jiang Zemin benim için bir akşam yemeği vermişti. Kendisine, "Çin'de karşılaştığınız en büyük sorun nedir?" diye sorduğumda, "Aşırı nüfusu" demişti.

Bir bakıma, bu iyi bir cevaptı. Nüfusun oradan oraya dolaşması dışında, başıboş gezen işsiz nüfus yaklaşık olarak iki milyon. Yeni kentler yükseliyor, eyaletler arası dev karayolu sistemleri harika, tıpkı bizimki gibi.

IGNATIUS:

Ama ulaşıma henüz açılmadılar.

BRZEZINSKI:

Evet, ulaşıma açılmadı, doğru ama sistem 64.000 km civarına çoktan ulaştı bile. 1950-60'larda yapılmış olan bizimki ise 78.000 km Ruslar Moskova ile St. Petersburg arasındaki ilk gelişmiş karayollarını daha henüz yapıyorlar. Moskova ve Vladivostok arasındaki yolda giderken hala çakıllar üzerinde gidiyorsunuz.

Çin ile nasıl başa çıkmak gerekir daha geniş kapsamlı konu. İlk olarak, saygı göstermemiz gerekir. Bizim kabadayılığımıza

ya da nutuklarımıza kolay kolay ayak uydurabilecek bir toplum değil. Haklı olarak, Çinlilerin derinden bağlı oldukları bir tarih ve kültür bilinci var. Dünyanın en köklü tarih ve kültürüne sahip toplumlarından biri. Eğer kendilerini nasıl idare etmeleri gerektiği konusunda uzun uzun öğüt vereceksek, istediğimiz cevabı alacağımızı sanmıyorum.

İkincisi, zeki bir toplum var karşımızda. Yönetim gerçekten yetenekli. Şu anda yönetimin uygulamaya koymuş olduğu şeylerden biri –ne demekse– demokratik olmayan bir sisteme demokrasinin nasıl yerleştirebileceğini sorgulayan halka açık bir tartışma. Daha açık bir hükümete yönelik popüler taleplere uyum sağlamaları gerektiğini biliyorlar. Geniş bir çerçeveden bakıldığında, onlarla dostça bir ilişki kurabileceğimizi düşünüyorum. Kibirli davranırsak, ters çevrildiğimizle kalırız ve söyleyeceğimiz hiçbir şeyi dikkate almazlar.

En son Çin'e gittiğimde, Tayvan'ın Olimpiyatlar sebebiyle sorun çıkarmasından son derece endişeliydiler. Ben de onlara şöyle söyledim: "Tayvan değil de, Tibet sorun çıkarabilir. Bakın, Çin'in dostu olduğumu biliyorsunuz. Size tavsiyem gidip bu konuda Dalai Lama ile konuşmanız. Kendisi Çin'in Tibet üzerindeki egemenliğini kabul ediyor, ayrıca Olimpiyatların boykot edilmesine de karşı." Verdikleri cevapsa, "Hayır, yanılıyorsun, Dalai Lama aslında Çin'in düşmanı" oldu.

Şu anda, dediğimiz gibi, durum kontrolden çıktı. Belki de diğerlerinin fikrini almakta yarar var; fakat Çinliler'e Tibetliler hakkında nutuk atıp, nasıl adım atmaları gerektiğini anlatırsak, büyük ihtimalle şöyle diyeceklerdir: "Sizin siyahlarla aranızdaki meseleye ne demeli? Ya Amerika'daki adaletsizlik? Gelir eşitsizliği yüzünden, her geçen gün arası daha da açılan iki uçurumdan ne haber?"

Ben Çinliler'e kendilerini nasıl yönetmeleri gerektiğini öğretebileceğimizi sanmıyorum. Yine de ekonomik ve sosyal sürtüşmelerimizi, jeopolitik çatışmalar haline getirmeyecek bir dış

politika izlersek, bir arada yaşayabileceğimiz ortak bir yol bulabiliriz. Bunu gerçekleştirmenin bir başka yolu da, sadece Çin ile aramızdaki ilişkiyi değil, ayrıca Çin'in komşularından, Japonya, Güney Kore, belki Hindistan ve Büyük Okyanus kıyısındaki Avusturalya'dan Endonezya'ya kadar uzanan ülkelerle olan ilişkilerimizi de bir istikrar çerçevesi içinde muhafaza etmeye özen göstermektir. İlişkilerden bir ağ oluşturacak ve Çin toprakları dışına sürüklenmeyeceğimiz çok yönlü bir Amerikan politikasında gayet başarılı olabiliriz. İşte temkinli bir iyimser olmamın altında yatan sebep yine budur.

IGNATIUS:

Brent, mesela on yıl sonrasında, Çin'in daha demokratik olacağını, yani partinin yavaş yavaş kontrolünü kaybedeceğini düşünüyor musun? Ya da beklentileriniz, şu anda gözlemlemekte olduklarımızın neredeyse hiç değişmeden devam edeceği yönünde mi olmalı?

SCOWCROFT:

Bence, giderek büyüyen bir mücadele yaşanıyor. 1978'de ekonomik kalkınma programlarını uygulamaya başladıklarında, Deng Xiaoping, "Zengin olmak muhteşem bir şey. Fareyi yakaladığı müddetçe kedinin siyah ya da beyaz olması beni pek ilgilendirmez" demişti. Bana göre, istikrarın kilit noktasının Çin halkının yaşam koşullarındaki sürekli bir artış olduğunu düşünerek bu uygulamaya başladılar. Eğer başarırlarsa, artık güvendeler demektir.

Ekonomik programlarında da parlak bir başarı sergiledikleri söylenebilir. Ne var ki siyasi yapılanmaları buna ayak uyduramadı. Benim algıladığım, bu uyuşmazlığın farkında olmalarına rağmen ne yapmaları gerektiğinden emin olamamalarıdır. Köylerin bazılarında ilkel demokrasi oyunu oynuyorlar. Bazıları,

belki de Komünist Parti bünyesinde demokrasinin varolması gerektiğini söylüyor. Geçen sonbaharda yapılan merkezi komitesi seçiminde, tahminimce 371 sandalyeye ek olarak 29 aday daha göstermişlerdi. Bu yüzden, ufak bir–

IGNATIUS:

Ufak bir rekabet vardı.

SCOWCROFT:

–rekabet vardı. Ama daha önce de dediğim gibi, korktukları için sistemi açık hale getirmekte de tereddüt ediyorlar.

IGNATIUS:

Ve onları sürekli dürtmemeliyiz.

SCOWCROFT:

Ben öyle düşünmüyorum, çünkü az önce dediğimiz gibi, çok büyük sorunlarla karşı karşıyalar. Eğer büyük bir çalkantı baş gösterirse, isyanlar çıkarsa, kanunsuzluk yaygın hale gelirse, çok sıkı önlemlerle beraber, çok hızlı sağa dönüp, "Çok açıldık diye bunlar başımıza geldi" diyebilirler.

▶ ▶ ▶

IGNATIUS:

Zbig, Soğuk Savaş'ın, Henry Kissinger ile başlayan Çin ittifakının ve hem Çin ile birlikte Afganistan'daki Rusları durdurmaya çalıştığımız senin tasarladığın ortak girişimin önünü açtığı görüşüne katılıyor musun?.. Bu zaman zarfında, Tayvan parlama noktası olarak kalmaya devam etti.

Son bir kaç aydan beri, Tayvan'da ilişkilerin normale dönmesi için Bejing ile görüşmelere başlamak isteyen bir devlet başkanının ve milliyetçi bir hükümetin göreve başlaması ile bu gerilimin çözülmesinin yolu açılmış oldu. Size göre, bu ne kadar gerçekçi bir yaklaşım? Bu sürece ABD'nin nasıl bir katkısı olabilir?

BRZEZINSKI:

Küçük teknik bir düzeltme. Milliyetçi derken, Kuomintang'ı kastediyorsun. Milliyetçi Tayvanlıları değil.

IGNATIUS:

Evet. Milliyetçi Tayvanlılardan bahsetmiyorum. Onlardan daha henüz kurtuldular.

BRZEZINSKI:

Bence, Tayvan'daki yeni yönetim, Çin ile olan ilişkilerinin çok hassas bir yapıya sahip olduğunun farkında. Tayvan hem kabaca tanımlanan Çin'in bir parçası, hem de Çin'den ayrı. Ayrıca Tayvan ile Çin arasındaki bağı kuvvetlendirmeye, aile bağlarını ve toplumsal ilişkileri teşvik etmeye, Tayvan Boğazı'ndaki yatırımlara destek vermeye, hava ulaşımını geliştirmeye, yani kısaca durumun normalleştirilmesi için pek çok şeyi yapmaya hazırlar.

Çin'e yaptığım ziyaretlerden birinde, Den Xiaoping, durumu fırsat bilip, beni bu "tek bir Çin, iki ayrı sistem" kavramına destekçi gibi göstererek benden faydalandı. Tek bir Çin'de, Hong Kong'un ayrı, anavatan Çin'in ayrı hükümet sistemlerine sahip olması anlamında bir farklılık olurdu. Çinlilere, bu konuyu tekrar ele alma zamanının geldiğini ve artık "Tek bir Çin, pek çok sistem" görüşünün hakim olması gerektiğini defalarca söyledim. Çünkü Tayvan'da da değişik bir sistem işliyor. Örneğin Tayvan

bir demokrasi. Brent'in belirtmiş olduğu sebeplerden ötürü, çok yakın gelecekte, anavatan Çin'in Tayvan gibi bir demokrasi sistemine dönüşmesini beklemiyorum. Tayvan'ın da otoriter bir rejime geri dönmesini düşünemiyorum. Yine de, Çin ile arasında zaten varolan, boğazlar arası (Cross-Strait) yatırımları, öğrencilerin, işadamlarının, diğer insanların taşınmaları gibi konularda daha yakın temaslarda bulunabilir. Bunun sonucu olarak da, gelişen Çin'in pek çok sistemin yöneticisi konumuna geldiği bir durum yaratılabilir.

Tibet çok daha zor bir sorun; çünkü gerçekten çok ayırt edici etnik bir kültürü var. Çin Budizmi'nin beşiği. Sorun Çin Tibet'i kontrol altında tuttuğundan kaynaklanmıyor, çünkü Dalai Lama bile Çin egemenliğini kabul etmeye hazır. Fakat Çinliler gelişme ve yerleşme konusunda Tibetlileri ezmeye başlıyorlar. Gelişme konusunda iyi niyetli olup Tibetlileri kasıtlı olarak küçük düşürmüş olmayabilirler. Belki de bir açıdan planlıdır. Niyetleri ne olursa olsun olmuştur ve çatışma da bu noktada başlar. Eğer ayaklanma çıkarmalarını istemiyorlarsa, çok büyük kültürel ve dini farklılıkları olan bu toplulukla, gerçekten uyum sağlamak için Çinlilerin daha fazla gayret göstermeleri gerekiyor. Bu, aşılması gereken, son derece önemli ve zorlu bir yamaç.

IGNATIUS:

Brent, eğer Tayvan hükümeti ilişkilerin normalleştirilmesinde başarılı olursa, hepimizin birkaç jenerasyon boyunca endişelendiği patlama noktası gerçek anlamda ortadan kalkmış olacak. Böylece Çin ve ortaya çıkardığı tehlikelere olan bakış açımıza oldukça farklı bir yön kazandırmaz mı?

SCOWCROFT:

Olabilir. Zaten Tayvan, eskisi gibi olası bir çalkantının patlama noktası olmaktan çıktı. Bunun yerine, arka planında bu giderek

büyüyen rekabetçi gücü yükseliyor. Tayvan'da bir çatışma yaşanabilir; ancak bunun nedeni Tayvan'ın kendisi olmayabilir.

Yakın bir gelecekte Tayvan konusunun bir çözüme kavuşturulacağını sanmıyorum ama yine de, ciddi anlamda potansiyel bir patlama noktası olmaktan uzaklaşabilir. Eski devlet başkanı Chen Shui-bian bağımsızlık için çok mücadele etti ve bizi Beijing ile doğrudan karşı karşıya getirmesi tehlikesi vardı. Şimdi bu olasılık daha azaldı.

BRZEZINSKI:

Konuya yasal bir çözüm olmasa bile, iyiye doğru giden fiili bir uzlaşma sağlanabilir.

SCOWCROFT:

Bu ilginç bir fikir. On yıl öncesinde, Çinliler, Tayvan konusunda zamanın kendilerinden yana olmadığını düşünüyorlardı. Anavatan topraklarında yaşayan Çinlilerin sayısı azaldıkça, Tayvanlıların giderek daha da bağımsızlaşmalarından korkuyorlardı. Bu yüzden, Jiang Zemin hala görevdeyken 1990'larda tekrar birleşmeyi kabul ettirmek için büyük çaba gösterildi. Giderek zamanın kendilerinden yana olduğunu anlamaya başladılar. Büyük endüstri kuruluşlarından oluşan Tayvan ekonomisi, anavatan Çin'e toptan mal taşıyor ve böylece kültürel bağlar da giderek güçleniyordu. Bu sefer zamanın kendilerinden yana olmadığını düşünen taraf Tayvan oldu. Bence, Çin tarafından gelecek özel bir çözüme doğru yönelebiliriz. Zbig'in dediği gibi, Çin büyük bir anavatan olup, Tayvan, Hong Kong, Tibet ve diğerler ayrı parçalar olarak içinde barınabilir."

BRZEZINSKI:

Bir gün Singapur bile buna dahil olabilir.

BRENT SCOWCROFT:

—karmaşık ilişkilerden oluşmuş bir çeşit kardeşlik. Tabii ki bu bir gecede olabilecek bir şey değil.

IGNATIUS:

Bazılarına göre, bir zamanlar Japonlar'ın Asya'daki emperyalizmleri için kullandıkları gibi, bu yeni bir Büyük Doğu Asya Ortak Refah Grubu kuruntusunu canlandırabilir. Bu da insanları ürkütmekte. Çin komşuları ile olan sorunlarını çözme aşamasındayken bile, bölgesel süpergüç kimliği kazanıyor. Bunda, bizim için kaygı duyulacak bir şey var mı?

BRZEZINSKI:

Evet, Uzakdoğu'nun anavatan topraklarından tamamen çıkmamız anlamına gelmese de, burada ciddi anlamda azalan bir Amerika etkisi anlamına geldiği için, endişelenmekte haksız sayılmayız. Ayrıca bir bakıma, Uzak Doğu'daki serbest ticaret bölgesinin neresi olması gerektiği tartışmasında Çinliler ile karşı karşıya geldik. Bu bölge Asya ve Çin mi olmalı, yoksa Asya, Çin, Japonya ve Birleşik Devletler mi?

Ancak böyle bir söylemin asıl taşıdığı önem, bunun yol açacağı şeyle politik anlamda bir savaş ile arasında uzaktan yakından bir benzerlik olmamasındadır. Bu daha çok Çin'in kendini yeni sisteme dahil etmesi sırasında süregelen pazarlık ve uyumdur. Bu esnada biz kendi çıkarlarımızı korur ve diğerlerini kurnazca daha çok merkezli bir Uzak Doğu'nun korunması için bize yardım etmeleri için yönlendirerek akıllıca davranırız.Japonya ile olan ilişkilerimizin hala önemini korumaya devam etmesinin sebebi de bu.

Ayrıca Hindistan'ın da önemli bir rol üstlenebileceği nokta da burası. Hindistan, tam olarak Uzak Doğu'da yer almasa da, sınırında olduğu kesin. Bu karmaşık oyunu, 20. yüzyılın vazge-

çilmezi haline gelen, vahiysel hatta Manihist sayılabilecek bakış açıları olmadan, kendi lehimize döndürmek diplomasimizi gerçekten zorlar.

IGNATIUS:

Brent?

SCOWCROFT:

Bunu dikkate almamız gerek. Korkmamıza gerek yok, ama iyi gözlemlerde bulunmamız şart. Asya devletlerini çatısı altına alan ve ABD'nin katılım için davet edilmediği Şangay Birlik Konsülü gibi pek çok şeyi mercek altına almalıyız.

Diğer ülkelerdeki etnik Çin topluluklarına müdahale eden Çinliler bir tehlike olarak görülebilir. Ne var ki bu ülkelerdeki Çinli karşıtı duyguları pekiştireceğinden, bu aynı zamanda, Çinliler için de tehlikelidir. Yerli Çinlilerin toplumda huzur bozucu bir unsur olma potansiyellerinden dolayı ya da protestoların Çin Hanlığı'na karşı olduğu gözlenen Tibet'te yaşananlar gibi kışkırtıcı bir tepkinin doğmasından endişeleniyor olabilirler. Hem Çin, hem de ABD için arap saçına dönmüş bir durum.

▶ ▶ ▷

IGNATIUS:

Her ikiniz de, bir ekonomistin deyimiyle, her iki tarafı da, birbirleriyle yapacakları işbirliği yapmasıyla ortaya çıkacak gerçekten karlı bir hesaptan durumdan bahsettiniz. Eğer iş birliği yapamazlarsa, gerçekten her iki taraf da zararda olur. Dolayısıyla bu aşamda, bu iki süpergücün, zaten baskın olan ABD'nin ve güçlenen Çin'in, önemli konularda nasıl ortak bir girişimde bulunabilecekleri sorusu önem kazanıyor.

Bölgede karşılaştığımız mevcut en büyük soruna bakalım. Sürekli tekrarlanan uyarılara rağmen, bunları umursamayıp nükleer bir devlet haline gelen ve gerçekten bir nükleer silah denemesinde bulunan Kuzey Kore. Bush yönetiminin düzenlediği Altılı Müzakereler'de, Birleşik Devletler ve Çin, Kuzey Kore'deki nükleer soruna diplomatik bir çözüm bulmak için büyük çaba sarfettiler. Peki ne derece başarılı oldular? Belki de, daha da önemlisi, güvenliğe ilişkin konularda Çin'in Birleşik Devletler için ne kadar etkili bir ortak olabileceği hakkında bu bize ne ifade etmektedir? Bir gözlemci olarak, benim gördüğüm kadarıyla, Çin bu sorunun çözülmesi için o kadar da riske girmek istemiyor. Zbig, yanılıyor muyum?

BRZEZINSKI:

Bence bazı noktalarda yanılıyorsun, en azından söyleyiş biçimin yanlış diyebilirim. Çinlilerin kendilerinden beklediğimiz her isteği yerine getirmediklerinden adım gibi eminim. Kuzey Kore'nin bize riayet göstermesini sağlamak için yaptığımız açık tehditlerde yanımızda yer almadılar; fakat şu da bir gerçektir ki, Çinliler olmadan şu anda bulunduğumuz noktaya ulaşamazdık. Kuzey Kore'ye tamamen boyun eğdirememiş olsak da, en azından pek çok şeyi kabul etmelerinde Çin hayati bir rol üstlenmişti.

IGNATIUS:

Peki, Çinliler hemen sonucu görünmeyen ne gibi faaliyetlerde bulundu?

BRZEZINSKI:

En basitinden, Kuzey Kore'ye başları derde girerse, korunmak için sırtını Çin'e dayayamayacağını söyledi ve bu çok önemli bir nokta. Bunun yanında, Kuzey Kore çok ciddi bir ekonomik sorunla karşı karşıya. Kuzey Kore'nin dünyaya açılan ticaret kapısı

Çin. Bu sebeple, Çin çok yardımcı oldu. Sadece onlar bu farkı anlatabilirdi. Japonlar da bizim tarafımızdaydı; ancak Kuzey Kore üzerindeki etkileri sınırlıydı. Aynı şekilde Ruslar da bizimleydi, ama onların da kararlı adım attıkları söylenemezdi. Asıl olan Çin'di.

İstediğimiz uzlaşmayı tam olarak sağlayıp sağlayamayacağımız henüz bir kesinlik kazanmış değil. Tavrını ve yapısını ciddi biçimde değiştiren, ne yapacağı belli olmayan bir rejimle uğraşıyoruz. Konuştuğumuz sırada, Güney Kore'ye ağır tehditler savuruyorlar. Bu yüzden Kuzey Kore ile işimiz var demektir. Yine de onları belli koşulları kabul etmeye zorlayan etken Çin ve biziz.

Peki, Çinliler neden böyle bir şey yaptı? Bence, bunun en büyük nedeni, hemen yanıbaşlarında bir patlamanın baş göstermesini istememeleri. Başka bir neden de, Brent'in dediği gibi, zamanın kendilerinden yana olduğunu düşünmeleri. Eğer Kore birleşecek olursa, ABD ya da Japonya yerine, büyük bir olasılıkla eninde sonunda Çin'e doğru yönelecektir. Bu açıdan, Çin'in yapıcı ve barışçı tavırlarıyla uyguladığı politikasının, uzun vadede meyve vereceği açıktır.

IGNATIUS:

Brent, Altılı müzakerelerdeki ABD-Çin ortaklığını nasıl değerlendiriyorsun?

SCOWCROFT:

Her iki taraf için de bir gelişme olarak nitelendirilebilir. Çin'in de, en az bizim kadar, Kuzey Kore'nin nükleer silahlanmasına karşı çıktığını düşünüyorum. On yıl öncesinde, Çinliler'e Kuzey Kore'yi sorsanız, ki ben sordum, "Herkes kendi yoluna. Onlarla pek ortak noktamız yok. Artık bizi çok da ilgilendirmiyorlar" derlerdi. Sonuç olarak Kuzey Kore'lilerle fazla işleri kalmadı.

BRZEZINSKI:

Üstüne bir de gülerlerdi.

SCOWCROFT:

"Bu bizim sorunumuz değil" deriz. Sonra yavaş yavaş, "Peki, tamam, altılı müzakere görüşmelerini kabul edeceğiz. Toplantı odasını düzenleriz. Çay, kahve bir şeyler ikram ederiz" cevabını veririz. Fakat görüşmeleri bizim yapmamız gerekiyordu. Ancak, bulunduğumuz noktayı rejim değişikliğinden stratejik taslağın bir bütün olarak tartışılmasına taşıdığımız andan itibaren daha açık ve samimi olmaya başladılar. Onlar için, rejim değişikliği demek sınır bölgelerinde çıkacak bir kargaşa anlamına geliyordu ve bu da en son istedikleri şeydi. Şu anda, görüşmelerle meşguller.

Ellerinden daha fazlası gelir mi? Hiç şüphesiz; çünkü genel olarak ticarette ve enerji kaynakları konusunda Kuzey Kore'nin atardamarı konumundalar. Buna rağmen, birlikte işleri iyi yürüttüğümüzü düşünüyorum. Kuzey Kore hala Kuzey Kore ve bu konuyu henüz kesin bir karara bağlamış değiliz.

Bağımsızlıklarını korumak için mutlaka nükleer silahlara sahip olmaları gerektiğini mi düşünüyorlar? Ya da bu silah kapasitelerini kendilerini güvende hissedebilecekleri bir güvenlik sistemi ile değiş tokuş etmeye hazırlar mı? Çok yakında bunu göreceğiz. Şu anda kendilerinden istediğimiz Kuzey'in tüm günahlarını itiraf etmesi; ancak onlar; "İtiraf etmeyeceğiz, ama bir daha yapmayacağımıza söz veriyoruz" diyorlar. Bu yüzden, yapılması gereken zorlu görüşmeler var. Yine de, Kuzey Kore konusunda izlediğimiz yol ile Çin'inki birbirine oldukça yakın.

IGNATIUS:

Bana Zeno'nun Paradoksunu hatırlatıyor, hedefinize ulaşmak için yolun yarısına kadar gelirsiniz, ama oraya asla varamazsı-

nız. Kuzey Kore nükleer silah denemeleri yaptı, nükleer silahlara sahip, tahminen 30-40 kg nükleer bölünmeye uygun malzemeye de sahip. Amerikalılar, Kuzey Kore'nin beklenen bir gelecek için bir ya da daha fazla nükleer silaha sahip olacağı fikrine kendilerini alıştırmalı mıdır? Onların bu silahlara sahip olmaktan vazgeçirmek gerçekçilikten uzak bir hedef midir?

SCOWCROFT:

Hayır, sanmıyorum. Birincisi, Sahip oldukları silah türü –çizgimi aşıyorum– ama onlardaki silahlar tekrar işlenmiş yakıt, yani plutonyumdan oluşuyor. Zenginleştirilmiş uranyumdan yapılan silahlarla karşılaştırıldığında, kullanımı ve patlatılması çok daha zor olan silahlar. Uranyum bombasının yapımı neredeyse çocuk oyuncağı. Halbuki, plutonyum bombası böyle değil. Bu yüzden, yaptıkları deneme de—

IGNATIUS:

Koca bir fiyaskoydu.

BRZEZINSKI:

Aynen öyle.

SCOWCROFT:

Dolayısıyla, sağlam bir silahın üretimi için kendilerine güvenemiyorlar. Tereddüte düştükleri bazı noktalar var demek ki.

IGNATIUS:

Zbig, bir sonraki yönetim bu işi halledip, bu nükleer silahları uluslararası denetim altına alabileceğini düşünmeli midir?

BRZEZINSKI:

Bence bu konuda ısrarcı olmalıdırlar. Yine de, Çin kadar Güney Kore'nin de yapacağı işbirliği olayın seyrini büyük ölçüde belirler. Kendilerinden önce görev yapan hükümetlere göre, yeni Güney Kore hükümeti Kuzey Korelilere yardım etmek konusunda çok daha isteksiz.

Eğer Korelilerin kendi aralarındaki bağlar koparsa, söz etmekte olduğunuz uyumu sağlamak çok daha zorlaşabilir. Ama kim başa gelirse gelsin, bir sonraki yönetim mutlaka bu süreci canlı tutmalıdır; çünkü diğer seçenekten daha mantıklı. Eğer Kuzey Kore ile savaşmaya niyetimiz yoksa, onların bir takım silahlarının olmasına izin veren, ancak bu güvensiz silahlarla savaşa çıkmalarının çılgınlık olacağı bir durumu sağlayan kısmi bir anlaşma yoluyla hareket etmek daha doğru olacaktır. Belki son savunmalarında işlerine yarayabilir; ancak bir saldırı planlıyorlarsa kesinlikle yapabilecekleri fazla bir şey yok.

Böyle durumlarda, hiçbir şey sabırlı olmaktan daha çok sonuç getiremez. Çok geçmeden, Kuzey Kore'deki yönetim anlayışında bir değişim yaşanacak. Babadan oğula geçen garip bir rejim, ama bunun üçüncü kuşağa da geçebileceğini pek sanmıyorum. Bu yüzden, büyük olasılıkla gelecek on yıl içinde, Kuzey Kore'de ani ve köklü bir değişim yaşanmak zorunda.

▶ ▶ ▶

IGNATIUS:

Şimdi objektiflerimizi biraz da uzun süren çöküşünden sonra ayağa kalkan, Asya'daki ekonomik sürpergüç Japonya'ya çevirelim. Bush Yönetimi'nin dış politikadaki en büyük başarısının hem Çin hem de Japonya ile olan ilişkilerin aynı anda geliştirilmesini sağlamak olduğunu öne sürebilirsiniz. Japonlar dışlandıklarını ve sevilmediklerini düşünüyordu. Güçlenmekte olan Çinle bir uzlaşma yapmak zorunda olduğumuzu ve böyle-

ce kendilerinin de dışlanacağını düşünerek endişeleniyorlardı. Şimdiyse, kendilerini çok daha güvencede hissediyorlar.

Brent, sen bu sürece yakından tanıklık ettin. Bu çaba, Dış İşleri Bakanı Colin Powell ve Richard Armitage'ın konuyu Başkan Bush'un ilk döneminde temel noktalardan biri haline getirmesiyle hız kazandı ve devam ediyor. Daha fazla desteklenmesi için ne yapılabilir? Tüm yapının çökmesine izin vermeden, Japonya ve Çin ile olan ilişkilerimizi sıcak tutmak için, Amerika bu hokkabazlığın altından kalkabilir mi?

SCOWCROFT:

Bence bu sürecin devam etmemesi için bir neden yok; çünkü Çin'e Japonya'nın bir tehdit oluşturmadığı teminatını verdik, zaten Japonya ile yaptığımız güvenlik anlaşması Japonya'nın dış tehditlere karşı kendini savunması için askeri gücünü arttırmasına gerek görmüyor. Çin'i rahatlatan bu. Japonya'ya gelince, her zaman yanlarında olduğumuzu, kritik durumlarda ortaklığımızın sekteye uğramayacağını ve kendilerinin Asya'daki kalemiz olduklarını söyleyerek bize güvenmelerini sağladık.

Dengesi korunması gereken bir durum, koruyamadığımız takdirde bir taraftan aşağıya düşmemiz çok da zor olmaz. Eğer dengeyi korursak, sadece Çin'in Japonya karşısında rahatlamasını sağlamakla kalmayız ayrıca, Japonya'nın da bize ihtiyaçları olduğunda orada olacağımızı düşünmesini sağlarız. Böylece, Asya'nın geri kalan kısmı da nefes almaya fırsat bulur. ABD orada bulunmadan ve bu denge sağlanmadan, Japonya ya da Çin arasında seçim yapmak zorunda olduklarını düşünebilirler. Böyle bir seçimi hiçbiri yapmak istemez, elbette.

Çok ince düşünülmüş bir plan. Soğuk Savaş'ın sonuna yaklaştığımızda, attığımız adımlardan bazıları istemli olarak olmadı. Yine de, sistem özenle dengelendi ve iyi işliyor. İşlevine devam etmesini engelleyecek bir neden göremiyo-

rum. Güvenlik anlaşması hem Çin, hem de Japonya için çok şey ifade ediyor.

IGNATIUS:

Zbig, Japonya'ya gerektiği kadar önem vermediğimizden dolayı duyduğun kaygıları en az iki kitapta yazdın. Yani, bir bakıma Japonya'yı başı boş bırakmışız gibi. Hala böyle mi düşünüyorsun?

BRZEZINSKI:

Hayır, sanırım bence son yıllarda bu durum değişti. Şu anki yönetim, küresel güvenlik konusunda Amerika-Japonya bağının bir anlamda tekrar canlandırılmasına ağırlık verdi ve dolayısıyla, geçmişteki bazı eksiklikler bir nevi düzeltilmiş oldu. Brent'in az önce dediği gibi, Uzak Doğu'daki dayanak noktamız olarak Çin ve Japonya arasında bir seçim yapmamızın gerekli olmadığı konusunakesinlikle katılıyorum.

Çin'in Asya'daki ana topraklardaki en önemli ortağımız olduğu açıktır. Japonya ise en önemli Büyük Okyanus ortağımız. Japonya uluslararası güvenlikte bizimle daha fazla bağlantı kuruyor, ama balıklama atlamak yerine ağır adımlarla hareket ediyor. Çin de bu şekilde hareket etmeye başladı. Şu anda, Çin kuvvetleri BM'nin Afrika ve diğer ülkelerdeki barışı koruma görevlerine hizmet veriyorlar. Bunun ötesinde, hem Çin'in, hem de Japonya'nın, 20. yy'da silahlanma yarışıyla perçinlenmiş, nihayetinde çatışma ve Avrupa güçlerinin kendi yıkımlarıyla sonlanan politik rekabetten kaçınması, tarihi bir bakış açısıyla bakıldığında bana son derece ilginç geliyor.

Çin, 44 yıldır nükleer silah olanaklarına sahip. Bugüne kadar, asgari seviyede nükleer caydırıcılık stratejisini izledi. Çin'e yöneltilmiş binlerce silahımız var. Çin'in ise bize ve ayrıca, dolaylı olarak Japonya'ya yönelik bir avuç silahı var.

Aynı zamanda, Çin, Japonya'nın bilinçli olarak belirsiz kalan askeri tutumuna karşı da tolerans gösterdi. Konvansiyonel kuvvetler açısından, Japonların askeri imkanları sınırlı. Aşırı derecede kolaylıkla silahlanma imkanları ve zaten sahip oldukları dağıtım ve sevk sistemleri açısından da kripto-nükleer bir güç sayılırlar.

Bu yüzden, her iki taraf da, güvenliklerini garanti altına almak adına çok akıllıca adım atarken diğer tarafı da açıkça tahrik etmekten bilinçli olarak kaçınıyor. Böyle bir durum, Çin ile Asya ana toprakları üzerinde kurulu bir dayanışmayı, Japonya ile de daha küresel bir ortaklığı daha da geliştirmemiz için bir fırsat doğuruyor. Her iki ülkenin de daha fazla tanınması adına, uluslararası sistemdeki düzenlemeleri tekrar gözden geçirme olanağı da söz konusu: Çin, pek çok ekonomik ve finansal kurumlardaki seçme ve seçilme haklarını elde edecek; Japonya ise, umuyoruz ki, BM Güvenlik Konseyi'nde.

Ancak yine de, belirsiz kalan temel konulardan biri de, Çin-Rus ilişkilerinin nasıl bir şekil alacağı. Eğer Çin ile olan ilişkimiz zarar görürse, eski Çin-Sovyet ortaklığının tekrar canlanması cezbedici bir hale gelebilir. Ben, şahsen, buna pek ihtimal vermiyorum. Yine de, diğer seçenek hakkında bir hayli kafa yormamız gerekiyor, yani Çin-Rusya ilişkisi zaman içinde istikrar kazanır mı? Çin-Rusya sınırına bakarsanız, nüfus özelliklerinin ve doğal kaynaklara olan talep size bu bölgedenin haritasında tuhaf bir şeyin olduğunu bile düşündürebilir. Sınırın bir tarafında, 35 milyon nüfusu olan ve geri kalan Asya kadar büyük bir alan. Diğer tarafta ise, Asya'nın geri kalan kısmı, giderek yayılan, zenginleşen, güçlenen ve çağdaşlaşan üç buçuk milyar insan. Sizce bu nereye kadar devam eder?

IGNATIUS:

Rusya, Asya'nın Suudi Arabistan'ı rolünü üstlenebilir. Üç milyon aracın deposunu dolduracak enerjiyi satabilirler.

BRZEZINSKI:

Peki, ya bu enerji bazı petrol şirketlerinin korktuğu gibi, 20 yıl içinde tükenirse?

IGNATIUS:

Dünya çok daha karışık bir yer olurdu.

Her ikinizin de, Asya'daki politikamızdan bahsederken, Brent'in deyimiyle, tüm dünyaya açık olduğunu söylemesine oldukça şaşırdım. Zbig'in formülünü kullanarak, güvenlik açısından gergin bağlantılardan uzak durmaya çalıştık. Ya Japonya ya Çin gibi, *ya* bu *ya* şu seçimlerinden kaçınmaya çalıştık. Bu her zaman için, ya bu ya şu şeklinde bir seçim yaptığımız ve açık sistemlerin bize uygun olmadığı Orta Doğu'daki Amerikan politikasıyla o kadar keskin bir zıtlık yaratıyor ki, hayrete düşmemek imkansız.

BRZEZINSKI:

Bu rastlantı değil.

IGNATIUS:

Her ikinizin de dediği gibi, Asya'da gerçekten başarılı olan bu açıklık yaklaşımını sürdürmeye devam edebilecek miyiz acaba?

BRZEZINSKI:

Sözünüzü kesiyorum ama çok hassas bir noktaya değindiniz. Uzak Doğu'daki politikamızı ulusal çıkarlarımızın kapsamlı bir analizini yaptıktan sonra şekillendirebilmiş olmamız gerçekten fevkalade bir şey. Orta Doğu'daki politikamız ise, yerel baskılara ve bölünmelere karşı oldukça zayıf. Bugün Orta Doğu'da başımızı ağrıtan politika reçetelerine bir bakın.

IGNATIUS:

Evet, ama Tayvan çok güçlü bir lobi tarafından, isteklerini hükümete dayatmak için büyük çaba sarfeden Çin lobisi tarafından temsil edilen bir dış kuvvetti.

BRZEZINSKI:

Yeterince güçlü değildi.

IGNATIUS:

Ve başarısız oldu.

BRZEZINSKI:

Evet, tam olarak dediğin gibi.

IGNATIUS:

Ama az çaba harcamadılar.

BRZEZINSKI:

Bu ülkede, Tayvan'ı değil de ana toprakları temsil eden dev bir Çin lobisinin ortaya çıkması gerçekten ilginç olur. Bazı nedenlerden ötürü, Japonya lobisi bu oluşumda yer almadığı izlenimini verse de, zaten başlangıç aşamasında olan bir Çin lobisi mevcut. Bu arada, geleneksel oy hakkını değil, sadece parayı da temel alan Rusya lobisi de büyümeye devam ediyor.

IGNATIUS:

Brent, bu açık yapıyı muhafaza edebileceğimizden umutlu musun?

SCOWCROFT:

Evet, öyleyim. Çin ve Japonya'dan bahsettik ama bunların haricinde Asya'daki diğer oyuncuları da unutmamak gerek. ASEAN (Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği) bağımsızlığına ve diğerleriyle

pazarlık yaparken sahip olduğu konuma değer veriyor. Biraz daha güneyde, ABD'nin sağlam dostlarından biri olan Avusturalya var. Batı'da Doğu Asya'mn yeni oyuncularından Hindistan yer alıyor. Ne var ki tüm bu ülkeler, Çin, Japonya, Hindistan, Avusturalya ve ASEAN birbirleriyle açık ve esnek ilişkiler kurmaya oldukça yatkın.

Ancak aralarında çok fazla kuşku var. Yine oradaki varlığımızla bu kuşkuyu hafifletmek mümkün; çünkü Asya'da, dünyadaki diğer ülkelerin aksine, dar ulusal hedeflerin boyunduruğu altında hareket ettiğimizi düşünmüyorlar. Biz orada istikrar sağlayıcı bir güç olarak bulunuyoruz. Bence, eskiden olduğu gibi belli ülkelerin lehine ve aleyhine oluşturulan sınırlı ortaklıkların yerine, bugün dünyanın izlediği yön bu duruma daha yakın.

BRZEZINSKI:

Bu son derece önemli bir nokta. Bana öyle geliyor ki, bunu güçlendirmekte fayda olabilir. Asya'da, esas itibarıyla üç baskın gücün, ABD, Japonya ve Çin'in etkileşimine şahit oluyoruz. Her üç gücün de birleştiği nokta istikrar sağlayıcı bir yönelme. Bir bölüm öncesindeki tartışmamızda, küresel Balkanlar olarak adlandırdığımız bölgede, Birleşik Devletler'in istikrarı bozucu bir rol oynadığını söylemiştik. Pakistan ile arasında çıkan çatışmayla meşgul olan Hindistan, aktif olarak istikrar bozmaya yönelik girişimlerde bulunmasa bile, kesinlikle dengeleyici bir unsur olamaz. Geriye yıkıcı bir güç olan İran kalıyor. Buysa tamamen farklı bir yapılanış.

Bu yüzden Uzak Doğu Pasifik bölgesinin, genel olarak, umut vaadettiğini düşünüyorum. Biz yapıcı bir rol oynarken, diğerleri de bizimle iletişime geçebilir. Dünyanın diğer bölümü ise yıkıcı bir potansiyele sahip küresel çatışmaların kırılma noktası. Bir bakıma Irak'ta yaşadığımız ve karşılığını ödediğimiz gibi, hayati

önem taşıyan bir hatamızın, telafisi çok çok zor, tarihi bir maliyetle sonuçlanabileceği dünyadaki tek yer burası.

IGNATIUS:

Çinlilerin değişip bize doğru yöneldiklerini, yani daha demokratikleştiklerini farzediyoruz. Yine de dünyanın büyük kesimi, Çin'e bakıp otoriter rejim sistemi hakkında söylenmesi gereken daha çok şeyin olduğunu düşünüyor. 1990'larda Yeltsin döneminde, Rusya'nın demokrasiyi kabul etmesi kaosla ve neredeyse ekonomik bir enkazla noktalandı. Dünya böyle bir şeyin tekrarlanmasını istemiyor. İran'a gittiğimde, "Biz de Çin gibi olmak istiyoruz. Ekonominin büyümesini ve onlarda olan istikrarı istiyoruz" diyen İranlılar vardı. Demokrasiye karşı bir güvensizlik söz konusuydu. Dünyanın Çin'e bakıp, "Yeterli dozda uygulanan bir otoriter rejim aklımıza yatmıyor değil" tehlikesi var.

SCOWCROFT:

Beni endişelendiren bu değil. Birincisi, hiçbir demokrasinin ekonomik çıkarlar uğruna kendini diktatörlüğe dönüştüreceğine ihtimal vermiyorum. Çin'in gelişmesine bakarsanız, çok otoriter bir rejimle ekonomilerini çağdaşlaştırmakta oldukça başarılı oldukları şüphe götürmez bir gerçek.

Ruslarsa, bunun aksine, ilk olarak politik sistemlerini çağdaşlaştırıp daha demokratik bir duruma getirdiler ve bunun sonucunda ekonominin dönüşümünü zorunlu hale getirebilecek merkezi güçleri yetersiz kaldı. Hindistan da ilginç bir örnek. Hindistan gittikçe ekonomik bir güç merkezi haline geliyor; fakat bunu neredeyse kendileri pahasına gerçekleştiriyorlar. İlk yıllarda, Hintli yönetici elitlerin pek çoğu İngiltere'de Marksist ekonomi eğitimi alıyordu. Sosyalist eğilimleri vardı. Bunun bir sonucu olarak, hükümet özel girişime karşı hala tereddütle yaklaşıyor, aslında iyi de yapıyorlar. Çin ekonomiyse, dediğimiz gibi

hala inşaat halinde sayılır. Otoriter sistemin getirilerinden biri de size yıldırım hızıyla hareket etme olanağını sunmasıdır; fakat seçilen yol son derece zararlı sonuçlar getirebilir.

BRZEZINSKI:

Bu kilit noktalardan biri. Çin modeline özenen ülkeler için özel bir kaygım yok. Katı bir otoriter rejimin tepesinden doğan başarılı ekonomik gelişme yaşayan ülkelerin ortak deneyimlerine bakarsanız, ekonominin gelişmeye başladığı andan itibaren demokratikleşme için baskı yaratması hayret vericidir. Güney Kore'de yaşanılanlara bakın. 20 yıl öncesine kadar Güney Kore'nin bir demokrasi olduğunu söylemek neredeyse imkansızdı. Hal böyleyken, ekonomideki başarı köklü bir demokrasinin temellerini attı.

Bu ve benzeri gibi örnekler arasında Japonya bile sayılabilir. Meiji dönemi modernleşmesi, tavandan tabana doğru düzenlenip harekete geçirilen ekonomik ve teknolojik yenilikler sistemiydi. Savaştan sonra Japonya'daki faaliyetlerimiz için gereken ön koşulları yarattı ve sonra temel taşları değişmez bir demokrasi ortaya çıktı.

Tayvan da, aslında ekonomik gelişme açısından Çin'den çok da farkı olmayan, otoriter bir sistemle yola çıktı. Hükümet kırsal kesimdeki özel girişime ve ardından, küçük çaplı üretim ve liberalleşmeye makul bir oranda destek verdi. Ekonomik gelişme kendini gösterdikten sonra sahneye çıkan yine demokrasi oldu.

Çin'in kendisi de diğerlerinden farklı değil. Temel ekonomik seçimler, bugünün komünist yönetimindeki büyük tartışmalarındaki yerini giderek sistemi ateşe vermeden demokratikleştirme sorusuna bırakıyor. Çok fazla basınca maruz bırakmamalısınız, aynı zamanda çok fazla basıncı çok kısa bir sürede de serbest bırakmamalısınız. Çin olası bir patlamadan kaçınabilecek mi, bilmiyorum; ancak Çin'in genelinde kaydadeğer bir başarı

sergileyen ekonomik ilerlemenin demokrasi için ortaya çıkardığı baskıların her geçen gün artacağından hiç şüphem yok. Ayrıca, sürekli etkileşim içinde olan bu dünyada, bu baskının dış kuvvetler tarafından da pekiştirildiğini söylemek yanlış olmaz.

IGNATIUS:

Çin ve Çin'in başarısına imrenerek bakan pek çok ülkenin özgürlük ve düzen arasında farklı bir dengeyi seçtiği bir dünyada Amerikanlar olarak rahat bir yaşam sürdüreceğimizi düşünüyor musunuz? Çin dengeyi daha çok düzene doğru çekti ve bizden çok daha başarılı oldu.

Çin halkı da bunu destekliyor gibi. Çin ziyaretim sırasında, siyasi olarak uygun olmayan içeriği sınırlayan Google'ın korsan versiyonundan bahsettiğimde, Çinliler, "Ne var bunda?" diyerek tavırlarını ortaya koydular. Eğer içinden lüks bir daire ya da yeni bir araba çıkacaksa, kısıtlı bir Google arama evrenini kabul etmeye dünden razılar. Biz Amerikanların doğal ve uygun olarak nitelendirdiğimiz kavramlarla temelde ayrışan bir dünya düzeni. Biz böyle yaşayabilir miyiz?

SCOWCROFT:

Sıradan bir Çinli için bu hangi yönü temsil ediyor? Bunun doğru yön olup olmadığı tartışılır. Yirmi yıl önce, Google var olmuş olsa bile, internette Google araması diye olamazdı. Akademik olarak çok çarpıcı bir soru olsa da, bu konu hakkında yapabileceğimiz fazla bir şey yok. Her çeşit örneği bulmak mümkün. Mesela, Singapur çok sıradışı bir model. Zimbabve de çok farklı. Milletler ve kültürler kendi çizgilerini bulup, kendilerine özgü yeteneklerinden faydalanacaktır. Yine de, dünyadan bir örnek vermeleri gerektiğinde, şu anda pek çok kişinin, "Birleşik Devletler'de yaşamaktansa Çin'de yaşamayı tercih ederim" diyeceğini sanmıyorum.

IGNATIUS:

Yani, otoriterlik ve düzene yaklaşan Çin modelini bir tehdit olarak algılamamamız mı gerekiyor? Ya da dünyanın isteklerini bizim görmek istediğimizden daha farkh bir yöne sokabilecek bir örnek olarak mı?

BRZEZINSKI:

Evet, eğer Çin diğer ülkelerdeki küçük-Çinler'in ortaya çıkmasını kamçılıyorsa, bu, Çin'e imrenen bu ülkelerin, bize karşı, Amerikan modelini izleyenlerden daha fazla düşmanlık besleyecekleri anlamına gelmiyor. Ben bunun sonucunda böyle bir şeyin olmasına ihtimal vermiyorum.

İkincisi, pek çok ülkede, söz konusu seçim sadece otoriter rejim ve demokrasi arasında yapılmıyor. Hiyerarşik denetim altında istikrarlı bir kalkınmaya karşı kargaşayı beraberinde getiren ve tamamen ekonomiye ket vuran bir özgürlük arasında karar vermek gerekiyor. Bunun da iyi bir seçim olduğunu söyleyemem.

Mısır'a, nüfusuna ve Müslüman Kardeşler'e bakın. Eğer Mısır Amerikan usülü bir demokrasiye balıklama atlarsa, politik olarak sizce ne kadar istikrarlı olur? Peki, ekonomik açıdan?

IGNATIUS:

Mısır'ı bilen herkes herhalde hayır der, çünkü bu durum kargaşa demek. Yıllar önce, yıllık taşan nehirler üzerine kurulu bir toplumun son derece organize olması gerektiğinden bahseden Nil'in Su Siyaseti (The Hydropolitics of the Nile) başlıklı harika bir makale okumuştum. Merkezi bir otorite şarttı. Nereye baksanız uçsuz bucaksız doğayı ve verimli toprakları görebileceğiniz bir toplum modelini iteklemekteki amacımız neydi? Bu yüzden, Mısır'ın hiçbir zaman Amerika'ya benzeyeceğini düşünmüyorum.

SCOWCROFT:

Bizim demokrasiler topluluğu kavramını öne çıkararak dünyayı demokrasiler ve demokrasi olmayanlar diye ayırmamız doğal olarak ortaya çıkabilecek pürüzleri büyük sorunlar haline getirebilir. Bence bu çok tehlikeli bir yöntem.

IGNATIUS:

Ama, Brent, bu tam da Başkan Bush'un izlediği yol değil mi? Demokrasi hakkındaki söylevlerinden bazıları Woodrow Wilson'ı sanki iyiliğe inanmayan biri gibi gösteriyor. Bize özgü bir demokrasi biçimini de bir anlamda evrenselleştiriyor. Brent'in dediği gibi, dünyayı demokrasiler ve demokrasi olmayan sistemler olarak ikiye ayırmak- böyle bir söylevin hata olduğuna her ikinizin de kesinlikle inandığınızı düşünüyorum.

SCOWCROFT:

Bence, demokrasiyi dayatmak yerine, demokrasinin izlenmesi gereken doğru yol olduğuna inandığımızı ve bu yolda ilerlemek isteyen herkese yardım etmeye hazır olduğumuzu tüm dünyaya açıkça belirtmeliyiz. Demokrasimizin en iyi taraflarına imrenenleri teşvik edip onlara yardımcı olmalıyız.

Demokrasi ihracatı denemelerimizin bazılarında başarılı olduk. Mesela Filipinler'de. Irak'ta, şu ana kadar, kesinlikle başarısız bir tablo çizdik. Hem de Irak'a girmek için gösterilen nedenlerden biri olmasına rağmen. Bence demokrasiyi savunmalıyız. Demokrasiyi zorla kabul ettirmemeliyiz.

IGNATIUS:

Bizimki gibi Çinlilerin rüyası da daha fazla şeffaflık. Ayrıca, pek çoğu, kendileri dışında herkesin bir parça tadına baktığı bu nefis pastadan pay alamadıkları için öfkeli ve dargın. 1989'da

Tiananmen Meydanı'ndaki gibi, on binlerce hatta belki milyonlarca kişi sokaklara dökülecek olsa, o kaçınılmaz anda ne yaparız? Tiananmen Meydanı'nda o dönem yaşandığı gibi, Çin hükümeti paniğe kapılıp askeri kalabalığın üzerine salar, fakat sokaklardaki çocuklar meydan okumaya kararlıdır, bunun sonrasında da askerler ateş açar, böyle mi olacak? Belki sayılamayacak kadar çok çocuk ölür. Ve beklenen soru kesinlikle, "Şimdi Amerika ne yapacak?" olacaktır. Buna nasıl bir cevap verilebilir?

SCOWCROFT:

Bu korkunç bir kriz ve korkunç bir insanlık sorunu olur. Böyle bir krizde dümenin hangi yöne çevrilmesi gerektiğini belirlemek çok zor. Tiannanmen olayı sırasında bölgedeydim. Çin'e, özellikle Çin ordusuna ambargo koyduk ve Çinlilere, "Bakın, sizin yaptığınız hiç hoş değil. Bu tavrınızı kesinlikle onaylamamamıza rağmen ilişkimiz her iki taraf için de o kadar önemli ki, bu yola başvurarak bir çözüm bulmak zorundayız" dedik. Biraz zaman alsa da, insan hakları imajımızdan biraz fedakarlık ederek ilişkimizi kurtarmayı başardık.

IGNATIUS:

Brent, eğer farklı bir karar verseydik, belki komünist sistemi bir daha ayağa kalkamayacak şekilde vurabilirdik diye düşündüğün hiç oldu mu? Ya da Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa'daki gibi bir dönüşüme neden olabilirdik diye?

SCOWCROFT:

Hayır, böyle bir şeyin olabileceğini aklımdan geçirmedim. Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa'da yaşananlar devrimden çok, bu kez beraberinde Sovyetler Birliği'nden baskı getirmeyen bir hızda desteklediğimiz bir değişimdi.

IGNATIUS:

Zbig, Çin'in uyguladığı baskı sonucunda olabileceği gibi, bu çocuklar sokaklara dökülse sen ne yapardın?

BRZEZINSKI:

Benim kararımı en çok sokaktaki insanları nasıl algıladığım etkilerdi. Bence demokrasi öncesi bir harekete başarının kapısını açan anahtar, belli bir yere kadar, bir zamanlar dünyaca ünlü olan tek bir sözcük.

Dayanışma! Polonya komünist karşıtı hareketi Dayanışma'sını benzersiz kılan etkenlerden biri sokağa dökülen kitleyi oluşturanların sadece üniversite öğrencileri olmamasıydı. Üniversite gençlerinin eylem yapması çok rastlanan bir durum. 1968'de Meksiko'da kurşun yağmuruna bile tutuldular. Tiananmen Meydanı'nda sokaklara döküldüler ve yine mermilere hedef olmuşlardı. Peki, halkın geri kalan kesimi nerdeydi? Bazıları duyarlıydı. Bazıları kaygısız. Bazılarıysa düşmanca davranıyordu.

Polonya'daki demokrasinin başarılı olmasının kilit noktası entelektüel kesimle işçi sınıfının dayanışma içinde hareket etmesiydi. İyice özümsemiş oldukları demokratik ülküler kanlarında dolaşıyordu. Demokratik bir ortam yaratmak için kararlıydılar. Ukrayna'daki Turuncu Devrim'de ya da Gürcistan'daki Gül Devrimi'nde tekrarlananların benzerini, değişik yollarla, barışçıl bir değişim haline getirmek istiyorlardı.

Buradan çok önemli bir ders çıkarmak gerekir. Demokrasi oldukça soyutlanmış sosyal güçler temel alınarak kurumsallaştırılması mümkün olmayan gelişmekte olan bir süreçtir. Toplumsal bir erişkinliği yansıtması gerekir. Elbette, Polonya Dayanışma hareketine katılanların hepsi aynı entelektüel seviyede değildi. Mesela, Lech Walesa sezgileri çok güçlü olan bir lider, ancak çok

sıradan bir insandı. Halbuki Prof. Bronislaw Geremek gibi çok kültürlü ve demokrasinin özünü anlayabilen insanlar da vardı. Marksizm'in aldatıcı olduğunu farkedip dünya görüşlerini tekrar gözden geçiren eski komünistler de vardı. Gerçekten işçiler, entelektüeller ve köylüler beraber uğraş veriyordu.

Demokrasinin huzurla gelmesi böyle olur. Eğer Pekin'de öğrenciler sokağa dökülecek olursa, Çinlilerin vereceği karşılığın kontrollü olması gerektiğini ve kan dökülmesinin engellenmesi gerektiğini anlatmak için yapabileceğim her şeyi yaparım.

Ayrıca, protestolara katılıp katılmadıklarını görmek için işçileri ve köylüleri de dikkatle izleyeceğim. Demokrasinin kurulmasında kendilerine rehberlik edebilecek birleşmiş ilkelere sahipler mi acaba?

IGNATIUS:

Bu gibi durumlarda ordunun, gerçekten, ateş açmaya hazırlıklı olup olmaması, demokrasi hareketinin ne derecede başarılı olacağını gösteren ölçütlerden biridir.

BRZEZINSKI:

Ordu her zaman için hedefte kimin olduğunun farkındadır.

IGNATIUS:

Evet doğru. Eğer toplumun nispeten küçük bir kesimini oluşturduğunu hissederse, tetikleri çekmeye başlayacaklardır.

BRZEZINSKI:

Özellikle de bu ayrıcalıklı bir kesimse.

IGNATIUS:

Fakat bu dayanışma devrimlerinin başarılı olduğu ülkelerdeki çarpıcı gerçek şu ki, pek çok ayrı durumda ordu, ateş emri almasına rağmen bunu yapmamıştır.

BRZEZINSKI:

Kesinlikle.

IGNATIUS:

Bence bu anlatmak istediğinizi açıklıyor. Ateş açsalardı, bunu tüm halka karşı yapmış olacaklardı. Bunu yapmazlar. Çünkü ordular toplumun her tabakasından gelen insanlardan oluşur ve halka bunu yapamazlar.

SCOWCROFT:

Bu toplumun ne kadar olgun olduğuna bağlı.

▶ ▶ ▶

IGNATIUS:

Dış politika tartışmalarında tipik olduğu üzere, Hindistan'dan pek bahsetmedik. Güney Asya'nın kalbinde giderek zenginleşen bu dev demokrasi, Amerika radarlarına bir türlü takılmıyor. Orta Doğu, Çin ya da Japonya için endişelenmeye devam ederken, Hindistan'ı genelde unutuyoruz.

Bush Yönetimi, Hindistan ile stratejik yeni bir ilişkiyi sağlamlaştırmak amacıyla, nükleer bir güç olarak Hindistan ile gerçek bir anlaşmaya varmak ve aslında kaçak nükleer silah programlarını silahsızlanma anlaşmasından muaf tutmak için büyük çaba sarfetti. Her ikiniz de bunu ne kadar akıllıca buluyorsunuz? Ve sizce kadar ne kadar başarılıydı?

Şaşırtıcı, ancak Hintliler, bu yazıda hiç de pazarlığı bitirip el sıkışma niyetindeymiş gibi görünmüyorlar. Bence onlar için çok avantajlı bir pazarlık. Yine de, milliyetçi karakterleri nedeniyle imza atacak o elleri titretmeye başlıyor. Zbig, sence bunun nedeni nedir? Hindistan ile aramızda olup biten nedir?

BRZEZINSKI:

Evet, Hintliler gerçekten çok aksi insanlar. Elli yıldır bu yoldalar. Soğuk Savaş sırasında tek bir yardımları bile dokunmadı. Afgan Savaşı'nda da öyle. Afganistan üzerindeki Pakistan etkisinin sınırlanması kesinlikle işlerine geldiği için. Şu anda bize ne kadar yardımcı oluyorlar, onu bilemem; ancak hiç şüphesiz Pakistanlıları daha düşüncesizce davranmaya iten nedenlerden birisi de bu. Can sıkıcı bir durum.

İkincisi, Hindistan ile anlaşıp imzaladığımız nükleer pazarlık da beni oldukça huzursuz ediyor. Ayrıcalıklı ve seçici olarak adlandırabileceğimiz silahlanmayı yasal hale getirdiğimizi düşünüyorum. 14 reaktörlerinin uluslararası denetimden muaf tutulması, silahsızlanma konusunda güvenirliğimizin zedelenmesi demektir.

Bu 14 reaktör silah üretmekte. Bunları uluslararası denetimden muaf tutmak, Uzak Doğu'daki askeri denge için bile, kötü sonuçlar doğurma olasığını taşımaktadır. Hintliler nükleer cephanesini önemli derecede artırma girişiminde bulunsalar, Çin nükleer açıdan asgari caydırıcılık duruşunu korumaya devam eder mi? Bunun stratejik anlamını yeterince detaylı değerlendirdiğimizi sanmıyorum.

IGNATIUS:

Brent, yönetim bunu anlaşma yolunda atılmış gerçek bir adım olarak nitelendiriyordu.

BRZEZINSKI:

Ama ne amaçla?

BRENT SCOWCROFT:

Evet öyle düşünüyorlardı.

IGNATIUS:

Çünkü Asya'da yükselmekte olan ekonomik bir süper güç ve ayrıca bir demokrasi olan Çin ile stratejik bir ortaklık yapmak için bir fırsat sunuyordu.

BRZEZINSKI:

Peki, bu ortaklık kime karşı yapılıyor?

IGNATIUS:

Kimseye karşı değil. Bu yine, herkesin çıkarma olan bir oyundu. İki büyük demokrasi olan Birleşik Devletler ve Hindistan, ortak çıkarlarını gözetilip aralarındaki farklılıklar görmezden geliyorlardı. Sence bu ne kadar işe yaradı? Zbig bundan şüphe duyuyor.

SCOWCROFT:

İşe yaradığını söyleyemem. En iyimser bakış açısıyla bile, zamanından önce gerçekleşen bir şeydi. Hindistan'a doğru olan bu dev duygusal dalganın niyeti neydi bilmiyorum. Belki de Sovyetler Birliği artık Hindistan'ın önemli destekçisi değildi, bu nedenle Hindistan müsaitti. Büyüyen Çin'e karşı bir güce olan ihtiyaç hesaplanmış da olabilir. Bilmiyorum; ancak Hindistan'a büyük bir güç kazandırdığımız şüphe götürmez bir gerçek. Pakistan içinse bu çok olumsuz sonuçlar doğurdu. Biz ise şimdi bunun bedelini ödüyoruz.

BRZEZINSKI:

Bunu destekleyen kişiler arasında İslam karşıtı bir duygunun hakim olması da mümkün.

SCOWCROFT:

Bilmiyorum. Olabilir. Doğrusu, kafam karıştı. Yine de Hintlilerin gözünden baktığımızda, Rusya'dan başka ortaklara ihtiyaç duydukları açıktı; fakat yakın bir ilişkiyi tamamen onaylamamalarının bir nedeni de Birleşik Devletler anaforunda Hintlilerin küçük bir sal olmak istememeleri de olabilir. Çünkü gelişen dünyaya önderlik etmek gibi bir seçeneğe sahipler. Doha Kalkınma Gündemi görüşmelerinde bu rolü büyük bir ciddiyetle oynadıklarına şahit olduk.

Bu yüzden, durum her yönüyle değişkenlik gösteriyor. Ben, kişisel olarak, şimdilik nükleer pazarın rafa kaldırılmış olmasına seviniyorum. En azından zamansız bir şeydi. Şu anda Hindistan ile aramızdaki ilişki ise çok daha derin bir mevzu.

IGNATIUS:

Her ikiniz de Hindistan'ın aslında tehlikesiz bir güç olduğuna inanıyor musunuz? Ekonomik bir mucize olarak Çin'in üzerine yoğunlaşmamıza rağmen, bazı kişiler bu mucizeyi yanlış yerde aradığımızı iddia ediyorlar. Teknoloji konusunda giderek baskın hale gelecek ve bizim gerçek rakibimiz olacak ülke Çin değil, Hindistan. Sizce Hindistan'ın büyümesinin altında kötü bir niyet aramak mı gerekir?

BRZEZINSKI:

Kötü bir gerçekten çok işin özünde korunmasızlık yatıyor olabilir. Hindistan'ın bir demokrasi olarak sahip olduğu gözkamaştırıcılığın bir noktada gözümüzü aldattığı da doğrudur. Hint top-

lumundaki sosyal eşitsizliğin durumu Çin'inkinden çok daha vahimdir. Nüfusun alt tabakasının yaşadığı fakirlik çok daha ağır. Hala çözüm bekleyen sorunlardan biri olmaya devam ediyor. Çin saygın ve çağdaş kentli kimliğinin ve hatta ulaşım sisteminin geliştirilmesinde açık farkla Hindistan'dan önde gidiyor.

İkinci sorun, okur-yazarlık. Yine Hindistan'daki kadınların okuryazarlık oranı yaklaşık yüzde elli kadar Çin'in gerisine düşüyor. Erkekler arasındaki bu fark daha az olsa da, bilimde öncü olmanın peşinde olan bir ülke için bu fark sarsıcı bir eksiklik sayılır.

Üçüncü nokta da, yine Çin ile büyük farklılık gösteriyor ve yine Hindistan için bir dezavantaj oluşturuyor. Çin'in yüzde doksanını Hanlar oluşturuyor. Hindistan ise etnik olarak gerçekten çok geniş bir yelpazeye ev sahipliği yapıyor. Yüz seksen milyon Müslüman! Hindistan'da Pakistan'dan daha çok Müslüman yaşıyor.

Bu kitlelerin okuma yazma öğrenip siyasal olarak aktifleştiklerini bir düşünün. Bu daha oluşmadı. Sistem, İngiliz sömürgeciliğinden kalan kabilelere dayalı siyasal partilerden oluşan bir demokrasi geleneğinin yanında, bir yöne nispeten kolayca çekilebilen kitleleri de barındırıyor. Bu kitleler kişisel ya da grup tercihlerini, etnik hoşgörüsüzlüğü, dini fobilerini ve toplumsal kinlerini ön plana aldıklarında Hindistan tam anlamıyla bir kaos ülkesine dönüşebilir.

▶ ▶ ▶

IGNATIUS:

Doğu Asya'daki parlak ve iyimser ışığımızın bir şekilde daha koyu bir renge bürünmesine gelelim. Fikrimi basit ekonomiye dayandırıyorum. Büyüyen Çin, ve zaten gelişmiş ve güçlü olan Japonya her geçen gün artarak Amerikan tüketimini karşılar oldu. Biz de ürettiğimizden oldukça fazlasını harcamaya baş-

ladık. Çinliler ve Japonlar gittikçe artan ticaret açığımızı kapatmak için borç senetleri (IOU) yazıyorlar. Dolayısıyla kat kat fazlası ABD borçlarının biriktirmiş durumdalar. Çin'in bizimle herhangi bir konuda temel bir anlaşmazlık içine girmesi bizi çok savunmasız bir konuma düşürür.

Borcumuzun bir trilyon doları ya da daha fazlasıyla, bir miktar baskı yapabilecek konumdalar. Amerikan ekonomisi tahmin edilen zorlu sürece girmesi söz konusu olduğunda, Amerikan halkının Doğu Asya'nın bu ekonomik güçlerine ne kadar borçlu olacağımızı kavrayıp kavrayamayacağını çok merak ediyorum. Ayrıca daha fazla uygulamaya devam edemeyeceğimiz ekonomik durumumuzla ilgili dengeyi yeniden yakalamak için uyarlamalar yapmazsak daha büyük ayrımlar ortaya çıkmayacak mı?

Büyük otomobil üreticilerinin yabancı rekabet yüzünden pek çok sıkıntı yaşadığı Michigan'daki şehirlerde insanların Japon otolarına balyozlarla saldırmalarının üzerinden çok fazla zaman geçmedi. Süper ekonomik güç olan Çin'e olan borcumuz ve bağımlılığımızdan dolayı Amerika'nın tepesinin atacağı sancılı bir döneme mi giriyoruz?

SCOWCROFT:

Bazı sebeplerden ötürü, böyle bir şeyin yaşanağından emin değilim. Birincisi, Çin'in bir trilyonun üzerinde ABD banknotu varken, kendi varlıklarını yok etmeden bunu ABD'ye karşı bir silah olarak kullanmaları mümkün değil. Bu, ortak olduğumuz anlamına geliyor. Yani birbirimize bağımlıyız.

İkincisi, uluslararası ticaret Japon arabalarını taşladığımız zamanlardaki dikey modelden, tam olarak ne Amerikan, ne de Japon diyebileceğimiz sözde Japon arabalarının Güney Karolina'da üretildiği günümüzdeki yatay modele doğru hareket ediyor.

Bağımsız Varlık Fonlarına bile tereddütle yaklaşsak da, bir bakıma, dünya ekonomisini büyük bir buhran felaketiyle karşı karşıya bırakmadan tekrar dengelemek için birer araç olduklarını unutmamalıyız. Dünyadaki ekonomi çarklarını döndüren kuvvetler. Bu yeni etkenlerin hepsiyle birden nasıl başa çıkabileceğimizi anladığımızı sanmıyorum, yine de, bana göre, bu güçler ulusal ekonomilerdeki dalgalanmaları bile dengeleyebilecek özellikteler, ama ben bir ekonomist değilim.

IGNATIUS:
Zbig, Doğu Asya'ya olan bağımlılığımızın ve borcumuzun artmasına yönelik tepkimizin sence de bazı sakıncaları var mı? Ani ve sert tepkilerin doğmasına neden olabilir mi?

BRZEZINSKI:
Olabilir diye düşünüyorum. Sembolik anlamda, durum çok daha vahim; çünkü Irak'taki savaşa mali kaynak sağlamak için Asya'dan borç alıyoruz. Kendi kaynaklarımızın dışında yabancı bir ülkeden borç alarak finanse ettiğimiz ilk savaş.

SCOWCROFT:
İkincisi aslında.

BRZEZINSKI:
İkincisi mi? İlki hangisiydi?

SCOWCROFT:
Birinci Körfez Savaşı.

IGNATIUS:
Biz borç almadık. Bize çekler yazdılar.

SCOWCROFT:
Bize bağışladılar.

BRZEZINSKI:
Adamlar akıllıydı, çünkü siz—

IGNATIUS:
Siz ortaklarımızın peşin ödeme yapmalarını sağladınız.

BRZEZINSKI:
Onların katılımcılar olarak yer aldıkları bir koalisyon oluşturdunuz. Irak'ta ise bugün tek başımızayız; ancak pek çok şey bir sonraki başkanın kartlarını nasıl oynayacağına bağlı. Bence bir sonraki başkanın en önemli görevlerinden birisi Amerikan halkını yeni küresel gerçeklerle ilgili eğitmesi olacak.

Ben halkın bir çeşit nirvana hali içinde yaşadığını görüyorum. Dünyada olup bitenleri gerçekten anlamıyorlar. Finansal, ekonomik ve siyasal ilişkilerin nasıl bir değişime girdiğinin, Uzak Doğu ve özellikle de Çin ve Japonya ile iyi, istikrarlı ve akıllı ilişkilere ne kadar bağımlı hale geldiğimizin pek farkında değiller. Yabancı rakiplerine işlerini kaptıran işçilerin öfkesini anlıyorum. Yine de, bu öfkenin Asyalılara karşı olduğunu söylemek doğru olmaz. Bir noktada bu öfke Meksikalılara karşı da kendini gösterdi çünkü.

Bu bir bakıma anlaşılabilir bir öfke; çünkü, birincisi ülkeyi bu gibi değişimlere hazırlamak için üstümüze düşeni yapmadık. İkincisi, yeni girişimlerle paralel olarak işgücü niteliklerimizin ciddi anlamda güncellenmesini sağlayacak programlar aracılığıyla toplumun belli sektörlerinde bu değişimin doğuracağı sonuçlarla baş etmeye çalışmadık. Başka bir deyişle, teknolojik buluşların toplumsal sonuçlarını ve teknolojiyi Amerika'nın kü-

resel ekonomideki rolünde teknolojiyi marka haline dönmüştürmenin getirdiği zorunlu görevleri ciddiye almadık.

İşte tam bu noktada, bir sonraki başkan, gerçekten yönetimin ağırlığını koymak zorunda kalacak. Birleşik Devletleri'n bugünkü mantıksal ortaklarından biri aynı zamanda da rakibi olan Avrupa; diğerleri ise özellikle Japonya, Çin ve giderek bir ekonomi güç merkezi haline gelen Güney Kore gibi bir kaç Uzak Doğu ülkesi ve daha küçük bir kaç devlet daha. Koreli yeni başkan Güney Kore'nin üstlendiği küresel ekonomideki rolünden açık açık bahsetmeye başladı bile. Bu ülkede elli milyondan daha fazla insan yaşıyor, ve taşıdığı önem gerçekten giderek artıyor. Şu anda, Koreliler ile imzalanmış serbest ticaret anlaşmamız var. Bu ilişkinin kamu desteği görüyor olması da hayati bir önem taşıyor. Biz bir demokrasi olsak da, ülke içindeki eğilimler genellikle sıkıntılı zamanlarda büyük etki altına girebiliyor ve aynı zamanda, korku ya da ihmallerle abartılı bir hale gelebiliyor. İşte, liderliğe ihtiyaç duyulan asıl bu durumlardır.

SCOWCROFT:

Eğitici anlamda bir liderlik gördüğümüzü pek söyleyemem ve örneğin, Birleşik Devletler'de yaşanan zorluğa gösterilen ülke içindeki tepki de Çin ve diğer ülkelerin mallarına karşı gümrük tarifelerilerinin değiştirilmesi talebi oldu. Sorunu ortaya çıkaran da bu.

IGNATIUS:

Bir ülke olarak, ürettiğinizden daha fazlasını harcamakta ısrar ediyoruz, sonra da diğer ülkelerin bize mali destek olmalarından doğan sonuçlar yüzünden küplere biniyoruz. Bu durumun savunulacak hiçbir yanı yok.

SCOWCROFT:

Benim demek istediğim de bu. Zbig, Amerikan halkının eğitilmesinden bahsetti, gerçekten bu durum zorunlu olsa da, bu ülkede, halkı mevcut durum hakkında bilgilendirmek konusunda fazla çaba harcanmış değil.

IGNATIUS:

Başladığımız konuya, güçlenmekte olan Çin'in sembolü olduğu Asya'daki gelişmelerin sonuçlarına geri dönelim. Bu temel değişime ayak uydurmak Birleşik Devletler'i kesinlikle bir değişikliğe götürecektir demek ne kadar doğrudur? Bazı yollarda kabuk değiştirip bambaşka bir ülke olarak mı ilerlemeye devam edeceğiz? İnsanlar bazen kısaca ufukta görünenin Çin olduğunu söylüyor. Bu tabii ki şişirilmiş bir ifade, ama gelecekte şu anki rolümüz biraz daha farklılaşacak, değil mi Zbig?

BRZEZINSKI:

Evet, ama geçmişte karşılık verebilecek durumdaydık. Sanayide öncü, yenilikçi ve egemen bir devlet olmaktan çıkıp büyük bir başarıyla hizmet sağlayan bir devlet konumuna geçtik. Bence, bundan sonra sorulması gereken soru teknolojik olarak öncü bir devlet olup olamayacağımız. Ekonomimizi üretim ve yenilikleri merkez alarak inşa edebilir miyiz? Eğer bunu başarırsak, konumumuzu korumuş oluruz. Yapamazsak, biz de Thatcher tarafından hız kazanan, son zamanlardaki gelişme patlamasının öncesindeki İngiltere'nin durumuna düşeceğiz. Diğer seçenekse çoraklaşan bir endüstri ülkesi olmak.

SCOWCROFT:

Bence Zbig bu konuya parmak bastı. Dünyanın artık çok daha bağımsız bir hale geldiğinin ve gelecekte daha da bağımsızlaşacağının bilincine varmamız gerekiyor. Ekonomimizi diğerleriyle

daha da kaynaştırmak zorundayız. Belli konularda diğer ülkelere daha bağımlı hale geleceğiz. Kendimize özgü ulusal becerimiz bilim ve teknolojiyi mühendisliğe dönüştürebilmek. Zbig'in dediği gibi, yenilik. Şu anki eğilimimiz, bir adım önde olmaya ihtiyacımız olduğunda, dünyanın bizim etrafımızda döndüğünü düşünerek, kendimize pay çıkarmaya çalışmak, ihracat kontrollerini dayatmak. Eğer sahip olduğumuz enerjiyi serbest bırakırsak, bence doğal yeteneğimizle fikirleri alıp rahatlıkla uygulamaya dönük ürünler haline getirebiliriz. Bizim gerçekten üstün olduğumuz bir nokta.

BRZEZINSKI:

Bu etkileşim çağında, yabancı düşmanlığının da psikolojik bir gerilik olduğunu akıldan çıkarmamak lazım.

IGNATIUS:

Tam olarak neyi kastediyorsun?

BRZEZINSKI:

Yeniliklerden mahrum kaldıkları için kusurlu arabalar üretmeye mahkum olup, bu yüzden de çok iyi arabalar üreten bir ülkeyle rekabet edemeyen insanlar, başarısından ötürü bu ülkeden nefret etmenin arkasına sığınıyorlar. Eğer bir dalda başkaları kadar iyi değilseniz, kendi başarınız için onların yaptıklarını kullanırsınız. Eğer hedefimiz bir numara olmaksa, bu konuya daha ciddi bir biçimde yaklaşmalıyız.

IGNATIUS:

Asya hakkındaki tartışmamızda, tepkilerimizde daha açık ve daha esnek olma ihtiyacının sürekli kendini göstermesine ger-

çekten hayret ediyorum. Brent, pek çok kişinin ektiklerini biçecekleri, insanların kendilerini baskı altında hissedecekleri ve oldukça sıkıntılı geçecekmiş gibi görünen gelecek birkaç yıl içinde, Amerika'daki siyasi liderliğin esnekliğini, şeffaflığını koruyabileceğini düşünüyor musun? Günah keçisi aramak için doğal bir dürtü oluşacak. Yönetimimiz hayati önem taşıyan bu esnekliği korumamızda bize nasıl yardım edebilirler?

SCOWCROFT:

Ben Birleşik Devletler'in kendini tükettiğini ya da güçsüzleştiğini kesinlikle düşünmüyorum. Hala enerji ve umutla dolu olsak da, liderlik yine de kilit nokta durumunda. Bugünkü tartışmalarda ise atardamarlar değil, kılcal damarlar üzerine yoğunlaşılıyor. Bahsettiğimiz konular hakkında daha derin ve dikkatli tartışmalar sürdürmemiz gerekiyor. Dünyada gerçekten olup biten nedir? Biz buna nasıl tepki veriyoruz, bir adım önde kalmak için ne yapmamız gerekiyor? Bu olguyu görmezden gelip yokmuş gibi davranmak yerine nasıl işbirliğine girebiliriz? Bu sorunların dibinin eşildiği bir tartışma daha yapılmış değil.

Bence Amerikan halkı bu duruma karşı duyarlı davranacaktır. Ve bence geleceğimiz de parlak olmalı. Fakat bir adım atmalı ve teknoloji ve ekonomik gelişmenin gerisinde kalanlar için gereken çabayı göstermeliyiz. Bunu yapmak için gerekli kaynaklarımız var ve bu yüzden, liderlik konumumuzu koruyabiliriz. Ancak varolan bu değişimi benimsemek yerine, tarifeler ya da diğer kısıtlayıcı önlemler ile bunu engellemeye çalışırsak, sırf bu yüzden geride kalan biz olabiliriz.

BRZEZINSKI:

Yirminci yüzyılda, üzerinde yoğunlaşmamız gereken Avrupa'nın savaş ya da barış konusunda bizim için büyük bir sorun teşkil

etmesiydi. Yirmibirinci yüzyıldaysa Asya rekabet ve gerileme konusunda bize meydan okuyor. Bu daha farklı bir kafa tutma, ve sanıyorum ki, Çin ile yirminci yüzyıldakine benzer bir askeri çatışmaya girmeyeceğimiz fikrinde Brent ile hemfikiriz. Buna rağmen, karşılaştığımız sorunlar son derece karmaşık ve farklı nitelige sahip. Asya'nın meydan okumasına zekice bir karşılık verirsek, doğru olanı yapmış oluruz. Ama yabancı düşmanlara karşı bizi koruyacağını düşündüğümüz bir sığınağa kapanıp korkak bir toplum haline gelirsek kaybederiz.

IGNATIUS:

Zbig, yazdığın en son kitap olan *Second Chance (İkinci Fırsat)*'ta küresel uyanış olarak adlandırdığın değişime giren dünyada, Birleşik Devletler'in, bazı açılardan, entelektüel olarak geride kalmasından korktuğunu ifade ediyorsun. Bu durum, en çok insanların yaşam koşullarında, fırsatlarında ve isteklerinde çarpıcı bir gelişmenin yaşandığı Asya'da göze çarpıyor. Eğitim sistemimizden ve yöneticilerimizin halka seslenme biçiminden yola çıkarak geride kaldığımız için duyduğun kaygıları belirtiyorsun. Doğrudan Amerikan halkının bazı alanlarda oyunu kaybettiğini, değişen ve zorlaşan dünyayı daha önce hiç yapmadıkları biçimde kucaklamak zorunda olduğunu söyleyebilir misin?

BRZEZINSKI:

Burada bir çelişki var. Dünyada küresel anlamda en çok endişe duyan ülke olmamıza rağmen, aynı zamanda en dar görüşlü halka sahip ülkelerden de biriyiz. Bunun bir sebebi, çok büyük bir ülke olmamız, bir sebebi ise kendimize güvenmemiz, bir diğeri, çok uzun bir süredir kendimizi idame ettirebilmemiz, bir başka sebebiyse, 11 Eylül'e kadar kimsenin saldırısına uğramamış olmamız.

Bunun bir sonucu olarak, Amerikan halkı dünyadaki önemli olaylardan çok ekranlara yansıyanlar hakkında daha fazla fikir sahibi. Bu durum artık geçerliliğini sürdüremez. Karşımızdaki sorun hakkında hiçbir ipucuna sahip olmadan, dış kaynaklı bu durum için gereken iç reformları nasıl gerçekleştirebiliriz ki?

IGNATIUS:

Brent, senin Amerikan halkıyla ilgili şu anki düşüncülerin nedir? Yöneticilerimizin dışında, gerçekten de bu meydan okumaya karşı ayaklanıyor muyuz?

SCOWCROFT:

Bunu söylemek için erken olsa da, şu anki durum pek de iç açıcı değil. Uzun zamandır pek derdimiz tasamız yoktu, sıradan bir Amerikalının büyük kriz dönemi haricinde kafasına takacağı bir şey yoktu. Şimdi de büyük bir kriz yok ve yine vatandaş kendi şehrinde, eyaletinde ve ülkesinde olup bitenlerle dış dünya şöyle dursun, Washington'da olup bitenlerden bile daha fazla ilgileniyor.

Pek çok Amerikalı tüm hayatını, en azından Amerikalıların düşünce tarzından çok farklı bakış açısına sahip bir yabancıyla gerçek bir iletişim kurmadan geçiriyor. Herkesin bizim gibi düşündüğünü sanıyoruz. Dolayısıyla, başka bir yerden doğan pek çok dalgalar tarafından çekildiğimiz bu tuhaf dünyaya karşı akıllıca davranmakta zorluk çekiyoruz.

IGNATIUS:

Dünyanın çeşitli yerlerine seyahat ettiğimde, Amerikalıların gerçekten böyle bir çeşitlilikle yaşayıp bundan yararlanabilmelerine hayran kalmıştım. Çok başarılı olarak nitelendirdiğimiz Çin, Japonya ve Asya'daki diğer ülkeler bile yabancıları özümsemek-

te, onlara sıcak karşılandıklarını hissettirmekte ve onları üretken hale getirmekte son derece zorlanıyorlar. İşte, Amerika'nın kendine has özelliklerinden biri de bunu başarabilmesi.

Kötümser olmak için her ne kadar bazı sebeplerden bahsetmiş olsak da, ben kendi içimizdeki farklılıklara karşı açık olup dışarıdan gelip fırsat arayanların "hoşbulduk" demelerini sağlayan özelliğimize sahip olmaya devam ettiğimiz sürece, muhakkak karşılık verip değişeceğimize inanıyorum. Zbig, sen buna katılıyor musun?

BRZEZINSKI:

Umarım öyle olur, ama umarım! Bu ülkede, buraya yasal olmayan yollarla geldikleri için on bir milyon insanın sınır dışı edilmesini isteyen pek çok insan var. Çoğunun yıllardır burada yaşaması ve aile kurmaları bile bunu değiştirmiyor. Dahası, yabancıların, bilim insanlarının, öğrencilerin girişleri için yapılan kısıtlamalar, entelektüel hayatımızı ve keşfetme yeteneğimizi ne yönde etkileyecek? Amerika'nın gelişmesindeki patlama Avrupa'daki entelektüel yeteneğin Amerika'ya 1920 ve 1930'lardaki büyük göçünün bir sonucudur.

IGNATIUS:

Silikon Vadisi'ne gitmişsinizdir. Palo Alto veya San Jose'a bir gidin, ve kaç Kızılderili—

BRZEZINSKI:

Kesinlikle.

IGNATIUS:

—ve Çin ya da Vietnam asıllı Amerikalı zengin olmuş görün.

BRZEZINSKI:

Bu—

IGNATIUS:

Süper zengin demek istedim.

BRZEZINSKI:

Umarız bu devam eder, ki devam ederse bu durum Amerika'nın Doğu Asya'nın büyüyen ekonomisiyle rekabet edebilmesinin kapısını açacak anahtarlardan biri olacaktır. Bizim yapmamız gereken bu insanlara kendilerinin Amerika'nın bir parçası olduklarını hissettirmek. Bu sadece Silikon Vadisi düzeyinde değil, ayrıca giderek artan saldırılara maruz kalan fakir İspanyol asıllı halk için de geçerli.

SCOWCROFT:

Bizim tarihimiz çeşitliliğin sadece bir parçası. Değişik kültürlerden, değişik etnik gruplardan akın akın insanlar buraya geldi ve biz her zaman için onları özümsedik. Mesela Avrupa ile kıyaslandığında farklı ırktan ya da aksanlı konuşan birine şüpheyle yaklaşmaya daha az meyilliyiz.

Fransa'da, Almanya'da ya da Hollanda'da, farklı olan birini özümsemek oldukça zordur; çünkü tanıdığınız herkes hem etnik hem de kültürel anlamda tıpkı sizin gibidir. Bu bakımdan bizim işimiz çok daha kolayken, bizse neredeyse "dış dünya fobisi" diyebileceğimiz şeyi çıkardık. Geleneksel olarak bize çok yabancı bir şey aslında.

Vize sistemimizde bunu görebilirsiniz. Göçmenlere karşı takınılan tavırda da. Biz buradaysak, başkasının girmesine izin vermeyelim. Umarım bu durum geçicidir. Aslında çoğu kültürün aksine, o kadar da etnik merkezli değiliz.

BRZEZINSKI:

Dünyada, benimki gibi zor bir isme sahip olup da, Brent Scowcroft gibi biriyle aynı masada oturabileceği bir ülke daha herhalde yoktur. Bu yüzden Amerika'nın benim gibi insanlara karşı ne kadar iyi olduğunun farkındayım. Bu çizgide ilerlememiz çok önemli.

–31 Mart 2008–

BEŞ

YAPAY SINIRLI DEVLET

DAVID IGNATIUS: Rusya'yı ele aldığımızda, yeni ve yeniden doğmuş fakat görkemli, hükümet işleriyle nasıl mücadele edeceğini, komşuları ve dünyanın geri kalanıyla ilişkilerinin nasıl olacağını konusunda uğraş veren bir ülkeden bahsettiğimizi genellikle unutuyoruz. Yeni Rusya ile ilgili konuşmalarımıza her birinizin bu ülkenin nasıl doğduğundan biraz bahsetmenizi isteyerek başlamak istiyorum. Her ülke gibi, gelişen olaylardan payına düşeni alarak şekillendi. Her ikiniz de bu çarpıcı dönüşüme neden olan uzun süren Soğuk Savaş mücadelesinin kilit isimlerindendiniz.

Brent, Sovyetler Birliği dağıldığında ve yeni Rusya kurulduğunda Beyaz Saray'da olduğun için seninle başlamama izin ver. Bu ülkenin nasıl bölündüğü ile ilgili düşüncelerini kendi açından değerlenir.

BRENT SCOWCROFT:

Büyük Bush görevi devraldığında, Doğu Avrupa karışıklık içindeydi. Bu durumda politikamızın nasıl olması gerektiği-

ni değerlendirdik. Geçmişte, Demir Perde'nin yıkılışının ardından Doğu Avrupa bir yerde patlak verdiğinde, Sovyetler Birliği olaya müdahale eder ve hareketi bastırır, muhalifleri öldürür ve katı kurallarını tekrar koyardı. Bir müddet sonra, huzursuzluk tekrar baş gösterirdi. 53'te Almanya'da, 56'da Macaristan'da, 68'de Çekoslovakya'da böyle oldu. Ve tekrar sızmaya başlıyordu.

Doğu Avrupa'ya karşı geleneksel Amerikan politikasını değiştirmeye karar verdik. Birleşik Devletler, Sovyetler Birliği için tehlike oluşturan uyduları teşvik ediyordu; yani Romanya ve Nikolai Çavuşesku Birleşik Devletlerin "çıkar" listesinin başında yer alıyordu. Bunun yanlış bir yaklaşım olduğuna karar verdik; yapmamız gereken daha açık hale getirmek için belirli bir zaman içinde sistemi genişletmeyi teşvik etmekti. Böylece Çavuşesku listenin başından sonuna geçti ve Polonya liste başı oldu. Dayanışma'nın yaklaşımında gerçek olasılıklar fark ettik.

Doğu Avrupa'da yeni bir ayaklanma ve baskıya neden olmayacak şekilde hareket etmeye çalıştık. Liberalleşmenin ilerlemesini istiyorduk, fakat hızı yavaş olacak ve Sovyetlerin tepkisini çekmeyecekti. Tabii ki, bu hızın ne olacağını bilmiyorduk. Fakat Sovyetler Birliği tarafından oluşacak bir baskıya ya da katı görüşlülerin Gorbaçov'u yeterince sert bulmadıkları için defedecekleri Sovyetler Birliğinin içinde bir karışıklığa yol açmamaya çalışıyorduk.

Kısacası, politikamız bu şekildeydi. Rusya'nın nasıl oluştuğu ile ilgili sorunuza tam bir yanıt olmasa da, oluşumu ile ilgili tutumumuz Doğu Avrupa'da liberalizmi yaymak ve Perestroyka (Yeniden yapılanma) ve Glasnost (Açıklık) politikalarında Gorbaçov'u desteklemekti. Gorbaçov'un Doğu Avrupa'da küçük Gorbaçovlar oluşturmaya çalıştığını fark ettik ve bu süreci teşvik etmek istedik.

IGNATIUS:

Bir görüşe göre, Gorbaçov yıllarında sistemin ne kadar zayıf olduğunu anlayan KGB yıkılmakta olduğunu düşündüğü bürokrasiyi sarsmak için ülke genelindeki küçük darbeleri teşvik etmiştir. İçeride bir tür değişim olmadıkça, başlarının belada olacağını düşünüyorlardı.

SCOWCROFT:

Gorbaçov'un Glasnostu demokrasiye yol gösterici olarak değil de, Sovyetler Birliğinin etkinliğini ve itibarını yükseltecek bir yol olarak gördüğünü düşünüyorum. Brezhnev'den başlayarak, ülkede hasta ve yaşlı liderler hüküm sürüyordu ve yıllarca hiç gelişmemişlerdi. Bence, Gorbaçov kendisini sistemi yenileyen biri olarak görüyordu, değiştiren değil. Yenilemenin bir yolu terör ve baskı yükünü kaldırmaktı. Partiyi kendi isteklerini yaptırmaya ikna edememesi bir sorundu, böylece parti seçimlerini kaldırmak ve kötü adamları temizlemekle tehdit etti. Bu gerçekten düşüşü başlatıyordu. Gorbaçov kendi yıkımının ve yaptıklarıyla Sovyetler Birliğinin yıkımının ilk tohumlarını atıyordu.

IGNATIUS:

Büyük Bush'un döneminde çalışmaya başladığınızda, Sovyetler Birliğinin sonunun cumhuriyetler birliği olacağını tahmin edebiliyor muydunuz?

SCOWCROFT:

Hayır, bunu düşündüğümü söyleyemem. Ofiste başladığımda, kafamı bulandıran şeylerden biri aşırı beklenti tehlikesiydi. Çünkü Beyaz Saraya ilk geldiğimde detant dönemiydi. İyi bir taktik olan ve ortamı değiştiren detanta* kendimizi kaptırdı-

* Soğuk Savaş yıllarında çok kullanılan, statükonun yumuşaması anlamında bir terim.

ğımızı düşünüyorum. Zbig geldiğinde, Sovyetler Birliği değişen dünyada kendi lehine güçler birliğinden söz ediyordu.

Bu kez, kendi sözlerimizle kendimizi kandırmamamız gerektiğini düşündüm. Yani Gorbaçov konusunda oldukça inatçıydım. Onun sözleri mükemmeldi, fakat Bush başa geldiğinde Soğuk Savaşın sona erdiğini belirtecek somut ölçütler yoktu. Bence, Soğuk Savaş esas itibarıyla Doğu Avrupa ile ilgiliydi ve Sovyet ordusu hala ordaydı. Kontrol güçleri hala yerli yerindeydi.

Yani şüpheciydim. Sistemin çökeceğini düşünüyor muydum? Aslında evet, fakat böyle bir zamanda mı? Hayır.

IGNATIUS:

Zbig, yıllar boyunca insanlar Sovyetlerin gücünü kaybedeceğinden bahsedenlerle dalga geçtiler, Polonya geçmişiniz olduğu için belki de, siz buna inanıyordunuz diye düşünüyorum. 1970'lerin sonlarında, cumhuriyetlerde yaşanan milliyetçilik hisleri ile ilgili düşünceleriniz hakkında konuştuğumuzu hatırlıyorum, Sovyet olmadıkları, gerçek birer ülke oldukları ile ilgili düşünceler. Ve ben Sovyet imparatorluğunun geçici bir olgu olduğu umudunu kaybetmediğinizi düşünmüştüm. Parçalanmanın gerçekten mümkün olabileceğini ve Birleşik Devletlerin bunu destekleyeceğini ilk ne zaman düşünmeye başladınız?

BRZEZINSKI:

Lisansüstü öğrencisiyken, master tezimi Rus milliyetçiliği ve Sovyet emperyalizmi üzerine yazmıştım. Tezimde, Sovyetler Birliği adı altında Rusya'nın ulusal bir devlet değil Moskova'dan yönetilen bir imparatorluk olduğundan bahsetmiştim. 400 yıl boyunca genişleyen topraklardan oluşan bu tarih, imparatorluk sınırlarının Elbe nehrinden Kamçatka'ya ulaştığı 1945 yılında doruğuna ulaşmıştı.

Fakat milliyetçilik çağında, imparatorluğun dayanamayacağını düşündüm ve paradoksal olarak Moskova'dan yönetilen bir hanedan imparatorluğundan ulusal devletlerin hayali federasyonuna dönüşerek şekilde milliyetçi, içerikte sosyalist sloganıyla Rus olmayanlar arasında Sovyetler Birliği milliyetçilikle sarılıyordu. Bağımsızlık tarihi olan uluslar fethedildiğinde, geniş Sovyet bloğunda bu daha doğruydu. Milliyetçilik çağında, Sovyetler Birliğinin bir kriz yaşayacağını düşünüyordum. Sovyetler Birliği 1968 yılında Çekoslovakya'yı işgal ettikten sonra, komünist düşüncenin bittiği ve milliyetçi duyguların daha güçlü olmaya başlayacağı sonucuna vardım; politikamız bu gerçeğe göre şekillendirilmeliydi.

İlk Bush yönetiminde Amerika'nın geleneksel önceliklerinin değiştiği ve ofisteki görevinden önce, Çavuşesku'nun Amerikan politikasının gözdesi olduğu hususunda Brent'in sözleriyle bir miktar çelişiyorum. Reagan için bu doğru olabilir, fakat bizim için değil. Carter yönetiminde, Doğu Avrupa'daki bu devletlere, Moskova'nın içsel liberalleşmesine sadık kalan Polonya ve Macaristan gibi ve aynı şekilde egemenliğine karşı çıkan Tito Yugoslavya'sı veya Çavuşesku Romanya'sı gibi ülkelere destek vermeye karar vermiştik.

Sadece aşırı milliyetçileri desteklemiyorduk. Amacımız, detant bağlamında detantı sabit bir düzenleme olarak görmeden Sovyetler Birliğinin parçalanmasını teşvik edecek dinamik bir süreç olarak düşünerek Sovyet bloğundaki çeşitliliği desteklemekti.

Dayanışma'nın yükselmesini bu kadar çok desteklememizin sebebi buydu. Dayanışma 80'lerin sonunda değil, 70'lerin sonunda baş göstermişti. Sovyet bloğunun bütünlüğüne meydan okuyordu; çünkü Polonya'da komunizmin parçalanması, daha sonra Çekoslovakya ve Macaristan'da yinelenmesine, Doğu Almanya'nın ayrılmasına ve nihayetinde Berlin Duvarı'nın yıkılmasına kadar uzanmıştı. Uzun lafın kısası, bence tüm süreç 400 yıldır Rusya'da olanların sonunu temsil ediyordu: çok uluslu bir

devlet yaratmak için bir imparatorluğun genişlemesi. Ve sonra aniden, Brent görevdeyken sınırları ve ulusal kimliği oldukça belirsiz ve kesin olarak belirtilmesi gereken ulusal devletin ortaya çıkışıyla karşılaştık. Bunun sonucu olarak Putin'in yüz yüze geldiği sorunlar ortaya çıktı ve bugüne kadar geldi.

▶ ▶ ▶

IGNATIUS:

Günümüze dönelim. Brent, Rusların gözünden yeni Rusya'nın doğuşuna bakmanızı istiyorum. Biz Amerikalılar dış politikamız ve sosyal değerlerimiz için bunu büyük bir başarı olarak görüyoruz: Reagan'ın deyimiyle Habis İmparatorluğun sonu. Fakat Rusların gözünde bu çok farklı bir olay. Aşağılanmanın ve parçalanmanın ardından bir ulusun doğuşu. Rusların kendi ülkeleri ve Rus liderlerin dış politikalarını yönetmeleri bakımından bu doğuş sürecinden biraz bahseder misin?

SCOWCROFT:

Örneğin, Politbüro (Komünist parti yönetim kurulu) Gorbaçov yerine Brezhnev gibi birini getirseydi, olaylar bu zaman diliminde gerçekleşmeyecekti. Sovyetler Birliği devam ediyor olacaktı. Nihayetinde siyasi, etnik ya da ekonomik olarak devam edemezdi. Fakat Gorbaçov ve Gorbaçov'un işi ele alış biçimi dağılmanın zamanlamasında önemli rol oynadı.

BRZEZINSKI:

Hız kazandıran kişi oldu.

SCOWCROFT:

Kesinlikle doğru. Ve Gorbaçov Sovyetler Birliği'nin ardından başkanlık için yarıştığında, oyların yaklaşık olarak yüzde birini

aldı. Rusya'da insanların en çok nefret ettiği kişiydi. Bunlar bahsettiğimiz dönüşümü özetliyor.

IGNATIUS:

Neden ondan nefret ediyorlardı? Ruslar ne hissediyordu?

SCOWCROFT:

Çünkü o Rusya'nın ihtişamını yerle bir etti.

BRZEZINSKI:

İmparatorluğun geleneğine, gururuna uygun bir ihtişamı vardı.

SCOWCROFT:

Ve sonra Yeltsin geldi. Yeltsin ne kadar demokrattı bilmiyorum. Bu hareketin bilincinde olan ve kullanan bir popülistti. Bir yönetici değildi, başkan değildi. Siyasi olarak, idari yönetimlere "Üstesinden gelebileceğiniz tüm gücü alın" demişti.

Devlet ekonomisini parçalara ayırdı ve ekonomik kontrolü bölüştürdü; böylece oligarşi yöneticileri pazarlık yaparak toplayabilecekti. Putin'in bunlardan dehşete kapıldığını düşünüyorum. Sebebi ne olursa olsun, o bir merkeziyetçiydi ve Rus devletinin parçalarını tekrar toplamaya ve Rus devletinden geriye kalanları muhafaza etmeye çalışıyordu. İsteği, bilemiyorum, belki Sovyetler Birliğini tekrar kurmak olabilir. Bundan emin değilim. Fakat muhtemelen, Rusya'daki gücü tekrar merkeze bağlamak istiyordu.

Buna kısmen katılıyorum; çünkü Ruslar için ve bence Putin için tüm yaşananlar alçaltıcıydı. Eski Başkan Bush, "Soğuk Savaşı biz kazandık, Sovyetler Birliği kaybetti" kavramından kaçınmak için yön değiştirmişti; çünkü–

IGNATIUS:

Bu sizin amiriniz Büyük Bush, değil mi?

BRENT SCOWCROFT:

Evet, Büyük Bush. Yeniden 1. Dünya Savaşı sendromu yaşanmasını istemiyordu. Bu nedenle, soğuk savaşın bitimiyle herkesin kazandığını söylüyordu. Duvar yıkıldığında Berlin'e gidip yıkıntıların üzerinde dans etmek istemediği için eleştirilmişti.

IGNATIUS:

Ve sertlik konusunda yetersiz görüldüğü meşhur "Kiev Tavuğu" demeci nedeniyle de eleştirildi.

SCOWCROFT:

Bu özelmeseleyi açan basındaki meslektaşlarınızdı. Bu demeç Ukrayna'nın Sovyetler Birliğinde kalmasıyla ilgili değildi. Yugoslavya'nın yapmaya başladığı gibi Ukrayna'nın kendi unsurlarına ayrılmaması ile ilgiliydi. Dağılmanın tehlikelerine karşı bir uyarıydı; bu nedenle Moskova'da değil, Kiev'de yapıldı.

IGNATIUS:

Zbig, Ruslarla konuştuğumda genelde, bu karışıklık döneminde, Brent'in de söylediği gibi Rusya'nın gücün Moskova'dan eyaletlere ve oligarşi yöneticilerine yayılmasına izin vermeye hazırlanan zayıf bir başkanın yönetiminde olduğu 1990'lardaki kargaşa döneminde Birleşik Devletlerin bu durumda yararlandığı hususunda düşüncelerini belirtiyorlar. Rusya zayıfken alabileceğimiz tüm çıkarları elde etmeye çalıştığımızı düşünüyorlar. Ve Ruslar bu konuda hala kızgın görünüyorlar. Sizce bunda haklılık payı var mı? Onların zayıflığını kullandık mı?

BRZEZINSKI:

Her ne kadar olaylar açığa çıktıkça Ruslar tarafından bu şekilde yorumlanabilir olsa da, ben kasten böyle yaptığımızı düşünmüyorum. Fakat öncelikle, Yeltsin'in rolünü daha geniş olarak ele almalıyım. Şunu unutmayın ki, Sovyetler Birliğinin dağılması, yani gücün parçalanması oldukça dinamik ve ters tepme olasılığı olan tahmin edilemez bir süreçti.

Bununla birlikte, Gorbaçov'a karşı gizli polisin parti bürokrasisi ve orduyla birlikte büyük ölçüde liderlik ettiği askeri darbe girişimi vardı. Başarılı olmasını kim engelledi? Gorbaçov değildi. Onun rolü biraz belirsizdi. İstifa etmeyi reddetti, ama gerçekten onlarla zıtlaşmak istemiyordu. Bunu yapan Yeltsin'di. Ve bir bakıma Yeltsin dönüşüm sürecini, muhtemelen acımasız bir hale dönüşecek dramatik bir ters tepmeden kurtardı. İkinci olarak ise—

IGNATIUS:

Eski komünist rejimin parçalara ayrılmasının tersine dönebileceğini ve böylece eski muhafızın tekrar gücü ele alacağını düşünüyor musunuz?

BRZEZINSKI:

Darbe girişimi başarısız olduğu için, başarısız olmasının kaçınılmaz olduğunu ileri sürmek kolaydır. Fakat aslında, birkaç gün boyunca Moskova'daki ve hala Sovyetler Birliği sayılan birçok yerdeki kişiler başarılı olduğunu düşünmüştü. Ve Moskova'da direnişi harekete geçiren, meydan okumaya teşvik eden, dağılmaya sebep olan ve darbe girişimini bozan, ancak aynı zamanda Gorbaçov'un ihraç edilmesini de hızlandıran kişi Yeltsin'di.

Gorbaçov'un Moskova'ya "zaferle" dönmesinden kısa bir süre sonra, Sovyet televizyonunda hem Yeltsin, hem de Gorbaçov'un olduğunu hatırlarsınız. Yeni bir bilgiye göre, Yeltsin şimdiden

Sovyetler Birliğindeki Rus Cumhuriyetinin başkanıydı. Çarpıcı bir biçimde kalemini çıkarmış ve Komünist Parti'nin parçalanmasıyla ilgili kararı bildirmişti.

Gorbaçov televizyonda itiraz ediyordu ve Yeltsin ona imzalaması gerektiğini söylüyordu. Aynı gün, milis güçleri Merkez Komite ofislerini sarmıştı ve tüm komünist bürokratlar aceleyle binayı terk etmişlerdi. Bazı suikastçılar intihar etmişti. Sonuca etki eden, oldukça önemli bir andı. Daha sonra, Yeltsin başkanken hesaplaşmalar oldu, fakat bu kritik olanlardan biriydi.

Sonuç karmaşıktı, fakat başka türlü nasıl olabilirdi ki? Bu, merkezileştirilmiş siyasi ve ekonomik bir sistemin bir anda siyasi merkezileşmesinin sona ermesiydi. Ekonomi bölünmeye başladı ve sonra tavsiye veren ve Ruslar katılırken kendilerini zenginleştiren batılı uzman kitleleri ortaya çıktı. Bu servetlerin nasıl bir anda ortaya edinildiğini hatırlarsınız. Hiçbir şeyi olmayan insanlar aniden mültimilyoner ve milyarder olmuştu. Ve Rusya'da bu durum halk arasında kızgınlığa yol açmıştı; çünkü varlıklı olmasa da nispeten güvende olan Sovyet orta sınıfı perişan olmuştu. Bunlar en çok zarar gören kişilerdi.

Kızgınlık büyüktü. Yeltsin giderek daha çok sarhoş ve istidatsız olduğunda ve saf dışı kalması için baskılar başladığında, Putin başkan oldu. Putin zamanında neler olduğunu biliyoruz, fakat onu harekete geçirenin ne olduğunu tam olarak bilmiyoruz. Ancak bazı dolaylı ipuçlarımız var.

Öncelikle, onun dünya görüşü neydi? Bunun bazı işaretlerini bize göstermişti. Sovyetler Birliği'nin sona ermesinin 20. yüzyılın en büyük jeopolitik felaketi olduğunu söylüyordu. Milyonlarca insanın öldürüldüğü iki dünya savaşına sahne olan, Hitler döneminin ve Soykırımın yaşandığı, Stalin ve Sovyet çalışma kamplarına sahne olan bir yüzyıldı. Ancak ona göre, nispeten barışçıl bir olay olan Sovyetler Birliği'nin dağılışı yüzyılın en büyük jeopolitik felaketiydi.

İkinci olarak, başkanlık yaptığı ilk dönemlerde ailesinin soyundan bahsettiği bir röportajı olmuştu. Ailesinde en çok takdir ettiği kişinin dedesi olduğunu söylemişti. Dedesi kimdi? Batılı basın bu konunun üzerinde çok fazla durmamıştı. Dedesi Lenin'in güvenlik görevlisiydi, daha sonra da Stalin'in, aslında yemek tadımcısı idi. Bu kişi Putin'in en çok takdir ettiği kişidir.

Daha sonra, başkan olmasından bir yıl sonra, KGB'nin emekli olmuş ya da çalışan tüm kıdemli generallerinin toplandığı yıllık kutlamaya gitmişti. İçeriye girdi, onların önünde durdu, selamladı ve, "Kumandanlar, ilk görev tamamlandı" dedi. Belki bu bir şakaydı. Fakat KGB seçkinlerinden ve yurtdışında mevzilenen KGB ajanlarından geldiğini unutmayın. Bunlar Sovyetler Birliği'nin şımarık çocuklarıydılar. Batılı kitaplara erişebiliyorlardı, yurtdışına seyahat edebiliyorlardı, güvenilir kişilerdi. Özel görevlerde bulunuyorlardı. Sovyetler Birliği'nin parçalanışını izlerkenki ruh hallerini gayet iyi hayal edebiliyorum. Ve bunların içinden coşkun, genç ve hırslı bir grup insanın, "Bu durum kontrol altına alınmalı" dediğini düşünebiliyorum. Kısacası, bence Putin cereyan eden olaylara karşı tepki veriyordu. Eski imparatorluk sistemin yeniden kurulamayacağı gerçeğini hazmettiğini sanmıyorum. Geçmişten ilham alıyordu.

Ayrıca mantıklı birisidir, yeni bir Sovyetler Birliği yaratmaya çalışmıyor. Ama iki şey yapacak. Öncelikle, Batıyı dışarıda bırakmak için orta Asya'yı olabildiğince izole etmeye çalışacak. Bunu, orta Asya'nın tüm gaz ve petrol borularını Rusya'dan geçirerek etkin bir şekilde yapıyor. İkinci olarak, jeopolitik önemleri olduğu için Ukrayna ve Gürcistan gibi ülkeleri kendisine bağlamaya çalışacak. Ukrayna, çünkü eğer Ukrayna giderse Slav Birliği için hiç şans kalmayacak ve Rusya sadece ulusal bir devlet olacak. Gürcistan, çünkü Kafkaslarda önemli ve Bakü-Ceyhan boru hattı Rusların kesmek istediği Hazar'a ulaşmamızı sağlıyor.

SCOWCROFT:

Gorbaçov'a karşı darbeyle başlayarak Zbig'in söylediği birkaç küçük hikayeyi anlatınama izin verin. Bu bizim için bir sürpriz oldu. Neler olduğunu, asıl durumun ne olduğunu anlamaya çalışıyorduk. Örneğin, Sovyetler Birliğinde füze kodlarının kimde olduğunu öğrenmeye çalışıyorduk. Bunu öğrenemedik.

İlk birkaç gün oldukça karmaşıktı. Defalarca, Gorbaçov'la bağlantı kurmaya çalıştık, ama başaramadık. "Yeltsin'i arayalım" diyen ben miydim, başkan mıydı, yoksa başka biri miydi bilmiyorum. İlginçtir ki, çağrı kabul edildi. Ve Yeltsin Moskova'nın ortasında o meşhur deponun önünde duruyordu. Yeltsin oldukça cesurdu ve direnişi destekliyordu. Darbeyle ilgili gerçekten önemli olan şey KGB'nin lideri, ordunun başı ve diğerleri gibi korktuğumuz kişilerin acemi olmalarından dolayı darbe düzenleyemeyecek olmalarıydı.

BRZEZINSKI:

Ve intihar etmeye başladılar.

SCOWCROFT:

Evet. İki araçlık konvoy yapamadılar. Tümüyle beceriksizdiler. Fakat Gorbaçov Kırım'daki tutsaklığından dönünce, Zbig'in dediği gibi, bu ortak toplantıyı yaptılar. Yeltsin Gorbaçov'u küçük düşürmüştü, aşağılamıştı. Bu ikisi arasında büyüyen kin sonraki olayların kilit noktalarından biridir. Bir süre boyunca çalışma arkadaşı olmuşlardı ve sonra 1987'de Yeltsin ortaklığı bozdu. Zamanla Gorbaçov'dan kurtulmaya kararlı hale geldi. Bu olduğunda Sovyetler Birliği'nin yok olduğunu düşünüyorum; çünkü Yeltsin'in Gorbaçov'dan kurtulmasının yolu buydu.

IGNATIUS:

Başkan Bush, Yeltsin'in üzerine oynamaya ne zaman karar verdi?

SCOWCROFT:

Gorbaçov'un asla anlam veremediği şeylerden biri de Zbig'in milliyetçiliğin rolüne verdiği önemdir. Sovyetler Birliği'nin çeşitli yerlerindeki milliyetçi fikirleri fena halde hafife almıştı. Sovyetler Birliği'ni bir çeşit konfederasyon şeklinde yeniden kurma fikrine sahipti. Gerçekten de bir taslak oluşturdu ve çeşitli cumhuriyetler de oylandı. Ukrayna'nın karşı oy kullanması Gorbaçov'un sonunu gösteriyordu. Sadece kâğıt üstünde bir projeydi. Sovyetler Birliği'nde olan biten gerçekleri ele almıyordu.

IGNATIUS:

Ruslar kendilerini milliyetçi görüyorlardı ve sanırım Özbekleri ve Tacikleri hemşerileri olarak görmekten usanmışlardı. Buna katılmıyorsun, değil mi, Zbig?

BRZEZINSKI:

Katiyen, asla.

IGNATIUS:

Bunu elbette Ruslardan duydum. Sovyet televizyonunda bu komik şovları görürdünüz, ulusların bu geçit törenini. Ruslar sadece oturup gülüyorlardı.

BRZEZINSKI:

Evet, fakat bölgesel olarak bu kadar büyük bir imparatorluğa sahip olmaktan müthiş derecede memnundular. Bu, kimliklerinin önemli bir dayanağıdır. "Dünyadaki en büyük ülkeyiz." Fakat bu ülkeleri ayıklarsanız, o kadar da büyük olmadıklarını görürsünüz. Ülkeye dair bu duygu bugün de tekrar düşünülmesi ve kavranması gereken bir gizemdir. İşte sürecin bu kadar acı verici olmasının sebebi budur: Rusya'nın bugünkü sınırlarının doğal

olmadığı düşünülüyor. Aslında Ruslar, birliklerini korumak için, sınırlarını belirlemeye karşı çıkıyorlar. Sınırların belirlenmesini isteyen eski Sovyet ülkeleri.

Çöküş yaşandığında nasıl bir travma olduğunu bilemezsiniz. Olaydan kısa bir süre sonra oradaydım, çeşitli cumhuriyetlerin başkanlarını ziyaret ettim. Bu ziyaretlerin sonunda, beni havalimanına bıraktılar. Başkan bana hoşça kal diyordu ve etrafta bekleyen birçok uçak vardı. Uçakların üzerine yeni isimlerini yazıyorlardı. Artık Aeroflot değillerdi, "Özbek Havayolları" ya da "Kırgızistan Havayolları" olarak değiştiriliyorlardı. Başkana "Aeroflot filosunu nasıl böldünüz?" diye sordum. "Çok kolay oldu. Sovyetler Birliği'nin dağıldığı gün bizim topraklarımızda olan uçaklar bizim filomuza ait oldular" diye cevap verdi. Karmaşık, kaotik ve sancılı bir süreçti.

Rus olmayanlar için, beklenmedik bir özgürleşmeydi; çünkü tarihsel süreçte hazırlandıklarından çok daha hızlı bir şekilde olmuştu; oysa ki Doğu Avrupa'da insanların beklediğinden daha yavaş olmuştu. İşte temel fark budur.

IGNATIUS:

Brent, Putin'e dönelim. Zbig, Putin'in eski Sovyet imparatorluğunun dağılmasını felaket olarak nitelendirdiğini söylemişti. Onun jenerasyonu ne istiyor?

SCOWCROFT:

Zbig'in tanımlamasına katılmadığımı söyleyemem, fakat Putin'in tek boyutlu bir figür olduğunu düşünmüyorum. KGB'nin önemli bir üyesiydi ve muhtemelen bu zihniyeti taşıyordu. Ayrıca demokratik bir düzen getirmeye çalışan ilk demokratik belediye başkanı olan Sobchak döneminde Leningrad'ın vekil belediye başkanıydı. Şimdi ne değişti? Bilmiyorum.

BRZEZINSKI:

Fakat üzülerek söylüyorum ki, Sobchak oldukça yozlaşmış biriydi.

SCOWCROFT:

Demokrasi ve rüşvetçilik birbirinden ayrışık değildir.

BRZEZINSKI:

Hayır, hayır. Hasar gören sadece demokrasi değildi, mesele bu. Hile buydu.

SCOWCROFT:

Bu konuda hemfikirim. Putin'in otobiyografisindeki ilginç anlardan biri, hayatının en etkileyici anlarından birinin annesinin kendisini gizlice vaftiz ettirmek için bir katedrale götürdüğü zaman olduğunu söylemesidir. Peki, bu ne anlama gelir? Bilmiyorum. Aklında binlerce tilki dolanan bir adam var karşımızda. En iyi yaptığı şey Rus milliyetçiliğine karşı çıkmaktır. Ünlüdür. Ruslar onu severler. Sovyetlerin çöküş felaketi imgesi konusunda, Rusların çoğu aynı bu şekilde düşünüyor.

BRZEZINSKI:

Fakat yüzleşmek gereken gerçeklerden biri de, onun iddiasına göre 20. yüzyılın bu en büyük felaketinin ardından doğan Rusya'yı onurlu ve ulusal bir devlet olarak tanımlaması, Rusya için Leninizm ve Stalinizmin olumsuz mirasıyla uzlaşmayı daha da zorlaştırdığını düşünüyorum. Almanlar bu süreci yaşamıştı ve Nazi tecrübesinin kötü olduğunu düşünerek bir bakıma ıslah etmişlerdi. Putin, Stalinizmi kınamayı belirsiz, kuşkulu ve taraflı yapan bir durum yarattı.

Bir de kısmi adalet duygusu ya da hah altına gizleme duygusu var; bu durum olumlu ve yapıcı bir tanımı erteler ve de geçmişe imparatorluğa özlem duyan bir yön katarak ulusalcılığı yabancılardan korkmak anlamına getirir. Ve bu sadece Rusya'nın dönüşümünü ertelemedi, ayrıca Rus milliyetçiliğini kaygı verici bir şekilde etkiledi (hatırlarsanız, siyah-gömlekli gençlik, Batı karşıtları, Asya karşıtları, bir çeşit ırkçı sınıf). Rusya'nın uzun vadedeki gelişmesi konusunda iyimserim. Fakat bir açıdan Putin'in Rusya'yı güçlendirdiği ve düzen yeniden sağladığı, diğer taraftan da nihayetinde Rusya ile Avrupa arasındaki kapıları açacağını düşündüğüm kendini bulmayı ertelediği oldukça çelişkili ve belirsiz bir durumuntam ortasındayız.

SCOWCROFT:

Bu kendini bulma durumu bir nesil sürebilir. Ruslar biz kimiz ve yapımız ne olmalı konusunu oturttuğu sürece daha birçok Yeltsinler, Putinler ve belki de Gorbaçovlar olacaktır. Tüm söylemek istediğim, Putin'in hareketlerinin ardında Rus milliyetçiliğine yönelmekten çok ne kadar eski Sovyetler Birliği'ni geri getirmek isteği var bilemiyorum.

Bir yıl önce Münih'te bir demeç verdiğini duydum. Demecin üç bölümü vardı. ilk iki bölüm halka duyuruldu, fakat üçüncü kısmın çoğunluğu medyaya duyurulmadı. Şunun gibi bir şeyler söylemişti: "Zayıf olduğumuzda, düştüğümüzde, siz Batıdakiler," (Bu bir NATO temsilcilerine hitabendi) "bizi ezip geçtiniz" ve bu ifadesini detaylandırdı. Ve sonra, "Şimdi ise gücümüzü tekrar topladık ve bir daha ezilmeyeceğiz. Kendimizi savunacağız" dedi.

Ve üçüncü olarak şöyle dedi: "Şimdi el ele verme zamanı. Nükleer silahlar konusunda el ele vermeliyiz, nükleer silahların yayılması konusunda el ele vermeleiyiz ve nükleer güç konusunda el ele vermeliyiz ki, hiçbir devlet uranyumu ulusal olarak zenginleştirmeihtiyacı hissetmesin." Buna aldırış etmedik.

Doğrusu Putin bizi azarlayarak popüler olmuştu. Bu Rus milliyetçiliğine bir çağrıdır. Şu an ne kadar elimizi uzatabiliriz ve o nasıl bir yanıt verir emin değilim. Ruslar gücü, dayanıklılığı ve kararlılığı severler. Onlara önemlilermiş gibi davranırsak, işbirliği içinde nasıl çalışabilir miyiz, bilmiyorum.

IGNATIUS:

Birleşik Devletlerin yeni Rusya ve aksi Rus milliyetçiliği, eski imparatorluğun bölünmesi ile ilgili sızlanmaları derdi ile nasıl baş edeceği sorusuna dönelim. Bir ABD yönetiminden diğerine, eski Sovyetler Birliği cumhuriyetlerini NATO kapsamına dahil etmek için dışa yönelik baskı yapma isteği hep vardı. Ve ayrıca Putin'in bu süreçte en kızgın olduğu şeylerden biri de, NATO'nun Rusya'nın bizzat merkezine kadar gelen kapılara kadar genişlemesiydi. NATO'nun Ukrayna ve Gürcistan'ı dahil ederek genişlemesi teklifi Rusları gerçekten altüst etmiş gibi görünüyordu.

Bir bakıma, bu bizi şaşırtmamalı. Eğer Birleşik Devletler, Kanada ve Meksika'yı içine almak için müttefiklerini genişleten potansiyel bir düşmanla karşılaşırsa, bu tabii ki bizi kaygılandırır.

SCOWCROFT:

Monroe Doktrini'ne başvururduk.

IGNATIUS:

Evet, doğru. 150 yıldır süregelen ve bunun sona ermeyeceğini söyleyen ünlü bir ulusal politikamız vardı. Zbig, gelişen Birleşik Devletlerin politikasında akılcı olanın ne olduğunu söyleyebilir misin?

BRZEZINSKI:

Politikadan sorumluymuşum gibi ifade etmeye çalışayım. Ben başkana tavsiye veriyor olsam, öncelikle ortak çıkar alanları be-

lirlemek gerektiğini ve bunları geliştirip geliştiremeyeceğimizi görmek gerektiğini söylerdim. Örneğin, silahlanma kontrolü ortak bir çıkardır. Bu, silah gücünün Soğuk Savaş döneminde olduğu gibi kontrolümüzden çıkmamaması için hem bizim, hem de onların çıkarıdır. Yani bu konuyla başlayabilirim.

Bunun mantıksal olarak, nükleer silahlanma karşıtlığına sebep olduğunu düşünüyorum. Ve tekrar söylüyorum, burada ortak bir çıkar söz konusu. Silahsızlanmanın nasıl yapılacağı bir anlaşmazlık konusu olabilir, özellikle de güç kullanma konusunda kışkırtıldığımız İran durumunda olduğu gibi. İran'la bir çatışma yaşarsak bunun Rusların kendilerine yönelik bir çıkar oluşturacağını pek sanmasam da, Rusların resmi olarak bize katılacaklarından da emin değilim. Artıları ve eksileri değerlendireceklerdir. Ve sonuçta ya bizim ağır bir bedel ödeyerek ya da yada onlar olumsuz etkilenmeden sonuçlanacaktır. Her halükarda, ortak çıkar söz konusudur.

Genel anlamda, Rusların daha önce bahsetmiş olduğumuz bölgede yani küresel Balkanlarda büyük çaplı istikrarsızlığın artmasını istemediğini düşünüyorum; çünkü bu durum Rusya'ya kadar yayılabilir. Rusya'dan ulusal bir devlet olarak bahsettiğimizde Rus halkının yüzde 20 ila 25'inin Rus olmadığını gerçeğiyle yüz yüze geliriz ve bunların içinde 30 milyon kişi de Müslüman'dır. Bu nedenle Ruslar için potansiyel sıçrama tehlikesinin olduğu Balkanlardaki istikrar önemlidir.

Ruslar ayrıca Çin ve Amerika'nın müttefik olması konusunda da endişelidirler; çünkü bu Çin'in Rusya'ya karşı daha fazla baskı uygulama imkanını verecektir. Bu bize, yapıcı olarak kullanılabilecek bazı diplomatik seçenekler sunar.

Fakat Rus liderlerin kişisel seviyedeki telkinlerinin stratejinin yerini aldığını düşünerek kendimizi kandırmamalıyız. Rusya'nın gerçek durumuna dair, örneğin demokrasi olmadığı halde demokrasi etiketinin yapıştırılması gibi yanlış anlamaları ortaya çıkaran liderleri kutsayıp onurlandırmanın doğru ol-

duğunu düşünmüyorum. Önemli olan, büyük bir imparatorluk gücüne tekrar sahip olunması isteğini azaltan ve zaman içinde kendi rekabetçi emperiyal sistemini yaratmaktan ziyade Batıyla daha yakın birlik içinde olma şansını Rusya'ya veren jeopolitik bir durum yaratmaktır.

Pratik anlamda bu, birçok şey ifade eder. Öncelikle, enerji ihracatçıları olarak Orta Asya uluslarıyla daha doğrudan ekonomik bağlantılar kurmak için planlı çalışmalı ve yollarının kesilmesine göz yummamalıyız. Yani Bakü-Ceyhan boru hattı önemli bir stratejik başarıdır. Nabucco boru hattını bu erişime bir destek olarak düşünüyoruz. Bu konuda ısrarlı olmalıyız. Çok uzun sürmemesini dilediğimiz orta Asya'dan Afganistan ve Pakistan yoluyla Hint Okyanusu'na ulaşacak olan boru hatları mümkün olacaktır. Bunlar yapılacak iyi işler.

Bu, senin NATO'nun genişlemesi sorunu akla getiriyor. Baltık ülkeleri NATO'ya katılmamış olsaydı, durum şu an nasıl olurdu, bir düşünün. Muhtemelen Rusya ile Gürcistan arasındaki gibi kaygı verici olurdu. Estonyalılar, şehirlerinin ortasında Sovyet işgalini onurlandıran bir anıta sahip olmak istemeyerek onu bir mezarlığa taşımaya karar verdiklerinde Rusların nasıl tepki verdiğine bakın. NATO'nun doğuya yayılmasıyla Sovyet bloğunun bir parçası olmak istemeyip NATO'ya dahil olmak isteyen ülkeler, şu an Rusya'yla daha önce hiç olmadığı kadar iyi ilişkiler içindedirler, özellikle de Polonya. Yani NATO işgalinin yıkıcı olduğunu düşünmüyorum, tam aksine yapıcı olmuştur.

Bu bizi, zor bir mesele olan Ukrayna ve Gürcistan sorununa getirir. Bence bu ülkeler Moskova'nın gölgesinde olmayı hak etmiyorlar. Aksine, Rusya'nın Avrupa'ya ilerleme olasılığı, eğer Ukrayna Batıya, yani Avrupa Birliği'ne ya da belki NATO'ya yönelirse, Ukrayna'ya öncesinde Moskova istemediği için NATO'ya ve AB'ye üye olamayacağının bildirilmesinden daha büyük olur.

Bu durumda, Ukrayna, Beyaz Rusya ve hatta Orta Asya ülkelerinin tekrar Rus hâkimiyetinde olabileceği düşüncesi Moskova'da canlı kalır.

Bunların hepsi, bir işbirliği alanı arar ve açık bir anti-Rus Amerika-Çin ittifakı gibi provokasyonlardan kaçınır diyebilirim. Fakat Rusların şöyle diyeceği jeopolitik şartları da oluşturur: "Eğer Batı ile ilişki içinde olursak, Lizbon'dan Viladivostok'a kadar uzanan bir çeşit Atlantik topluluğu olursa, geleceğimiz daha güvenli olacak, Uzak Doğu ülkelerindeki kontrolümüz güvence altında olacaktır." Bence böyle karmaşık bir stratejiyi koruma-yı başarabilirsek, Brent'in dediği gibi Putin kuşağının haricinde genç Ruslar bundan etkileneceklerdir.

IGNATIUS:

Doğru anladıysam satır aralarında, özellikle NATO'nun Ukrayna'ya yayılma hızıyla ilgili olarak Rus protestolarının arttığı şu günlerde fazla baskı yapmayın diyorsun.

BRZEZINSKI:

Evet, fakat yayılmayı önleyecek kararlar almayın. Örneğin, şu anki konu Gürcistan'ın ya da Ukrayna'nın NATO üyeliği değil. Mesele ilerde bu seçeneğe sahip olup olmamaları. Ukrayna'nın Yuşenko tarafından değil de, NATO'ya katılım tarihlerini (2006, iki yıl önce, üyelik hareket planı, ki bu bugün için büyük bir sorun-, ve 2008 NATO'ya giriş) belirleyen Rusya yanlısı rakibi Yanukoviç tarafından uygulanan bir programı var. Bu kişi Yanukoviç'ti, Yuşenko değil.

IGNATIUS:

Brent, NATO'yu dışarıya ne kadar yönlendirmeliyiz ya da dolayısıyla Rusya'yı nasıl dışarı itmeliyiz?

SCOWCROFT:

Bu tartışmanın dışında bıraktığımız konulardan biri de AB. Bana, NATO ile AB'yi birbirine karıştırıyoruz gibi geliyor. Bu bölgelerin büyük Avrupa topraklarına dâhil olmasını istemiyoruz. Bence, AB tamı tamına bu iş için tasarlanmış. AB'nin ulusların içyapılarını düzenlemesi ve bu topluluğa katılmak için onları hazırlaması beklenir; bu bağlamda da iyi bir iş çıkarır.

NATO ile AB'yi birbirinin yerine koyduğumuzda, elimizde iki farklı amaç için geliştirilmiş değişik araçlar olur. Bu iki örgütü birbirine tamamen karıştırdığımızı düşünüyorum. Zbig'in söylediklerinin birçoğuna katılıyorum. Fakat iki yerle ilgili yorum yapmak istiyorum. Birincisi, bizim ve Rusların mühim çatışmalarımızın olduğu alanlardan çok ortak çıkarlarımızın olduğu alanlar var. 'Yakın çevre' Rusya için tansiyonun yüksek olduğu bir yer ve bizim tanımımızla demokrasi sorunu için de durum böyle. Ruslar bu konuda gözlerini korkuttuk diye demokratikleşmeyecekler. Bu muhtemelen süreci yavaşlattı. Muhtemelen kendi sonuçlarına kendileri varacaklar. Fakat duruşumuzu netleştirmeliyiz, onları cezalandırmak ve gözlerini korkutmak sadece acı çekme duygularını kabartır.

Ukrayna ve Gürcistan meselesi ilginçtir. NATO'nun Doğu Avrupa'da yayılmasını desteklediğimi söyleyemem; çünkü NATO'nun hedef bütünlüğünü zayıflatmasından korkuyorum. Fakat işe yaradığını düşünüyorum. Sovyetler Birliğinin dağılmasında en hassas mesele olan Baltıklar özel bir durumdu. Hem biz, hem de Sovyetler için hassas bir sorundu; çünkü onların Sovyetler Birliğine dahil oluşunu hiçbir zaman tanımamıştık. Doğu Avrupa'nın geri kalan bölümünün aksine Ruslara göre, Baltıklar Sovyetler Birliği'nin bir parçasıydı. Bu konuyu çözüme kavuşturduk.

Fakat şimdi Sovyetler Birliği'nin eskiden açık birer parçası olan Gürcistan ve Ukrayna'ya bakalım. Uydu değildiler. Ukrayna ile Rusya'nın derin tarihi bağları var. Rusların Moğollardan

kaçmak için kuzeye ormanlara sığındıkları 13. yüzyıldaki Moğol istilasına kadar Kiev Rusya'nın kalbiydi.

Burada, bunun farklı olduğu bir düşünce var. Zbig'in aksine, Ukrayna'yı NATO'ya dahil etmenin Ruslar tarafından onları daha da fazla aşağılamak için yapılmış bir girişim olarak görüleceğini düşünüyorum. Dikkatlice devam etmeli ve AB'yi dışarıya uzanması için özendirmeliyiz. NATO'nun ne olduğunu ve nereye gittiğini tekrar düşünürsek, NATO'nun Ukrayna ve Rusya'ya olan paralel yaklaşımı mantıklı olabilir. Üyeliğe adım atmayı hızlandırmak şimdilik bir soruna yol açacaktır, özellikle de Ukrayna'nın doğu bölümünde Rusların çoğunlukta olduğunu düşünürsek.

BRZEZINSKI:

Bu Rus söylemi, fakat bu Rusya değil.

SCOWCROFT:

Batı kesimin çok farklı bir tarihi var. Ve anladığım kadarıyla Ukrayna bu konuda ikiye ayrılmış durumda.

IGNATIUS:

Bazı anketlere göre, Ukraynalıların büyük bir çoğunluğunun NATO üyeliğine karşı olduğunu gösteriyor ve kesin olan şu ki bariz bir kutuplaşma var.

BRZEZINSKI:

Bu tamamen doğru. Ve bunu sözde üyelik harekât planı olarak gören Ukrayna hükümeti (NATO'ya katılmak için değil de olası üyelik için hazırlık kararı) Brüksel'e gitme ve bu düzenlemeyi isteme girişimini ele aldı; çünkü doğu Ukrayna'nın desteklediği daha önceki hükümet bu adımları yıllar önce atmıştı. Fakat

Ukrayna hükümeti, bir referandumda halkın çoğunluğu onay vermezse üyelik istenmeyeceğini de belirtmişti. Yani buradaki mesele üyelik değil; üyelik olasılığının kabul edilip edilmemesidir. Eğer bir üyelik planı yoksa gerçekte kabul edilmemiştir. Olası bir yaklaşım.

IGNATIUS:

Bu, Ruslara çok da teminat vermiyor—

SCOWCROFT:

Bu olası bir yaklaşım değil.

BRZEZINSKI:

Sonuçta, kendi gelecekleri konusunda karar verecek olan sadece Ukraynalılardır, Ruslar değil. Aksi takdirde, 45 milyon kişilik bir ülkeyi hiçe saymış olursunuz ki kesin karara—

SCOWCROFT:

Oh, hayır.

BRZEZINSKI:

— varacak olan kendileridir.

SCOWCROFT:

Hayır. NATO'nun Rusya bize izin vermediği için harekete geçmediğini söyleyen sizsiniz. Bunu yapmak zorunda olduğumuzu düşünmüyorum. Ukrayna konusunda harekete geçmezsek, bu onların üyelikten men edildikleri anlamına gelmez. Hiçbir şey ifade etmez.

BRZEZINSKI:

Fakat durum şu ki—

SCOWCROFT:

Fakat üyelik programı bir yürüyen merdiven üzerinde gibi. İlle de ikinci kata gitmek istediğiniz anlamına gelmez, ama iyi bir bulgudur.

IGNATIUS:

Çizilen kader yolu bu.

BRZEZINSKI:

Fakat Ukraynalıların bizden istediği bu. Onlara gidip de, "İsterseniz, sizi destekleriz" demedik. Sıralama tam tersi oldu. Ukrayna başbakanı, cumhurbaşkanı ve parlamento sözcüsü, "Şu an üyelik harekât planı için kendimizi hazır hissediyoruz. Fakat ülkedeki referandum sonucunda onay çıkmazsa, NATO'ya üye olmayacağız" diye belirttikleri bir mektup yazmışlardı.

IGNATIUS:

Fakat Zbig, Ruslar karşı koymadan kaç defa gözlerine çomak sokabilirsin? Yeltsin yönetimindeki zayıflık yılları boyunca, Rusları karıştırıp sorumluluğunu üzerimize almama huyunu edindik. Bu süreç bitmeyecek mi? "Bu aslında bizim çıkarlarımıza ters ve buna direneceğiz" dediklerinde onları ciddiye almamız gerekmiyor mu?

BRZEZINSKI:

Eğer Ukrayna, Moskova'nın gölgesinde olmazsa, AB ile NATO arasında gidip gelirse, Rusya'nın da bu şekilde davranması olasılığı artar. Diğer ülkelerin egemenlik hakları pahasına Rus ha-

kimiycti korkusunun olduğu durumlar yaratırsak, aslında muhteşem emperyalizm özlemlerini pekiştirmiş oluruz.

SCOWCROFT:

Bunun bir seçenek dahi olduğunu düşünmüyorum. AB'nin Ukrayna üzerinde ısrar etmesi taraftarıyım. Avrupalılar hevesli değiller.

BRZEZINSKI:

Avrupalılar bölündü.

SCOWCROFT:

Bölündüler. Fakat Ukrayna'nın AB üyeliğinden yanayım ki bu Rusya'nın zıttına gitmedensöylediklerinizin tümünün gerçekleşmesini sağlayacaktır. NATO ise farklı bir araçtır. Rusya için, Soğuk Savaş dönemindeki can düşmanı olan örgütün sembolüdür. Artık bu şekilde düşünmüyoruz. Ama neden kışkırtıcı olalım? AB'yi bu bölgelere itelim ve durumun günbegün gelişmesine izin verelim.

BRZEZINSKI:

AB cephesiyle bir alıp veremediğim yok. Sorun, Ukrayna gibi önemli bir ülkenin NATO'ya dâhil olmak istemesiyle ya da en azından bu seçeneğe sahip olmak istemesiyle gelişti. Birileri şu soruyu sormalı: "Neden böyle hissediyorlar? Neden bu seçeneğe sahip olmak istiyorlar?" Ukrayna'yı NATO'ya dâhil olmak için teşvik etmedik. Ukraynalılar istekli davrandılar.

IGNATIUS:

Bazı Ukraynalılar.

BRZEZINSKI:

Doğuyu temsil eden partinin lideri ve programı resmen onaylatan kişi de dâhildir. Neden Ukraynalılar böyle düşünüyorlar? Kanımca, batı topluluğunun bir parçası olurlarsa güvenliklerinin güçleneceğini düşünüyorlar.

Bu nedenle, Moskova'daki liderlerin buna göz yummayacağını bilerek bağımsızlıklarını güçlendireceklerdir. Üç yıl gibi kısa bir zaman önce, Rus Dışişleri Bakanlığının resmi organı Ukraynalıların özgün bir millet olmayıp Rus soyundan geldiğini göstermek için tarihçiler tarafından hazırlanmış bir makale dizisi yayınlamıştı.

"Bu şansı en azından gelecekte yakalamak istiyoruz, tabii ki ülkenin bütünü onay verdiğinde" diyen Ukraynalıları harekete geçiren işte bu güvensizliktir. Bu isteği yerine getirmek için hiç acele etmiyorum. Fakat Ruslar bunun haklarına bir çeşit tecavüz olduklarını belirttikleri için buna karşı çıkmaktan rahatsızlık duyuyorum.

IGNATIUS:

Anladığım kadarıyla ikinizin arasındaki temel konu, Rusya'yı Avrupa'ya yaklaştırmanın ve Rusların Avrupalı kimliğine ve geleceğine sahip olmalarına izin vermenin Amerika'nın hedefi olması gerektiği ve Avrupalı Ukrayna'nın da bunun ilk adımı olduğudur. Ukrayna AB yolunda ilerlerken Rusya da onunla beraber ilerleyecektir. Bu nedenle Ukrayna'yı Avrupa'ya yaklaştırmalıyız, fakat bu bir krize ve anlaşmazlığa yol açmamalıdır. Doğru özetledim mi?

SCOWCROFT:

Hayır, benim açımdan tam olarak doğru değil.

BRZEZINSKI:
Evet ve de hayır. Bence sen bazı anlaşmazlıkları bir nevi fikir birliği şemsiyesi altında birleştirdin.

SCOWCROFT:
Bu hiçbir şekilde benim fikrim değil. Rusya ve Ukrayna'nın tamamıyla ayrı değerlendirilmesi gerektiğini düşünüyorum. Ve Ukrayna'yı Avrupa yoluna itersek, Rusya'nın da zorunlu olarak izleyeceğini düşünmüyorum. Rus üstünlüğünün onuru ve Ruslardaki Ukrayna'yı küçük kardeş olarak görme düşüncesi nedeniyle tam aksi olacaktır. Onların ayrı yollarda ilerleyeceğini düşünüyorum.

IGNATIUS:
Yani, Avrupalı Rusya veya Rusya'nın AB'nin gelecekteki bir üyesi olması fikrinin gerçekçilikten uzak bir düşünce olduğunu mu söylüyorsun?

SCOWCROFT:
Hayır, öyle düşünmüyorum. Bakın, Rusya'nın nihayetinde olası NATO üyeliğini göz ardı edecek değilim. Rusya'nın AB üyeliği için de olmaz diyemem; fakat bu çok karmaşık bir mesele ve şu anda bunun üzerinde konuşulmasının pek bir anlamı yok.

BRZEZINSKI:
Bunu da yadsıyacak değilim. Fakat ben bunun uzun bir zaman daha olasılık dâhilinde olmadığını düşünüyorum ve aynı şekilde eğer Ukrayna'yı hariç tutarsak da tamamen olası değildir; çünkü bu ilk olarak Slav birliği olarak ortaya çıkan süper ulus Rus fikrini tekrar canlandıracaktır. Ve bu, Rusya'nın Orta Asya'yı etkisi altına almasına yardım edecektir ki, bunu zaten fazlasıyla enerjik bir şekilde yapıyorlar.

Kendilerini Sovyet döneminin ertesindeki bu yeni duruma kendilerini alıştırmaları gerekiyor ve mümkün olduğunca dış dünyayla bağlantısı kesilen Orta Asyalılar, Gürcüler ve Ukraynalılar vasıtasıyla yeni düzenlemeler yapmak istiyorlar. Fakat uzun vadede bunun yapacak konumda olmadıklarını düşünüyorum.

Bu konuda akılcı davranırsak, meydan okumak yerine seçenek yaratırsak, Rusya daha büyük bir yapının çatısı altına girmeden bu mineralce zengin toprakları süresiz olarak kontrol edemeyeceği gerçeğiyle yüzleşmek zorunda olacaktır. Ve daha büyük bir yapı esas itibarıyla Avrupa-Atlantik topluluğudur. Rusya'yı Çin'in küçük hissedarı olarak görmüyorum. Eğer öyle olursa, bir gün mutlaka Uzak Doğuyu kaybedecektir, hatta belki de sarsıcı bir şekilde.

Kısa vadede, bu Rusları ciddi bir biçimde sıkıntıya sokan zor bir uyum sürecidir. Bizim onları sömürmeye kalkacağımızdan korkuyorlar, Avrupa'nın bir parçası olup olamayacakları konusunda emin değiller, Çin konusunda endişeliler. Bu, Rusların kendi aralarında sessizce dile getirdikleri ikilemlerin arka planıdır. Fakat Batı'da az da olsa zaman geçirmiş olan daha akıllı kimseler, bence, Rusya'nın batıya doğru ilerlemesi savına olumlu bakıyorlar. Tabii henüz geri dönüşü olmayan bir karar vermediler.

SCOWCROFT:

Rusya-Çin ilişkileri birçok kademeden geçmiştir ve oldukça ilginçtir. Ruslar hala Çin'e birçok askeri ekipman satıyorlar. Fakat kanımca, Rusya'nın jeopolitik bir düşmanı varsa, o da Çin'dir. Sibirya, büyük güçler arasında ulusal çatışmaların odak noktası konumundadır.

Bu ikisinin uzun vadede dost olabileceğini düşünmüyorum. Hem Şanghay İşbirliği Örgütü'nde (Rusya, Çin ve bazı Orta Asya ülkeleri arasındaki bu konsey görünüşte sınır meselelerini çöz-

meye yöneliktir) hem de ilişkilerinde bu şekilde davranıyorlar. Bence, bu Rusya açısından kısa vadeli bir düşüncedir. Silah sanayilerinin devam etmesini istiyorlar, bu nedenle de satabilecekleri her şeyi kim olursa olsun satmaya hazırlar.

BRZEZINSKI:

Şanghay İşbirliği Örgütü, Ruslar için çift taraflı bir kılıca benzer. Başlangıçta bunu destekliyorlardı, Çin'i kontrol altına almanın bir yolu olarak görerek oluşumuna destek vermişlerdi. Fakat sonuçta Çin'in Orta Asya'daki varlığının yasal dayanağı haline geldi.

SCOWCROFT:

Öyle oldu.

BRZEZINSKI:

Moğol istilasından beri ilk kez Çin birlikleri müşterek tatbikata katılarak batı Kazakistan'da ve Rus topraklarındaydılar, ki bu yeni gerçeklik oldukça sembolik ve yeni bir durumdu. Bu gerçek, bana oldukça komik bir şekilde geldi. Sovyet döneminde, bundan yıllar önce Kırgızistan'ı ilk ziyaret edişimde, Kırgızistan'ın başkenti Frunze'deki ana caddenin adı Lenin Prospect idi. Daha sonra başkenti Bişkek olan bağımsız Kırgızistan'ı ziyaret ettiğimde, caddenin adı Mao-Deng Xiaoping Prospect olarak değiştirilmişti.

IGNATIUS:

Atıyorsun.

SCOWCROFT:

Bu inanılmaz.

BRZEZINSKI:

Orta Asya'daki bu pazarlara giderseniz, Çin malları ve Çinli tüccarlar ile dolu olduğunu görürsünüz. Ve Rus-Çin sınırındaki Amur nehrine giderseniz, Rus tarafında asfaltsız sokakları ve ahşap kaldırımlarıyla muhteşem güzellikteki eski Rus-Ukrayna köylerini görürsünüz. Aynı zamanda, nehrin karşısına geçtiğinizde, geceleri ışıl ışıl parlayan yirmi otuz katlı Çin binalarını ve vızır vızır arabaları görürsünüz. Bu sınıra sadece bir bakan, "Neler oluyor burada" der. Bence bir ölçüde kasıtlı. Ve Rus sınırını yasal olmayan yollardan geçip çalışamayacak kadar sarhoş ya da tembel olan Rus köylülerin tarlalarını, ormanları kiralayan ya da perakende satış yapan birçok Çinli var.

Mançurya'da eski bir Rus şehri olan (Bolşevik Devriminden sonra birçok Beyaz Rus buraya kaçmıştır) Harbin'e giderseniz, Ruslarla ticaret için bir bölge olduğunu görürsünüz. Tüm sokak tabelaları Rusça ve Çincedir. Sonuç? Arabalar, televizyonlar, iPodlar satan Çinliler. Ve Ruslar da matroşka (iç içe geçmeli ahşap bebekler) satarlar. Bu aslında birçok şey ifade ediyor. Daha sonra, akşam Çin yemekleri ile karnınızı doyururken etrafınıza bakındığınızda, duvarın yanında dizili sandalyelerde oturup müşteri bekleyen güzel Rus kızları görürsünüz.

▶ ▶ ▶

IGNATIUS:

Biraz da Orta Asya'dan bahsedelim. Orta Asya Cumhuriyetlerine yönelirsek, liderleri tarafından Birleşik Devletler ile daha fazla ilişki içinde olma isteği ve Moskova'nın kendilerini hâkimiyeti altına alma ve müşterek enerji politikalarına çekme girişimleri nedeniyle büyük bir huzursuzluk duygusu olduğunu görürsünüz. Şu anda tüm Orta Asya ülkelerinin başkentlerinde durum böyledir. Bu konuda ne yapmalıyız? Bu Amerika için bir fırsat mı? Özbekistan, Kırgızistan ve dünyanın bu kesimindeki diğer eski

Sovyet cumhuriyetleri ile yakın ilişkiler mi geliştirmeye çalışmalıyız?

BRZEZINSKI:
Bu ne yaptığımıza bağlıdır. Bir nevi siyasi-askeri ilişki kurmaya çalışmamız gerektiğini düşünmüyorum, taktik bazında Afganistan'da bize yardım etmeleri hariç tutulabilir. Yapmamız gereken hükümette yüksek seviyede gerçek bir çabadan yoksun olarak şu an acemice yapmaya çalıştığımız şeydir ve bu ticaret için daha doğrudan bir erişim kazanmak içindir, özellikle de enerji ihracatı için, yani boru hatları: gaz ve petrol.

SCOWCROFT:
Gerçekten odaklanmamız gereken de bu. Siyasi değil, ekonomik. Dünyanın geri kalanı için bunlara erişim sağlamak.

BRZEZINSKI:
Örneğin, Afganistan üzerinden Hindistan veya Pakistan yoluyla Hint Okyanusu'na boru hattı planlamış olmalıydık.

IGNATIUS:
Dünyanın bu yakasındayken, bu bölgedeki su kaynakları için ihtiyacımız olanın yeni bir Tennessee Vadisi Otoritesi (TVO) olduğunu düşünüyordum.

BRZEZINSKI:
Kırgızistan'da.

IGNATIUS:
Bu sıradağlardaki karlarla dünyadaki en geniş hidroelektrik gücüne sahipsiniz, çok ciddi elektrik gücü ihtiyacınız var ve biz

Orta Asya Cumhuriyetleri ile Afganistan'ı birbirine bağlayan bir TVO yaratmalıyız. Yaklaşık olarak 2008 yılındaki Büyük Oyunun boru hatları ile ilgili olduğuna eminim.

BRZEZINSKI:

Evet, enerji onların asıl varlıkları. Ve dünyanın geri kalanı bunu istiyor. Eğer dünyanın geri kalanıyla doğrudan baş edebilirlerse, bağımsızlıklarını pekiştirmiş olacaklar. Daha önce bahsetmiş olduğumuz Hazar boru hattının önüne geçmek için Rusya'nın Gürcistan üzerinde baskı uygulamasının sebeplerinden biri de budur. Bu Saakaşvili değil, Gül Devrimi değil, bu Bakü-Ceyhan boru hattı. Nereye aktığına bakın. Azerbaycan ve Hazar Denizi'nden çıkıp Gürcistan yoluyla Türkiye'ye ve Batıya akıyor.

IGNATIUS:

Gelecekte, insanların boru hattı siyaseti konusunda savaşmaları olası mıdır?

BRZEZINSKI:

Enerjinin büyük bir siyasi baskı kaynağı olabileceğini düşünüyorum. AB ile Rusya arasında enerji alım satımları açısından gittikçe gelişen bir dayanışma olduğuna hiç şüphe yoktur. Ve Rusların Batı yatırımlarına ihtiyacı vardır. Fakat enerjinin kesilmesi durumunda bir gecikme var. Batıdaki sonuçlarının görünmesi hemen olacaktır. Rusya'daki finansal sonuçlar ise baskı uygulama konusunda Ruslara kısa vadeli avantaj sağlayarak üç, dört ya da beş yıl içinde hissedilecektir.

IGNATIUS:

Fakat bindikleri dalı kesebilirler.

BRZEZINSKI:

Uzun vadede, Batı'nın o zaman zarfında çökmediğini varsayarak. Yani durum biraz dengesiz. İşte bu nedenle Batı, Lukoil'in yaptığı şekilde enerji dağıtımına erişim sağlamak gibi Rusya'da yapılmayan ortak yatırımcılar olmak ve arazileri almak gibi yatırımlarda ısrarcı olmalıdır. Bu ofisin hemen sağ köşesinde bir Lukoil istasyonu var. Rusya'da Texaco istasyonlarına gerek yok.

SCOWCROFT:

Enerji, daha fazla jeopolitik önem arz eden bir konudur. Oturup dünyadaki enerji kaynaklarını ve talebi ölçmeliyiz ve bizi tehdit eden bu durumları azaltmak için bir dünya enerji yapısı geliştirmeye çalışmalıyız.

IGNATIUS:

Gelecek başkanın önüne sunulacak bir şeyler var: Rusya ile bir diyalog ve enerji ve enerji güvenliği konusunda birçok ülkenin dâhil olduğu küresel bir diyalog.

BRENT SCOWCROFT:

Kesinlikle. Mesela Çin ve İran'ı ele alalım. Çinliler İran'ın nükleer güce sahip olmasını istemiyor; fakat İran petrolüne erişebilmeliler. Onlara söylememiz gereken, gelin bir sistem kuralım; öyle ki bir yerde erişim kesildiğinde, bu sıkıntıyı paylaşacağız ve böylece herkes eşit şekilde zarar görecek. Bu sayede hiç kimse petrole bağımlılığın esiri olmaz.

▶ ▶ ▶

IGNATIUS:

Rusya'nın siyasi geleceğinden bahsedelim. Yeni bir başkanları var: Dimitri Medvedev. Kremlin'deki yetkililerle konuştuğumda,

Medvedev'i Putin'in bir kuklası olarak görmenin hata olduğunu, onun yeni nesli temsil eden ilk gerçek Rus başkanı olduğunu ve Putin'in KGB deneyimleriyle şekillenen bir geçiş dönemi figürü olduğunu söylediler. Bu bağlamda, o soğuk savaş döneminin çocuğudur. Medvedev ise değil; o Rusya'nın soğuk savaş dönemi sonrasındaki ilk lideridir. Kremlin kaynaklarım onu bu şekilde görmemiz gerektiğini ve yeni nesli temsil eden biriyle çalışma şansını elde etmemiz gerektiğini söylediler. Brent, sen ne düşünüyorsun? Onunla ya da onun herhangi bir adamıyla konuşma şansın oldu mu?

SCOWCROFT:

Onunla tanışma fırsatım olmadı. Onunla ilgili tüm bildiklerim okuduklarımdan ibaret. İlginç bir figür olduğunu düşünüyorum. Bulunduğu yere zayıflıklarıyla gelmedi. Açıkça görülüyor ki çetin bir karakter. Putin'den daha uluslararası bir yaklaşıma sahip gibi görünüyor.

Tahminimce, Rusya'daki ilginç dönemler yaşanacağı kesin. Putin'in bu davranışı ve örneğin Sergei Ivanov'u değil de, Medvedev'i seçmiş olması, Medvedev'i daha yönetilebilir görmesinden kaynaklanıyor gibi görünüyor. Fakat Medvedev başkan olduğunda, bir gün uyanıp, "Ben başkanım" diyebilir. Medvedev Putin'le olan kukla ilişkisi değişmez değildir.

BRZEZINSKI:

Her halükarda, kapalı kapılar ardında neler olduğunu bilmediğimiz için Medvedev'i başkanmış gibi değerlendirmeliyiz.

SCOWCROFT:

Evet.

BRZEZINSKI:

Onunla ilgilenmeye daha doğrusu onu desteklemeye çalışmalıyız. Yaşam öyküsünün Putin'den oldukça farklı olduğu bir gerçek. Eğitiminin başka bir konu üzerine olması iyi. Fakat Putin'in seçimi olduğu için Medvedev'e kısa zamanda meyve verecek gerçek bir başkanmış gibi muamele edilmesi hususunda çok da iyimser olduğumu söyleyemem. Yıllar boyunca, Putin'in Leningrad'taki yardımcısıydı. Aslında Putin'in Sobchak'ın yanındaki dış ofisindeydi ve Putin'in ofis asistanıydı.

Putin'in Sergei Ivanov'u tercih etmemesinin sebepleri konusunda Brent'in haklı olduğunu düşünüyorum. Ivanov başkan olsaydı, yetkiyle yani gücü kontrol eden gruplarla: FSB (Federal Güvenlik Servisi), ordu ve Kremlin'e bağlı oligarşi yöneticileri ile başkanlık güçlerini birleştirirdi. Medvedev'in derhal kendi güç kaynaklarını kurması olası gözükmüyordu. Bence, Putin bir müddet için ipleri ele alacak. Başbakanlığı kabul etmesi tesadüf değil. Zaten başbakanın sahip olduğu yönetimsel güçten bahsetmişti.

Bunun haricinde, halen az da olsa Medvedev'in hasta olup konumunu devretmesi olasılığı var. Rus anayasasına bağlı olarak Putin tekrar başkanlık için yarışabilir.

IGNATIUS:

Buna nasıl bir karşılık vermeliyiz?

BRZEZINSKI:

Bu konuda hiçbir şey yapamayız, bununla yaşamalıyız. Fakat mesele şu ki, Medvedev nominal egemenliği gerçek güce çevirebilene kadar, kararları Putin verecektir. Medvedev'in gücü bizim başkanımızın gücünün olduğu gibi ofisin yasalara bağlılığına değil, iktidarın gerçekliğine dayanacaktır.

IGNATIUS:
Evet, Putin'in Rus anayasasında çalışıyor olarak görülmesi çarpıcı olmasına rağmen, doğru.

SCOWCROFT:
Evet.

BRZEZINSKI:
Bu doğru ve iyi bir şey.

SCOWCROFT:
Yasalara karşı olmak istemiyor ve muhtemelen buna güveniyor. Belki de tekrar başkan olmayı planlıyordur.

BRZEZINSKI:
Ve bu Rus yasalarına ters değil.

SCOWCROFT:
Yasadışı değil.

BRZEZINSKI:
Kısacası bu seçenek de kenarda duruyor. Medvedev hastalanabilir.

IGNATIUS:
Evet, bir gün bir otobüsün altında kalabilir ya da yanlışlıkla aşırı dozda polonyum alabilir.

BRZEZINSKI:
Kesinlikle. Bunu göz ardı edemeyiz. Asıl sorun şu ki Medvedev'i Putin başa getirdi; peki Putin Kremlin'de onunla beraber iktidara daha yakın olan diğerlerini değil de neden onu seçti?

IGNATIUS:

Kremlin'deki idareciler bana, Putin'in iktidarın yeni nesle devredilmesi gerektiğinin farkmda olduğunu söylediler. O geçiş dönemi figürü. Kool-Aid* içtiğimi söylemiyorum, ama resmi yol bu.

SCOWCROFT:

Fakat hiçbirimiz bilmiyoruz. Putin'i Yeltsin getirdi ve tahminimce işler Yeltsin'in planladığı gibi yürümedi.

▶ ▶ ▶

IGNATIUS:

Birleşik Devletler'in Rusya konusunda yüz yüze kaldığı en kapsamlı soruna gelelim. Bu ülkeyle illişkilerimizde hedeflerimiz neler olmalıdır? Zbig, Amerika'nın Rusya bağlamında ulusal amaçları ve hedefleri nelerdir?

BRZEZINSKI:

Brent de ben de bu konuda neler yapılması gerektiği ile ilgili düşüncelerimizi farklı şekillerde belirtmiştik. Rusya'yı o yada bu şekilde Batı'ya yakın görmek istiyoruz. Bence Rus siyasi kültürü Asya'dan ziyade Avrupa'ya yakın. Bir bakıma Avrasyalı da denebilir. Fakat Rusların istediği yaşam tarzı ve kendilerini bağdaştırdıkları kültürel soy temelde Avrupalı, Batılı ve Hıristiyan. Uzak gibi görünse de, Rusya'nın giderek demokratikleşmesi mantıklı bir hedeftir. Bence Medvedev'den sonraki yeni nesil Rus liderler eski kuşak liderlerden daha demokratik, daha Avrupalı olacaklardır.

Bir gün Rusya cumhurbaşkanının - eğer Medvedev kalmaya devam eder ve Putin geri dönmezse belki Medvedev'den sonrakinin-, Harvard Ticaret Okulu ya da Londra Ekonomi Okulu'ndan mezun olacağını ümit ediyorum. Bu gerçek ötesi bir tahmin de-

* Oralete benzeyen bir içecek.

ğil; Rus elitleri artan bir hızla çocuklarını Tokyo ya da Pekin'e değil de, Amerikan ya da İngiliz üniversitelerine gönderiyorlar. Bir bakıma, Rus bakış açısına göre Lizbon'dan Vladivostok'a uzanan Avrupa sevindirici bir vizyon olacaktır; çünkü değerli gördükleri Uzak Doğu toprakları üzerinde kontrolü ellerinde tutmalarına olanak sağlıyor.

Urallara kadar uzanan Avrupa fikrine alternatif olan diğer bir vizyon, Rusları Avrupa'ya yaklaştırmaya yarayacak bir şey olarak ilk kez General de Gaulle tarafından ifade edilen fikir Rusya kendisini izole ederse ironik bir şekilde oluşabilir. Ve ardından, doğudaki bu kocaman bölgenin kontrolü, demografik kriz, göç, Çin baskısı, ölüm oranının yüksek olması ve sarhoşluk nedeniyle işi giderek zorlaşacaktır. Böylece Avrupa'nın Urallara kadar uzanması doğrulanmış olacak, ancak bu Rusya için bir felaket olacaktır. Açıkça görülüyor ki bu rastgele bir tahmin; fakat bence Ruslara sıkıntı verici bir ihtimal olabilir. Bu nedenle, Rusya'yı Batı'ya zorunlu olarak çekenjeopolitik bir durum yaratmak sancılı ve çok uzun vadeli olsa da, mantıksız bir hedef değildir.

IGNATIUS:

Brent, bu ilişkide Amerika'nın hedeflerini nasıl tanımlıyorsun?

SCOWCROFT:

Amerika'nın hedefi, Rusya'nın Avrupalı komşularıyla beraber rahatça yaşamasıdır. Büyük Peter'den beri Ruslar özlerinin ne olduğunu tartışıyorlar: Avrupalı mı, Asyalı mı yoksa Avrupalı görünümü olan Asyalı mı? Zbig'e katılıyorum. Köklerini bulmalarına ve bu kökle huzur içinde yaşamalarına destek vermeliyiz. Saldırgan, kızgın ya da hırçın olmalarını değil. Bu bir bakıma onların kendilerini eşit hissetmeleri için yolumuzdan bir nebze sapmamız anlamına gelebilir. Açıkçası bu oldukça uzun bir süreç olacak.

Aynı zamanda, çok fazla ödün vermeye karşı direniyorum. Mesela Zbig boru hatlarından bahsetti. Kazakistan'dan Hazar Denizinin altından Azerbaycan'a uzanan bir petrol boru hattı için çaba göstermemiz gerektiğini düşünüyorum. Bu Rusya'ya zarar vermeyecektir, yalnızca Avrupa'ya karşı tekel olma şansını ortadan kaldıracaktır.

IGNATIUS:

Eğer bunlar bizim hedeflerimizse, -Bush yönetiminin teklif ettiği ve Putin ve Rus liderleri endişelendiren- Çek Cumhuriyeti ve Polonya'daki füze savunma tertibatı planlarımızı yürütmemiz akıllıca mı? Bu süreç Amerika'nın daha önce tanımladığınız hedeflerine olumlu mu yoksa olumsuz mu etki edecek?

SCOWCROFT:

Bu projeyle allak bullak oldum. Başkan, İran'ın nükleer silahlara sahip olmasına izin veremeyeceğimizi bildirdi. Ancak biz yine de anlaşılanbir şekilde bunları temin edeceklerini farz ederek bu silahlara karşı savunma hazırlıkları yapıyoruz. Bu mevzilenmenin amacı kafamı karıştırdı. Ayrıca amacının Avrupa'yı ya da Amerika'yı korumak olup olmadığı net değil. Teknoloji farklı olmadığı sürece, aynı anda her ikisinin de yapılabileceğinden emin değilim.

Rusları, füze savunmasıyla ilgili sabit tutmaya çalışma yönündeki son rotamız beni oldukça yüreklendirdi. Bu konuda yeterli bilgim yok, fakat bana büyük bir soru işareti var gibi geliyor.

IGNATIUS:

Zbig, sen ne düşünüyorsun?

BRZEZINSKI:

Biraz canım sıkıldı bu konuda; çünkü bir taraftan Washington'daki planlama teşkilatı Polonyalılar ve Çeklerle füze savunma sistemi fikrini geliştirmemi istiyor, bir taraftan da Polonyalılar ve Çekler bununla başa çıkabilmek için benden tavsiye istiyorlar. Yani öncelikle Polonyalılara ve Çeklere söyleyeceğim şey şu:

Birleşik Devletlerle yakın bir müttefik olup olmamak size kalmış. Eğer Birleşik Devletler bu konuyu gerekli görüyorsa, uyum sağlamaya çalışmalısınız. Fakat nasıl yapacağınız konusunda oldukça tecrübeli olmalısınız ve bu da büyük ölçüde siyasi şartlara bağlıdır. NATO bu sisteme taraftarsa ve Rusya buna uyarsa, sorun yok demektir. Amerika ile bir plan yaparsınız ve karşılığını alırsınız, belki de bu silahlı güçlerin modernleştirilmesi olabilir.

Eğer NATO isteksiz olursa, Batı Avrupa ülkeleri karşı olursa, Ruslar kuvvetle karşı çıkar ve tehdit oluşturursa, işte o zaman sorun çıkar. Eğer Amerika gerçekten isterse, onunla beraber hareket etmelisiniz. Fakat daha sonra Amerika'dan telafi edici taahhüt almanız gerekiyor, yani Rus tehditleri gerçek olursa veya Rusların ekonomik ve siyasi izni olursa, bedelini alırsınız. Birleşik Devletler çift taraflı teminat vermeye istekli olmadığı için bu daha karmaşıklaşıyor.

İşte bu benim resmi arabuluculuk görevim. Amerikan politika strateji uzmanı olarak baktığımda, ben de Brent gibi şaşırıp kaldım. Şu an teklif edilen sistemin en son halinin Avrupalıları korumak anlamına geldiğini söylüyoruz. Fakat Avrupalılar böyle bir koruma istemiyorlar. Dahası ortada ne bizim uygulamak istediğimiz plan ne de ona karşı bir tehdit var. Yani bu acelenin nedenini görmüyorum. Tahminimce, eğer Demokratlar seçimleri kazanırsa, süreci yavaşlatıp fonu kısacaklardır. Aslında sonuç seçim sürecine ve oradaki asıl şartlara bağlı, yani Birleşik Devletler askeri konuşlanmanın ve seçim sürecinin sonuçlarının sorumluluğunu kabul etmeye hazır mı?

IGNATIUS:

Rusların kesin itirazlarına ve Rusların kaçınmak istediğimiz tepkisine neden olacak Avrupa'nın tam karşı çıkması olmasa da, belirsizliğine rağmen Birleşik Devletler bunda ısrar ederse bir tehlike oluşacağını düşünüyor musunuz? Kaçınmak istediğimiz Rusların tepkisi derken bir nevi içe çekilmeleri, Birleşik Devletlerin halen sınırlarına korkutucu bir füze yerleştirecek olduğu korkusunun oluşması. Brent, bahsetmiş olduğun hedeflere göre değerlendirirsek, ısrarcı davranmamız durumunda, olası en kötü sonucun ortaya çıkma olasılığı nedir?

SCOWCROFT:

Bence yapabiliriz, ama bunun olacağından pek emin değilim. Tehdit daha ziyade psikolojik. Aslında Rusların sistemden korkmalarını gerektirecek bir durum söz konusu değil.

IGNATIUS:

Bu doğru mu? Nükleer silah kullanımını engellemek amacıyla bir füze savunma sistemine kolayca çevrilemez mi?

SCOWCROFT:

Bir Rus füze atağına karşı bu yararsız olacaktır. Bu birkaç basit füzeyi engellemek için tasarlandı. Rus cephaneliğine karşı işletmek için tasarlanmadı. Bunu Rusya'ya karşı gerçek bir tehdide çevirmek devrim niteliğinde olacaktır ve değişim gerçekten gözle görülür olacaktır. Fakat açıkça görülüyor ki, Putin bunun kendisine karşı bir saldırı olduğuna karar verdi ve bence bunu Anti Balistik Füze Antlaşması'ndan vazgeçmek ve NATO hudutlarını kendisine doğru itmekle aynı tuttu, belki gerçekten de böyle olduğunu düşünüyor. Bu bakış açısına ne kadar saplandığını bilemiyorum. Bunun Ukrayna ve NATO kadar kritik bir mesele olduğunu düşünmüyorum.

IGNATIUS:

Zbig, Rus itirazlarına karşı ne kadar sert çıkmalıyız?

BRZEZINSKI:

Öncelikle, böyle bir sistemi yerleştirmenin zorunluluğundan şüphe duyuyorum. Aynı zamanda, Rus tepkisini tümüyle yadsıyamayız. Onları teskin etmeye çalışmalıyız demiyorum. Ruslara, eğer müzakere teknikleri tehdit içermeye devam ederse, bunun zarar vereceğini açıkça söylemeliyiz.

Bu plan bağlamında, bazı gerçek şüphelerim varsa da, yönetimin Ruslarla ciddi olarak konuşmaya çalıştığını ve bu sistemin kendilerine karşı tasarlanmadığından emin olmaları için uğraştığını düşünüyorum. Bence yönetim bunu iyi niyetle yapıyor. Ve Rusların buna yanıtı, "Bu ülkeleri ve bu tesisleri hedef alarak roketleri konuşlandıracağız" şeklinde olamaz. Bu, ciddi tartışmalara uygun değildir. Eğer olursa, anlaşmazlık ortaya çıkar. Sorunları tehditlerle çözemezsiniz.

Bu arada, Ukrayna ile ilgili tartışmalarla ilgilenmemi sağlayan öğelerden biri de bu. Birincisi, Rusların komşusu olan Ukrayna'nın NATO'ya dâhil olması ihtimaliyle karşı karşıya kalması. Açıkça belirtilmesi gereken diğeri, Putin'in Yuşenko'yla basın toplantısında yaptığı gibi, "Siz NATO'ya doğru ilerlerseniz, biz de nükleer silahlarla sizi hedef gösteririz." Sözde kardeş olan uluslar arasında bu zorbalıktır. Eğer Rusya ortak olmak istiyorsa, bu müzakere tarzının zarar verici olduğunu düşünüyorum.

▶ ▶ ▶

IGNATIUS:

Ruslardan bahsedildiğinde direnmenin zor olduğu bir konuyla anlaşmaya varalım: Rus benliği

BRZEZINSKI:

Bazı başkanların bunun farkına varmada oldukça iyiler.

IGNATIUS:

Hepimiz büyük Rus yazarların romanlarını okuyarak büyüdük ve her birimiz Sovyet dönemindeki eski Moskova'ya gittik. Sovyet dönemindeki Moskova'nın çelişkilerinden biri gezegenin en entelektüel şehri olması idi. Oraya gitmek Greenwich Village'ı ziyaret etmek gibi. Bazen kültürlü ve çok okumuş, gizlice çalışmalar yapan muhalif entelektüellerin olduğu apartmanlara girerdiniz ve sabaha kadar onların büyük hayalleri ve fikirleri üzerine konuşurdunuz. Moskova'ya şimdi gittiğinizde ise mantar şehre döndüğünü görürsünüz. Sokaklarda Las Vegas'tan fazla neon vardır. Kasvetli bir havası vardır. Pahalı kıyafetler içinde güzel kadınlar, barlarda ve restoranlarda su gibi para harcayan adamlar etrafta dolaşır. Fakat yeni Rusya'da edebiyata dair bir şey ararsanız, bulamazsınız.

Bu geniş kültürel açıdan, Rusya'nın gidişatını nasıl görüyorsunuz? Sadece bir ulus devlet olarak değil, kültürel olarak bakın. Zbig, bir bakıma Rus kültürünün gölgesinde büyüdün.

BRZEZINSKI:

Şüphesiz ki, Rus toplumundaki insan ilişkilerinde sıcak bir derinlik, bir yoğunluk vardır. Toplumda öyle bir komünyon hissi vardır ki, KGB'nin bir parçası veya Gulag'ın kurucuları olmayıp, sadece baskıcı bir sistemin mağduru olan ve ruhları kızgınlık ve yoksunluk hisleri beslenen ve böylece daha gerçek insanlar haline gelen Ruslarda çok kolay şekilde ortaya çıkar.

Kısacası, söylediklerinizle ilgili iyi düşüncelerim var. Rusları sevmemin sebebi de bu. Bir Rus olmaktan memnunum. Belki şaşırabilirsiniz ama bana karşı oldukça sıcaktırlar; çünkü çoğunlukla onların kendi ülkeleri ile ilgili hoşlanmadığı şeylerden ben de hoşlanmıyorum.

Genellikle Rusların hem en mübarek hem de aynı zamanda en kötü insanlar oldukları söylenir. Rusya'daki bazı insan hakları savunucularının her ne pahasına olursa olsun her şeyi tehlikeye atmaya ve feda etmeye hazır olduklarına hiç şüphe yok. Bunu insan kapasitesini aşan bir bağlılıkla yaparlar. Bir de acıya karşı bu duyarsızlık hissi, insanları gaddarlaştırmaya karşı bir istek var. Rus ordusunda olan bitene bakın. Kendi gençlerine yaptıkları muamele muazzam bir skandal. Neyse ki buna karşı olan bir akım gelişiyor. Bu caniliğin, hayvanlara kötü davranmaya izin veren ve insanların da farkı olmadığını düşünen köy hayatının yarı hayvani düzeyinin ürünü olduğunu düşünüyorum. Hatta neredeyse insanlara kötü muamele etmekten tatmin duyarsınız; çünkü siz de aynı şekilde kötü muamele görmüş ve mahrum bırakılmışsınızdır.

Orada Rusların benliği vardı. Şimdi bozuluyor mu? Korkarım ki haklısın. Tanımladığınız aniden gelişen mantar şehir olgusu Amerika'nın en kötü özellikleriyle örtüşüyor. Kendi şahsi hayatlarımızın aynı sıcaklığa, samimiyete ve Rusya'da zamanla önemini yitirdiğini gördüğümüz paylaşılan felsefi fikirlere sahip olmadığını düşünüyorum. Bu durum teknolojik ve kar odaklı, yani başarının ilk şartının maddi varlık olduğunu düşünen toplumların bir özelliği olabilir. İşte bu nedenle bazen kendi toplumumuz için endişe ediyorum.

IGNATIUS:

Brent, sence Ruslar kendi benliklerini yitiriyorlar mı?

SCOWCROFT:

Temel şeylerde tahminde bulunmak için erken olduğunu düşünüyorum. Rus benliği konusunda dediklerinize katılıyorum. İnsanların oldukça dokunaklı olan duyarlılığı ve sıcaklığı var. Bunu onların müzik ve edebiyat eserlerinde görebilirsiniz. Fakat

Rusya'nın acımasız bir geçmişi de var. Defalarca istila edilmiş ve doğal sınırları olmayan bir ülke. Güvenlik kaygısıyla acımasız liderlerin egemen olduğu bir ülke. Yani hayatta kalmak için sürdürülen bu vahşice mücadele ve güvensizlik duygusu kökleşmiştir. Kurtuluşlarını sınırları mümkün olabildiğince genişletmekte görmüşlerdir ki, böylece istilacılardan rahat bir nefes alabilsinler.

Rus benliği bu tecrübelerin karışımından oluşur. Değerli niteliklerinin yanında, güçlü oldukları zaman saldırgan olabilirler ve diğer insanlara karşı acımasızca davranabilirler. Zayıf olduklarında ise süt dökmüş kedi gibi olabilirler.

İyi yanları zamanla kötü olanların üstüne çıkamayacak bir benlik değildir. Rus devletinin gelişmesinden bahsediyorduk, bence Rus insanı da gelişecektir. Eğer Rusya insanların güvenli, rahat ve iç vedış tehditlerden uzak bir toplumda yaşayabilecekleri şekilde gelişirse, Rus benliğinin iyi parçaları açılıp gelişecektir.

–1 Nisan 2008–

ALTI

VAZGEÇİLEMEZ ORTAKLIK

David ignatius: Amerika ve dünyayı düşündüğümüzde, genellikle Avrupa'yı, hakkında bilinmesi gereken her şeyi bildigimiz statik ve değişmez bir alan olarak görürüz. Son yirmi yılda Avrupa'nın da, dünyadaki herhangi bir bölge kadar değiştiğini unuturuz.

Avrupa Birliği kuruldu ve batı Avrupa'nın ötesine taşarak farklı yeni üyeleri katacak şekilde genişletildi. Avrupa, imkansız olduğunu düşünen birçok kişinin beklentilerine rağmen kendi para birimini oluşturdu. Avrupa her açıdan çok farklı bir yer. Peki yeni Avrupa nedir? Onu farklı kılan nedir? Ve Birleşik Devletler için hangi yeni güvenlik meselelerini ortaya koymaktadır? Zbig?

BRZEZINSKI:

Avrupa'da yeni olan, açıkça görüldüğü üzere gelenceksel ulusal egemenliğin ötesine geçen kurumsallaşmış bir çabanın varlığıdır. Bu oldukça önemli bir başarıdır. Birleşik Devletler "daha mükemmel bir birleşme"ydi. Ancak kurulduğu zaman çoğu Anglo-Saksondan, kölelerden ve geriye kalan Kızılderililerden oluşan şu anki halinden daha mükemmel bir birleşimdi. Avrupa

Birliği'nin bu kadar çok farklı uluslar ve dillerden oluşuyor olması tarihte görülmemiş bir durum.

Amerikan bakış açısıyla bakacak olursak, bu yeni Avrupa'nın bir, daha geniş olması, iki, politik açıdan daha net tanımlanmış olması, üç, kendisine ait arttırılmış bir askeri gücünün olması ve dört, Birleşik Devletler'le müttefik olması bizim çıkarımızadır.

Bu dört özelliğe kısaca birer kelime ekleme yapayım:

Tarihi ve kültürel anlamda tanımlanmış bir Avrupa'nın oluşumunun halen bitmemiş bir süreç olması açısından Avrupa daha genişlemelidir.

Amerikan bakış açısıyla Türkiye'nin böyle bir Avrupa'nın içinde yer alması istenilir bir durumdur, çünkü dışarıda kalmış bir Türkiye'nin Ortadoğu ülkesi olması ve dolayısıyla Ortadoğu'yu Avrupa'ya getirmesi muhtemeldir.

Avrupa, ortağımız olması açısından politik olarak daha iyi tanımlanmalıdır. Avrupa'nın sosyo-ekonomik alandan politika ve askeri alana kadar çeşitli alanlarda geçerli kararlar alabilmesini istiyoruz.

Üçüncü olarak Avrupa'nın askeri anlamda daha yeterli olmasını istiyorum, çünkü ortak bir çok sorunumuz güvenlikle ilgili konular. Üzücü olarak, şimdiye dek transatlantik diyalogu daha çok Birleşik Devletlerin, Avrupa'nın yükümüzü paylaşması –ki bunu yapmaya muktedir değiller- yönündeki taleplerini içermekteydi. Karşılığında Avrupalılar kararlara katıldıkları, ama yükü üzerlerine almaya yetersiz olduklarını iddia etmekte ısrar ettiler. Askeri olarak daha güçlü bir Avrupa bir müttefik olarak daha iyi olacaktır. Nicolas Sarkozy yakın zamanda Avrupa'nın altı önde gelen ülkesi – Fransa, İngiltere, Almanya, İspanya, İtalya ve Polonya- nin her birinin on bin asker vermesiyle altmış bin askerden oluşan daimi özel bir birlik oluşturulmasını önerdi.

Son ve en belirgin olarak, bence Irak'ta oluşan masrafa rağmen Amerika halen dünyadaki en üstün devleti. Yine de Avrupa'nın müttefiği olmasına ihtiyacı var, çünkü bu ortak etkimizi en üst seviyeye

getirecektir. Ancak ilgili olduğumuz birçok konuda Avrupalı bakış açısı tarihsel anlamda biraz daha karmaşık, belki de bazı açılardan biraz daha bilgedir. Bence Avrupa ile kararlar kadar yükleri de paylaşacağımız gerçek bir ortaklık yararımıza olacaktır.

IGNATIUS:
Brent, yeni Avrupa'yı nasıl tanımlarsın? Sence ne kadar yenidir?

SCOWCROFT:
Yeni olanın ulusal egemenliğin ötesine geçme olduğu konusunda Zbig'e katılıyorum. Bu yeni ve birçok açıdan benzersizdir. AB temelde organizasyonel olarak Birleşik Devletlere benzemiyor. Her ne kadar ABD sıklıkla bir model olarak görülse de, AB bir çığır açmaktadır. İlerlemekte olan önemli bir iş. Hem Avrupa'da, hem de Amerika'da bunun nereye gittiği ve hatta istenilir olup olmadığı yönünde cok fazla belirsizlik var. Birleşik Devletler AB konusunda uzun süredir kararsız olmuştur. Bir yandan, konuyu Henry Kissinger'in yaptığı gibi ele alabiliriz: Avrupa'yı aramak istiyorsanız telefon numarası nedir? Öte yandan birleşmiş bir Avrupa konusunda çok tedbirliyiz. Bir çok açıdan İngiltere, Fransa, Almanya ve bu şekilde ülkelerle tek tek anlaşma yapmayı tercih ederiz. Avrupa'daki belirsizlik, 1948'de kurmuş oldukları (Avrupa) Kömür ve Çelik Ortaklığı'nı Amerika Birleşik Devletleri ya da daha gevşek, daha çok bir konfederasyon gibi bir birliğe çevirmeyi isteyip istemedikleri ile ilgili idi. Bu soru AB'yi derinleştirme ve genişletme konularındaki münakaşaya dahil oldu. Daha fazla ülkenin eklenmesi ya da mevcut üyeler arasındaki bağları güçlendirme üzerinde mi yoğunlaşıyorsunuz? Bir süre için Fransızlar her ikisini birden yapmak istediler. Ancak her ikisini birden yapmak son derece zordur, çünkü ne kadar genişlerseniz, bir araya getirmeniz gereken gerçek anlamda kaynaşabilecek bir birliğe dair ilgi alanları, yaklaşımlar ve genel bakış açıları da o kadar farklılaşır.

IGNATIUS:

Brent, sence bu daha geniş Avrupa daha dar olan AB'nin tutarlığını muhafaza edebilecek mi? Bazen Avrupalıların, Slovaklarla, Kıbrıslılarla ve yeni Avrupa'ya getirdiğimiz tüm farklı insanlarla ne ortak yönü olduğunu sorduklarını duyuyorum. Birliğimizin yapısını temelde zayıflattık mı?

SCOWCROFT:

İşte bu bir ikilem. Zbig'in söylediği gibi, Avrupa'yı genişletmeyi çok fazla isteyen var. Türkiye klasik bir örnek, çünkü Türkiye coğrafi olarak Avrupa ve Asya'ya uzanıyor. Ne kadar genişlerseniz, daha az bağlı bir yapının ortaya çıkma ihtimali yükselir. Bununla birlikte bence Türkiye'nin AB'ye katılması son derecede önemlidir.

Askeri açıdan bir şey daha söylemek istiyorum. Zbig bir Avrupa ordusundan bahsetti. Ancak AB'nin gelişmesinin Amerika açısından ortaya çıkardığı gerçek anlaşmazlıklardan biri, Avrupa ordusu ve NATO'nun rolü üzerine idi. Bu anlaşmazlık, kısmen Avrupa ülkelerinin savunma tesislerine para yatırmaya hazırlıklı olmaması nedeniyle şu anda biraz arınmıştır. Ancak uzun bir süre özellikle Fransızlar, AB'yi, NATO'dan farklı ve bazı açılardan rekabet halinde bir ordu kurmaları için ikna etmeye çalıştılar. NATO'yla ortak yapılan operasyonlar tamamen isteğe bağlı olacaktır.

Bu özel akımlar şu anda o kadar dikkat çekici değil. Geçici bir sessizlik hakim, çünkü Avrupa üzerine çok fazla yük alıp bunu sindirmeye çalışmaktan yoruldu. Ve ordu meselesi nispeten pasif durumda. Ancak karşımıza çıkan konular bunlar. Daha önce görülmemiş konular, çünkü bilinçli bir eylemle büyük bir gücün kurulmasına daha önce şahit olmadık.

BRZEZINSKI:

Buradaki paradoks Avrupa Topluluğu'nun genişlemiş haliyle kendisine Avrupa Birliği adını vermesi. Esas olan olay Avrupa Birliği büyümenin sonucunda Avrupa Topluluğu haline gelmesi oldu.

10 ya da daha az ülkeden oluşan Avrupa Topluluğu birbirine daha fazla bağlıydı Gerçekte eğer 50'li yılların sonlarında gerçek bir Avrupa Birliği oluşturulabilmiş olsaydı, şu anda Fransa, Almanya ve bir kaç tanesinin daha dahil olduğu tek bir Avrupa devleti var olacaktı. Halbuki şimdi kendisine birlik adını veren daha büyük bir Avrupa var. Ekonomik ve sosyal anlamda çok başarılı. Ancak henüz kendisini politik olarak tanımlaması gerekiyor ve Amerikan bakış açısıyla bunu yapması iyi olacak. Bence muhtemelen kendisini tanımlayacaktır, çünkü yavaş yavaş o yönde ilerliyor. En şiddetli sorun savunma alanında ortaya çıkıyor. Avrupalılar savunma için çok fazla harcama yapmak istemediler. NATO'yu destekliyorlar ve bir parçası olma konusunda istekliler, bu da onlara güvenlik hissi veriyor. Ancak bu oturumlarda konuştuğumuz küresel sorunlarla yüz yüze gelen Atlantik İttifakı'nın, sadece bir taraf kararları alıp büyük yükleri üstlendiği takdirde işlemeyeceği gittikçe artan bir şekilde gün ışığına çıkmaktadır. Avrupa'nın bunu farketmesi gerekiyor. Bence gücümüz her ne kadar belirleyici olsa da, nihai olmadığını öğrendik. Her iki taraf da Amerika ve daha iyi tanımlanmış ve ordu açısından kendine yetebilen bir Avrupa ile daha yakın bir ilişkiyi ortak çıkar olarak algılamaya başladı.

Tabii bu Avrupa'nın nerede son bulacağı sorusunu ortaya çıkarıyor. Ben Ukrayna'nın da birliğe katılacağını ve AB'nin neredeyse tüm üyelerinin NATO üyesi olacağını düşünüyorum. Bu nedenle eğer Ukrayna bir gün AB'nin bir parçası haline gelirse, NATO üyesi olmanın yollarını arayacaktır.

Bu da, bir noktada Avrupa'nın Rusya ile ilişkilerinin niteliği açısından geçen bölümde bayağı detaylı olarak konuştuğumuz bazı karmaşık soruları doğuracaktır. Ancak ben Atlantik'in her iki tarafındaki ileri görüşlü liderlerin bu tarihi gelişmeyi artık istenen bir olgu olarak gördüklerini gözlemliyorum. Ve bence Batı intihar etmedikçe, bu neredeyse kaçınılmaz olarak görüyorum.

IGNATIUS:

Peki Avrupa'nın kendine ait güçlü, bağımsız bir savunma gücünün olması gerçekten Amerika'nın çıkarına mıdır? Avrupalılara bunu daha fazla yapmalarını söylüyoruz. Fakat gerçekten de NATO dışında kendilerine ait bağımsız bir savunma güçleri olsa, bu bizim için sorun oluşturmaz mı?

BRZEZINSKI:

Şu soruyu sormak gerekiyor, "Bağımsızlık ne için?" Avrupa'nın yeni büyük bir savaşa yönelik bağımsız bir gücünün olmasını muhtemel görmüyorum. Avrupa'nın sınırları dışında yüzbinlerce birlik görevlendirecek bağımsız bir gücünün de olacağını sanmıyorum. Ancak Avrupalıların seferi güçlerinden daha fazla gücü olabilir, ki bir tabur kadar olan bu seferi güçleri - genellikle bizden ulaşım konusunda bile yardım talep ederek- seçerek Afrika'da bazı bölgelere sevketmektedirler. Avrupa kendisini sıkıntıya sokmadan, ancak aynı zamanda Amerika ve Avrupa arasındaki güvenlik bağları gevşeyecek yada kopacak kadar bağımsız hale gelmeden çok şey yapabilir.

SCOWCROFT:

Kanaatimce Avrupalılar stratejik anlamda yorgunlar. 20. yüzyılda çok acı veren iki uzun savaş yaşadılar. Bu savaşların nüfusları, siyasetleri ve genel bakış açıları üzerinde bedeli oldu. O yüzden güçlü bir askeri gücün varlığına gerek görmüyorlar, özellikle de bizim askeri gücümüz bu denli fazlayken. Bu nedenle her ne kadar askeri güçlerinin olmasının faydalı olacağı fikrine katılsam da, bana gore bir süre eski enerjilerine kavuşuncaya kadar aramızdaki işbölümüne devam edip bizim daha çok askeri işleri yapmamız ve Avrupalıların da kendi iyi yaptıkları işleri yapmaları, yani diğer ülkeleri Avrupa Birliği'ne katılabilecek şekilde yeniden inşa etmeleri ve organize etmeleri iyi olacak gibi görü-

nüyor. Onlarla son derece yakın çalışmalı, ancak bir yandan da daha fazla askeri güç gerektiği ile gözlerini korkutmanın bir işe yaramayacağını bilmeliyiz.

BRZEZINSKI:
Doğru, ancak bu konuda benim bir tereddütüm var. Bu anlattığımız konunun faydaları hakkında değil, Brent, fakat daha çok eğer bu tarz bir iş bölümü olacaksa ortaya çıkabilecek politik sonuçlar açısından. Örneğin Afganistan'ı ele alalım. Avrupalılar Afganistan'da güzel işler yapıyor olacaklar. Yollar, okullar yapacaklar ki, zaten bizden daha iyi yapıyor olabilirler. Ancak biz orada savaş yapıp kan akıtıyor olacağız.

Amerikan halkının uzun vadede bunu bir ittifak olarak göreceğini sanmıyorum. Bundan dolayı kızacağız. Doğru ifade ettiğin şekliyle Avrupalıların stratejik yorgunluğuna rağmen onlardan dünyanın durumu için daha sorumlu olmalarını beklemeye hakkımız olacak. Bizden geri kalıyorlar. Ancak İngilizlerin bu sorumluluğu almaya istekli olduğunu, Fransızların da Polonyalılar ve Hollandalılar gibi küçük müttefiklerle birlikte gittikçe artan bir isteği olduğunu görüyorum. Asıl sorun olanlar Almanya ve İtalya. Bence bunlar üstesinden gelinebilir.

SCOWCROFT:
Ben bir iş bölümünden bahsetmiyorum. Ben tüm üyelerin eşit olmakla birlikte aynı yönde katılım göstermeleri gerekmediğini söylüyorum.

BRZEZINSKI:
Tamam buna katılıyorum.

SCOWCROFT:
Ben daha fazla yapabileceklerini ve tek taraflı daha fazla yapmaya istekli olduklarını söylüyorum. Bizim de bunu görmemiz ve

eşit gayret talebinde bulunmamız gerekiyor, çünkü eğer böyle bir talepte bulunursak nihayeti ayrılma olacaktır.

BRZEZINSKI:
Haklısın.

IGNATIUS:
Brent, Afganistan'da pratik anlamda derken neyi kastediyordun?

SCOWCROFT:
Örneğin Paddy Ashdown tarzı bir kişilik gidip Ashdown'un Bosna'yı politik ve ekonomik olarak bir araya getirdiği rolü üstlenebilir. Ashdown, askeri mevcudiyetimizi dengeleme ve ayrıca Afganistan'da ortak gücümüzü gerçekten birleştirmenin bir yolu olarak Birleşik Devletleri'nden daha çok ekonomik kaynak cezbedebilmiştir.

BRZEZINSKI:
Şöyle bir anlattıklarını netleştireyim. Amerika savaşmanın ve lider olmanın ağır olan yükünü üstüne alsa da, Avrupalıların kendilerine düşen rolü arttıracaklarını bekliyor musun? Yada onları muaf sayabilir misin?

SCOWCROFT:
Yo, hayır onları muaf sayamam. Bob Gates'in NATO'nun iki kademeli olamayacağı söylemine katılıyorum. Ancak kendilerine düşen askeri yükü göğüslemedikleri için onlara sürekli olarak sopa çekemeyiz çünkü işin iç yüzü daha karışık. Anlayışlı ve gerçekçi olmalıyız böylece ittifak genel olarak etkisini en yüksek hale getirebilir.

BRZEZINSKI:
Öyleyse askeri yükün eşit olarak dağıtılması gerekmiyor.

SCOWCROFT:
Evet öyle.

BRZEZINSKI:
Ancak paylaşılması gereken önemli bir şey olmalı.

SCOWCROFT:
Kesinlikle.

IGNATIUS:
Avrupalıları endişelendiren bazı şeylere yönelmek, bence listenin en başında bazen Eurosklerosis dediğimiz bu eski kıtanın kendini yeniden yapılandırırken ve Avrupa Birliği genişlerken bir takım demografik sorunlarının olması. Bir çok önemli Avrupa ülkesinden nüfus çoğalmıyor. İskandinavya ülkeleri, Almanya, İtalya'da doğum oranları o denli düşük ki, ekonomilerinin işlemesini istiyorlarsa gittikçe işgücüne olan ihtiyaçları artacak. Ve bu da bazı Avrupalıları son derece karamsar yapıyor. O kıtada doğmuş ve genç yaşta Amerika'ya gelmiş biri olarak Zbig, Avrupa hakkında bu temel demografik karamsarlığa katılıyor musun?

BRZEZINSKI:
Başından itibaren demografik sorun için bir çözüm önerim yok. Ve itiraf etmeliyim ki bu konuda fazla bilgim yok. Ancak bana öyle geliyor ki, demografik projeksiyonların tek yönlü olarak değerlendirilmemesi gerektiğini ortaya koyan yeterince delil var. Eğer biri azalan bir nüfus planı yapıyorsa, bunun sürekli olacağını farzetmemeli, aynı şey artan bir nüfus için de geçerli. Dünyanın

nüfusuyla ilgili yapılan planlardan çoğu yıllar içerisinde gözden geçirilerek oldukça fazla düzeltildi. Bence bazı Avrupa ülkeleri evlilik başına düşen çocuk sayısında bazı değişimler gözlemlemeye başladılar.

Ancak, evet, bir sorun var. Bence Avrupalılar bu sorunlar başkalarının çözmeye çalıştığı şekilde çözmeye çalışacaklar, yani büyük ailelerin oluşumunun teşvik eden sosyal politikaları uygulayarak ve daha büyük sayılarda göçmeni kabul ederek. Yabancıları asimile etmeye alışık olmayan ülkeler büyük miktarlarda göçmeni onaylarken dini ve kültürel farklılıklara karşı da dikkatli bir tutum takınacaklardır. Bence işte bu yüzden Litvanya, Romanya, Slovakya ve Polonya'dan gelen işçiler batıda daha iyi karşılanıyorlar. Romanyalı köylüler gerçek anlamda İspanya'da ölen ya da büyük şehirlere taşınan yerlilerden boşalan köylere dolduruyorlar. İrlanda'da büyük bir Polonya topluluğu var ve sadece Katolik kiliselerindeki topluluklar değil, futbol maçları ve benzerlerini yayınlayan radyo yayıncıları da Polonyalı.

IGNATIUS:

Ancak bu kişiler Avrupa iş sendikaları tarafından hoş karşılanmıyorlar.

BRZEZINSKI:

Bu farklı bir konu. Avrupalı sendikalar doğal olarak hoşlanmıyorlar. Ancak ülkeler onları iyi karşılıyor. Avrupa'nın iki dünya savaşında yaşanan sarsıcı deneyimlerden dolayı ciddi şekilde zarar gördüğünü ve şimdi savaşın en son araç olması gerektiğinin son derece farkında olduklarını ve bunun da Avrupa'dan uzaktaki bir takım güvenlik sorunlarına yol açtığını kabul ediyorum. Ancak bugün Brent ve benim konuştuğumuz birçok sorun sadece Amerika'yı değil, Avrupa'yı da zorlayan sorunlar. Eğer Amerika bunları halledemezse, Avrupa ve yaşam biçimi bundan zarar gö-

rür. Ve bu da Batı'nın sonu anlamına gelebilir. Gelecek hakkında kafa yoranlar, Amerika ve Avrupa işbirliği yapmadığı sürece ne geleneksel jeopolitik sorunların, ne de yeni küresel sorunların hallolamayacağının farkındalar.

SCOWCROFT:

Bu çok önemli bir nokta, çünkü insanlar ve toplum ve devletle olan ilişkileriyle ilgili olarak ortak görüşleri olan ülkelerin, ki bu Atlantik topluluğu anlamına geliyor, işbirliği yapmaları çok önemli. Bu fikirler yeni küreselleşmiş dünyanın büyük çoğunluğuna göre sıradan değil. Birlikte çalışarak bir toplumu organize etmenin temel doğrusu ne ise ona gore ilerleriz. Birlikte çalışmazsak daha az başarı şansımız olacaktır. Haklı mıyım?

IGNATIUS:

Ortak görüşler derken, Asya'da gördüğümüz gibi yaşam ve toplumla ilgili toplumcu görüş yerine bireysel özgürlüklerle ilgili görüşlerden bahsediyorsun diye düşünüyorum.

SCOWCROFT:

Evet fakat bu şekilde açıklamak doğru mu tam bilmiyorum, çünkü toplumcuya karşı bireysellik değil. Bu aynı zamanda azınlıkların da korunması. Birçok şey anlamına geliyor.

IGNATIUS:

Hukukun üstünlüğü mü?

SCOWCROFT:

Hukukun üstünlüğü. Dünyanın çoğunluğu tarihsel olarak o şekilde gelişmedi. Bu muhakkak birinin doğru ya da yanlış olması değil. Ancak bizler dünyanın bireylerden oluştuğuna ve hüküme-

tin azami vatandaşı için en iyi olanın peşinde olması gerektiğine gerçekten inanıyoruz. Bence Amerika ve Avrupa son zamanlarda yaptığımız gibi çatışarak değil, farklı özellikleriyle birleşerek bu fikirleri olduğundan daha iyi geliştirebiliriz.

BRZEZINSKI:

Son söz şu ki, Amerika ve Avrupa sistematik bir yöntemle birlikte danışarak hareket etmezse, yakın zamanda Batı diye bir şey kalmayacak, çünkü ne Amerika ne de Avrupa tek başına halihazırdaki çalkantılı ve değişken yapısıyla yeni bir dünyaya dayanamazlar. Bu nedenle Amerika ve Avrupa'nın gerçekten çalışır bir karar alma süreci ortaya çıkarmaları son derece önemlidir.

Bu iki şey gerektirir. Öncelikle Avrupa'nın kendisine ait gerçekten tutarlı, sürekli ve işler bir karar alma süreci geliştirmesini gerektirir. Bu kolay olmayacaktır, fakat yeni yapısal değişiklikler Avrupa'yı önemli ölçüde o yöne doğru itiyor. Çok geçmeden Avrupalı bir başkanımız olacak. Aslında olacak Avrupalı başkan çoktan ilginç bir siyasi tartışmanın konusu haline geliyor durumda.

Avrupalı bir dış işleri bakanımız olacak. Eğer büyük Avrupa askeri gücü planı ilerleme kaydederse, Avrupa ordusuna benzer bir şey ortaya çıkacak, yine de bu ordu Amerikan'ın katılımı olmadan önemli bir bağımsız eylemde bulunacak yeterlilikte olmayacak.

İkinci olarak, gerçekten meşruiyet ve saygı kazanan ve işlerliğini ispatlamış bir transatlantik karar verme sürecimizin olması gerekiyor. Örneğin bence G8 ya da eski adıyla G7, üyeliği tanımlamak için *demokrasi* terimini yanlış kullanması dahil çeşitli sebeplerden dolayı saygınlığını yitirdi. Ancak bizler Amerika, muhtemelen Kanada ve Avrupa'nın dahil olduğu bu tarz transatlantik organizasyon kurma uğraşı içinde olmalıyız. Bence bu bir anda oluşamaz. Ancak eğer insiyatifi elimize almak

istersek, bence gittikçe daha fazla Avrupalının tepki verdiğini görebiliriz. Hatta Avrupalılara daha temkinli bir karar alma sürecine doğru yardımcı olabilir. Bence bundan sonraki başkanımız bunu gerçek bir tarihi yenilik için oldukça verimli bir alan olarak değerlendirebilir.

Bu arada Atlantik Sözleşmesi bunu sağladı. Atlantik Sözleşmesi 1945'te dünya farklı etki alanlarına bölündüğünde bir anlamda önemini kaybetmişti. O nedenle bu yeni bir fikir değil. Ancak tam zamanında bir fikir olabilir.

SCOWCROFT:

Bu ilginç bir fikir. Eskiden Avrupa bu tarz düşünceye şiddetle karşıydı. Özellikle de Fransızlar karşı çıkarak bir dönem Avrupa'nın birleşmesinin tek yolu olduğuna inanarak Birleşik Devletleri Avrupa'nın dışına sürmeye çalıştılar. Biz etrafta olduğumuz sürece biz en büyüktük ve bu halde Avrupa hiç bir zaman Fransızların olmasını düşündüğü şekilde gelişemezdi.

Avrupa'nın birleşmesinin henüz ilerleme halinde olduğunu söylememin sebeplerinden biri bu.

Bir sürü akım ve karşı akım var. Bence dikkatli olmalıyız. En azından toplu karar alma yönümüzü geliştirmeliyiz. NATO eskiden şu anda olduğundan çok daha merkezi bir rol üstlenmişti. Soğuk Savaş sırasında, NATO konseyi ciddi bir karar alma kuruluşuydu.

BRZEZINSKI:

Çünkü kararları biz dikte ediyorduk.

IGNATIUS:

Ve ortak bir düşmanımız vardı.

SCOWCROFT:

Ve ortak hedeflerimiz. Şu anda bu tarz bir şeyimiz yok. Halen belirli görüşleri öneren Avrupalılarla yaptığımız tartışmalardan yara bere içinde çıkıyorum. Eğer bu görüşlere karşı muhalefet edersek, bizim onların bir toplum olarak birleşmesini istemediğimiz için karşı çıktığımızı iddia edecekler. Ayrıca Avrupa'nın içerisinde olup bitenleri unutamayız. İki sene önce Polonyalı bir grupla konuştum. Bana egemen bir ülke olarak bağımsızlıklarını yeniden elde etmelerinin Brüksel'e devretmek için olmadığını söylediler. Fransızların, bir Franko-Cermen itilafıyla Avrupa'ya hakim olacakları dönem sona eriyor. Bunun yerine şu anda Sarkozy'nin başkanlığında bir Fransa'nın İngilizlerle görüştüğünü ve Avrupa'nın en büyük gücü olarak gördükleri Almanlar hakkında endişelendiklerini görüyoruz. Ve Almanya'daki güncel eğilimler etkin, canlandırıcı bir Avrupa'ya yönelik değil.

Yakın vadede, bu dur kalklar olacaktır. Amerika için en iyi yol konsolidasyona yönelik gelişmeleri memnuniyetle karşılamak ama bir yandan da mevcut durum ve hal nasıl olursa olsun, transatlantik ortaklıktan en iyi şekilde faydalanabilmek için sabırlı ve hazırlıklı olmak.

▶ ▶ ▶

IGNATIUS:

Peki bu iki gücün dünyanın geri kalanıyla ilişkisi nasıl? Avrupa demokrasi sistemi Amerika'nınkinden daha iyi mi işliyor? Bizler demokrasi promosyonumuzda biraz kurtarıcı beklentisi içindeyiz. Nasıl olması gerektiğiyle ilgili belirli fikirlerimiz var. Avrupalılar daha az evanjelik oldukları için demokrasinin gelişmesinde daha mı çok etkililer?

Demokratik bir devlete geçişte daha iyi bir model mi ortaya koyuyorlar?

SCOWCROFT:

Amerika'da bu konuda üç genel eğilim var. İlki kendimizi "Tepede parlayan bir şehir" olarak gördüğümüz Washington-John Quincy Adams eğilimi. Doğru yolun demokrasi olduğuna inandık. İnsanın hemcinsleriyle barış ve uyum içinde yaşamasında bir örnek teşkil ettik. Eğer diğerleri bizim sistemizi uygulamak isterlerse, sorun yok. Ancak John Quincy Adams'ın dile getirdiği gibi, biz yok edecek canavar arayışı içinde değiliz. Biz özgürlük ve bağımsızlık arayışında olanların iyiliğini istiyoruz. Biz sadece kendimizin garantörüyüz.

İkinci eğilim Washington-Adams kuruluşunu çok baskıcı bulan ve bizlerin demokrasinin evanjelikleri olmamız gerektiğine inanan Woodrow Wilson'la başladı. Eskiden beri ülkeleri olduğu gibi kabul edip işbirliği yapmamız ya da onları demokrasiye çevirmemiz gerektiğine yönelik tartışma vardır.

Üçüncüsü 11 Eylül'den sonra Irak savaşıyla başladı. Wilson idealinin bir düzeltmesinden oluşmaktadır. Şu anda gerekirse güç kullanarak demokrasiyi yaymak hedefimiz ya da misyonumuzdur. Öte yandan Avrupalılar muhtemelen kolonileşme döneminden kalan tecrübeleri nedeniyle yaptıkları işlerde çok daha mütevaziler.

IGNATIUS:

Zbig, Avrupa'nın eski Doğu Avrupa komunist ülkelerinin bu genişlemiş Avrupa Birliği'nde hızlı ve başarılı bir şekilde erimesini, diğerleri gibi, demokrasi fikrini aşılamak ve demokratik güçlerini ve yapısını hızlı bir şekilde teşvik etmek konusunda hayret verilecek bir başarı olarak görüyor olmalısın. Biz, "Tepedeki şehir" olmakla övünüyoruz ve dış siyasetimizde dakikada bir demokrasiden bahsediyoruz. Eski komunist Doğu Avrupa ülkelerinde gerçek anlamda demokrasi kurmakta olan Avrupalılardan öğrenebileceğimiz neler var?

BRZEZINSKI:

Evet, sorunuzun özündeki mesajı tanımlamakla başlayayım. İlk olarak Birleşik Devletler eski Sovyet bloğu devletlerinin demokratikleşmesi konusunda Avrupalılardan çok daha destekleyici tavır koydu. Avrupalılar görmezden gelme eğilimindeydiler. Hatta Başbakan Schmidt Polonya'da neden askeri kanunların geçerli olması gerektiğini çok iyi anladığını ifade etti. Böylece Dayanışma hareketi ezilmiş oldu. Biz bu hareketleri destekledik, halbuki Avrupalılar kaçınılmaz gerçek olarak gördükleri şeyi daha kolay kabullendiler.

İkinci olarak bazı orta Avrupa ülkelerinin batı Avrupa kadar eski demokrasi gelenekleri var. Polonya İngiltere'den hemen sonra Magna Carta'yı imzaladı. Siyasi sistemler tarihinde Amerika'dan sonra ve Fransa'dan önce ikinci anayasaya sahipti. Çekoslavakya Naziler tarafından alt üst edilmeden önce geçerli bir demokrasiydi. Orta Avrupa'da Demir Perde ortadan kalktığında yeniden canlanan bazı gelenekler var. Batı Avrupa bu geleneklerin yeniden ortaya çıkmasını kesinlikle teşvik etti ve toplanmasına yardımcı oldu. Genel anlamda Avrupalılar demokrasiyi teşvik ederken evanjelik olmamışlardır. Bunu kendilerinin özünde olan bir özellik olarak görmeye eğilimlidirler ve inançlarına çevirme konusunda tereddütlüdürler. Biz kendi inancımıza çevirmek taraftarıyızdır. Ancak aynı zamanda Avrupalılar gibi baskıcıyızdır. Tarihimizi o yönünü pek hatırlamak istemeyiz. Hawaii'yi istila ettik, yerel kraliçelerini sınır dışı ettik ve tarımsal amaçlarla yerel kültürlerini yok ettik.

SCOWCROFT:

Bir de buna Manifest Destiny (Belirlenmiş Kader) dedik.

BRZEZINSKI:

Evet tam Belirlenmiş Kader. Bakın İspanyol-Amerikan savaşın-

dan sonra Filipinlerde neler yaptık. Sözüm ona Filipinlileri özgürlüğüne kavuşturuyorduk.

Ama aslında onların gerilla tipi direnişine karşı oldukça enerjik ve hatta kanlı bir mücadele verdik. Ve onlara ancak kırkyıl sonra, Japonya onları istila ettikten ve ülkelerinden çıkardıktan sonra özgürlük verdik. İkinci kere geri geldiğimizde, Filipinlerin demokrasi isteklerine o denli ilgisiz değildik. Bu nedenle demokrasiyi evanjelize etme kaydımız genelinde o kadar kötü olmasa da, hem demokratikleşmeyi Irak'ta olduğu gibi başka amaçlar için kullanma, hem de işimize geldiğinde demokrasiye olan evrensel bir taahhütten birtakım önemli uzaklaşmalar açısından olumsuz yönleri vardır.

Yine de bir fark var. Amerikalılar daha dışa dönük insanlar. Amerikalılar evrensel aktivizme daha yakınlar. Avrupalılar daha çok ne oldukları ile meşguller ve bunu besleyip korumak istiyorlar. Belki bu ikisini birleştirerek her iki taraf için de sağlıklı olacak daha yakın bir transatlantik iştirakı oluşturabiliriz.

IGNATIUS:

Brent, herhangi bir alanda Avrupalılardan ders alabileceğimizi düşünüyor musun? Her şeye çözümünün olduğunu düşünülen, Fransızların dediği gibi, Amerikan hipergücündense, bu alanlar Avrupanın daha iyi cevaplarının olduğu alanlar mı?

SCOWCROFT:

Bence Avrupa'da işlerin yürüyüşü daha sistemli, organize olmuş, hatta sıkıntı derecesine varacak kadar. Biz bir durup bir başlıyoruz, ya tam hızla ilerliyoruz yada hiçbir şey yapmıyoruz. İşte bu yüzden bu Avrupalıların insanları teşvik etme, nasıl değişeceklerini ve modernleşeceklerini gösterme, ekonomi ve politikayı nasıl yürütmeleri gerektiğini gösterme yeteneğinden tam olarak istifade etmeliyiz. Onlar bizden daha iyiler. Yönetim konusunda

emin değilim. Atlantik'in her iki tarafında da o kadar hızlı değişim oluyor ki, genelleme yapmak zor.

IGNATIUS:

Avrupalılar düzenli kanun uygulamalarında iyiler. Durmaksızın küçük kanun ve uygulamalar yazan bu insanlarla ve Brüksel'le eğlenmek çok kolay.

Fakat gerçek şu ki yakın zamanda komünist olan ülkelerde iş yapmak çok daha güvenilir bir platform oluşturuyorlar.

BRZEZINSKI:

Kesinlikle. Brüksel'in yönetmelik ve düzenli prosedürlere verdiği önem doğu ve orta Avrupa ülkelerinin dönüşümünde harika bir katkı oluşturdu. Bu tartıştığımız konulardansa iç işlerinde Avrupalılardan öğreneceğimiz çok şey var derim. Birleşik Devletlerde var olan sosyal adaletsizlik ve eşitsizlikler Avrupa'nın daha çok gelişmiş bölgelerinde gerçek anlamda yok. Bu eşitsizlikler sağlıklı değil. Bunların bizim değerlerimize uygun olduğunu sanmıyorum. Ancak belirli tarihsel nedenlerle bunlara karşı kayıtsız kaldık. Bence bu konuda Avrupalılardan öğrenecek çok şeyimiz var, çünkü onlar bu konuda bize gore çok daha adil ve gerçek anlamda demoktratik bir topluma doğru aşama kaydettiler. Avrupalılar birtakım temel altyapı sorunlarını halletmede de bize gore daha iyiler. Bizim endüstri çağında Amerikan dinamizmiyle ilişkilendirdiğimiz birçok şey şu anda geçerliliğini yitirdi. Örneğin demiryollarının eksikliği skandal boyutunda. Ben Acela'dan New York trenine sıklıkla binerim. Sallanarak, yavaş giderek ve her zaman geç kalarak sanki üçüncü dünya ülkesinde bir trende gidiyor gibi oluyorum. Avrupa trenyolu ulaşımı çok farklı bir dünya. Onların bizim henüz yapmayı hayal bile edemeyeceğimiz trenleri var.

Bence Fransa ve İsviçre gibi bazı ülkelerde sağlık hizmetlerini bir takım yönleri çok iyi. Bunları onlardan öğrenebiliriz. Ancak bunların hepsi iç meseleler.

SCOWCROFT:

Avrupa ve Amerika arasındaki temel farklılıklardan biri Avrupa'nın son derece hızla gelişmiş olması ve böylece insanlar biribirileriyle anlaşmak zorunda kaldılar. Coğrafi kısıtlamaların sonucunda, daha çok kentsel alanlarda yaşadılar, bu nedenle tavırlarını ve insanların biribiriyle olan ilişkilerini düzenleme konularında kuralları ihtiyaç duydular. Bu tarz kısıtlayıcı düzenlemelere katlanamayan insanlar Amerika'ya yöneldiler.

Amerika'da doğu yakasındaki toplumlar insan ilişkilerini düzenlemek için aynı ihtiyacı geliştirmeye başladıkça, kurallardan rahatsız olanlar açık ve boş batıya yerleştiler. Sonuç olarak Amerika'da devlete karşı çok daha güçlü bir kızgınlık eğilimi oluştu. Bu nedenle daha az yöneten devlet en iyisidir deyimi doğrudur.

IGNATIUS:

Ve bizim elimizde bir tek bu var.

SCOWCROFT:

Evet öyle, yine de hükümetin çok çalışanı burada halen aktif bir siyasi konu. Biz genellikle biribirimizle hoşgörüsüz ve sabırsızız. Ayrıca siyasetimiz Avrupa siyasetine gore çok daha değişken.

IGNATIUS:

Evet, Avrupa'nın çok daha düzenli olduğu kesin. Oraya gittiğinde çevrelerini nasıl koruduklarını, eski servetlerini, çevrelerini nasıl koruduklarını görüyorsun. Zbig, yeni Polonya'ya baktığında sen ne görüyorsun? Orası senin doğduğun yer. Savaş sırasında ve sonrasında dünyadaki her ülke kadar orası da değişti. Şu anda orada neler oluyor?

BRZEZINSKI:

Bence Polonya çok hızlı bir şekilde gerçek bir Avrupa ülkesi haline dönüşüyor. Halihazırdaki siyasi lideri oldukça Avrupalı ve yaygın sosyal desteğe sahip. Ve birçok üst düzey kişileri de tabiri caizse Avrupa sınıfından. Yani insan onları kültürel yada siyasi olarak batı Avrupalı siyasi elitten daha aşağı görmüyor. Bu nedenle bu anlamda çok fazla hareket var. Özellikle genç insanlar yeni Avrupa gerçeği hakkında oldukça rahatlar.

Fiziksel olarak ülke hareketli bir şekilde değişiyor. Bence Polonya ve Ukrayna'nın 2012 yılında Avrupa futbol şampiyonasında ev sahipliği yapacak olması bu evrime oldukça fazla hız katacak, çünkü ayrıca altyapı oluşmasına neden oluyor: yeni havalaalanlarına ihtiyaç doğuyor, yeni stadyum ve yeni otoyollarına ihtiyaç olacak, insanların hızlı hareket etmesine imkan tanıyacak. Bunların hepsi iyiye yönelik. Ancak bazı geçmişten kalan şeyler var. Polonya'da siyasi yönetimin hem politik hem de dini değerler açısından çok uçta olduğu bir dönem vardı. Ülkenin AB üyeliğinden oldukça fazla istifade eden neredeyse köylü kültüre sahip bir takım geriye dönük, geleneksel çiftçilik yapan bölgeleri var. Polonya AB'ye üyelik için başvurduğunda, çiftçiler karşı çıkmak istediler. Şu anda en çok onlar faydalanıyor ve Avrupa'nın en büyük isteklileri onlar, biraz aynı şekilde faydalanan Fransız çiftçiler gibi.

IGNATIUS:

Avrupa'da çiftçi olmak iyi bir şey.

BRZEZINSKI:

Evet. Hepsi bir yana ben Polonya için umutluyum. Ve bu nedenle Ukrayna için de umutluyum. Ukrayna potansiyelleri açısından Polonya'ya çok benziyor ve her geçen gün Rusya'dan uzaklaşıyor.

IGNATIUS:

Brent, bugün bir Avrupalı bir diplomat beni görmeye geldi, hükümeti için Amerika'yla olan iki cepheli ilişkileri konusunda çalışma yapıyormuş. Bana, "transatlantik bağlantının yıkılmakta olduğundan endişeliyiz" dedi. Amerika'nın ilgisini Avrupa'dan Ortadoğu, Çin ve önem kazanmakta olan Asya'ya doğru çeken, konuştuğumuz konuları düşünüyordu.

Vazgeçmiş bir ses tonuyla şöyle dedi: "Bir sonraki hükümetin ilgisinin kaçınılmaz olarak Avrupa'dan ve geleneksel ilişkimizden uzaklaşacağından ve başka yere odaklanacağından kaygılıyız.' Bu oldukça yaygın bir korku. Bu diplomata verilecek doğru cevap nedir?

SCOWCROFT:

Bu yeni bir modelden daha çok, bir sapma durumu. Bence doğru; ilgimiz gerçekten başka yere odaklanmış durumda. Kısmen soğuk savaşın ve dolayısıyla ortak tehdit nedeniyle farklılıklarımızı rafa kaldırmaya bizi zorlayan yapıştırıcı bağın sona ermesinin sonucu.

Sovyetler ortadan kalktıktan sonra, bu farklılıklar ön plana çıktı. Sonrasında daha önce de bahsettiğim Fransa'nın kendini Avrupa'nın lideri olarak görme kanısı ortaya çıktı. Sonunda Avrupalıları bölen Irak saldırımız oldu.

Irak saldırısından bile önce NATO'nun tarihte ilk defa tüzüğünün 5.Maddesini uyguladığı Afganistan vardı. Aslında Avrupalılar, "Sizinleyiz" diyorlardı. Bizim cevabımız da, "Teşekkürler. Size ihtiyacımız olursa yardımınızı isteriz. Bizi çağırmayın" oldu.

Irak'a saldırımız Avrupa'da genellikle hoş karşılanmadı. Fransızlar bu durumu kendilerini Avrupa kamuoyunun lideri olmak ve Amerika'yı Avrupa'dan atmak için bir yol olarak kullandılar. Tabii İngilizler bu şekilde değerlendirmedi.

Böylece biz de bir vazgeçme dönemi yaşadık. Zbig ve ben aynı şeyi söylüyoruz. Amerika ve Avrupa için güçlü bir Atlantik

birliği çok gereklidir. Sonunda bu fikir geçen on yılın sıkıntılarının unutturacaktır.

IGNATIUS:

Zbig, ilgimizi kaçınılmaz olarak Pasifik ve Asya'ya yöneltmeliyiz değil mi? Bu küresel ekonominin şekillenmesi meselesi değil mi?

BRZEZINSKI:

Küresel ağırlık merkezinin Uzak Doğu'ya kayması bir gerçektir. Ve Atlantik ülkelerinin dünyadaki 600 yıllık hakimiyeti azalmaktadır. Yine de Kuzey Amerika ve Avrupa'nın ortak entelektüel, ekonomik ve askeri kaynaklarına bakacak olursak, eger zekice seferber edilirlerse ve yapıcı bir siyasete odaklanırlarsa, Atlantik topluluğun halen önemli ve bazı açılardan seçkin bir rolü vardır. Ancak çok kuvvetli olarak Brent ve benim anlatmakta oldukları-mıza bağlıdır. Ortak bir stratejik yön belirleyebilir miyiz? Karar ve yük alma paylaşımında adil bir denge kurabilir miyiz? Sadece kendimize hizmet etmeyen, aksine küresel ekonominin daha büyük boyutlarına hitap eden hedefler belirleyebilir miyiz?

Eğer bunları yapabiliyorsak, Batı dünyada birkaç onyıl daha önemini koruyacaktır. Uzak Doğu'ya karşı çok daha özenli olsak bile, Japonya'nın da bize bizim onlara ihtiyacımız olduğu kadar ihtiyacı vardır. Tüm küresel liderlik potansiyeline rağmen Çin önümüzdeki bir kaç onyıl ciddi altyapı sorunları ve fakirlik sorunu olan bir ülke olarak kalacaktır. Hindistan'ın kendi ulusal birliğini sağlayabildiğini ispatlaması gerekiyor. Çoğunluğu politik olarak aktif olmayan ve harekete geçirilmemiş insanlardan oluşan bir milyarlık nüfusu var. Biribirinden etnik, din ve dil olarak son derece farklı olan bu nüfusun siyasi anlamda uyanması sonucunda ne olacağı konusunda fikrimiz yok.

Bu yüzden Batı'ya görev düşmektedir. Yön belirleyecek ve Atlantik'in üzerinden işbirliği yapabilecek bir liderliğe ihtiyaç var. Umarım biz bunu yapabiliriz.

Avrupalıların benzer bir liderliği olur mu? Bu daha zor. Ancak bu ülkede yeterince önem verilmeyen bir şeye, Lisbon Anlaşmasına ve ilerleme kaydettiği gerçeğine çok önem veriyorum. Brent, senin bahsettiğin -egemenliklerini tekrar elde ettikten kısa süre sonra çok fazla ödün verdiklerini düşünen - uçlar bile ulusal partinin karşı çıkmasına rağmen geçen gün Lizbon Anlaşması lehinde kuvvetli oy verdiler. Ve eğer Avrupa'daki herkes bunu onaylarsa, bu da gerçek Avrupa Birliği'ne doğru yeni bir adım olacaktır. Sembolik bir başkan bile seçseler, ama önemli ve tarihi bir vizyona sahip olsa, yeni bir oyunun başlangıcı demektir.

SCOWCROFT:

David, senin sorun "eski düşünce"nin bir parçası olabilir. Dünyadaki günümüz eğilimlerine bakacak olursan, gücün Asya'ya doğru kaydığı doğru olmayabilir, çünkü iş başındaki küresel kuvvetler ulusal gücü azaltıyorlar, yapısını değiştiriyorlar ve dağıtıyorlar. Sonuç olarak bugünden birkaç yıl sonra bizim güç olarak gördüğümüz şeyin odağının nerede olduğu o kadar önemli olmayabilir. Küreselleşme ulusal gücün yapısını yeniden tanımlamaktadır.

İnsanları daha iyi bir dünya oluşturma yönünde cezbedecek bir vizyon sunabilmek çok daha önemli olabilir. Dünya nüfusunun artma hızından çok daha hızlı bir şekilde zenginlik oluşturmaktadır. Doğru bir organizasyonla daha fazla insana iyi hizmet verebilmeli ve herkese daha iyi bir hayat sunabilmeliyiz. Bu nedenle, "Batı'nın etkisini kaybettiğinden endişeli misiniz?" diye sormak yanlış soru olabilir. Bence kültür ve fikirler açısından durum bu değil. Ulusal güç açısından kıyas yapmak eski dönemde daha az önemli olabilir.

BRZEZINSKI:

Bu güzel bir yaklaşım. Sana bir örnek vereyim. Çin'deki yönetimin Tibetlilerle yaşadığı ikileme bir bak? Zavallı Tibetliler çok büyük

kaynak ve güce sahip geniş topraklı ülkelerinde gereksiz bir heyecan içindeler. Neden? Çin isterse her bir Tibetliyi katledebilir. Neden yapmıyor peki? Çok kızgınlar. Aslında gözü dönmüş haldeler. Fakat bir çok şey için de endişeliler.

IGNATIUS:

Olimpiyatlara ev sahipliği yapacaklar.

BRZEZINSKI:

Kesinlikle. Peki olimpiyatlar neden bu kadar önemli?

Çünkü dünyada yeni bir etki ve güç kavramı var.

Ulusal Çin rüyaları ve gururu Olimpiyatlarla ilişkili, bunu feda etmek istemiyorlar. Bu tam Brent'in anlatmak istediği noktayı vurguluyor: şu anda bir çeşit küreselleşmiş bağımsızlık kavramımız var, ki bunda yeni değerler ve hedefler geleneksel güç kavramını karmaşıklaştırıyor.

IGNATIUS:

Günümüzde dünyada dönüşüm gösteren olgunun açıklık olduğu konusunda bir şüphe yok.

BRZEZINSKI:

Ve etkileşim.

▶ ▶ ▶

IGNATIUS:

Sınırlar ve bilgi için elektronik yollar açıldıkça, sadece en güçlü olan değil, en otoriter hükümet bile bunu kontrol edebilir. Bunu Sovyetler'de ve Doğu Avrupa'da gördük. Şimdi de Çin'de görüyoruz. Hepinizin farklı şekillerde konuşmamızda anlattığı tema işte

bu: açıklığı bir prensip olarak korumak, bu batı Avrupa'da bireylerin haklarına saygıyı korumak Brent'in bahsettiği Amerikan anlayışı. Çok önemli bir değer.

Son olarak dolar ve cent ya da dolar ve avro konusunu gündeme getireyim. Biz bu konuşmaları yaparken uluslararası finans piyasaları daha çok Amerika için endişelendirici şekilde Avrupa ve Amerika'nın nispi değerlerini bizim para birimimizle ölçüyorlar. Euro uzun günlerdir bir dolar ve elli cente denk geliyor.

Şehirlerimiz, onlara göre gülünç gelecek kadar ucuz pazarlıklarla kıyafet ve elektronik alet alan Avrupalı turistlerin akınına uğruyor. Ama bu para değerleri bize Avrupa ve Amerika hakkında oldukça önemli bir şey söylüyor. Bazı insanlar dünyanın rezerv para birimi olarak avronun dolara rakip olarak ortaya çıkacağını ve dünyanın finans başkentinin New York değil, Londra olacağını söylüyorlar, çünkü Londra bu çeşitlerin hakim olduğu dünyada birçok çeşitli sebeple iş yapmak için New York'tan daha iyi bir yer. Avronun ve doların değerindeki bu çarpıcı değişiklikten ve finans merkezi olarak New York'a oranla Londra'nın artan öneminden ne öğreniyoruz?

SCOWCROFT:

Bence dünyanın bizim düşündüğümüzden çok daha biribirine bağlı olduğunu öğreniyoruz. Biz özellikle ekonomik ve finans olarak kendimize bağlı bir birim olduğumuzu düşündük ve şimdi böyle olmadığını görüyoruz.

Bence önemli hatalar yaptık. Ancak Avrupalıların daha ucuz olan Amerikan malını alması daha çok Amerikan malı ve daha az Avrupalı malı alacakları anlamına gelir. Ağ ticaret dengemizde bir gelişme olacaktır.

Yeniden denge sağlamaya yönelik yeni güçler var. Petrol üreticileri ve tüketicileri ve Çin gibi ucuz üreticiler ve tüketicileri arasında gittikçe artan bir dengesizlik var. İktidar mal var-

lığı/servet fonları gibi dengeyi sağlayacak yeni unsurlar ortaya çıkıyor. Ancak biz tüm bu gelişmelerden muafmışız gibi davranıyoruz. Londra'nın dünyanın finans başkenti olmasının sebeplerinden biri Amerika'da iş yapmayı itici hale getiren bir takım kısıtlamalar oluşturduk.

Çok farklı bir dünyanın samimi bir parçası olduğumuzu görmemiz gerekiyor. Ülke ekonomisini canlandırmak için faiz oranlarını kestiğimizde, aynı zamanda petrol fiyatını da arttırıyoruz. Bence görüşümüzü genişletmemiz ve tamamen bağımsızız gibi davranmak yerine diğerlerine daha çok danışmalıyız.

IGNATIUS:

Zbig, iktisadi açıdan ne düşünüyorsun?

BRZEZINSKI:

Tek ekleyeceğim bu Amerika Avrupa işbirliğinin jeopolitik ve güvenlik konularında olduğu kadar önemli olduğu bir alan olduğudur. Birleşik Devletler'in mevcut sıkıntısı bunu hem pozitif, hem de negatif olarak ortaya koyduğu açıktır. Amerikan emlak piyasasının cazibesi nedeniyle birtakım önemli İsviçre bankalarının başına gelene bakın.

Bunun da ötesinde, biz bir ülke olarak son on ya da yirmi yıl içinde finansal olarak nasıl yöneteceğimiz konusunda kendi isteklerimize düşkün hale geldik. Amerika'nın minnettarlığı dramatik boyutlara ulaştı. Sosyal güvenlik, sağlık hizmetler ve diğer hükümet programlarının uzun vadede uygulanabilir olduğu konusunda kafalarda sorular oluşmaya başladı. Sadece zenginlere empoze edilse de ya da fakirlerin katılımı olsa da bir cent bile ödemeden, sosyal fedakarlık yapmadan bir savaş verdik. Onun yerine borç almayı tercih ettik. Amerika'ya karşı bir güven eksikliği, dolara karşı soru işaretleri oluşmasına şaşmamak gerekiyor. Neyse ki Amerikan hazinesinden büyük miktarlarda parayı aktarıp euroya dönüştürerek bizi cezalandırmaya çalışacak

kadar akılsız olan biri çıkmadı. Fakat eğer bu durumu bir çözüm aramaya başlamazsak, o yönde hareket etmemizi gerektirecek baskılar olacaktır. Yaşadığımız hayat stilinin ve bize göre iyi yaşamanın tanımı olan ayrıcalıklı şekilde vurguladığımız maddesel yarar elde etme'nin biribirine bağlı bir dünya gerçeğine verilen sağlıklı bir cevap olup olmadığını kendimize sormamız gerekiyor.

Bir örnek verecek olursak, her yüz Amerikalıya 88 araba düşüyor. Hindistan'ın bir milyar nüfusundan her yüzüne 1,5 araba düşüyor. Hintli ve Çinliler iyi bir yaşam yaşamak için bize benzemiş olsalar, ortaya çıkacak enerji açığını, hava kirliliğini ve iklim değişikliklerini düşünün.

O yüzden hangi kısmının ekonomik, hangi kısmının felsefi olduğuna dair nesnel sorun nihayetinde küresel bir problem. Ve bu düşünmeye başlamamız gereken ayrı bir konu.

SCOWCROFT:

Verdiğin örnek biraz tehlikeli olabilir, çünkü anladığım kadarıyla Hindistan'da ve Çin'de araba alım oranı çok hızla artıyor. Açıkça bizim iyi yaşam modelimizi çoktan benimsemişler. Hatırlamamız gereken şeylerden biri dünyanın servetinin belki tarihi anlamda benzeri görülmemiş bir hızda artıyor olduğu. Bilmediğimiz şey dünyayı daha iyi bir haline getirmek için bunu nasıl dağıtmak, nasıl kullanmak ve nasıl istifa etmek.

IGNATIUS:

Her ikinizden duyduğum tema Avrupa değişirken ve genişlerken dahi, Avrupa ve Amerika'nın ortak olan kültürel değerlerinin güçlü ve köklü olarak yerinde kaldığı. Bunlar Batı'yı tanımlayan şeyler. Sorun bu ortak hedeflerimize yönelik etkili bir şekilde çalışmak, bu görüşleri ileriye götürmek için Avrupalılarla nasıl birarada çalışabileceğimiz.

Avrupalılar da transatlantik işbirliğinin artmasının Amerikan'ın isteklerine karşı Avrupa savunmasını arttırması anlamına

geleceğinden endişeliler. Özellikle Bush'lu yıllarda farklı bir yönde, Amerikan kültürüne oranla daha az sertlik ve şiddet içeren bir kültür, vatandaşlarına daha iyi hizmet veren bir topluma doğru ilerlerliyor olduklarını düşünüyorlar. Bize sıklıkla bakıp ellerini havaya kaldırıyorlar. Amerikalıların yaşadığı gibi yaşamak istemiyorlar. Avrupalı olarak yaşamak istiyorlar. İşte Amerika ve Avrupa arasındaki hem bu gerilim hem de aynı zamanda Atlantik İttifakını birarada tutan büyük bağ var. Sebebi yumuşak güç, bu paylaştığımız tarif edilemez kültürel değerler olduğu kadar, sert güç ve NATO yayılmasına dair kararlar ya da bağımsız Avrupa güvenlik ayağıyla da ilgili. Haklı mıyım Zbig, günün sonunda Avrupa'yı düşündüğümüzde ortak kültürel değerlerimizi mi düşünüyor olacağız?

BRZEZINSKI:

Her ikisi de. Bazen söylediğim bir söz vardır, Amerika-Avrupa ilişkilerini gerçekten tutarlı hale getirebilmek için Amerika'da ve Avrupa'da rejim değişikliğine ihtiyacımız var. Amerika'da rejim değişikliğine ihtiyacımız var, Çünkü dünyada neler olduğunu yeniden değerlendirmemiz ve Amerikan rolünü Yeni Muhafazakarlar arasında yaygın hale gelen kendi çıkarımıza yönelik iddialardan uzak olarak yeniden tanımlamamız gerekiyor. Ve Avrupa'nın gerçek anlamda bir rejime ihtiyacı var. Avrupa'da gerçek bir siyasi rejim henüz yok.

Bahsettiğimiz askeri ve siyasi yapıların, ortak kültürel değerlerimizin olumlu yönlere kanalize edilebileceği ve bu değerleri savunabilecek yeterlilikte bir çatı oluşturması gerekiyor. Bütün bunlar için Amerika ve Avrupa biribiri için vazgeçilmez.

SCOWCROFT:

Ve dünya için vazgeçilmez.

–2 Nisan 2008–

YEDİ

KÜLTÜREL İTİBARIN SİYASETİ

David ignatius: Her ikiniz de dış siyasetin duayenisiniz ve bu projede yer almayı kabul etmenizin bir sebebi dünyanın ve siz Beyaz Saray'da ulusal güvenlik danışmanıyken uygulanan kuralların değiştiğine inanıyor olmanız, ki bu da bizim farklı şekillerde düşünmemize sebep oluyor. Bugün size dünyada neyin yeni olduğunu sormak istiyorum. Sizin büyüdüğünüz kalıba göre şu anda hangi yeni zorluklar var? Brent, ilk olarak senden alalım.

BRENT SCOWCROFT:

Bence biz uluslararası ortamda tarihte ilk defa bu denli hızlı bir değişim yaşadık, geniş küreselleşme başlığı altına giren temel bir değişim. Bu, insanların iletişim kurduğu ve biribirilerini etkilediği yöntemlerde bir değişim. İşte dünyayı bütünüyle değiştiren bu. Dünya insanları siyasi olarak çok daha aktifler. Örneğin her zaman göçmen akınları olmuştur, ancak şu anda çok büyük boyutlarda, çünkü radyo ve televizyon insanların kendi durumlarının dünyanın başka yerindeki insanlarla kıyas-

lamalarına ve imkanlarını görmesine izin veriyor. Bu dünyanın her yanında oluyor. Sonuçlarının bir kısmı iyi, bir kısmı kötü. Önemli olan ulus-devletin statüsünü ve insanlara nasıl hizmet verdiğini, vatandaşları için genel sorumluluklarını değiştiriyor olması. Her ne kadar halen hakim olsa da, ulus-devletin rolü sürekli olarak azalıyor. Bence seyrettiğimiz bu olayların merkezinde bu var. Büyük zorluk tüm dünyanın bir anda değişiyor olması ve bu sözde enformasyon çağının dünyayı ve bildiğimiz kurumları gerçek anlamda dönüştürüyor olması. Bu çok gelişmiş ve en modern teknoloji imkanı olan ülkelerde çarpıcı boyutlarda. Latin Amerika'da daha yavaş ilerliyor. Afrika'da en az ilerliyor. Rasyonel sınırları olmayan ülkelere bölünmüş ve muhalefet eden etnik gruplar ve kabilelerden oluşan Afrika'yı da vurduğu zaman, daha da ilginç olacak.

IGNATIUS:

Brent, bu yeni dünyada bazen yeni hızlı iletişim aracımız internet sanki fikir hızlandırıcı olarak çalışıyor. Örneğin, Danimarka'daki karikatürlere olan kızgınlık birden Müslüman dünyasındaki her büyük şehire yayılıyor ve insanlar sokaklara dökülüyor. Bu olguyu siyasette de görüyoruz. Dış siyaset yönetiminde kızgınlığın hızlandırılması ne demek?

SCOWCROFT:

Hiçbir şeyden haberi olmayan insanların yakın çevrelerinin dışına çıkarak siyasi anlamda aktif hale gelmesi demek. Ve bilgi akışının çoğu gazete, radyo yada televizyon editörlerinin yönlendirici etkisinden yoksun. Örneğin bir blogta, dünya bu şekilde diyebiliyorsun ve kimse bunu tashih etmiyor, düzeltmiyor ya da doğru değil demiyor.

Bu yüzden kendi kendilerine sorgulamaya ya da doğruluğunu ayırdetmeye alışmamış insanlara ulaşan bilgi seli var. Radikalizm ve terörizm üzerinde çok derin bir etkisi oluyor.

IGNATIUS:
Diğer şeyler gibi bu onların kendi emir komuta sistemleri.

SCOWCROFT:
Evet bu da kesinlikle başka bir yönü.

IGNATIUS:
Zbig, yeni dünyada ne var?

BRZEZINSKI:
Öncelikle, klasik güç ve jeopolitika sorunlarının halen var olduğunu olduğunu görmemiz gerekiyor. Ancak bu klasik sorunlar üzerine eklenen ve yapısını dönüştüren iki alışılmamış temel gerçek var. Bunlardan biri benim küresel siyasi uyanma dediğim insanlığın öznel durumundaki dönüşme. Tarihte ilk defa tüm dünya siyasi olarak aktif. Bu, Fransız Devrimi ile başlayan ve 19. yüzyıl sonlarında ve 20. yüzyıl boyunca Avrupa'dan Asya'ya yayılan bir durum ve şimdi de küresel hale geldi.

İkinci gerçek ilk gerçek küresel hayatta kalma sorunun yüzeye çıkışı. Şimdiye dek olan en büyük hayatta kalma sorunu gerek insanların neden olduğu Ermeni soykırımı ya da Yahudi soykırımı olsun, gerekse kuraklık gibi doğal fenomenler olsun ulusal sorunlardı. Şu anda küresel karakterli hayatta kalma sorunları mevcut. Her iki meseleyi de detaylarıyla açıklayayım.

Öznel anlamda, bu küresel siyasi uyanış muazzam hoşgörüsüzlüğe, eşitsizliklere ve yaşam standartlarındaki farklılıklara karşı sabırsızlığa neden oluyor. Brent'in bahsettiği şeylere, kıskançlığa, kızgınlığa, daha hızlı göçe yol açıyor.

Bununla ilişkili olarak farklılaşmış kültürler ve bireysel itibara yönelik şiddetli saygı özlemi var. İnsanlığın çoğunluğu iyi yaşamda saygının eksik olduğunu düşünüyor. Nesnel anlamda, yeni küresel sorunlar arasında çevre krizi, iklim değişikliği kay-

naklı insana yönelik tehdit ve insanların öldürücü silahlarla diğer insanlar üzerine kasıtlı olarak oluşturduğu acıyı sayabiliriz. Şu anda çok hızlı ve kolay çok fazla insanı öldürme kapasitesine sahibiz.

Yakın zamana kadar bir milyon insanı öldürmek yerine bir milyon insanı yönetmenin çok daha kolay olduğu anlamında bir şey yazmıştım. Bugün ise bir milyon huzursuz, kafası karşılık, sabırsız insanı öldürmek bir milyon insanı yönetmekten çok daha kolay. Karşı karşıya olunan bu tehlike hepimize yönelik. Çoğalmama konusunu bu denli önemli yapan da bu. Bu iki yeni durum halletmemiz gereken daha eski sorunları karmaşık hale getiriyor. Onların üzerine bu yirmibirinci yüzyılın benzersiz zorluklarını anlamak ve çözüm oluşturmak zorunluğu ekleniyor, ki bu da insanoğlunun hem öznel hem de nesnel anlamda kapsamlı bir değişim geçirmesi anlamına geliyor.

IGNATIUS:

Yine de bu küresel sorunları çözmek için son derece eski sistemler içeren millet-devlet sistemi ile karşılık veriyoruz.

Harvard'daki eski profesörüm Daniel Bell, otuzyıldan fazla zaman önce millet-devletin hayatın küçük sorunları için çok büyük ve büyük sorunları için de çok küçük olduğunu gözlemlemiş. Bu sorunları halletmek için millet-devletin ötesine geçen yeni yapılar, yeni yöntemler bulmalı mıyız diye düşünüyorum. Sen ne dersin Brent? Bu rüya 1945'lere kadar uzanıyor.

SCOWCROFT:

Bulmalıyız. Bence bu yeni dünyanın, ondan çok farklı olan eski dünyanın kendisi için oluşturduğu uluslararası yapıların üzerine yerleştirilmesi gerektiğini anlattık.

Ancak uluslararası örgüte karşı Birleşik Devletler'deki yaklaşım şu anda onyıllardır olduğundan çok daha olumsuz. Her za-

man belirsiz olmuştu, fakat şu anda daha olumsuz. Eğer zaten bir Birleşmiş Milletler olmasaydı, oturup dünyanın şu andaki haliyle faydalı bir BM anlaşması üzerinde anlaşma sağlayalım diye önerirdim.

IGNATIUS:

Bu korkutucu.

SCOWCROFT:

İşte zorluk da bu. Bu dünyalar biribirileriyle çatışıyorlar ve siyasi anlamda sorumlu kişiler arasında hareket geçmeyi gerekirecek zorunlu bir aciliyet yok.

BRZEZINSKI:

Buna bir ekleme yapayım. Önceki konuşmalarımızda Brent bazı insanların bir takım demokrasi topluluğu ya da birliğini teşvik ettiği kanısıyla ilgili olarak şüphesini belirtmişti. Kullandıkları tam terimi hatırlamıyorum, fakat yine de Brent bu tarz bir oluşumun faydası hakkında kuşkuluydu. Ben de şüphesine katılıyorum.

Öncelikle, demokrasiyi nasıl tanımlarız? Kim var, kim yok? Arkadaşlarımızın birçoğu dışında kalacak, arkadaşımız olmayan kişiler katılabilir ve sonuçta yürümeyecek. Ama nesnel bir mesele olarak, kendimize şunu sormamız gerekiyor: bu tarz konularda en iyi kiminle beraber çalışabiliriz?

Ben iki öneriyi vurgulamayı uygun bulurdum: Birincisi, belirli ülkelerin temelde değerlerimizi ve çıkarlarımızı paylaştığını biliyoruz, öyleyse onlarla daha yakın çalışmalıyız. Bu kategoriye öncelikle Avrupa'yı koyardım. Bu nedenle Avrupa ile gerçek bir ortaklık oluşturmak için ciddi gayrete çok önem veriyorum. Bu çok fazla çalışma gerektiriyor. Bir slogandan daha fazlası.

İkinci olarak, Avrupa'nın dışında aynı kategoriye giren bazı ülkeler daha var, bu yüzden onları nasıl dahil edebileceğimizi düşünmemiz gerekiyor.

Buna Avustralya dahil; Japonya da dahil ve bu çok daha karmaşık bir zorluk ve gittikçe artarak Güney Kore de dahil oluyor. Şu anda kendi siyasetine küresel sorumluğu eklemiş durumda. Başkaları da olabilir.

Özetle, konuştuğumuz konularla ilgili olarak, bu sorunlara sorumlu bir şekilde ilgilenen ülkelerin birleşmesini şekillendirmekle daha fazla ilgilenmeli ve katılımımızı tamamen bu ilgili ülkelerin demokrasi olup olmaması temeline gore belirlememeliyiz. Kendi değerlerimizi paylaşan demokrasilerle başlamalı, ama daha sonra bu konuların bazıları üzerinde sorumlu bir şekilde çalışmak için gerçekten hazırlıklı olan ülkeleri seçerek dahil edebiliriz. Bu oldukça zor olacak, fakat her halükarda bu sorunları tek başımıza çözemeyeceğiz. Bu nedenle zenginliği, gücü ve ciddi bağlılığı ifade eden koalisyonlara ihtiyacımız var. Bazı konularda Rusya'yı da bu koalisyonun içinde görmek isteyebiliriz, başka konularda Çin, Hindistan, Brezilya ve diğerlerini de isteyebiliriz.

IGNATIUS:

Burada ortaya aynı düşünce yapısında olan, gelişmiş ülkelerin oluşturduğu grubun dünyaya bir bütün olarak kanun, düzen ve güvenlik tebligatını nasıl genişletebilirler sorusu çıkmaktadır. Siyasi kuramcı Thomas Barnett, kitabı Pentagon'un Yeni Haritası'nda (The Pentagon's New Map) bu çekirdek merkezli ülkelerle, kendi deyimiyle sistemli kanun grubu, Brent'in deyimiyle küreselleşen ülkeler ve bu sistemli kanun grubu dışında kalan gittikçe artmakta olan kanunsuz, başıboş, genellikle tiranik olan ülkelerin bağlantısız çevresi arasında ayrım yapıyor. Ortaya koyduğu zorluk sistemli kanun grubunu ve bağlantılı olmayı dünyaya bir bütün olarak nasıl yayacağımız. Böylece bu kanunsuz boşluklar ortadan kalksın. Brent, bunu nasıl yapabiliriz?

SCOWCROFT:

Bence bunu Amerika'nın geçmişte her zaman yaptığı gibi yapmamız gerekiyor. Zbig'e katılıyorum, ancak ben illa demokrasilerle başlamazdım.

BRZEZINSKI:

Ben de öyle.

SCOWCROFT:

Ben konulara yönetimlerle başlardım. Egemenlik ya da ültimatomlar değil, yönetim. Birleşik Devletlerin bir liderlik geleneği var. Örneğin Milletler Cemiyeti, Birleşmiş Milletler, bunlar hep Amerikan fikirleriydi. Bunlar cazip fikirler ve eğer insanlığın yararını içtenlikle gözeten Birleşik Devletler lider pozisyonu üstlenirse, insanları biraraya getirebilir ve onları doğru yolu benimsemek için ikna edebilir. Son zamanlarda soğuk savaşın bitmesi bizi kısmen rahat bir nefes almaya teşvik ettiği, ciddi bir sorun kalmadığı ve kendi iç meselelerimizle oyalanmaya geri dönebiliriz sonucuna vardırdı, bu nedenle bu durum mevcut değildi. Dışarıdaki dünya ciddi anlamda bir tehdit oluşturmuyor. Şu anda oluşturduğunu görüyoruz, ancak örneğin iklim değişikliği yararına Birleşik Devletlerin lider yönünü harekete geçirsek ve, "Bu bir dünya sorunu, gerçekten harekete geçmeliyiz' desek, dünya cevap verir. Bizim hiç bir ülkede olmadığı kadar o anlamda gücümüz ya da ahlaki otoriterimiz var. Avrupa'nın da olabilir, ancak şu anda yok ve kuşkusuz herhangi başka bir güç merkezinin de yok. İşte yapabileceğimiz bu, ama bunu soğuk savaşın sonundan itibaren pek yapmadık.

BRZEZINSKI:

Öyleyse şunu ekleyeyim, başkanın sadece küresel liderliği üstlenmesi değil, ayrıca ülke içindeki yönetimde de gerçekten ciddi

bir çaba harcaması gerekiyor, çünkü sonuçta biz bir demokrasiyiz. Nihayetinde Birleşik Devletler başkan, Kongre ve halk tarafından ciddi anlamda bir ulusal bağlılık olmadığı sürece hiç bir konuda ciddi olmayacaktır. Konuştuğumuz konular Amerikalıların dünyada bugün kilit zor konuların ne olduğuna ve Amerikanın başlıca sorumluluklarının ne olduğuna dair ikinci kere ciddi bir şekilde düşünmelerini gerektiriyor. Yakın zamandaki şartlar düşünülecek olursa, *teröre karşı savaşın* her şeyi tanımladığı paranayak bir ruh haline geçiş yapmak ve Müslüman cihadına karşı mücadele vermenin belirleyici strateji haline gelmesi çok kolay.

Eğer bu yolda ilerleyecek olursak, konuştuğumuz konulardan hiç birine ulaşmak mümkün olmayacaktır. Ancak bu demagojik sloganları sadece terketmek yeterli değildir; ciddi bir kamu öğretimi görevi vardır. Yeni başkan bu konularda daha önce bir başkanın olmadığı kadar ulusal bir öğretmen olmalıdır ve Amerikan halkını yirmibirinci yüzyılda neyin yeni, karşımıza çıkan zorluklarda neyin benzersiz ve neden Amerika zorlukları ancak ortak bir çözüme kendini adamış farklı koalisyonları şekillendirerek aşabilir olduğu konularında düşündürecek sürekli ve ilgili bir çaba göstermelidir.

IGNATIUS:

Zbig, bu konuda biraz derine girelim. Sen bu küresel uyanışı yazmışsın. Bu konuyu aramızda konuştuk ve itibar için küresel bir yakarışta bulundun. Sadece daha iyi bir hayat ve daha iyi bir yaşam standartı değil, aynı zamanda soyut bir şey, ki bu saygı. Amerika kendisini itibar için nasıl daha güçlü bir şekilde diğer tarafa alıyor?

BRZEZINSKI:

Öncelikle başkalarını suçlamayı bırakın. İslami terörizmle ilgili konuşmalarımızın çok büyük kısmının dünyadaki en büyük din oluşumu içerisinde bize karşı maalesef artan bir düşmanlık

oluşturduğundan endişeliyim. Çok dikkatli olmalıyız. Aynı terminolojiyi kullanacak olsaydık, diyelim ki İrlanda Cumhuriyet Ordusu hakkında konuşup, batı Avrupa'da nasıl bir papalık kurmaya çalıştıklarını, bunun Katolik bir komplo, bize karşı Katolik bir haçlı seferi olduğunu konuşsaydık, kuşkusuz bu ülkedeki 65 ya da 70 milyon Katolik dahil olmak üzere Katoliklerin çoğunu kendimizden uzaklaştırırdık. O yüzden kullandığımız sözler konusunda hassas olmalıyız. İkinci olarak itibar arayışı sosyal eşitsizlik bilinci ile ilişkilidir. Kendilerini yoksun hisseden ve şu anda televizyonda diğer insanlara kıyasla yoksun olduklarını gören insanlar zenginlerin statükoyu devam ettirdiklerini hissederlerse zenginlere karşı kızgınlık duyacaklardır.

Bu nedenle kendimize dünyadaki açlığı kaldırmak gibi belirli amaçlar tanımlamalıyız. Dünyada halen milyonlarca insan açlıktan ölüyor ve daha fakir ülkelerde kendi kendine yetebilen bir gelişmenin şartlarını oluşturabilmek için amaca yönelik gayret gerekmektedir.

Dünyanın en fakir bölgelerinde sağlık, ilaç ve insanlara daha iyi eğitim sunma konularında daha fazla şeyler yapmalıyız. Amerikan'ın katkısının ve öncü rolünün çok yardımının olacağı tür nedenler bunlardır. Son ve önemli bir konu olarak kendimize bu sınırsız zenginliğin hayatın nihai amacı olup olmadığını sormayı gerektirir. Bu sadece daha fazla maddesel eşya isteyen insanlara değil, aynı zamanda özellikle siyasi elitimiz için geçerli. Yıkıcı, kısa dönem siyasetleri olan, hızlı kar odaklı işletmelerdeki üst düzey yöneticilerin iflas eden finansal kurumlarını terkettiklerinde yüz milyonlarca dolar ölçekli tazminat almalarını son derece tiksindirici -bu kelimeyi özellikle kullanıyorum- buluyorum. Bunun yaşandığı yerdeki dünyada temelden adaletsiz bir şeyler var.

İşte böyle siyasiden kültürel ve felsefi konulara kadar ciddi anlamda düşünmemiz gereken bir dizi konu var.

IGNATIUS:

Değerlerimizi daha iyi yaşamaktan bahsediyoruz. Brent, yönetimin bir sırrı da bir başkanın değerlerimizi dünyayı uzaklaştırarak değil, dünyayı kucaklayan bir şekilde nasıl belirtebildiğidir. George Bush kendisini kuşkusuz prensipli biri olarak görüyor, ancak dünyanın reaksiyonuna kapalıdır.

SCOWCROFT:

Sorunlardan biri kullanma şartları. Ortaya özgürlük gibi terimler atıyoruz, fakat özgürlük farklı insanlara farklı şeyler ifade ediyor. Ne için özgürlük? Neyi yapmak için özgürlük? Özgürlükteki kısıtlamalar neler? Oldukça kafa karıştırıcı.

Bunun yerine itibardan, bireyin itibarından bahsediyor olmamız gerekiyordu. İtibarı anlamak daha kolay. Ve bu fikri özümsersen, olaylara bakış açını değiştiriyor. Örneğin mevcut göçmen sorunumuz hükümetin kanunsuz göçmenleri sınır dışı etmesiyle hükümet üzerinde baskı oluşmasıyla sonuçlandı. Ancak bunlar sınırımıza sürünerek gelen hayvanlar değil, onlar insan. Çoğu Amerika'ya daha iyi bir yaşam, daha itibarlı bir mevcudiyet umuduyla gelmişler

Eger insan itibarı üzerinde duracak olursak, Zbig'in bahsettiği mescleleri halletmemize yardımcı olur. Zengin olmanın yanlış bir yönünü görmüyorum, ancak millet olarak amacımızı, insanların itibarını ve esenliklerini de düşünmemiz gerekiyor.

IGNATIUS:

Bir başkan insanoğlunun itibarı için nasıl bir saygı işareti verir? Bir başkanın yapması gereken nesnel şeylerin bazıları nelerdir?

BRZEZINSKI:

Pekala, kişisel itiraf olmasını göze alarak, Obama'yı en baştan beri sevmenin sebebi –bu kitap okunduğu zaman başkan olabilir

ya da olmayabilir- özgül zekası dışında, onun seçilmesinin kendiliğinden diğerlerinin itibarı için saygı işareti vereceğini hissetmem oldu. Bunun kendisi bir siyasi saha olmasını istemem, fakat biyografisi ve kimliği düşünülecek olursa farklılık için müşterek bir saygı oluşturuyor. İtibara gelince, itibar, farklılık için saygıyı gerektirir. İtibar herkes için değildir. Ancak bu kanıyı genelleştirmemiz gerekir ve dünyanın üstün kültürleri olan üstün ülkeler ve bayağı kültürleri olan ezik ülkeler olarak bölündüğü anlayışına sahip olmamız gerekiyor.

Bu yirmibirinci yüzyılda devam etmeyecek. Bu kaos, şiddet ve kızgınlığın niteliklerini taşıyor. Obama bir başkanın çözüm getirebileceği tek bir yolu temsil ediyor, sadece kim ve ne olduğu ile.

Diğer yol konuyu basitçe ele almak. McCain cazip bir kişilik. Adamda destansı bir namus anlayışı hissediyorsunuz. Eğer kendi entelektüel meydan okumasında başarılı olursa, bence çok işe yarayabilir. Umarım cihadçılığa karşı mücadeleyi dış politikasının başlıca tanımlamalarından biri haline getirmez, çünkü bence bu kendisi için olduğu kadar Amerika için de kendi kendini yıkıcı olur. Bence kişiliğinde, zekasında ve kahraman geçmişinde bir başka mesajı dışarı vurmak için kapasitesi var.

SCOWCROFT:

Söylemesi uygulamasından kolay. Ülkenin kuruluşundan beri tüm insanların eşit yaratıldığını söyledik. Ancak bu sözler Birleşik Devletler nüfusunun üçte biri köleleştirilmişken yazılmıştı. Amerika'da kadınlar ben doğmadan sadece beş sene önce oy vermeye başladı.

İtibardan bahsedecek olursak, bir insanın diğeri kadar değerli görülmesi gerektiğini öne sürmek önemli, fakat bunun kişilerin davranış biçimine de yansıması gerekiyor. Bence Barack Obama bu değerleri temsil ediyor, aynı şekilde Hillary Clinton da ve göç, Guantanamo ve oradaki mahkumlara yapılan kötü muameleyle ilgi-

li verdiği mücadelesiyle John McCain de. Bu konular itibar ve diğer insanlara nasıl davrandığımız hakkında kilit konular.

IGNATIUS:

İnsan vücudunun ve ruhunun itibarı anlamında kesinlikle. İnsan itibarına yapılan en tiksindirici hakarete muhatap olan ve Kuzey Vietnam'da aylarca, yıllarca işkence gören John McCain kendisine yapılanın bir başka insana yapılmaması gerektiğine dair karar aldı.

Başkan Bush'a bu konuda baskı yapması için meydan okudu.

BRZEZINSKI:

Ve bunu da haklı olarak yaptı.

IGNATIUS:

Kesinlikle haklı olarak. Öyleyse insan itibarından bahseden üç başkan adayımız var.

SCOWCROFT:

Hem de benzersiz bir şekilde. Ve her üçü de bunu farklı şekillerde temsil ediyorlar.

IGNATIUS:

Arapça itibar kelimesi *karameh* ve Araplar için oldukça güçlü bir kelime.

Dünyanın o bölgesinde otuz yıl bulunmamın sonucunda insanların pes etmediği tek şeyi farkettim. Onları dövebilirsiniz, hapse atabilirsiniz, ancak yine de vazgeçmezler. Konuşmalarımızda hepimizi endişelendiren bir konuya temas ettik, şu anda bu konuyu doğrudan ele almak istiyorum: son yedi yılın hataları ve zorluklarından sonra bir medeniyet çatışmasının içine girip girmediğimiz.

İstemiyoruz, gerekli görmüyoruz, ancak Ebu Garip'teki mahkumların görüntüleri gözlerinin önünden hiç gitmeyecek olan Birleşik Devletlere şiddetli derecede kızgın yüz milyonlarca Müslüman var. Bu konuda ne yapıyoruz? İtibar konusundaki güzel sözlerimize rağmen insanların önümüzde bizi beklediğinden korktukları bu krizden nasıl kaçınıyoruz?

BRZEZINSKI:

Bu sadece yeni bir başkan meselesi, onun kişiliği ya da sözleri meselesi değil. Amerikalıların dünyada ne yapmamız gerektiğini düşünmeye nasıl teşvik edildiği meselesi değil. Tam olarak Ortadoğu'da Amerika'ya karşı uzun süren bir nefretin ortaya çıkışını hızlandıran sorunların başlangıcından hemen sonra ne yapacağımız meselesi. Çok fazla gayret gerektirecek, fakat bunlar ertelenebilir konular değil.

Her ne kadar Brent ve ben ne kadar Irak konusunun ne derece aciliyetli olduğu konusunda aynı fikirde olmasak da, bence bu konuda acil çözüm anlayışı geliştirilmesi gerekiyor.

Kuşkusuz İsrail-Filistin barışını teşvik konusunda etkisiz ve zayıf kaldığımız yönünde bir anlayış var –bu barışa her iki taraf da, ama daha da önemlisi biz ihtiyaç duyuyoruz– ve bu konu ile özdeşleşmemiz gerekiyor.

Bir de daha genel anlamda Iran konusunu nasıl çözeriz konusu var. Son ve aynı derecede önemli bir sorun olarak sadece El-Kaide olarak basitleştirilmemesi gereken Müslüman gelenekçiliği ve köktendinciliği var. Eğer Afganistan ve Pakistan gibi yerlerde dikkatli olmazsak, bize karşı düşmanlığın devam etmesine neden olacak işlerin içine bulaşabiliriz.

SCOWCROFT:

Etrafımızı korku çemberiyle sarmamız bir işe yaramadı. Hatta ölümcül oldu. Müslümanları, I.Dünya Savaşı'nda Almanları

tanımladığımız benzeri bir terör savaşı içinde tanımladık. Onları insanlıktan çıkardık, korku ve nefret objeleri, düşman haline getirdik. Fakat El-Kaide farklı türde bir düşman. Belirli bir amacı olan, az sayıda bir hizip, bunu hatırlamamız gerekiyor. Gümrükten geçen bir adamı adı sadece Muhammed diye kenara çekip soyup arama yapamazsınız. Ama biz yapıyoruz, çünkü bu ülkede korku atmosferi yaygın hale geldi. Üstüne gitmemiz gereken tek şey bu.

IGNATIUS:

Zbig, korku bize insan olarak ne yaptı?

BRZEZINSKI:

Bizi demagojiye çok daha duyarlı hale getirdi. Ve demagoji insanı acele karar almaya itiyor. Gerçeğe dair anlayışınızı çarpıtıyor. Kaynaklarınızı belki de birinci dereceden önemli olmayan konulara aktarmanıza neden oluyor. Bu ülkede hiç bir ülkede olmadığı kadar çok radyo, televizyon, gazete ve reklamlarda güvenlik, savunma konularına ve silahlara dikkat çekildiği bir ortamın olması beni şaşırttı.

Savunma bütçemiz, gerçek anlamda dünyanın geride kalan ülkelerinin toplam bütçesinden büyük.

SCOWCROFT:

Ve bu konu ömrümüz boyunca olmadığı kadar daha az tartışmalı halde.

BRZEZINSKI:

Bu doğru. Sessiz bir şekilde kabul edildi, çünkü korkuyoruz. Washington'da bir binada toplantı yapıyoruz ve içeri girebilmek için bu aptalca güvenlik prosedürlerinden geçiyoruz. Bu önlemlerin içindeki anlam Bin Ladin'in Pakistan'da bir mağarada oturup içinde birkaç yatırım bankası ve hukuk firması olan binayı havaya uçurmayı planladığı. Dışarıdaki dünyanın bizi yok etmek

için büyük terrorist kuvvetleriyle komplo hazırladığı gibi korku dolu bir paranoyaya yenik düştük. Bu dünyanın gerçek yüzü mü, yoksa yayılmış ve resmi olarak desteklenen klasik bir paranoya mı?

Eger üst düzey yöneticilerimize karşı bir kusurum olursa, bu korku amaçlı propaganda sebebiyle olur.

Brent görevdeyken, ben görevdeyken, öyle bir durum yaşadık ki, altı saat içinde Amerikan nüfusunun yarısının ölme ihtimali vardı. Dış politikamızı akılcı bir şekilde yönetebilmek, caydırıcılığı inanılır hale getirebilmek, Amerikan halkını güvenli ve emin tutabilmek için elimizden geleni yaptık. Bunu son yedi senedir yapmamıştık.

SCOWCROFT:

II. Dünya Savaşında, soğuk savaşta, Washington şu anda olduğu gibi barikatla kapatılmış mıydı? Hayır. Evet, bugünkü tehdit farklı. Ancak Amerika'nın ideali olan bir şeyi kaybetme tehlikesini yaşıyoruz: kendimizi ve dünyayı daha iyi yapabilme umudu.

BRZEZINSKI:

Kendimize güvenimizi kaybettik.

SCOWCROFT:

Ve dışarı açılıp iyi şeyler yapma iyimserliğini. Bu Amerika'nın sembolü olmuştur. Şimdiye dek bu kadar çok şey başarabilmemizin sebebi bu. Dünyanın bizi eskiden beri sevmesinin sebebi de bu. Çok ciddi dış politika hataları yaptığımız zaman bile, çoğu, "Ama iyi niyetliler" demiştir. Şu anda dünyada iyi niyetli olduğumuza dair şüphe var. Bu büyük bir değişim, imajımızı yeniden elde etmemiz gerekiyor. Gelecek yeni başkanın bu imaj tazeleme üzerinde çalışması ve bizi her zaman kendimizi gördüğümüz gibi ve dünyanın çoğunun eskiden beri gördüğü gibi tekrar insanlığın umudu haline getirmesi gerekiyor.

▶ ▶ ▶

IGNATIUS:

Çoğunlukla dış politika realistleri olarak tanınan ve Amerikan'ın ulusal çıkarlarını öne alarak ilerleme ve koruma siyasetini bunların etrafında oluşturmaya çalışan ikinizin hem bu konuşmada, hem de tüm diğer konuşmalarımızda değerlerden bahsetmesine şaşırdım. Amerikanın gelecek lideri iki kutup olan çıkarlarımıza yönelik realizmi ve halk ve ülke olarak değerlerimize bağlılığı nasıl bir araya getirebilir?

Zbig, bu kolay bir şey değil. Senin emrinde çalıştığın başkan Jimmy Carter bu konuda bazen doğru, bazen yanlış hareket etti.

BRZEZINSKI:

Her zaman bazen doğru, bazen yanlış yapıyoruz, çünkü dediğin gibi kolay değil.

Beyaz Saray *Hatıratları ve İlkeleri*'nden anılarımın hakkını aldım. Realist miyim idealist mi bilmiyorum, kendimi sınıflandırmıyorum. Bana öyle geliyor ki, eğer devlet işleriyle uğraşıyorsanız, güç gerçeklerine yönelmelisiniz. Güç bir tehdit unsuru ancak aynı zamanda bir araç. Eğer zekiyseniz ve gerekli güce sahipseniz, bunu ulusual güvenlik ve çıkarlarınızı destekleyecek şekilde kullanabilirsiniz, ancak bu yeterli değil. Gücün prensipli olarak kullanılması gerekir ve işte bu noktada idealizm devreye girer.

Sonunda kendinize şunu sormanız gerekiyor; hayatın amacı nedir? Ulusal varlığın amacı nedir? İnsanlığın karşı karşıya kaldığı zorluk nedir? İnsan olarak hepimizin ortak olarak neyi var? Ulusal güvenlik ve çıkarları desteklemek için güç kullanımı ve insanların şartlarını iyileştirmek için gösterilen çaba arasında bir denge bulmaya çalışırsınız. Her ikisini birlikte yapmak kolay değildir. Ancak bunun bilincinde olmanız gerekir. Olumsuz ya da riyakar olmamalısınız, çünkü bu moral bozucu ve ah-

laken sürdürülebilir değildir. Tarihsel açıdan emin olmanız gerekir. Yaptığınızın tarihin esrarengiz çözülmesiyle uyumlu olduğuna ve doğru yönde ilerlediğinize dair bir sezginizin olması gerekiyor.

Bugün anlatmaya çalıştığımız tam olarak bu konuyla ilgili. Yirmibirinci yüzyılın ilk dönemlerinde Amerika için nesnel gerçeklerle ilgili olan, ancak aynı zamanda bu büyük hedefe yönelen nasıl bir rota belirliyoruz? Başkan en son Ulusa Sesleniş mesajında yirmibirinci yüzyılın belirleyici niteliğinin terörizme karşı verilen mücadele olduğunu söyledi.

Bu oldukça saçma bir ifade- öncelikle şu an 2008'deyiz, o yüzden halen yönetilecek 92 yılımız var. Bu yüzyılın özünü tanımlamak için zamanından çok önce. Brent ve benim bugün yaptığımız yüzyılın zorluklarının daha karmaşık ve sofistike bir tanımına doğru bir ilerleme kaydetmek ve bu bağlamda güç ve ilkeleri biraraya getiren bir Amerikan ulusal siyasetinin doğru çözüm olduğunu söylemek.

SCOWCROFT:

Bu etiketler – realist, idealist – zor. Ben ne olduğumu bilmiyorum. İnsanlar hakkımda yazıyorlar ve realist olduğumu söylüyorlar. Soğuk savaş sırasında solcular tarafından realist olmakla eleştirildim, çünkü nükleer silahların yerine Sovyet askeri tehditi üzerinde odaklanmıştım. Şu anda sağcılar tarafından realist olmakla eleştiriliyorum. Yani her şey değişiyor. Ben eskiden neysem şu anda da aynı kişiyim.

Ben master programındayken, Hans Morgenthau'nun *Uluslararası Siyaset* (Politics Among Nations) uluslararası siyaset öğrencilerinin el kitabı gibiydi. Bu kitap realizmin kurucu metinlerinden biridir. Morgenthau temelinde uluslararası siyasetin güç için verilen mücadele olduğunu, ve tek önemli şeyin güç olduğunu ileri surer. Ülkeler kendi güçlerini yada diğer gruplara

karşılık kendi gruplarının güçlerini azami hale getirmeye çalışır. Tabii bu aşırı olanı. Bana göre, realizm başarılabileceklerin sınırlarının farkedilmesidir. Hedeflerinizin ne olduğu değil, gerçekçi olarak neler yapabileceklerinizdir. İdealist, "Ne olmak istiyoruz? Ne başarmak istiyoruz?" gibi sorularla diğer taraftan başlar ve oraya ulaşabilmenin ne kadar mümkün olduğunu, oraya ulaşmaya çalışırken ulaşabilme yeteneğinizi kaybedecek şeyler yapabileceğinizi ve peşinde koştuğunuz idealleri feda etmek zorunda kalabileceğinizi gözardı edebilir. Fark konuya hangi tarafından başladığınızdır; Zbig'in dediği gibi iki ucu ve araçları nasıl dengelediğinizdir. Yıldızlara ulaşmak istiyor musunuz? Ya da günlük zorluklar içine o denli mi battınız ki, görüşlerinizi ilerleme kaydedilebileceği şekilde yükseltmiyorsunuz?

Realizm ve idealizmin uç noktaları arasında bir uzlaşma bulmamız gerekiyor. Birleşik Devletler yapabileceğinden fazlasını yapmaya çalışan tarafta olmalıdır.

Ama çok fazla değil. Dünyayı demokratik yapacağız dediğimizde, bu çok fazla. Ve bunu yapmaya çalışırken şu anda gördüğümüz gibi iyilikten fazla zarar verme riskimiz var.

BRZEZINSKI:

Sonuçta, hepimizin yanılabilir olduğu gerçeğini kabullenmemiz gerekiyor. O uzlaşmayı sağlamak istenilen bir hedef, ancak çoğu zaman bir tarafta ya da diğerinde hata yapabiliriz. Bu insanın yapısında var. Öyleyse çok realist mi ya da çok idealist mi olduğumuza dair tartışma her zaman var olacaktır.

IGNATIUS:

Biz Amerikalılar genellikle her şeyi aynı anda, biribiriyle çelişen şeyleri birlikte istediğimiz için suçlanırız. Düşük vergi ve çok hizmet isteriz. Özgürlük ve düşmanlarımızdan korunma iste-

riz. Bu her şeyi birden isteme alışkanlığı yirmibirinci yüzyılın sorunlarıyla nesnel bir şekilde uğraşmaya çalışırken bizi alıkoyacak. Açık bir örnek vermek gerekirse, her ikiniz de iklim değişikliğinin, küresel ısınmanın dünya için gerçek ve büyümekte olan bir sorun olduğuna katılıyorsunuz. Gerek bir vergi, gerekse başka bir sistem yoluyla karbon emisyonunda birtakım sınırlamaları onaylamamız gerekecek ve bu da Amerikalıların yaşamını değiştirecek. Başkanın yönetimi her insan için, ancak özelikle Amerikalılar için zor olan, dünyanın ve kendimizin uzun vadeli yararı için muhteşem zenginlik ve fırsatlarımızı terketmemiz anlamına gelen bir şeyi yapmamızı nasıl olup da sağlayacak? Zbig, bir başkan insanlara bunu yapmasını nasıl öğretebilir?

BRZEZINSKI:

Sihirli bir tarifi yok, ancak senin öne sürdüğün gibi başkanın katılımı ile başlar. Başkan benzersiz bir şekilde ülkenin eğitmeni, uzun vadeli çıkarlarının kamusal tanımlayıcısı ve bu çıkarların daha geniş küresel bağlamla nasıl bağdaştığını sorgulayıcı konumdadır. Bunu sadece başkan yapabilir. Mesele bizim iyi bir yaşamı nasıl tarif ettiğimizdir. Maddesel tasarrufların sınırsız alımı ve enerjinin daha da fazla kullanılması iyi bir yaşamın nihai tanımı mıdır? Bu küresel tabanda nasıl sürdürülebilir olacaktır?

Bence cevabı kolay değil. Tek bir başkanın döneminde çözülmeyecekleri kuşkusuzdur.

Bu ülkenin içinde başlaması gereken bir tartışmadır. Öyle bir ülke ki, bir anlamda maddesel kazançlar için dünya çapında standartlar belirlemiştir ve bu standartın şimdiki küresel dönemde süregelen küresel hayatta kalma ile bağdaşır olup olmadığını kendisine sorması gerekmektedir.

Yaşam biçimimizde kısa süre içinde büyük çaplı istemli bir değişiklik yapmayacağız, ancak bu konunun ulusal gündeme konulması gerekmektedir.

SCOWCROFT:

Bizim önce kafa yapımızı değiştirmemiz gerekiyor. Endüstri çağının gelişmeleri sırasında, genel olarak kendi ürettiğimiz çevre kirleten maddeler çevrede yok oluyormuş gibi davrandık; doğa o denli geniş ki, bize öyle görünüyordu. Bu maddeleri okyanusa attık, havaya koyduk ve uzaklaşıyormuş gibi göründüler. Şu anda uzaklaşmadıklarını anlamaya başladık. Nüfusun ve medeniyetin artmasıyla üretilen miktarlar doğanın onları bünyesinde hazmetme kapasitesinin üstüne çıkmaya başladı. Bu Amerikalıların anlaması gereken temel bir konu.

IGNATIUS:

Bu tarif ettiğimiz dünyada Birleşik Devletlerin farklı tür bir egemenliği düşünmesi mi gerekiyor? İki okyanusla çevrili benzersiz coğrafi pozisyon nimetine sahibiz. Bir sadece "Tepede bir şehir" değiliz, biz saldırılması çok zor bir yerde olan büyük bir tepede olan şehiriz, bu nedenle egemenliğin uç noktadaki modeline alışığız. Yirmibirinci yüzyılda varlığımızın küresel hastalıklar, iklim değişikliği ve diğer küresel sorunları çözmek için diğerleriyle birlikte çalışabilme yeteneğimize bağlı olduğunu idrak edeceğimiz daha biribirine bağlı bir egemenliği mi düşünmeliyiz?

SCOWCROFT:

Düşünmek zorundayız. Çevre konusunu başlıca bir örnek olarak alalım.

Birleşik Devletler mevcut tüm otoriteyi kullanabilir, ancak geri kalan tüm dünya buna katılmayacak olursa bir işe yaramaz. Örneğin Çinliler ve Hintliler şöyle diyebilirler: "Kısıtlamalar getirmenizde sizin açınızdan bir sorun yok, çünkü endüstri çağını yaşadınız ve tüm çevre kirletici maddeleri kullandınız ve bunun için bir şey ödemediniz. Şu anda gelişmemiz için bir ücret ödememiz gerektiğini söylüyorsunuz. Biz de red ediyoruz."

Anlaşmalar yapmalıyız. Ulusal sınırların dışına ulaşmalıyız.

Gerek dünyada petrolden üretilen mobil enerji azalması sorunu, gerekse iklim değişikliği sorunu olsun, bu tür sorunlar ulusal olarak çözülemez. Bunların işbirliği halinde çözülmesi gerekir ve bu da bizi "işbirliği mekanizmaları nelerdir?" sorusuna geri getirir. Uluslararası örgütler çok nadir olarak savaş ve barış ya da ticaret unsurları gibi konuların dışına çıkarak bizim konuştuğumuz konulara girmişlerdir. Ancak bu konulara girmeleri gerekecektir ve ne kadar kısa zamanda girerlerse, çözmemiz gereken ortam o denli krizden uzak bir ortam olacaktır.

BRZEZINSKI:

Ulusal egemenlik konusunu sordun, bu bizi tek bir bireyde ya da siyaseti yönlendiren bir grup kişide temsil edilen realist ve idealist arasındaki karmaşık ilişki sorununa geri götürüyor. Bence bütün bunun altında yatan ulusal egemenliğin yeniden tanımlanması. Ama aynı zamanda insanın bu konuyu düşünüyor bile olsa, çok erken dile getirmeye başlamama konusunda dikkatli davranması gerekiyor. Çünkü egemenlik, benzersiz şekilde güvenli ve izole ortamlarda birkaç yüzyıl yaşamış ve egemenliği kendi kimliği ile eşit gören demokratik halk arasında reaksiyona yol açabilecek tahrik konularından biridir. Bu küresel sorunlarla uğraşmak egemenliğin yeniden tanımlanması ya da yeniden düzenlenmesini gerektirecek. Ancak bu sorunları çözmek için egemenliği feda etmeyi erken konuşmaya başlarsak, büyük ihtimalle herhangi bir çözüme engel olacak ulusçu bir reaksiyonun doğmasına neden oluruz.

IGNATIUS:

Zbig, sorunları halledememizin sebebi de bu değil mi? Vergileri arttırmamız ve sosyal güvenlik ve yetki verme programlarının yapısını değiştirmemiz gerektiğini biliyoruz, ancak

halkın deliye döneceğini de biliyoruz. Emisyonları azaltmak için karbon vergisine ihtiyaç olduğunu biliyoruz, fakat halk çıldıracak.

Bu nedenle kimse bunu yapmak istemiyor. Liderin görevi söylenmezi söyleyebilmek değil mi?

BRZEZINSKI:

İşte bu hem idealist, hem de etkili olmak isteyen realiste engel olmak isteyen öfkeli bir idealistin tipik bir cevabı. Açmaz burada.

SCOWCROFT:

Ancak aydınlanmış bir realist olarak, bence bunu halletmenin yolu egemenlikten ödün vermemiz gerektiğini konuşmaya başlamak değildir. Onun yerine sorunlar hakkında konuşmamız gerekiyor .

BRZEZINSKI:

Kesinlikle doğru.

SCOWCROFT:

—ve onları nasıl çözebileceğimizi.

Bırakalım da birtakım ödünler vermemiz gerektiği gerçeği zamanla ortaya çıksın. Bunu ön plana çıkarmayalım.

BRZEZINSKI:

Kesinlikle.

SCOWCROFT:

Çünkü o zaman bir engel oluşuyor.

IGNATIUS:

Bence aydınlanmış realizm teriminle bu tartışmaya önemli bir mihenk taşı koydun. Ya da Zbig'in deyimiyle, her şeyi aynı anda yapamayacağını farkeden hileli realizm. Editörümüz William Frucht tarafından önerilen Amerikan ayrıcalıklığından yola çıkan bir soruyu inceleyelerek kapayalım. Bazen Amerikalılar dünyayı iki kategoriye bölüyor gibi görünüyor: Amerikalı olan insanlar ve potansiyel Amerikalı olan insanlar. Biz herkesi kendimiz gibi yaşamak istiyor olarak varsayıyoruz.

BRZEZINSKI:

İşte mesele de bu.

IGNATIUS:

Öyleyse şöyle bir sorum var: Herkes bizim gibi yaşamak istiyor demek küçümseyici ve insanların itibarına karşı saygısızlık mı? Ya da bizim bu özgürlüklerimiz var, ama diğer insanların ihtiyacı yok demek daha mı küçümseyici? Bu çizgiyi nasıl tutturuyorsunuz? Kadınların eşitliği ya da demokrasi gibi onların muhakkak hak sahibi olması gerekmeyen şeylere biz hak sahibiyiz demeden insanların farklılıklarını nasıl gözetiyorsunuz?

SCOWCROFT:

Amerikan ayrıcalıklığı insan itibarı fikri üzerine kuruludur. İnsanlar dünyadaki yaşamlarını ve pozisyonlarını iyileştirmek istiyorlar. Bu anlamda herkes bizim gibi olmak istiyor. Daha iyi bir yaşam istiyorlar. Bunu keşfettiğimiz yolun iyi bir yaşam için en iyi yol olduğunu düşünüyoruz. Bu herkesin aynı yolu takip etmesi gerektiği anlamına gelmiyor. Amerikan ayrıcalıklığı genellikle istese de istemese de herkesin Amerikan olması *gerektiği* kanısı ile çarpıtılıyor. Ancak özünde herkes için daha iyi bir hayat planlıyor. Belki de biz sadece öncüyüz. Bence açmazı bu şekilde çözebilirsiniz. Dünyada genellikle daha iyi bir yaşamı temsil ediyoruz.

BRZEZINSKI:

Ancak bu ortaya çıktıktan sonra kendisini iyileştiren ve zenginleştiren bir toplumda herkes için daha iyi bir yaşam anlamına geliyor, ki bu toplumda sadece az sayıda insan çok fazla zengin kaynakla nimetlenmişken zamanla sayıları arttıkça kaynakları da geliştirebildiler. Örneğin ben Amerika'ya çocuk yaşta geldiğimde nüfus 120 milyondu. Şu anda 300 milyon. Zenginliğe uzanan yolumuz yüz milyonlarca ve bazı yerlerde milyarlarca yoksulluk içindeki insanların yaşadığı Hindistan, Çin ya da Afrika'da tekrarlanamaz. Bu yüzden bir yandan başarılı olan toplumumuz haklı olarak diğer toplumlara uygulanabilir gibi görülebilse de, bunu oluşturduğumuz yöntem başka bir yerde uygulanamaz.

Diğerlerinin bunu başka türlü yapmaları gerekiyor. Bu, kendi sistemimizi yapılandırdığımız ve yönettiğimiz yöntemden ciddi sapmalar anlamına gelir.

SCOWCROFT:

Hayır, haklısınız. Ancak bence bizim yapımız ve süreçlerimiz dünyada değer yarattı. Örneğin Çin'e bakın. Bugünkü Çin'i 50 yıl öncekiyle kıyaslarsanız, ortalama bir Çinlinin muazzam derecede daha iyi durumda olduğunu görürsünüz.

BRZEZINSKI:

Evet, fakat farklı bir şekilde. Demek istediğim bu.

SCOWCROFT:

İşte bu yüzden Hindistan'ın gelişmesi için —

BRZEZINSKI:

Kesinlikle. Ve hoşgörülü olmalıyız.

SCOWCROFT:

— farklı ölçekler kullanmanız gerektiğini söylüyorum. Ve bu kısmen bizim sorumluluğumuz.

Dünyanın servetinde bunu yapacak araçlar mevcut, ancak bizim yaptığımız gibi yapılamaz.

BRZEZINSKI:

Çok doğru. Deneyimimizi dogma haline getiremeyiz.

IGNATIUS:

Özel ve benzersiz bir şekilde kutsanmış olduğumuz hissi olan Amerikan ayrıcalıkhğının ve değerlerimizi evrenselleştirme eğilimimizin oluşturduğu kombinasyonda bir sorun mu var? Biz özeliz ve herkes bizim gibi mi olmalı? Dünyayı gezerken gördüğüm bir şey insanların yanlış dahi olsa kendi tarihlerini yazmak istemeleri. Bu benim, senin değil. Haklı olsan bile, senin yaptığın gibi yapmak istemiyorum; kendi yöntemimle yapmak istiyorum. Ve insanların kendi tarihlerini yazmak istemelerini kabullenmek bazen kötü yazacaklarını kabul etmek anlamına geliyor.

BRZEZINSKI:

Farklı. Farklı şekilde.

IGNATIUS:

Bizim yapacağımızdan farklı şekilde.

SCOWCROFT:

İşte biz bu şekilde geliştik. Bir yüzyıl kadar önce Macarlar Avusturyalıların buyruğu altına girdiklerinde *özgürlük* imparatorluktan bağımsız olmak anlamına geliyordu. Bu Woodrow Wilson'un anlattığı dünya. Bugün özgürlük çok daha farklı bir anlam içeriyor.

BRZEZINSKI:

Wilsonculuğun bu derece cazibesinin olması Avrupa tarihinin belirli bir dönemiyle rastlaşması nedeniyledir, ki bu dönem özgürlüğü çok isteyen ve kimlik anlayışlarını bunun üzerinde yoğunlaştıran insanlar için özgürlük çok yerinde bir şeydi. Bağımsız Avrupa devletlerinin yükselişi ve imparatorlukların çöküşü daha çok Wilson'un bahsettiği şeyleri korumaya yönelikti ve Amerika bunun bir sembolü haline geldi.

İkinci kitabım *İkinci Şans*'da (Second Chance) itibar kavramı üzerinde bu derece çok durmamın sebebi şu anda siyasi anlamda uyanmış ve küresel eşitsizliklerin farkında olan dünyadaki insanların gerçekte aradıklarının özgürlük değil, itibar olması. İnsanlar var oluşlarında itibar istiyorlar, çocukları için anlamlı bir fırsat sunabilme yeteneklerinde itibar istiyorlar, diğer kültürleri ve dinleri dahil olmak üzere insanların onlara verdiği saygıda itibar istiyorlar.

O kitabı yazarken bu fikir çok tuhaf bir şekilde aklıma geldi. Futbol oyuncularının maç sonrası yaptıkları bir tartışmayı dinliyordum. Her ne kadar hepsi üniversiteye gittiklerini iddia etseler de, hepsi iyi eğitimli değildi. Gerek zaferlerini kutlarken, gerekse yenilgileri için sızlanırlarken ne kadar çok, "Bize saygı göstermediler" demeleri dikkatimi çekti. Ve bir anda bunun önemli bir insani duygu olduğunu farkettim.

IGNATIUS:

Saygı ihtiyacı mı?

BRZEZINSKI:

Evet. Ve dünyadaki birçok insanın onlara göstermediğimizi düşündüklerini şey bu.

SCOWCROFT:

Evet. Fakat dünyadaki rolümüz son derece arttı. 1848'deki Macar devrimine dönelim. Macarlar Özgürlük Anıtına benzer anıtlar diktiler. Bizim ideallerimize sahip olduklarını söyleyerek yardım istediler. Onlara cevabımız iyi şanslar dilemek oldu. Başaralı olurlar diye ümit ettik, ama bizim kavgamız değildi.

IGNATIUS:

Ama Wilson bunu bizim kavgamız haline getirdi.

BRZEZINSKI:

Evet. Bu yüzden Wilson Avrupa'da selamlanıyor. Ve şu anda tam anlamıyla tersini yapıyoruz, örneğin Irak'ta –üzülerek söylüyorum- küçümseniyoruz.

SCOWCROFT:

Ve dünya çok değişti. Wilson Yugoslavya'yı oluşturdu ve bunu yaptığından ötürü Yugoslavlar tarafından selamlandı. Ama şu anda birlikte yaşayamıyorlar.

IGNATIUS:

Bu yeni dünyada ayrıcalıklı olmadığımızı ve bizim de dünya vatandaşı olduğumuzu kabul mu etmemiz gerekiyor?

SCOWCROFT:

Hayır, buna inanmıyorum.

BRZEZINSKI:

Ayrıcalıklıyız.

SCOWCROFT:

Herkes için daha iyi bir yaşam olduğu umudunu sunmakta ayrıcalıklıyız.

BRZEZINSKI:

Biz ayrıca bugün yirmibirinci yüzyılda hiçbir ülkenin deneyimimizi tekrarlayamacağı, kaynaklar ve nüfus arasındaki asimetri açısından ayrıcalıklıyız.

Ancak ayrıcalıklı olduğumuzu kabul ederken, bence bazı emellerin ve özellikle itibar emelinin evrensel olduğunu da kabul etmemiz gerekiyor.

scowcroft: Ve bunların farklı şekillerde gerçekleştirilmesi gerektiğini de. Ancak bunların farkedilmemesi olmaz.

–3 Nisan 2008–

SEKİZ

İLK YÜZ GÜN

David ignatius: Yeni hükümetin karşısına çıkacak çok fazla dış politika konuları konuştuk. Şimdi dünyaya ve ikinizin anlatmakta olduğu zorluklara karşı yaratıcı bir şekilde çözüm sunan bir siyaset yapmanın nesnel detaylarına dönelim. Sizden ulusal güvenlik şapkanızı takıp nesnel anlamda yeni bir başkanın bizim konuştuğumuz dünyaya çözüm bulabilmek için ilk yüz günde ne yapabileceğini anlatmanızı rica ediyorum. Brent sen başlar mısın?

BRENT SCOWCROFT:

Dünya değişti ancak ulusal güvenlik ve özellikle Ulusal Güvenlik Konseyi ve onun yardımcı birimleri için kullandığımız yapılar soğuk savaş için kurulmuşlardı. 1947 Ulusal Güvenlik Yasası, Ulusal Güvenlik Konseyini, Hava Kuvvetlerini, CIA'yı ve Savunma Bakanlığını kurdu. Tüm bunlar II. Dünya Savaşı'ndan alınan dersler sonucu soğuk savaş için kurulmuştu. Bu yapı değişmedi. Bir şekilde Ulusal Güvenlik Konseyini büyüttük: Clinton Ulusal Ekonomik Konseyi ekledi, Bush Anayurt Güvenlik Konseyi ekledi.

Böylece ayrı konuları halletmek için yapıları çoğaltmaya başlıyoruz. Bizde olmayan şey eski sınırlara karşı çıkan kısmen askeri, kısmen muharebe, kısmen imar ve kısmen sivil toplum inşası gibi konuları halletmek için bir sistem. Hükümetin içinde bu tarz konuları halletmek için bir yolumuz yok.

Bu bir başkanın ihtiyacı olacak ilk şeylerden biri.

IGNATIUS:

Yeni bir konsey oluşturmak istiyor musunuz?

SCOWCROFT:

Hayır. Ancak Ulusal Güvenlik Yasasını değiştirecek şekilde incelemek isterim. Her İstihbarat konusunda bazı değişiklikler yaptık, ancak yeterli olup olmadığını söylemek için çok erken. Ulusal Güvenlik Yasası örneğin istihbaratın CIA'in görevi olduğunu ve iç istihbaratın FBI'ın görevi olduğunu belirtir. Soğuk savaş sırasında bir sorun yoktu, çünkü istihbarat toplamamızın çoğu denizaşırı idi. Ancak terörizm bu ayrımı anlamsız hale getiriyor. 11 Eylül'le gördüğümüz olaylardaki sorunun bir kısmı işlerin nasıl yapılacağı, bürokratik engellerden bilginin nasıl aktarılacağı konusunda farklı felsefeleri olan iki farklı örgütümüz olmasındandı.

Irak başka bir örnek. Saddam hükümeti yok edildikten sonra, Irak için bir Amerikan yönetimi kurduk. Kim için çalıştı? Önce Savunma için çalıştı. Sonra Ulusal Güvenlik Konseyi için çalıştı. Sonra da – bu çok karmaşık. Ve Afganistan'da ortada her şeyden sorumlu bir birim yok.

IGNATIUS:

Kuşkusuz, Irak'ta sorunun bir kısmı gerçek siyaset yapma ve gerçek stratejinin örgütlerarası süreçte oluşan çatlakların arasında kalmış olmasıydı.

ZBIGNIEW BRZEZINSKI:

Bu doğru.

SCOWCROFT:

Ve hatta kadrolaşma. Bir girişimi yeniden rejim kurması için nasıl kadrolandırırsınız? Irak'ta gönüllüleri çağırdık, çünkü bunu yapmanın sistematik bir yolu yok. Hakimlere ihtiyacımız var. Polise ihtiyacımız var. Temin etmek için organize olmadığımız birçok şeye ihtiyacımız var.

IGNATIUS:

Zbig, sorunlara uygun ekipmanı temin etmek için ilk yüz günde sen ne yapardın?

BRZEZINSKI:

Bir sonraki başkanın dış politikayı şekillendirme konusunda aktif rol almak isteyeceğini ve birinci planda iç politika ile meşgul olmayacağını –ki bazen böyle oluyor- varsayarak, ben öncelikle bir sonraki başkanı kendi ulusal güvenlik danışmanı olması için epeyce tanıdığı ve rahat ettiği birini seçmesini öneririm.

Ve kafa yapısı kiminle benziyorsa onu seçmesini. Bu son derece önemli. Ulusal güvenlik danışma başkana yakın biri, başkanı sıklıkla görmesi gerekecek.

Başkanın fikirlerini yansıttığına emin olarak başkan adına otorite uygulaması gerekecek. O nedenle yeni başkanın kendisini rahat hissettiği ve aynı zamanda kendi doğruları olan kişilikli biri olması gerekir. Bence Condi Rice'ın ulusal güvenlik danışmanı olarak kendi dönemi süresince karşılaştığı sorunun bir kısmı gerçekte önem olarak Colin Powell ve Donald Rumsfeld'in altında kalmasıydı. Siyaset yaparken başkanın liderliğini koordine ve empoze edemedi.

İkinci olarak, başkana Amerikan hükümetinde genel anlamda eksik olanın etkili, merkezi bir stratejik planlama mekanizması olduğunu söyleyebilirim.

Dışişleri Bakanlığı dış politikanın diplomasi olduğu varsayımına dayanarak kendi görevini yürütüyor. Savunma Bakanlığının çok sayıda planlama kuruluşu var. Ancak genellikle Eisenhower'ın yönetiminde olduğu kadar etkili bir planlama organizması mevcut değil. Eisenhower'ın kendi döneminde Bob Bowie'nin yönetiminde şu anda adını unuttuğum özel bir planlama kurulu vardı. Bence Beyaz Saray'da bunu tekrardan oluşturabilmek için amaçlı bir çaba gerekiyor. Böyle bir kurul, uzun vadeli planlarla ilgili olarak devletin yüksek seviyelerinde devamlı bir diyalogu sürdürmek için planlama organı ve kongre lideri arasında gayriresmi müzakereler için buluşma zemini sağlayacaktır. Planlama kurulu doğal olarak ulusal güvenlik danışmanına bağlı olacaktır. Bugün buna benzer bazı yönleri var, Brent sizin de muhtemelen bu tarz bir şeyiniz vardı. Benim dönemimde Sam Huntington bir süre için planlamacı olarak geldi. Ancak sanırım Amerikan devletinin çevresinde değil, merkezinde stratejik planlamayı yerleştirmek için daha amaçlı bir çaba zorunludur.

Üçüncü vurgulamak istediğim nokta Brent'in söylediği şeyle ilgili – ve bence teşhisi tamamen doğru. Farklı bakanlıkların fonksiyonel bir şekilde uzmanlaşmasında özde var olan bir çeşit tıkanıklık söz konusu. Bunun bir sebebi yapılarının karmaşıklığı ve mevcut düzenlemelerin, Brent'in dediği gibi, soğuk savaş siyasetlerinin bir devamı niteliğinde olması. Ancak aynı zamanda 150 yıllık geleneği de yansıtıyorlar. Bir Dış İşleri Bakanlığı var. Eski ismiyle Savaş Bakanlığı, şu andaki Savunma Bakanlığı. Başka uzmanlaşmış bakanlıklar var. Bence bu bölümler fayda vermenin ötesinde ömürlerini tamamladılar.

Şimdi yeni bir başkanın bürokrasiyi büyük çaplı yeniden yapılandırma işine hemen girişebileceğini sanmıyorum. Ancak

yönetimin ilk aylarında aciliyetle ilgilenilmesi gereken kritik konulara kıyasla bu işi parça parça yapacak olursa aciliyetten istifade ederek farklı bir kurumsal girişimde bulunabilir.

Aklımda olan şey şu şekilde: Dış İşleri ya da Savunma Bakanlığı gibi fonksiyonel olarak organize olmamış, ancak misyon odaklı üç özel başkanlık görev timlerini içerecek. Ve her biri, kıdemli biri –kabine üyelerine eşit ya da daha yüksek kıdemde- birer başkan vekili tarafından yönetilecek, her biri özel görev timinin konularını ele alacak: küresel iklim, çevre ya da başka ne varsa. Demokratlar kazanırsa, doğal olarak iklim özel timini yönetecek ideal kişi Gore olur. Farklı bakanlıklardan kaynak aktarabilir, ancak başkan vekilinin altında kendi başına yönetilir.

Bu daha sorunlu da olsa ve Brent beni hatalı çıkaracak olsa da ben acil ilgilenilmesi gereken ve kendi mevcut kaynaklarımızdan oluşturabileceğimizden daha fazla girişime ihtiyaç duyan diğer iki sorunla ilgili olarak aynı şeyi yapardım. Sorunlardan biri Ortadoğu olur. Brent'le birlikte Ortadoğu hakkında konuştuğumuz karmaşık konularla igilenecek özel kuvvet için başkan vekilim olur. Çünkü bu acil bir konu. Fazla zamanımız yok.

IGNATIUS:

Sadece Arap-İsrail çatışması üzerine mi yoğunlaşarak? Yoksa bu kişi aynı zamanda İran ve Irak'la da ilgilenecek mi?

BRZEZINSKI:

Muhtemelen üçü de, çünkü hepsi biribiriyle ilişkili. Hemen atayacağım üçüncü başkan vekili de müttefik ilişkileri ile ilgilenen bir grubun başına gelecek. Avrupa'yı nasıl ele alırız? Atlantik İttifak'ın garantisinde olan Japonya ve Güney Kore gibi ülkeleri nasıl ele alırız? Onları NATO'ya katarak değil, ancak NATO'nun küresel dengeye katkısını arttıracak bir ortaklık sağlarak yapa-

biliriz. Bir görev birimi açmazın üstesinden gelmemiz ve acil ilgi gerektiren bazı önemli sorunlarla ilgili harekete geçmemize yardımcı olabilir.

IGNATIUS:

Görev itibarıyla bu alanlardan sorumlu olan dış işleri bakanının önünü kesmek gibi bir tehlike olmuyor mu?

BRZEZINSKI:

Şöyle ki, dış işleri bakanı görev olarak dünyadan sorumlu. Ancak gerçekte bu konu ele alınması açısından çok fazla. Sonuç olarak acil konular bile yarı zamanlı ilgi görebiliyor. Ortadoğu'ya bakın. Rice bu konuya dikkatini vermeye çalıştı. Her ne kadar oradaki politikamızdan ötürü onu kısmen sorumlu tutsam da, sorunun bir kısmı da fazla çalışmasındandı. Aciliyetin çok fazla olmadığı ya da bürokratik açmazların aşılması aynı şekilde gerekmediği daha geleneksel yöntemlerle halledebilecek bir çok konu var.

IGNATIUS:

Haklısın her siyaset başına bir adres düşen konular var. Kuzey Kore ve altı-parti konuşmalarının başında Chris Hill, Avrupalı müttekiflerle ilişkiler ve İran'la ilişkili birleşik bir siyaset oluşturma –bu konuda çok başarı kaydedildi- konusunda Nick Burns. Bunlar senin yaklaşımını destekliyor.

Brent, örgütlerarası sistem tam olarak Beyaz Saray'ın buna mahsus görev kuvvetleri kurmasını sağlamak ve acil siyasi meseleleri ele alması için oluşturuldu. Siyaseti şekillendirmek üzere Ulusal Güvenlik Konseyine bağlı olarak Dışişleri, Savunma, CIA ve diğer ilgili kuruluşlardan temsilcileriniz olur. Bu yönetimde bu çok iyi işlemedi. Ve açıkçası Clinton yönetiminde de iyi işlendiğinden emin değilim. Ancak 1. Bush döneminde oldukça başarılı olmuştunuz. Örgütlerarası bu sürecin çalışması ve böylece dinamik ve esnek olabilmesi için ne yapılabilir?

SCOWCROFT:

Bu örgütlerarası süreç temelde başkanın istediği gibi çalışıyor. Her yönetim aslında aynı şeyi başkanın nasıl istediğine bağlı olarak farklı bir şekilde yaptı.

Bence bunda bir sihir yok. Bu aşamada her şey kişiliğe bağlı olarak ilerliyor. Zbig'in bahsettiği gibi, ilk Bush döneminde Condi Rice, Powell ve Rumsfeld'in altında idi. Aslında, ulusal güvenlik danışmanları her zaman için rütbe olarak Ulusal Güvenlik Konseyinin (NSC) yasal üyelerinin altında olmuşlardır.

IGNATIUS:

Rütbe olarak ama gerçekte-

SCOWCROFT:

Rütbe olarak. Ancak ulusal güvenlik danışmanının başkanın erbabıyla konuşabiliyor olması gerekir. İşin sırrı bu. Özel meselerle ilgili kurulan komitelerin biraraya gelmesi konusunda ulusal güvenlik danışmanına çok fazla yük yüklemek istemiyorum. Ancak NSC'nin bakanlar kurulu sekreterlerini atadığınızı düşünün, ancak bu kişiler sadece konuya gore toplantılara katılacaklar. Her kabine memuru bölümünde NSC odası denilen bir irtibatı olacak. Esas itibarıyla Zbig'in bahsettiği şeyleri yapacaksınız, ancak bir grup orada, bir grup burada ayrı ayrı işliyor olmayacak. Yine de biribirileriyle bağlantılılar, fakat işlerin yürümesi için gerekli sorumluluk paylaşımı olacak.

Bu daha iyi bir yapı mı, değil mi bilmiyorum. Zbig, kesinlikle haklısın, bu ciddi bir sorun. Seninle benim dönemimdeki Ulusal Güvenlik Konseyi çalışanları şu anda bunun yanında çok az kalıyorlar.

IGNATIUS:

Ben rakamları merak ediyorum. Brent, senin için kaç kişi çalışıyordu?

SCOWCROFT:

Ben sabit kişilerin sayısını 50'nin altında tutma konusunda mücadele verdim.

IGNATIUS:

Senin kaçtı, Zbig?

BRZEZINSKI:

Aşağı yukarı aynı. Sanırım biz 35 ile başladık ve tam 50 ile tamamladık.

Artı olarak destek ekibi var, asker, CIA. Toplam çalışan 125 ila 150 arası değil mi?

SCOWCROFT:

Evet. Şu anda daha da arttı. Benim bir tane vekilim vardı.

BRZEZINSKI:

Aynı şekilde.

SCOWCROFT:

Şu anda 7 tane var. İdaresi güç bir hale geldi. Bir başkan için NSC'nin en büyük avantajlarından biri atikliğidir. Bir başkan bir bölümden bir şey isterse, onun yapılması sonsuza kadar sürebilir. NSC çok hızlı yerine getirebilir. Başkana verilen bu hızlı cevap kapasitesini koruyabilmek çok önemlidir. Ancak otoritenin kapsamı o denli genişlemiştir ki, örgüt içermesi gereken tüm alanları içerip aynı zamanda da işlerin hızlı yapılmasını sağlayamaz.

BRZEZINSKI:

Yeni başkanın neye ihtiyacı olacağıyla ilgili başka bir noktaya temas edeyim. İletilmesi oldukça zor bir şey. Ancak tecrübelerim

bana en bağımsız kafalı, kendini eleştiren başkan için bile çok kısa süre için kafasının şişmesinin son derece kolay olduğunu öğretti.

Beyaz Saray'daki atmosfer, yaltaklığı öylesine kolaylaştırıcı ve başkanın hoşnutluğunu kazanmak için dirseklemeye öylesine müsait ki, bir başkanın kendisi ve daha geniş anlamda dünya ile ilgili gerçeklik hissini kaybetmesi çok kolaydır.

Başkanın hem içişlerinde hem de dışişlerinde sorumluluğu bulunmayan, fakat aynı zamanda sırdaşı olan insanlara ihtiyacı vardır. Bu kişi, McCain, Clinton ya da Obama'nın uzun süredir tanıdığı ve başkana özel olarak etkisini ve yetkilerini kaybetmekten korkmadan "Bu söylediğin son derece aptalcaydı' diyebilecek biri olmalıdır. Bu özellikle de konuştuğumuz karmaşık bir dünyada son derece elzemdir.

SCOWCROFT:

Zbig, buna "mutfak kabinesi" deniyor.

BRZEZINSKI:

Evet belki de biraz. Ancak bu insanların alternatif siyaset yaptıkları ya da karar verdikleri anlamına gelmiyor. Sadece bir gözlerini açık tutup başkanı açıkça ve hatta küstahça ufukta gördükleri yetersizlikler ve noksanlar hakkında bilgilendiriyorlar.

Nasıl tarif edeceğimi bilmiyorum. Ama bunun gibi bir şey. Bush'un iki yönetiminin çalışmalarını izlediğimde ve kendi çalışmalarımı ve LBJ'ninkkilerle kıyasladığımda yağcılığın yıkıcı etkisini görüyorum.

IGNATIUS:

Sen Başkan Carter'la dürüst olabileceğini hissettin mi?

BRZEZINSKI:

Evet. Ama ben onu önceden iyi tanıyordum. İlk başlarda kolaylıkla yaptım, bir süre sonra ise kasıtlı olarak. O ortamda kolay değildi. Kendime şöyle demem gerekiyordu: "Benim görevim ona söylemek". Ancak sadece teke tek konuşmalarda söylüyordum. Ve şu kadarını söyleyebilirim: Gerçekten konularla canımı sıktığım oluyordu. Gerçekten. Geri dönüp tartışıyordum. Dört yıl boyunca sadece bir kere karşı çıktı. Çok net hatırlıyorum: Sekreteri masama geldi ve bir edayla önüme bir zarf uzattı. Elindeki zarf yeşil başkanlık kırtasiyesindendi ve üstünde 'Zbig' yazıyordu. Sekreteri orada durdu. Belli ki içinde ne olduğunu biliyordu. Ben de açtım.

Şöyle yazıyordu: "Zbig, ne zaman durulması gerektiğini bilmez misin? JC." Ancak bakın, takdir ettim. Öfkeye kapılmamıştı. Bana bağırmıyordu. Bana gözdağı vermiyordu. Sadece, "Hadi. Bir sure ara ver" diyordu. Gerçekten takdir ettim.

IGNATIUS:

Brent, senin George H.W. Bush'la ilişkin özeldi. İkinizin arası nasıldı?

SCOWCROFT:

Önceden söylediğim gibi. Bu aşamada her şey kişilikle ilgili.

Benim Başkan Bush'la çok yakın bir ilişkim vardı. Üç farklı başkan için çalıştım ve her biri de bilgi, öğüt almaktan hoşlanırdı, kendi karar alma aşamalarını farklı yollarla yaptılar.

Ve işinizi yaparken bir yandan buna alışmanız gerekiyor. Çünkü hizmet aldıkları yöntemi sevmezlerse, daha çok sevecekleri bir sistem kurarlar. Sonra karşınıza rekabet eden sesler ve kurumlar çıkar ve işler böyle yürümez. Yeni bir yapı gerekebilir, ancak bu yapının her başkana uyabilecek esnekliği olmalıdır.

IGNATIUS:

Bush'a yanlış yolda olduğunu düşündüğünü *söyleyebiliyor* muydun? Oldukça beyefendidir, sanırım bazen karşısına çıkmak zor olabilir.

SCOWCROFT:

Nasıl yaptığınıza bağlı. Yine kişiliklere bağlı. Onunla iken birkaç farklı yaklaşımı denedim. Ancak sözün kısası ulusal güvenlik danışmanının başkana bilmesi gerektiğini düşündüğünüz şeyi söylemek önemlidir.

BRZEZINSKI:

Kesinlikle. Kesinlikle.

SCOWCROFT:

Duymak istediğinden değil. Ve bu çok zor olabilir.

BRZEZINSKI:

Ama güzel bir şekilde yapabilirsin. Ya da daha iddia eder bir şekilde- tam nasıl tarif edeceğimi bilmiyorum. Ama yapabilirsin.

SCOWCROFT:

Evet, karşınızdaki kişiliğe göre uyarlamanız gerekiyor.

BRZEZINSKI:

Çünkü kendin olmalısın. Başkan seni seçmiş. O yüzden yapacağın şeyi de sevecektir.

IGNATIUS:

Ulusal Güvenlik danışmanları olarak Condi Rice ve Steve Hadley'in karşısına sık sık çıkan bir sorun başkan vekilinin son

derece güçlü olan rolü, bazen kendi ulusal güvenlik danışmanı gibi davranması ve kendi çalışanlarının da bazen NSC çalışanlarına paralel çalışması olmuştur. İkiniz de her iki partiden bir sonraki başkan vekilinin NSC çalışanlarına rekabetçi bir yapıyı oluşturmamakta dikkatli olup olmayacağı hakkında ne düşündüğünüzü merak ediyorum.

BRZEZINSKI:

Oh, evet. Başkan yardımcısının dış işleri ekibinin en az Brent ve benim başkanlık ettiğim ekip kadar büyük olacağını tahmin ediyorum.

SCOWCROFT:

Neredeyse.

BRZEZINSKI:

Neredeyse. Sanırım otuz kişi kadar. Bana gore bu düşünülemez. Bence başkan yardımcısı Mondale'nin bu kadar çapta bir ekibi olsaydı, ben kendimi işimi yapamazdım. Onun için çalışan tek bir kişi vardı. Ben onun diğer dış politika danışmanını alıp kendi vekilim yaptım çünkü ondan hoşlandım ve başkan yardımcısıyla ilişkilerim açısından da iyi olacağını düşündüm. Ancak bu rekabet içeren çalışanları savunma siyaseti, kağıtları hazırlamak ve NSC süreci içine eklemek bence sadece karmaşaya neden olurdu.

IGNATIUS:

Brent, Birinci Bush başkan yardımcısıyken, dış politikada oldukça aktifti. Ancak aynı sorunlar ortaya çıkmadı.

SCOWCROFT:

Ancak hatırlatmak isterim, bu bir kişilik meselesi.

IGNATIUS:

O zamanlar sen onunla mıydın?

SCOWCROFT:

Hayır değildim. Ancak bana gore başkan yardımcısının ekibinin ne kadar büyük olması farketmiyor.

Önemli olan bilgiye ne olduğu ve başkana hangi otorite ile ulaştığıdır. Başkan istediği herkesi danışmanı olarak kullanabilir. Başkan isterse başkan yardımcısı onun baş danışmanı olur. Ancak çoğu başkan çeşitli sebeplerle bunu istemez.

Sistemin yürümesi için merkezi bir kurum olması gerekiyor. Eğer rekabetçi sistemleriniz varsa karmaşa var demektir. Esas sorun bu. Bu kurumun aynı zamanda esnek olması gerekir ki, böylece başkan rahat ettiği şekilde farklı şeyler yapabilsin. Ancak sistemin özünü korumanız gerekir, sistem başkana istediğini verebilmek için hızlı ve etkili bir şekilde işlemelidir. Eğer başkan her şeyin başkan yardımcısından geçmesini istediğini söylüyorsa, bu başkanın ayrıcalığıdır. Diğer yandan farklı bir sisteme de ihtiyacı olabilir.

Ve kendini yok edecek bir sistemi önemsemeyebilir.

BRZEZINSKI:

Bunun konuşmaya değer başka bir yönü daha var. İnsanların çoğu dış işleri bakanlığından, savunma bakanlığından, CIA'den ve ulusal güvenlik danışmanının kendi çalışanlarından başkana ne kadar çok kağıt akışı olduğunu farketmezler. Oysa hacmi çok büyüktür. Halledilmesi gereken sorunlardan biri ulusal güvenlik danışmanının nihayetinde bir postacı haline gelmemesidir. Dışişleri bakanlığından gelen notların üzerinde "Başkan'a" yazar. Bu hiç yardımcı değildir. Başkanın onayıyla neyin başkana ulaşması gerektiğini ve neyin başkanın aşağı yukarı düşünce yapısını bilerek ulusal güvenlik danışmanının başkan adına hal-

ledebileceği ve evrakı ya gelen bölüme ya da düzenlenmesi için diğer departmanlara gönderebileceği bir iş olduğunu ayırt edebilmeniz gerekir. Bu ulusal güvenlik danışmanının kendi kişisel zamanının çoğunu ayırması gereken oldukça ustalık isteyen bir iştir.

IGNATIUS:

Sistemi yirmibirinci yüzyılın dünyasına uydurmak için nasıl şekillendirmek gerektiğini düşünürken aklıma meslektaşım Tom Friedman'ın "düz dünya" tanımlaması geldi. Bizim dünyamız daha az hiyearşik. Dünyamız yatay – sınırlar ötesi bağlantı kurabilirsin. İdeal anlamda fabrika boruları arasından iletişim kurmana gerek yok. Bu oldukça büyük bir fayda, ancak dış politika için ilginç zorluklar ortaya çıkarıyor. İnsanların tahmin edemeyeceğiniz ya da kontrol edemeyeceğiniz yöntemlerle bağlantı kurduğu bir dünyanız var. Bahsettiğiniz bu hiyearşik sistem düz dünyayı kucaklayabilmesi için ona karşı mücadele vermek yerine uyarlanabilir mi?

SCOWCROFT:

Başkan Nixon bunu denedi. Kabine görevlilerini bir grupta kıdemli olanı isimlendirerek kümelemeye çalıştı. İşe yaramadı, sebebin büyük kısmı – bu benim kendi tecrübemde de doğru- kabine görevlilerinin birbiri için çalışmaması oldu. Bir kabine görevlisini diğer bir kabine görevlisinin üzerine getiremezsiniz. Düz bir sistemde iyi çalışmaz.

IGNATIUS:

Çalışması gerekir mi? İstihbarat dünyasında, farklı kuruluşları alıyoruz ve aralarında boşlukları doldurmaları, işbirliği yapmaları konusunda ısrar ediyoruz. Yeni teknoloji yaratıyoruz –şimdi istihbarat için bir çeşit Wikipedia var – insanlar sürekli et-

kileşim halindeler ve veritabanları oluşturup onu paylaşıyorlar. İstihbarat toplumunun bilgi paylaşımı anlamında hiçbir zaman yapılamayacağını düşündüğü şeyler artık her gün yaşanıyor. Ancak bu henüz hükümete yansımadı. Bunu iklim değişikliği gibi bir konuda denemenin zamanı geldi mi, ne düşünüyorsunuz merak ediyorum.

SCOWCROFT:

Fakat David, istihbarat toplumunda bunun oluşmasının sebebi bu düz organizasyon değildi. Olmasının sebebi baştaki kişilerin, "Bilgileri paylaşmaya başlayacaksınız" demesiyle oldu. Bunu yapmak için kurallar oluşturuyorlar ve sonra da bu kuralları uyguluyorlar. Prosedürlerdeki bu değişim henüz tamamlanmadı. Düz yöntemin çalışıp çalışmayacağından emin değilim. Ancak yeni başkanın, eğer çoktan kampanya sırasında düşünmeye başlamadıysa, öncelikli ağırlık vermesi gereken konulardan birinin bu konuştuğumuz organizasyon meseleleleri olduğu konusunda hemfikir sanırım. Bu ciddi bir sorun ve yönelmesi gereken ilk konulardan biri bu olmalı.

BRZEZINSKI:

Buna bir noktayı eklemek istiyorum. Bence başkanın göreve geldiğinde gündeminde son derece büyük sorunları olduğunun bilincinde olması gerekiyor. Ancak aynı zamanda görevinde ve seçim zaferinin yeni olmasından dolayı Kongre'nin ve kamunun siyasi desteğini harekete geçirebileceği oldukça fazla zamanı da var.

Bu nedenle, yeni başkanın hangi konuların en çok dikkat gerektireceği konusunda çok bilinçli bir seçim yapması gerekiyor. Benim misyon-odaklı görev kuvvetleri hakkında önceden söylediklerim bununla ilişkili. Konuştuğumuz jeopolitik konular arasında –Brent'in ayrı bir listesi olabilir – bence Ortadoğu'nun karmaşık konuları birinci dereceden öncelikli. Diğer konular

belki de daha çok bir bütünlük içinde ve daha geleneksel bir yöntemle ele alınabilir.

SCOWCROFT:

Ben biraz daha farklı dağılım yapardım. Ortadoğu sorunlarını özellikle bölerdim.

Filistin barışı süreci ayrı bir konu ki, bu konu bu yönetim döneminde çözülemezse çok hızlı bir şekilde parçalanabilir. Irak ve İran devam eden son derece büyük sorunlar. Afganistan ayrı bir konu. Pakistan da dördüncü konu olabilir. Başkan istese de, istemese de bunların hepsi için ilgisi ve dikkati gerekiyor. İç sorunlara yönelen bir başkan olsa bile, bunlarla ilgilenmek dışında bir alternatifi olmayacak.

BRZEZINSKI:

Ben ulusal güvenlik danışmanıyken, başkan için yanlarında ayrıntıları yazılı bir dizi küresel öncelikler listesi hazırlamıştım. Sanırım on tane kadar vardı ve hangisinin en üstte olacağına dair bir fikrim vardı. Başkan Carter'ın onuyla birden ilgilenmek istemesi şaşırtıcı gelmişti. Ulusal güvenlik danışmanın yardımcı olabileceği noktalardan biri de budur, yeni başkana konuların önceliklerini belirlemek.

▶ ▶ ▶

IGNATIUS:

Yeni başkan, dünyanın Birleşik Devletlere çok kızgın olduğu bir zamanda göreve gelecek. Hayatım boyunca dünyanın ülkemize karşı bu derece düşmanca olduğu bir dönemi daha hatırlamıyorum.

BRZEZINSKI:

Tarihte hiç olmadı.

IGNATIUS:

Dünyada seyahat eden herhangi birimiz bunu görüyor ve hissediyor. Belki de en büyük ulusal güvenlik sorunumuz popüleritemizin olmaması. Yeni başkan ilk yüz günde, bu sayfayı açıp dünyaya "Bu artık alıştığımız Birleşik Devletler değil" diyebilmek için ne yapabilir?

BRZEZINSKI:

Bakın, Guantanamo'yu kapatabilir. İşkenceyi yasaklayabilir. Yurttaşlık hakları üzerinde durabilir. "Bu korku kültürünü ortadan kaldıralım ve karşımızda olan tehlikelerle ilgili bir fikre varalım." Ve eğer Amerika kendi ilkelerine karşı emin ve bağlı kalırsa, bence bunlar yapılabilir. Tabii yine de daha büyük siyasi meselelerin ele alınmaları gerekiyor.

IGNATIUS:

Brent, sen ne düşünüyorsun?

SCOWCROFT:

Bence yapacağı şeylerden ilki şunu demek olabilir: "Birleşik Devletler güçlü bir devlet, ancak dünyanın karşı karşıya kaldığı tüm sorunlara verilecek cevabımız yok. Yardıma ihtiyacımız var. Dünyada doğru dürüst düşünebilen her devletin yardımına ihtiyacımız var. Ve bu yardımı arayacağız. Size uzanıp bu dünyayı daha iyi bir yer haline getirmek isteyen herkesle çalışmak istiyorum." Ve sonra da bu sözü yerine getirmeli. Başkan I. Bush'un gerçek erdemlerinden biri telefonunu kullanmasıydı. Önceleri karşıydım. Telefonla görüşmenin devlet başkanları açısından oldukça tehlikeli olduğunu düşünüyordum. Ancak bunu dünya çapında dostça bir ilişki ortamı oluşturabilmek amacıyla akıllı bir şekilde kullandı. Diğer devlet başkanlarını sadece belli konularda destek almak için aramadı. Aynı zamanda, "Nasılsınız?

Herşey nasıl gidiyor?" demek için de aradı. O nedenle belirli bir şey için aradığı zaman, kabul eden bir ortamla karşılaştı. Bence bu son derece önemli. Birleşik Devletler dünyada bu büyük küresel sorunlarla ilgili dünyayı harekete geçirebilecek tek devlet. Ancak herkes bizden hoşlanmazken bunu yapamayız.

IGNATIUS:
Daha yüksek ya da anlaşılır konuşabilmemiz için etkili yollar bulmak açısından stratejik iletişimi düşünürüz. Ancak bazen stratejik iletişim stratejik dinleme anlamına gelir. Bence bu Birinci Bush'un sahip olduğu önemli bir beceriydi. Kanaatimce iyi zamanlarında Jimmy Carter da iyi bir dinleyiciydi.

BRZEZINSKI:
Ve bazen daha tevazu ile konuşmamız gerekir. 1937'de Reinhold Niebuhr bir medeniyet çökmeye ne kadar yakınsa, üstünlüğünü o derece çoşkulu bir şekilde ilan eder şeklinde yazmıştı. Burada bir uyarı var. Yakın zamanda dünya meselelelerini Maniheizm şartlarına göre tanımlamaya çalıştık. Biz sağın simgesiyiz. Bizimle olmayanlar bize karşı olanlar. Bize karşı olanlar tanım olarak kötüler. Bence dünyadaki yerimizle ilgili biraz daha mütevazi olmamız gerkeiyor.

IGNATIUS:
Kendimizi eleştireceksek, her ikinizden de kendi döneminizi düşünmenizi ve sizin yada o dönemki başkanın yaptığı hataları anımsamanızı istiyorum. Çünkü dünyayı nasıl biraraya getireceğimizi düşünürken, tecrübe ile öğrenilen tehlike potansiyeli olan şeyleri hatırlamakta fayda var. Zbig, bu konuda düşüncelerin var mı?

BRZEZINSKI:
Tabii. Aynı anda çok iş yapamazsınız. Birinci sorun bu. İkinci olarak etkili olmak için bir siyasi desteğe ihtiyacımız olduğu ger-

çeğini gözardı edemezsiniz. Öyleyse önceliklerimiz konusunda esnek olmanız gerekir. Bence özellikle yönetim içinde kim doğru kim yanlış tartışmayı bir yana bırakarak, İran'la olan krizi ele alma siyasetimiz yeterince net olarak tanımlanmadı.

IGNATIUS:
Sizin hangi yöne giderseniz gidin bir siyasete ihtiyacımız var—

BRZEZINSKI:
Evet. Israrlı bir şekilde ve erken uygulanarak. Ki bu ya Cyrus Vance ya da benim tam anlamıyla etkisiz hale geldiğimiz anlamına geliyor. Onun yerine isteyerek olmasa da, aslında aynı anda her iki stratejiyi de izlemeye çalıştık. Size başka bir örnek de verebilirim. Sonrasında da bence iyi bir şekilde ve kısa zamanda çözdüğümüz işlerin listesini de vermekten memnuniyet duyarım.

IGNATIUS:
Brent?

SCOWCROFT:
Bush yönetiminin ilk günlerinde Panama'da bir darbe teşebbüsü oldu.

Darbeyi düzenleyenlerin kim oldukları ya da kimi temsil ettikleri hakkında fikrimiz yoktu. Ne sebeple yaptıkları ya da nereden destek aldıkları hakkında da neredeyse hiç bir şey bilmiyorduk. Panama'yla iletişimimiz iyiydi, fakat ancak paralel enformasyon kanalıyla iletişim kurabiliyorduk. Dışişleri Bakanlığı'nın kendi iletişimi vardı, CIA'in kendi iletişimi vardı, aynı şekilde Savunma Bakanlığının da kendi iletişimi vardı.

Durumu analiz etmek için bir NSC toplantısı yaptık. Katılımcıların hepsinin ayrı bir hikayesi vardı. Gerçekte kör bir

şekilde çalışıyorduk çünkü ortada tutarlı bir tablomuz yoktu. Bu bana yönetim içerisinde daha yakın koordinasyona ihtiyaç olduğunu gösterdi, böylece haftada bir yada gerektiği kadar sıklıkta düzenli olarak toplanacak ve NSC'deki herkesin, tüm başkanların aynı bilgiye sahip olmasını sağlayacak bir temsilciler komitesi kurdum. Bu çok iyi bir şekilde işledi. Ayrıca herkesin gönderdiği evraklarla ilgili konularda da işledi. Önce temsilciler komitesinin bakmasına izin veriyorduk. Bu benim için çok iyi oldu. Yine de kimlerin dahil oldğuna bağlıdır.

İnsanları nasıl koordine edip bilgi sahibi kılacağınız önemli işlerden biridir. Örneğin, dışişleri bakanı ve savunma bakanı başkanı haftada bir ya da daha az görürler. Bir ulusal güvenlik danışmanı olarak ben başkanı günde belki de on, oniki kere görürdüm. Onların sizin başkanla yaptığınız konuşmalarınızda iyi bir bir şekilde temsil edildiklerine kanaatlerinin olması gerekir. Ve başkanın size söylediği şeylerden onların bilmesi gereken şeyleri onlara söylediğinize inanmaları gerekir. Dışişleri bakanı ve savunma bakanı onların görüşlerini dürüst ve doğru olarak aktardığınıza inanmazlar, başkanla her şeyi özel olarak görüşmek için ısrar ederler. Başkanın bunun için vakti yoktur. Bu nedenle kendinizi dürüst bir aracı olarak tanıtmalısınız. Bunu mükemmel olarak yapmak imkansızdır. Ancak bu olmadan da sistem, en azından benim sistemim bozulur.

IGNATIUS:

Bence bu konuda öğrencilerin çoğu modern çağda bir ulusal güvenlik danışmanının ulaşabileceği en doğru olana ulaştığınızı söyleyecektir. Güçlü bir kişiliğiniz olduğunu, ancak yine de kendinizi ikinci planda tutarak bakanlar tarafından başkanın ilgisini çekmek açısından bir rakip olarak görülmediğinizi söyleyeceklerdir.

SCOWCROFT:
Bu konuyu bilemem.

BRZEZINSKI:
Ben doğru derim.

IGNATIUS:
Benim için bu yeni dünyanın paradokslarından biri ekonomik açıdan küreselleşme kararı almak için oldukça sürekli ve oldukça etkili bir süreç. Küresel şirketler dünyadaki gelişmelere şaşırtıcı bir hızla cevap verebilmeyi başarıyorlar. Dünyanın gerçek anlamda her yerinden en iyi, en görkemli malını buluyorlar. Goldman Sachs'e ya da Silikon Vadisi'ndeki iyi yönetilen bir teknoloji şirketine giderseniz, Çinli, Hintli, Afrikalı, Pakistanlı ve Amerikalılardan oluşan çok farklı bir grubun birlikte çalıştığını, işbirliği yaptıklarını, kültür ve dildeki farklılıkların üstesinden geldiklerini görürsünüz. Ve şirket karşısına çıkan zorluklara oldukça etkili bir şekilde karşılık veriyorlar. Yine de devletler dünyasında, genellikle 19. yüzyıldan yada daha öncesinden bize gelen modellere dayalı katı yapıları görüyoruz. Ve hiç o esneklik yok. Yeni bir yönetimin bu yeni dünya ile nasıl doğru bağlantılar kuracağını düşünürken şirketlerin bu kadar etkili olarak ortaya çıkardıklarına benzeyebilmesi için nasıl bir yol olabilir diye düşünüyorum. Bu kadar ümitsiz mi? Bir hükümet kurumunun bir şirket kadar etkili işleyebileceği ümitsiz bir rüya mı?

SCOWCROFT:
Bence öyle, çünkü başarı düzeni iş dünyasında çok daha basit. Devletin sorumlu olduğu o kadar çok hedef ve çıkar var ki, etkili olma düzeyi çok daha zor.

BRZEZINSKI:

Ve hissedarlar şirket kararları üzerinde halkın iki yılda bir siyasi sistemimizde olduğu şekilde aynı etkiye sahip değiller.

IGNATIUS:

CEO'nun oyunu etkisiz bırakmanın çok zor olduğuna şüphe yok.

BRZEZINSKI:

Bu çok önemli bir fark.

▶ ▶ ▶

IGNATIUS:

Sana son bir sorum var. Son yedi yılda Washington'da ulusal güvenlik dahil neredeyse her konuda artan bir kutuplaşma oluştu. Cumhuriyetçi ve Demokratların bir zamanlar dış politika konularında durduğu asgari müşterek gittikçe azaldı, azaldı, neredeyse yok oldu. Senden yeni bir başkan ile birlikte nasıl bir çeşit konsensus derecesi oluşturulabilir ve sen bunu nasıl yapardın anlatmanı rica ediyorum.

BRZEZINSKI:

Bence kim olacaksa bundan sonraki başkanın iki tarafı da tutan bilinçli, sembolik bir çaba içinde olması son derece zorunludur. Ve bu da atamalar anlamına gelmektedir. Bir Demokratik başkan Cumhuriyetçi birini –aklıma gelen isimler var- dış işleri bakanı seçse, harika olurdu. Örneğin aklıma Senatör Hagel geliyor. Ama başkaları da var.

Ya da önemli başka pozisyonlara. Aynı şey Cumhuriyetçi bir başkan için de geçerli: bir Demokratı atamalı. Bence son yedi yıl bizi sürekli olarak böldü, çünkü görüş farklılıkları var. Aynı za-

manda dünya görüşlerimiz de biribirinden çok uzaklaştı. Bu bölünmeler dünyanın geri kalanının hakkımızda hissettiği güvensizliği pekiştirerek zarar veriyor, ki bu da endişelerimizi daha da arttırıyor ve korkuya dönüşüyor.

Bunlar yönetim paylaşımı, günün önemli konularında güven oluşması gibi hisleri azaltıyor. Bu nedenle bir sonraki başkanın görevlerinden biri atama gücü vasıtasıyla iki tarafı da destekleyen birkaç basit, aşikar, çok zor olmayan görevi yapmak olacaktır.

IGNATIUS:

Brent, iki tarafın da temsil edildiği bu ortamı yeniden oluşturmak için başka ne yollar var?

SCOWCROFT:

Zbig'in dediğine katılıyorum, bence bu dünyada yakın zamanda oluşan değişikliklerin arttırdığı bir Washington yaklaşımı. Eski yıllarda bir tehdit ile karşılaştığımızda, partizan farklılıklarımızı ikinci dereceye atardık.

Artık bu alışkanlığı yitirdik. Vietnam Savaşı ve Watergate toplum anlayışımıza son derece yıkıcı etki yaptı. Bu sertlik sürdü ve hatta büyüdü. Bence yürütme ve yasama organları arasındaki artan uçurumla kuvvetlendi. Eskiden başkanlarımız kongre liderlerini akşamları sadece konuşmak için bir şeyler içmeye çağırırlardı. Kabine odasına muhalefeti sohbet için toplarlardı. Bu tarz şeyler birlikte çalışma anlayışı geliştirmek açısından son derece önemlidir. Partizanlık dar, tedbirli bir olaydır. Stratejik olmamalı ve devlet işlerine karışmamalıdır. Bence Capitol Hill (Amerikan Kongresi) ve yürütme organı arasındaki bölünme gittikçe açılmıştır. Bu arada Hill'in kendisi daha da derin olarak bölünmüştür.

Bu işler son derece çürütücü etki bıraktıkları devlet işlerine uzadı. Tekrarlıyorum, önemli olan başkanın yaklaşımıdır.

İnsanları atayarak ya da başka görünebilen bir önlemle de olsa, onlara ulaşmaya çabalamaya devam etmesi gerekir. Ve ulusal kararlar aldığını da vurgulamayı sürdürmesi gerekir.

IGNATIUS:

Ve bu işte beraber olduğumuzu da. İtiraf etmeliyim ki bu sohbetlerin güzel yanlarından biri de önemli bir Cumhuriyetçi ve önemli bir Demokratla -

BRZEZINSKI:

Hangisi hangisi?

IGNATIUS:

Her zaman emin değilim. Ve güzel olan da bu. İkiniz bu savaşların eski tüfeklerisiniz ve dar parti çizgileri ve sınırlarının ötesine çıkıp beraber konuşarak zor konular hakkında yeni fikirler getirmeye çalışıyorsunuz.

Ve eğer siz ikiniz bunu yapabiliyorsanız, bence yeni başkan ve Kongre de yapabilir.

–3 Nisan 2008–

TEŞEKKÜRLER

Bu sohbetler Washington, D.C.'de Perseus L.L.C ofislerinde kayda alınmıştır. Yazarları Frank Pearl, Allyson Rhodes, Libby Getzendanner ve Cynthia Taylor nazik ev sahipliklerinden dolayı teşekkür ederler.

Kaydedilen CD'lerin teybe alınması ve yapımı Meeting Tomorrow Inc.'den Andrew Doucette ve Jamie Doligosa tarafından ustalıkla yapılmıştır. Transkript takımı nüshaları oluşturdular. Marrathon Yapımcılık Hizmetlerinden Christine Marra kitaba editörlük ve dizayn anlamında rehberlik etti.

Yeni Amerika Kuruluşu bu kitap için önemli destek sağladı. Kitabın yazarları NAF'tan Steven Clemons ve Steve Coll'a çoşku ve yardımları için, Basic Books'tan John Sherer, Michele Jacob ve Alix Sleight'e gayretleri için teşekkür eder. İki yazar yardımları için en yakın çalışma arkadaşlarına teşekkür ederler. Brent'e hukuki danışmanı Terry Lacy hukuki anlaşmazlıklarda yardımcı oldu, Zbig'e ise ajansı Leona Schecter aynı şekilde yardımcı oldu. Brent'e sekreteri Gail Turner ve Zbig'e ise sekreteri Diana Reed programlarındaki bitmek bilmeyen zorluklarda ve çeşitli idari açmazların çözülmesinde yardımcı oldular.

Brent'in transkriptleri yayın için hazırlaması ve aydınlatması Ginny Mulberger, Arnie Kanter ve Eric Melby son derece yardımcı olurken, Zbig'e aynı işlerde Brett Edkins eşit derecede yardım sağladı.

Her iki yazar da sohbetlerimize en güzel şekilde rehberlik ettiği ve yönlendirdiği için David Ignatius'a teşekkür ederler ve amacımızı aydınlatmadaki ve ara sıra olan anlamsal aşırılıklarımızı sınırlamada olan önemli katkıları için Bill Frucht'a teşekkür ederler.

Yukarıda bahsi geçen herkese içten minnetlerimizi sunarız.

Zbigniew Brzezinski
Brent Scowcroft

DİZİN

A

AB 20, 211, 213, 214, 216, 217, 218, 219, 224, 241, 242, 243, 258

ABD 35, 36, 43, 46, 52, 54, 55, 59, 67, 70, 75, 77, 78, 79, 96, 105, 110, 112, 114, 117, 120, 126, 129, 133, 135, 136, 137, 139, 141, 142, 143, 144, 152, 156, 158, 162, 167, 181, 209, 241

Afganistan 30, 33, 43, 52, 74, 86, 99, 127, 130, 131, 132, 134, 145, 151, 177, 211, 223, 224, 245, 246, 259, 279, 296, 310

Afgan Savaşı 177

Amerikan Üniversitesi 115

Ariel Sharon 106

ASEAN 166, 167

Avrupa 12, 18, 20, 21, 22, 50, 77, 79, 81, 89, 163, 173, 184, 187, 190, 191, 193, 194, 196, 197, 206, 208, 211, 213, 218, 219, 220, 229, 230, 231, 232, 233, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 269, 271, 273, 275, 292, 293, 299

Avustralya 272

Azerbaycan 77, 224, 231

B

Bakü-Ceyhan 203, 211, 224

Balkanlar 167

Barack Obama 277

Benazir Butto 132

Beyrut 38, 114, 115, 128

Birinci Körfez Savaşı 22, 24, 60, 104, 182

BM 23, 24, 42, 43, 44, 45, 47, 93, 116, 143, 163, 164, 271

BM Güvenlik Konseyi 164

Bob Bowie 298

Bob Gates 246

Bronislaw Geremek 175

C

Çek Cumhuriyeti 231
Çekoslovakya 194, 197
Chris Hill 300
Çin 28, 39, 40, 41, 43, 45, 83, 85, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 173, 174, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 183, 184, 185, 188, 189, 190, 210, 212, 220, 221, 222, 225, 230, 259, 260, 261, 262, 263, 265, 272, 290
Colin Powell 162, 297
Cyrus Vance 313

D

Dalai Lama 149, 153
Daniel Bell 270
Danimarka 268
Deng Xiaoping 83, 84, 145, 150, 221
Doğu Avrupa 22, 173, 193, 194, 196, 197, 206, 213, 253, 262
Donald Rumsfeld 297

E

El-Kaide 30, 31, 33, 34, 61, 62, 120, 128, 129, 130, 133, 134, 136, 137, 279, 280

F

Filistin 20, 22, 31, 36, 60, 74, 79, 82, 101, 102, 103, 104, 106, 111, 113, 118, 121, 130, 279, 310
Fransa 12, 79, 80, 82, 83, 191, 240, 241, 243, 252, 254, 256, 259

G

G8 45, 250
Gazze 80, 106, 107, 108, 111, 112
George Bush 276
George H.W. Bush 304
George Marshall 11
George W. Bush 117, 119
Glasnost 194
Guantanamo 277, 311
Güney Kore 71, 150, 158, 161, 169, 184, 272, 299
Gürcistan 174, 203, 209, 211, 212, 213, 224

H

Hamas 37, 79, 80, 82, 106, 107, 118, 119, 121

Hans Morgenthau 283
Henry Kissinger 39, 151, 241
Herman Kahn 39
Hillary Clinton 277
Hizbullah 79, 80, 82, 119, 121
Hong Kong 152, 154

I

IMET 133, 136
Irak 8, 17, 22, 23, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 38, 39, 48, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 77, 80, 82, 86, 89, 90, 99, 115, 116, 117, 120, 123, 124, 125, 127, 130, 167, 172, 182, 183, 240, 253, 255, 259, 279, 293, 296, 297, 299, 310
Irak Savaşı 32, 51, 89
İran 33, 48, 60, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 115, 116, 123, 124, 126, 129, 138, 143, 167, 168, 210, 225, 231, 299, 300, 310, 313
İsrail-Filistin 20, 36, 60, 82, 102, 118, 121, 130, 279

J

Japonya 41, 45, 143, 150, 155, 158, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 169, 176, 180, 183, 184, 189, 255, 260, 272, 299
Jiang Zemin 148, 154
Jim Baker 17
Jimmy Carter 109, 282, 312
John McCain 278
John Quincy Adams 253

K

Karen Hughes 118
Keşmir 132
KGB 195, 203, 204, 206, 226, 235
Kırgızistan 206, 221, 222, 223
Kofi Annan 43
Kuveyt 17, 20, 22, 23, 24, 83, 104, 116
Kuzey Kore 97, 98, 99, 157, 158, 159, 160, 161, 300

L

Lech Walesa 174
Lizbon Anlaşması 261
Lübnan 38, 53, 79, 110, 114, 115, 120, 121

M

Madrid 22, 101, 104, 122

Medvedev 225, 226, 227, 228, 229
Menachem Begin 38, 106
Müslüman 29, 37, 89, 99, 118, 130, 171, 180, 210, 268, 274, 279

N

Napolyon 79, 80, 82
National Geographic 48
NATO 20, 30, 43, 50, 112, 208, 209, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 219, 232, 233, 234, 242, 243, 244, 246, 251, 259, 266, 299
New York 127, 256, 263
Nick Burns 300
Nicolas Sarkozy 240

O

Orta Asya 211, 212, 219, 220, 221, 222, 224
Orta Doğu 30, 31, 36, 37, 51, 52, 66, 77, 78, 107, 108, 109, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 121, 123, 125, 126, 128, 165, 176

P

Pakistan 33, 53, 97, 99, 127, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 167, 177, 178, 180, 211, 223, 279, 280, 310
Pentagon's New Map 272
Perestroyka 194
Politics Among Nations 283
Polonya 12, 174, 194, 196, 197, 211, 231, 240, 248, 254, 257, 258

R

Richard Armitage 162
Richard Haass 125
Romanya, 248
Rusya 17, 20, 21, 28, 39, 79, 84, 89, 164, 166, 168, 179, 193, 194, 196, 197, 198, 199, 200, 202, 203, 205, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 224, 225, 226, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 243, 258, 272

S

Saddam 8, 20, 22, 23, 24, 31, 32, 33, 34, 35, 51, 72, 74, 104, 296
Sam Huntington 298
Second Chance 117, 188, 292
Sergei Ivanov 226, 227

Şii 53, 58, 62, 66, 72, 75, 82
Singapur 113, 154, 170
Somali 128
Sovyet 9, 17, 18, 19, 20, 142, 164, 196, 197, 201, 202, 205, 206, 211, 220, 221, 223, 235, 254, 283
Steve Hadley 305
Suriye 67, 80, 118, 119, 120, 121
Suudi Arabistan 83, 95, 118, 129, 164

T

Taliban 30, 78, 127, 131, 132, 136
Tayvan 149, 151, 152, 153, 154, 166, 169
Tibet 146, 149, 153, 154, 156
Türkiye 77, 84, 88, 89, 95, 224, 240, 242

U

Ukrayna 18, 174, 200, 203, 205, 209, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 222, 233, 234, 243, 258
Usame Bin Ladin 31

V

Viyana Kongresi 12, 79

W

Wall Street Journal 33, 51, 114
Washington Post 8, 54
Woodrow Wilson 172, 253, 291

Y

Yugoslavya 197, 200, 293

AMERİKA VE DÜNYA

Dış politika alanında henüz daha iyisi yazılmadı

Amerika'nın en iyi gazetecilerden David Ignatius zamanımızın en büyük iki stratejisiyle olağanüstü konuşmalar gerçekleştirmiş. Amerika ve Dünya yeni başkan Barack Obama'nın karşılaşacağı zorlukları tane tane anlatan ve müthiş bir tarihi portre sunan etkileyici bir çalışma.

Joseph S. Nye, Harvard Üniversitesi

Roma İmparatorluğu'ndan sonra dünya üzerindeki en büyük güç olan ABD miadını doldurdu mu? ABD niçin NATO'nun sınırlarını Rusya'ya doğru kaydırmak zorunda? Filistin, İsrail ve İran meseleleri nasıl halledilmeli? Irak'ta acil olarak yapılması gereken nedir? Hindistan ve Çin yeni süper güç olabilecekler mi?

Washington Post'un dünyaca ünlü köşe yazarı David Ignatius sordu, eski ulusal güvenlik uzmanları Brzezinski ve Scowcroft cevapladı. *Amerika ve Dünya* dünyamız hakkında kaygılanan herkesin okurken zamanın nasıl geçtiğini anlayamayacağı entelektüel bir analiz.

Profil